

Nr 10

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om införande av brottsbalken m. m.; given Stockholms slott den 29 november 1963.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om införande av brottsbalken,
- 2) lag om ändring i giftermålsbalken,
- 3) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken,
- 4) lag om ändring i rättegångsbalken,
- 5) lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
- 6) lag om verkställighet av bötesstraff,
- 7) lag om straff för folkmord,
- 8) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän,
- 9) lag om ändring i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar,
- 10) lag angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap,
- 11) lag angående ändring i lagen den 23 maj 1941 (nr 282) om sterilisering,
- 12) lag angående ändring i lagen den 24 mars 1944 (nr 133) om kastring,
- 13) lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård,
- 14) lag angående ändring i lagen den 6 december 1957 (nr 668) om utlämning för brott,
- 15) förordning om ändrad lydelse av § 18 förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet,
- 16) lag angående ändrad lydelse av 27 § lagen den 28 juni 1895 (nr 64) om handelsbolag och enkla bolag,
- 17) lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag,
- 18) lag angående ändring i lagen den 2 april 1918 (nr 163) med vissa bestämmelser om sjöfynd,
- 19) lag angående ändring i lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,

20) lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper,

21) lag angående ändring i lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled,

22) lag om ändring i konkurslagen,

23) lag angående ändring i lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs,

24) förordning angående ändrad lydelse av 11 och 12 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt,

25) lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss pant-rätt i spannmål,

26) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal,

27) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser,

28) lag angående ändrad lydelse av 63 och 64 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar,

29) lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning,

30) lag om ändring i checklagen den 13 maj 1932 (nr 131),

31) lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 april 1938 (nr 121) om hittegods,

32) lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt,

33) lag om ändrad lydelse av 9 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350),

34) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss panträtt i spånadslin och hampa,

35) lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313),

36) lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 13 april 1945 (nr 118) om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.,

37) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 450) om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig,

38) lag om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472),

39) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 491) om ämbetsansvar för vigsselförrättare i vissa fall,

40) förordning om ändrad lydelse av 36 § 1, 2 och 7 mom. vapenförordningen den 10 juni 1949 (nr 340),

41) förordning angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341) om explosiva varor,

42) lag angående ändring i lagen den 29 december 1949 (nr 722) om pantlånerörelse,

43) lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193),

44) lag om ändring i allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 (nr 279),

- 45) lag om ändring i allmänna ransoneringslagen den 26 maj 1954 (nr 280),
46) lag om ändrad lydelse av 12 § allmänna prisregleringslagen den 1 juni 1956 (nr 236),
47) lag om ändrad lydelse av 7 och 11 §§ atomenergilagen den 1 juni 1956 (nr 306),
48) lag om ändrad lydelse av 5 och 13 §§ lagen den 26 april 1957 (nr 132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rätttegången vid krig eller krigsfara m. m.,
49) lag om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297),
50) lag angående ändring i lagen den 5 juni 1959 (nr 254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge,
51) lag om ändrad lydelse av 81 och 82 §§ civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74),
52) lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 408) om behörighet att utöva läkaryrket,
53) lag angående ändrad lydelse av 3 och 8 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling,
54) förordning angående ändring i förordningen den 26 maj 1961 (nr 180) om tillverkning av sprit och vin,
55) lag angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 15 december 1961 (nr 655) om undanförsel och förstöring, samt
56) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 27 april 1962 (nr 120) om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.

GUSTAF ADOLF

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

Brottsbalken, som utfärdats den 21 december 1962 (SFS 700), föreslås genom särskild promulgationslag träda i kraft den 1 januari 1965. Med hänsyn till att brottsbalkens påföljdssystem i väsentliga punkter skiljer sig från strafflagens, erfordras förhållandevis omfattande övergångsstadganden. I fråga om straffbestämmelsers tillämplighet i tiden har lagförslaget regler givits generell avfattning, som medger att de i förslaget upptagna grundsatserna användes också utanför brottsbalkens område och vid kommande straffrättsliga författningsändringar.

Utöver brottsbalkens promulgationslag framlägges förslag till nya lagar, avsedda att träda i kraft samtidigt med brottsbalken. Nu gällande bestäm-

melser om förfarandet i mål mot underåriga lagöverträdare och om eftergift av åtal beträffande ungdomar har sammanförts i en lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. I den föreslagna lagen har också intagits bestämmelser om ett helt nytt institut, bevistalan, som innefattar prövning huruvida den som ej fyllt 15 år begått brottslig gärning.

Också bötesverkställighetsreglerna har gjorts till föremål för en översyn, som på vissa punkter innebär ändringar utöver dem, som direkt föranledes av brottsbalkens ikraftträdande. Användningen av förvandlingsstraff föreslås ytterligare begränsad. Reglerna har samlats i ett förslag till ny lag om verkställighet av bötesstraff.

I anslutning till vissa stadganden i brottsbalken och till en av Förenta Nationernas generalförsamling antagen och av Sverige ratificerad konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord har utarbetats förslag till lag om folkmord.

Övriga i propositionen framlagda lagförslag hänför sig till ändringar i gällande författningar. Ytterligare förslag av denna karaktär är under förberedande och avses skola framläggas för 1964 års riksdag. Viktigast bland de nu framlagda ändringsförslagen är det, som gäller rättegångsbalken. Beslut att ej åtala brott föreslås kunna meddelas i något större utsträckning än f. n. Det har vidare eftersträfvats att åt vissa komplicerade processuella regler ge större fullständighet och klarhet. I övrigt är de föreslagna ändringarna väsentligen av rent lagteknisk natur och hänför sig bl. a. till den förändrade gränsdragningen mellan dagsböter och penningböter, till införandet av enhetligt frihetsstraff och till den ändrade behandlingen av psykiskt abnorma lagöverträdare.

110017 1/12 13

1) Förslag

till

Lag

om införande av brottsbalken

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den av riksdagen år 1962 antagna och den 21 december samma år (nr 700) utfärdade brottsbalken skall jämte vad nedan stadgas träda i kraft den 1 januari 1965; dock må dessförinnan bestämmelser meddelas av Konungen enligt vad i balken och denna lag är för vissa fall stadgat.

2 §.

Genom brottsbalken upphävas med den begränsning som följer av vad här nedan stadgas

strafflagen den 16 februari 1864 med undantag av 6 kap. 1—7 §§;

3 § förordningen den 16 november 1841 (nr 58) emot fylleri och dryckenskap;

lagen den 22 april 1927 (nr 110) om tillsyn över dem, som utskrivits på prov från förvaring eller internering i säkerhetsanstalt;

lagen den 24 september 1931 (nr 328) med vissa bestämmelser om bötesstraff utom strafflagens område (särskild böteslag);

lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse;

lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt;

lagen den 22 juni 1939 (nr 314) om villkorlig dom;

lagen den 18 september 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning;

lagen den 20 april 1951 (nr 175) med vissa bestämmelser om böter och viten; samt

lagen den 30 december 1952 (nr 789) med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller författning eller i reglemente, instruktion eller annan särskild föreskrift stridande mot bestämmelserna i brottsbalken eller denna lag.

3 §.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses eljest däri lagrum, som ersatts genom bestämmelse i brottsbalken eller denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

4 §.

Är i lag eller författning för brott stadgat fängelse utan angivande av längsta tid därför, må fängelse ej ådömas på längre tid än ett år.

Till straffarbete må ej vidare dömas; i stället dömes till fängelse på tid som är stadgad för straffarbete. Vad nu sagts skall dock ej äga tillämpning i mål, vari domstol före den 1 januari 1965 dömt till straffarbete.

5 §.

Ingen må dömas för gärning, för vilken ej var stadgat straff när den begicks.

Straff skall bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs. Gäller annan lag när dom meddelas, skall den lagen tillämpas, om den leder till frihet från straff eller till lindrigare straff; vad nu är sagt skall dock ej gälla, när fråga är om gärning som under viss tid varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden.

Beträffande ådömande av annan påföljd för brott än straff skall vad i brottsbalken stadgas äga tillämpning även å gärning som begåtts före den 1 januari 1965; dock må i sådant fall för gärning, som någon begått under inflytande av sinnesbeskaffenhet som avses i 5 kap. 5 § strafflagen, ej tillämpas annan påföljd än överlämnande till särskild vård.

Vad i 36 kap. 1, 2, 4 och 5 §§ brottsbalken stadgas skall äga tillämpning jämväl när fråga är om gärning, för vilken straff jämlikt andra stycket skall bestämmas enligt äldre lag.

6 §.

Vid bedömning enligt brottsbalken skall vad i 26 kap. 3 § stadgas om återfall i brott tillämpas utan hinder av att det förra brottet bedömts efter äldre lag.

I annat mål än sådant, som av första domstol avgjorts före den 1 januari 1965, skola bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken, med iakttagande av vad i 9—11 §§ denna lag sägs, tillämpas jämväl när fråga är om brott, som begåtts före sagda dag.

7 §.

Åklagares befogenhet att tala å brott skall bedömas efter den lag som gäller när åtal väckes. Bedömningen skall dock alltid ske efter äldre lag, om när handlingen företogs brottet var undantaget från allmänt åtal eller för sådant åtal var stadgat särskilt villkor och bestämmelsen härom icke upptagits i den nya lagen.

8 §.

Förekomma till verkställighet på en gång dom, varigenom någon dömts till straffarbete på viss tid, och annan dom, meddelad före den 1 januari 1965, enligt vilken han har att undergå fängelse, skall fortfarande tillämpas vad i 4 kap. 5 § andra stycket och 6 § första stycket strafflagen sägs.

9 §.

Vad i brottsbalken stadgas om fängelse skall, med de undantag som angivas nedan, i tillämpliga delar gälla i fråga om straffarbete och beträffande fängelse som ådömts före balkens ikraftträdande.

1. Vid prövning av fråga om villkorlig frigivning från gemensamt straff, som bestämts jämlikt 4 kap. 3 § strafflagen, skall alltjämt iakttas vad i 1 § andra stycket, 14 § andra stycket och 20 § första stycket lagen om villkorlig frigivning sägs.

2. I fråga om den som vid brottsbalkens ikraftträdande är villkorligt frigiven från straffarbete eller fängelse skall beträffande provotidens längd och innehåll i honom meddelade särskilda föreskrifter alltjämt tillämpas vad därom stadgas i lagen om villkorlig frigivning. Vid tillämpning av 26 kap. 18 § brottsbalken må, såvitt avser förhållande som hänför sig till tiden före balkens ikraftträdande, ej föreläggas vite. Ej heller må den som på grund av sådant förhållande omhändertages jämlikt 26 kap. 22 § brottsbalken kvarhållas längre än en vecka.

3. I fråga om bortfallande av straffarbete eller av fängelse, som ådömts före brottsbalkens ikraftträdande, skall gälla vad i 5 kap. 20 och 22 §§ strafflagen stadgas; i stället för tid som där sägs skall dock för bortfallande av straffarbete på kortare tid än sex månader gälla en tid av fem år.

10 §.

Lagen om villkorlig dom skall med nedan angivna avvikelser allttjämt äga tillämpning i fall då villkorlig dom enligt 1 § nämnda lag meddelats före brottsbalkens ikraftträdande.

1. Vad i lagen om villkorlig dom sägs om övervakningsdomstol skall i stället gälla övervakningsnämnd varom förmåles i 37 kap. 1 § brottsbalken; dock skall fråga om förverkande av villkorligt anstånd alltid avgöras av domstol. Beträffande övervakningsnämnds och domstols handläggning och beslut i ärenden enligt lagen om villkorlig dom skola bestämmelserna i 37 och 38 kap. brottsbalken äga motsvarande tillämpning. Övervakningsnämnd må icke finnas tillsatt jämlikt 25 § lagen om villkorlig dom efter det att brottsbalken trätt i kraft.

2. Finnes den som erhållit villkorligt anstånd hava begått annat brott skall, i stället för vad i 13 § 1 mom. lagen om villkorlig dom sägs, gälla att rätten må döma särskilt till påföljd för detta brott eller förklara anståndet förverkat och, med undanröjande av vad som må hava bestämts om straff, döma till påföljd för det brott som avsågs med den villkorliga domen och det nya brottet eller ock, om brottet begåtts före prövotidens början, utan att bestämma annan påföljd förordna att anståndet skall avse jämväl ådömande av straff för detta brott. I fall som nu avses skola bestämmelserna i 14 och 16 §§ lagen om villkorlig dom äga motsvarande tillämpning.

3. Förklaras villkorligt anstånd förverkat, må rätten, jämväl i annat fall än som avses ovan under 2, under förutsättningar som angivas i 28—31 kap. brottsbalken döma till skyddstillsyn, ungdomsfängelse eller internering eller förordna om överlämnande till särskild vård att träda i stället för straff för det brott som avsågs med den villkorliga domen.

4. Vad i 34 kap. 11, 12 och 13 §§ brottsbalken stadgas om att vissa påföljder skola träda i stället för villkorlig dom skall jämväl avse villkorlig dom enligt 1 § lagen om villkorlig dom och straff som utsatts i domen.

11 §.

Beträffande ungdomsfängelse, ådömt enligt äldre lag, skall i tillämpliga delar gälla vad i brottsbalken stadgas om ungdomsfängelse och beträffande förvaring eller internering i säkerhetsanstalt vad i balken är stadgat om internering, varvid utskrivning på prov skall anses såsom vård utom anstalt. Vid tillämpning av 29 kap. 8 § och 30 kap. 11 § brottsbalken må, såvitt avser förhållande som hänför sig till tiden före balkens ikraftträdande, ej föreläggas vite. Beträffande den, som vid balkens ikraftträdande undergår ungdomsfängelse, må icke meddelas föreskrift enligt 34 kap. 8 § andra stycket brottsbalken om tid för vård i anstalt, när fråga är om brott som begåtts före balkens ikraftträdande. I fråga om den som undergår förvaring eller internering i säkerhetsanstalt och för vilken minsta tiden för påföljden gått till ända skall tid, varom stadgas i 30 kap. 8 § brottsbalken, räknas från dagen för balkens ikraftträdande.

12 §.

För brott som begåtts före den 1 januari 1965 må, även om hinder ej möter till följd av vad i 35 kap. brottsbalken sägs, påföljd ej ådömas, om straff

skulle vara att anse som förfallet vid bedömning efter lag som gällde då brottet begicks.

Vad i 36 kap. 10 § brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande beslut, som meddelats angående förverkande eller annan åtgärd enligt 2 kap. 16 eller 17 § strafflagen.

13 §.

Vad i lag eller författning är föreskrivet om särskild rättsverkan av att straffarbete kan följa å brott skall tillämpas, när fråga är om brott vara kan följa fängelse i mer än ett år. Stadgande om särskild rättsverkan av att någon dömes till straffarbete skall äga tillämpning, när fängelse i minst sex månader ådömes.

14 §.

Följande lagrum skola alltså äga tillämpning i deras lydelse vid brottsbalkens ikraftträdande:

16 § 1 och 6 punkterna förordningen den 16 februari 1864 (nr 11 s. 101) om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall;

1 punkten övergångsbestämmelserna till lagen den 3 juni 1938 (nr 251) om ändring i vissa delar av strafflagen;

3 punkten övergångsbestämmelserna till lagen den 12 juni 1942 (nr 378) om ändring i vissa delar av strafflagen; ävensom

4 § a) samt 5 och 7 §§ lagen den 30 juni 1948 (nr 451) angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m.

15 §.

Konungen äger förordna, att befattningshavare vid skyddsförening må fullgöra uppgift som enligt brottsbalken eller annan lag ankommer på skyddskonsulent.

16 §.

Vad i 26 kap. 9 § första stycket brottsbalken stadgas om att fråga angående fakultativ villkorlig frigivning prövas av övervakningsnämnd skall icke äga tillämpning i den mån Konungen så förordnar. I fråga om prövningen av fakultativ villkorlig frigivning av dömda, vilka omfattas av förordnande som nu avses, skall gälla följande.

1. Beslut om fakultativ villkorlig frigivning meddelas av den kriminalvårdsnämnd varom förmäles i 37 kap. 3 § brottsbalken.

2. Finner den övervakningsnämnd, till vars verksamhetsområde fångvårdsanstalten hör, att den dömda bör frigivas eller gör han själv ansökan därom, skall övervakningsnämnden med eget yttrande hänskjuta frågan till kriminalvårdsnämndens prövning.

3. Kriminalvårdsnämnden äger besluta, att övervakning icke skall äga rum vid frigivningen. Skall den frigivne stå under övervakning, må kriminalvårdsnämnden förordna övervakare och meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 § brottsbalken.

4. I fråga om kriminalvårdsnämndens och övervakningsnämnds handläggning av ärende som nu avses skall vad i 37 kap. 5, 6 och 11 §§ brottsbalken stadgas äga tillämpning.

2) Förslag till Lag om ändring i giftermålsbalken

Härigenom förordnas, att 6 kap. 7 §, 11 kap. 11 § och 15 kap. 11 § giftermålsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 KAP.

7 §.

Har make genom brottslig gärning uppsåtligen bragt andra maken om livet, eller har han, när annan sålunda dräpt denne, haft sådan del i brottet, som i 3 kap. 1—6 §§ strafflagen sägs, vare han förlustig sin giftorätt i den egendom, som tillhört den döde.

Har make genom brottslig gärning uppsåtligen bragt andra maken om livet, eller har han, när annan sålunda dräpt denne, haft sådan del i brottet, som i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken sägs, vare han förlustig sin giftorätt i den egendom, som tillhört den döde. *Vad nu sagts skall dock ej gälla den som handlat under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken.*

11 KAP.

11 §.

Varder ena maken dömd till straffarbete i tre år eller svårare straff eller till internering i säkerhetsanstalt, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Varder ena maken dömd till fängelse i tre år eller svårare straff, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Dömes ena maken till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till förvaring i säkerhetsanstalt eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömd låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, om ena maken varder av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken på den grund vill skiljas.

Dömes ena maken till fängelse på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till internering eller till tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömd låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, om ena maken varder av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken på den grund vill skiljas.

För straffdom — — — — — samtyckt därtill.

Vill make — — — — — sin talan.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 11 kap. 11 § SFS 1937:468 och beträffande 15 kap. 11 § SFS 1946:822.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 KAP.

11 §.

I mål om återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter vad som skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande och om bidrag av ena maken till den andres underhåll, så ock förbjuda makarna vid vite av fängelse eller böter att besöka varandra.

Vid förordnande — — — — —

Förordnande, varom — — — — —

Beslut, varom — — — — —

I mål om återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter vad som skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande och om bidrag av ena maken till den andres underhåll, så ock förbjuda makarna vid vite av fängelse i högst ett år eller böter att besöka varandra.

— 5 kap. 8 § sägs.

— skall bestå.

— rätten återkallas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Vad 11 kap. 11 § i sin äldre lydelse stadgar om skillnad i äktenskapet skall dock alltjämt äga tillämpning i fråga om dom som i brottmål meddelats före denna dag.

3) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken

Härigenom förordnas, att 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 KAP.

1 §.

Ej må ————— om livet.

Dräper han ————— dräpte levat.

Vad nu sagts skall ej gälla, om gärningsmannen var under femton år eller handlat under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken.

3 §.

Vad i 1 och 2 §§ är sagt om förövare av brottslig gärning gäller envar som medverkat till brottet såsom i 3 kap. 4 och 5 §§ strafflagen sägs.

Vad i 1 och 2 §§ är sagt om förövare av brottslig gärning gäller envar som medverkat till brottet såsom i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

4) Förslag

till

Lag

om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 1 kap. 4, 5, 11 och 12 §§, 5 kap. 1 §, 6 kap. 1 §, 9 kap. 8 och 9 §§, 20 kap. 6, 7 och 8 §§, 21 kap. 2 §, 23 kap. 7 och 22 §§, 24 kap. 1, 3 och 7 §§, 25 kap. 1 §, 27 kap. 2, 3 och 16 §§, 28 kap. 1, 11, 12 och 14 §§, 29 kap. 2 och 3 §§, 30 kap. 6 och 9 §§, 31 kap. 1 och 10 §§, 36 kap. 5 §, 46 kap. 15 §, 48 kap. 1—3 §§, 51 kap. 21 och 25 §§, 53 kap. 2 §, 54 kap. 12 § och 58 kap. 3 § rättegångsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 KAP.

4 §.

I häradsrätt dömer häradshövdingen med nämnd. Häradsrätten vare dock domför utan nämnd vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen. Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, *varå icke kan följa* svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.

I häradsrätt dömer häradshövdingen med nämnd. Häradsrätten vare dock domför utan nämnd vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen. Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, *för vilket icke är stadgat* svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.

5 §.

I tingslag — — — — — deras antal.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. I mål om brott, *varå icke kan följa straffarbete eller* avsättning, så ock vid syn å stället utom huvudförhandling vare dock häradsrätten domför med tre i nämnden.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. I mål om brott, *för vilket ej är stadgat svårare straff än fängelse i ett år och ej heller* avsättning, så ock vid syn å stället utom huvudförhandling vare dock häradsrätten domför med tre i nämnden.

Häradshövdingen fördele — — — — — inom nämnden.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 kap. 4 och 5 §§ SFS 1958:465, beträffande 1 kap. 11 och 12 §§, 6 kap. 1 § och 29 kap. 3 § SFS 1958:8, beträffande 20 kap. 6 § SFS 1960:685, beträffande 20 kap. 8 § SFS 1948:453, beträffande 23 kap. 7 § SFS 1959:257, beträffande 30 kap. 6 § SFS 1955:56, beträffande 36 kap. 5 § SFS 1960:161 samt beträffande 48 kap. 1 § SFS 1954:432.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

11 §.

Rådhusrätt vare — — — — — och nämnd.

Vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen, vare rådhusrätt dock domför med en lagfaren domare. Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, *vara icke kan följa* svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.

Vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen, vare rådhusrätt dock domför med en lagfaren domare. Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, *för vilket icke är stadgat* svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.

12 §.

I stad — — — — — Konungen bestämmer.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. I mål om brott, *vara icke kan följa straffarbete eller* avsättning, så ock vid syn å stället utom huvudförhandling vare dock rådhusrätten domför med tre i nämnden.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. I mål om brott, *för vilket ej är stadgat* svårare straff än fängelse i ett år och *ej heller* avsättning, så ock vid syn å stället utom huvudförhandling vare dock rådhusrätten domför med tre i nämnden.

Borgmästaren fördele — — — — — mellan nämndemännen.

5 KAP.

1 §.

Förhandling vid — — — — — vara offentlig.

Kan det — — — — — skulle röjas.

I mål om ansvar för utpressning må rätten, om målsäganden begär det eller rätten eljest finner det lämpligt, förordna, att förhandling skall hållas inom stängda dörrar. Förhandling, som under förundersökning i brottmål äger rum vid domstol, skall hållas inom stängda dörrar, om den misstänkte begär det eller rätten finner, att offentligheten skulle vara till men för utredningen.

I mål om ansvar för utpressning må rätten, om målsäganden begär det eller rätten eljest finner det lämpligt, förordna, att förhandling skall hållas inom stängda dörrar. Förhandling, som under förundersökning i brottmål äger rum vid domstol, skall hållas inom stängda dörrar, om den misstänkte begär det eller rätten finner, att offentligheten skulle vara till men för utredningen. *I brottmål skall, när skäl äro därtill, förhandling som angår personundersökning, sinnesundersökning eller annan utredning rörande den tilltalades levnadsomständigheter och personliga förhållanden*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

i övrigt, äga rum inom stängda dörrar.

Förhör med — — — — — stängda dörrar.
Är eljest — — — — — det gällande.

6 KAP.

1 §.

Protokoll skall — — — — — mål särskilt.

Över handläggning — — — — — h eller protokoll.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och *svårare straff* än böter ej ådömes, i stället för protokoll föras anteckningar enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och *annan brottspåföljd* än böter ej ådömes, i stället för protokoll föras anteckningar enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen.

9 KAP.

8 §.

Då enligt denna balk vite föreläggas part eller annan, bestämme rätten vitet till belopp, som med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kan antagas förmå honom att iakttaga föreläggandet. Vite må ej bestämmas under *fem* kronor eller över femtusen kronor. Har vite utdömts och förelägger rätten nytt vite, må vitet bestämmas till högre belopp, dock ej över tiotusen kronor. Vitesföreläggande skall delgivas den som föreläggandet avser.

Då enligt denna balk vite föreläggas part eller annan, bestämme rätten vitet till belopp, som med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kan antagas förmå honom att iakttaga föreläggandet. Vite må ej bestämmas under *tio* kronor eller över femtusen kronor. Har vite utdömts och förelägger rätten nytt vite, må vitet bestämmas till högre belopp, dock ej över tiotusen kronor. Vitesföreläggande skall delgivas den som föreläggandet avser.

Vite må — — — — — föreläggas kronan.

Finnes, då — — — — — ej utdömas.

9 §.

Är i denna balk straff utsatt i böter, dock ej dagsböter, vare lägsta bötesstraff *fem* kronor och högsta *trehundra* kronor. *Böter och viten, som ådömas enligt denna balk, tillfalla kronan.*

Är i denna balk straff utsatt i böter, dock ej dagsböter, vare lägsta bötesstraff *tio* kronor och högsta *femhundra* kronor.

20 KAP.

6 §.

Åklagare skall tala å brott, som hör under allmänt åtal. *Att strafföreläggande må i visst fall träda i stället*

Åklagare skall, *om ej annat är stadgat*, tala å brott, som hör under allmänt åtal.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

för åtal, stadgas i 48 kap. Om hinder mot åtal för vissa brott, som ej äro belagda med svårare straff än böter omedelbart i penningar, gälle vad särskilt är stadgat.

7 §.

Allmänt åtal må av åklagaren eftergivas:

1. om å brottet icke kan följa svårare straff än böter och det är uppenbart, att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt; eller

2. om brottet förövats, innan den misstänkte dömts för annat av honom förövat brott eller till fullo undergått straff eller annan påföljd för sådant brott, och det är uppenbart, att brottet i jämförelse med det andra brottet är med hänsyn till påföljden utan nämnvärd betydelse.

Åklagare må besluta att icke tala å brott:

1. om det är uppenbart, att i händelse av lagföring annan påföljd än böter icke skulle komma att ådömas och att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt; eller

2. om brottet förövats, innan den misstänkte dömts för annat av honom förövat brott eller till fullo undergått straff eller annan påföljd för sådant brott, och det är uppenbart, att brottet i jämförelse med det andra brottet är med hänsyn till påföljden utan nämnvärd betydelse; eller

3. om det i annat fall av särskilda skäl är uppenbart, att påföljd ej erfordras för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet och att det med hänsyn till omständigheterna ej heller eljest är påkallat, att åtal väckes; eller

4. om brottet uppenbarligen begåtts under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken, samt vård enligt sinnessjuklagen kommer till stånd utan lagföring och åtal ej är påkallat av särskilda skäl.

Beslut jämlikt första stycket 3 må meddelas endast av riksåklagaren.

Finnas tillräckliga skäl för eftergift ej längre föreligga, må den återkallas. Närmare föreskrifter om eftergift av åtal meddelas av Konungen.

Beslut att ej tala å brott må återkallas, om tillräckliga skäl för beslutet ej längre finnas föreligga.

Närmare föreskrifter om beslut att ej tala å brott meddelas av Konungen.

Är i lag eller författning särskild föreskrift meddelad om eftergift av åtal, vare den gällande.

8 §.

Målsäganden må — — — — — äga rum.
Har åklagare — — — — — fullfölja talan.
Utan hinder — — — — — angående brott.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Målsägande är den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärmad eller lidit skada.

21 KAP.

2 §.

Den misstänkte skall vid huvudförhandling i underrätt infinna sig personligen i mål om allmänt åtal för brott, varå straffarbete kan följa, så ock i annat mål, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i hovrätt skall den misstänkte infinna sig personligen, om han av underrätten dömts till straffarbete för brottet eller anledning förekommer till ådömande av sådant straff, så ock eljest, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i högsta domstolen vare den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig för utredningen. I underrätt skall den misstänkte ock infinna sig personligen vid muntlig förberedelse, om det kan antagas, att förberedelsen därigenom främjas. Vid annan förhandling än nu nämnts vare han skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig.

Den misstänkte vare i mål om allmänt åtal skyldig infinna sig personligen vid huvudförhandling i underrätt, dock ej om anledning saknas att ådöma annan brottspåföljd än böter och hans närvaro tillika kan antagas vara utan betydelse för utredningen. I mål om enskilt åtal skall den misstänkte infinna sig personligen vid dylik förhandling, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i hovrätt skall den misstänkte infinna sig personligen, om han av underrätten dömts till fängelse i minst sex månader eller internering för brottet eller anledning förekommer till ådömande av sådan påföljd, så ock eljest, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i högsta domstolen vare den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig för utredningen. I underrätt skall den misstänkte ock infinna sig personligen vid muntlig förberedelse, om det kan antagas, att förberedelsen därigenom främjas. Vid annan förhandling än nu nämnts vare han skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig.

Lider den — — — — — sig personligen.
 Är den — — — — — förordnande därom.
 Då den — — — — — är stadgat.

23 KAP.

7 §.

Underlåter den — — — — — till förhöret.
 Utan föregående kallelse må den som uppehåller sig inom en väglängd av trettio kilometer från den plats, där förhör skall hållas, hämtas till
 Utan föregående kallelse må den som uppehåller sig inom en väglängd av trettio kilometer från den plats, där förhör skall hållas, hämtas till

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

förhöret, om undersökningen avser brott, varå *frihetsstraff* kan följa, och det skäligen kan befaras, att han ej skulle hörsamma kallelse eller i anledning av kallelse skulle genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvåra utredningen.

Är den — — — — — för förhöret.

22 §.

Förundersökning enligt detta kapitel vare, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, *varå icke kan följa svårare straff än böter*, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller vare förundersökning erforderlig i mål, som skall upptagas omedelbart av högre rätt, med mindre anledning förekommer till ådömande av *frihetsstraff eller avsättning*.

Vill åklagaren — — — — — ägt rum.

förhöret, om undersökningen avser brott, varå *fängelse* kan följa, och det skäligen kan befaras, att han ej skulle hörsamma kallelse eller i anledning av kallelse skulle genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvåra utredningen.

Förundersökning enligt detta kapitel vare, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, *för vilket icke svårare påföljd än böter är stadgad*, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller vare förundersökning erforderlig i mål, som skall upptagas omedelbart av högre rätt, med mindre anledning förekommer till ådömande av *annan påföljd än böter eller suspension*.

24 KAP.

1 §.

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, *varå straffarbete kan följa*, må han häktas, om med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen kan befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning, eller ock anledning förekommer, att han fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Är brottet — — — — —

Kan å brottet icke *följa* lindrigare straff än *straffarbete* i två år, skall häktning ske, om det ej är uppenbart, att anledning därtill saknas.

Kan det antagas, att den misstänkte kommer att dömas allenast till böter eller *mistning av befattning på viss tid*, må häktning icke ske.

3 §.

Kan på grund av den misstänktes ungdom eller hans sjukdom häktning

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, *för vilket är stadgat fängelse i ett år eller däröver*, må han häktas, om med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen kan befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning, eller ock anledning förekommer, att han fortsätter sin brottsliga verksamhet.

han avviker.

Är för brottet icke *stadgat* lindrigare straff än *fängelse* i två år, skall häktning ske, om det ej är uppenbart, att anledning därtill saknas.

Kan det antagas, att den misstänkte kommer att dömas allenast till böter eller *suspension*, må häktning icke ske.

Kan på grund av den misstänktes ungdom eller hans sjukdom häktning

(Gällande lydelse)

antagas medföra allvarligt men för honom och finnes sådan övervakning kunna ordnas, att skäl till hans häktning ej längre föreligga, må han ej häktas. *Den som är under aderton år må ej häktas, med mindre det är uppenbart, att betryggande övervakning ej kan ordnas. Lag samma vare beträffande kvinna, som är havande i framskridet tillstånd eller som fött så kort tid förut, att häktning kan antagas medföra allvarligt men för henne eller barnet. Vill den misstänkte ej underkasta sig övervakning, som nu nämnts, skall häktning ske.*

(Föreslagen lydelse)

antagas medföra allvarligt men för honom och finnes sådan övervakning kunna ordnas, att skäl till hans häktning ej längre föreligga, må han ej häktas. *Kvinna som är havande i framskridet tillstånd eller som fött så kort tid förut, att häktning kan antagas medföra allvarligt men för henne eller barnet, må ej häktas, med mindre det är uppenbart, att betryggande övervakning ej kan ordnas. Vill den misstänkte ej underkasta sig övervakning, som nu nämnts, skall häktning ske.*

Om ytterligare inskränkning i fråga om häktning av den som är under aderton år är särskilt stadgat.

Att reseförbud — — — — — i 25 kap.

7 §.

Förekomma mot — — — — — gripa honom.

Träffas den som begått brott, varå *frihetsstraff* kan följa, å bar gärning eller flyende fot, må han gripas av envar. Envar må ock gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman.

Då någon — — — — — eller frigivas.

Träffas den som begått brott, varå *fängelse* kan följa, å bar gärning eller flyende fot, må han gripas av envar. Envar må ock gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman.

25 KAP.

1 §.

Är någon skäligen misstänkt för brott, varå *frihetsstraff* kan följa, och kan med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff, men förekommer eljest ej anledning att anhålla eller häkta honom, må, om det finnes tillfyllest, i stället förbud meddelas honom att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort. Oberoende av brottets beskaffenhet må ock förbud, som nu sagts, meddelas, om skäligen kan befaras, att den misstänkte genom att begiva sig från riket undandrager sig lagföring eller straff eller gäldande av

Är någon skäligen misstänkt för brott, varå *fängelse* kan följa, och kan med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff, men förekommer eljest ej anledning att anhålla eller häkta honom, må, om det finnes tillfyllest, i stället förbud meddelas honom att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort. Oberoende av brottets beskaffenhet må ock förbud, som nu sagts, meddelas, om skäligen kan befaras, att den misstänkte genom att begiva sig från riket undandrager sig lagföring eller straff eller gäldande av

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom.

av skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom.

27 KAP.

2 §.

Beslag må ej läggas å skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 §, ej må höras som vittne därom, och handlingen innehaves av honom eller av den, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller. Ej heller må, med mindre fråga är om brott, *vara ej kan följa* lindrigare straff än *straffarbete* i två år, hos den misstänkte eller honom närstående, som avses i 36 kap. 3 §, beslag läggas å skriftligt meddelande mellan den misstänkte och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes.

Beslag må ej läggas å skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 §, ej må höras som vittne därom, och handlingen innehaves av honom eller av den, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller. Ej heller må, med mindre fråga är om brott, *för vilket ej är stadgat* lindrigare straff än *fängelse* i två år, hos den misstänkte eller honom närstående, som avses i 36 kap. 3 §, beslag läggas å skriftligt meddelande mellan den misstänkte och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes.

3 §.

Brev, telegram eller annan försändelse, som finnes i post- eller *telegrafverkets* vård, må tagas i beslag, allenast om *å brottet kan följa straffarbete* samt försändelsen hos mottagaren skulle vara underkastad beslag.

Brev, telegram eller annan försändelse, som finnes i post- eller *televerkets* vård, må tagas i beslag allenast om *för brottet är stadgat fängelse i ett år eller däröver* samt försändelsen hos mottagaren skulle vara underkastad beslag.

16 §.

Kan någon skäligen misstänkas för brott, *vara icke kan följa* lindrigare straff än *straffarbete* i två år, och finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen, att undersökningsledaren eller åklagaren erhåller del av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den misstänkte eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, äge rätten meddela tillstånd till deras avhörande. Fråga därom må upptagas allenast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Kan någon skäligen misstänkas för brott, *för vilket ej är stadgat* lindrigare straff än *fängelse* i två år, och finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen, att undersökningsledaren eller åklagaren erhåller del av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den misstänkte eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, äge rätten meddela tillstånd till deras avhörande. Fråga därom må upptagas allenast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Tillstånd skall — — — — — telefonanstaltens föreståndare.

Om granskning — — — — — omedelbart förstöras.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

28 KAP.

1 §.

Förekommer anledning, att brott förövats, varå *frihetsstraff* kan följa, må i hus, rum eller slutet förvaringsställe husrannsakan företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

Hos annan — — — — — brottet vinnas.

Ej må — — — — — begärt åtgärden.

Förekommer anledning, att brott förövats, varå *fängelse* kan följa, må i hus, rum eller slutet förvaringsställe husrannsakan företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

11 §.

Förekommer anledning, att brott förövats, varå *frihetsstraff* kan följa, må kroppsvisitation företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

Å annan — — — — — brottet vinnas.

Förekommer anledning, att brott förövats, varå *fängelse* kan följa, må kroppsvisitation företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

12 §.

Å den som skäligen kan misstänkas för brott, varå *frihetsstraff* kan följa, må för ändamål, som sägs i 11 §, kroppsbesiktning företagas.

Vid kroppsbesiktning — — — — — men, utföras.

Å den som skäligen kan misstänkas för brott, varå *fängelse* kan följa, må för ändamål, som sägs i 11 §, kroppsbesiktning företagas.

14 §.

Av den som är anhållen eller häktad må fotografi och fingeravtryck tagas; han vare ock underkastad annan dylik åtgärd. Vad nu sagts gälle ock annan, om det erfordras för vinnande av utredning om brott, varå *frihetsstraff* kan följa.

Närmare bestämmelser — — — — — av Konungen.

Av den som är anhållen eller häktad må fotografi och fingeravtryck tagas; han vare ock underkastad annan dylik åtgärd. Vad nu sagts gälle ock annan, om det erfordras för vinnande av utredning om brott, varå *fängelse* kan följa.

29 KAP.

2 §.

Över fråga, — — — — — röstas särskilt.

Är fråga om ansvar för flera brott, skall, om det erfordras, först i fråga om varje brott omröstning ske, huruvida den tilltalade är skyldig till brottet, och därefter *straff eller annan påföljd bestämmas*. Uppkommer frå-

Är fråga om ansvar för flera brott, skall, om det erfordras, först i fråga om varje brott omröstning ske, huruvida den tilltalade är skyldig till brottet, och därefter *omröstning angående påföljden företagas*. Uppkommer frå-

(Gällande lydelse)

ga, huruvida ett eller flera brott föreligga, skall ock därom röstas särskilt.

Förekomma vid omröstning angående påföljden skiljaktiga meningar om villkorligt anstånd med straffets ådömande eller huruvida ungdomsfängelse, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd skall ådömas, skall, om det erfordras, särskild omröstning ske om varje påföljd, för vilken någon sålunda röstat. Ådömes därvid ej sådan påföljd, skall särskild omröstning ske om straffet. Vad nu sagts om skyddsåtgärd gälle ock fråga, huruvida den tilltalade på grund av sin sinnesbeskaffenhet är fri från straff.

Uppkommer fråga om villkorligt anstånd med straffs verkställande, skall, sedan straffet bestämts, särskild omröstning därom företagas.

Har någon vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, vare han skyldig att deltaga i senare omröstning; vid omröstning angående ådömande av annat straff än ungdomsfängelse skall dock den som tidigare röstat för den tilltalades frikännande på annan grund än hans sinnesbeskaffenhet anses hava biträtt den för den tilltalade lindrigaste meningen.

(Föreslagen lydelse)

ga, huruvida ett eller flera brott föreligga, skall ock därom röstas särskilt.

Förekomma vid omröstning angående påföljden skiljaktiga meningar, huruvida annan påföljd än straff eller sådan påföljd jämte böter skall ådömas eller huruvida i skyddstillsyn skall ingå anstaltsbehandling, skall, om det erfordras, särskild omröstning ske om varje mening av nu angiven innebörd, beträffande vilken yrkande framställes av någon av de röstande. Vad nu sagts gälle ock fråga, huruvida påföljd skall eftergivnas eller huruvida tilltalad skall vara fri från påföljd på den grund att han begått brottet under inflytande av själslig abnormitet. Blir sådan mening ej gällande, skall särskild omröstning ske om straff.

Föreligga skilda meningar om storleken av böter som ådömas jämte annan påföljd än straff, om särskilda föreskrifter vid skyddstillsyn eller om minsta tid för internering, skall, om det erfordras, särskild omröstning därom företagas.

Har någon vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, vare han skyldig att deltaga i senare omröstning; vid omröstning angående ådömande av straff eller beträffande fråga, huruvida påföljd skall eftergivnas eller huruvida tilltalad skall vara fri från påföljd på den grund att han begått brottet under inflytande av själslig abnormitet, skall dock den som tidigare röstat för den tilltalades frikännande anses hava biträtt den för den tilltalade lindrigaste meningen.

3 §.

Yppas, då — — — — — gälle ordförandens.

Vid omröstning, då nämnd ej har säte i rätten, gälle den mening, som omfattats av mer än hälften av ledamöterna. Har någon mening erhållit hälften av rösterna och är denna den

Vid omröstning, då nämnd ej har säte i rätten, gälle den mening, som omfattats av mer än hälften av ledamöterna. Har någon mening erhållit hälften av rösterna och är denna den

(Gällande lydelse)

lindrigaste, gälle den meningen; vid särskild omröstning, huruvida *den misstänkte på grund av sin sinnesbeskaffenhet är fri från straff eller om villkorligt anstånd med straffets ådömande eller huruvida ungdomsfängelse, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd skall ådömas*, så ock eljest, då ej någon mening kan anses som lindrigare, gälle dock den mening, som erhållit hälften av rösterna och bland dem ordförandens.

Om omröstning — — — — — 3 kap. 7 §.

(Föreslagen lydelse)

lindrigaste, gälle den meningen; vid särskild omröstning, huruvida *villkorlig dom skall meddelas eller skyddstillsyn, ungdomsfängelse eller internering ådömas eller förordnande meddelas om överlämnande till särskild vård*, så ock eljest, då ej någon mening kan anses som lindrigare, gälle dock den mening, som erhållit hälften av rösterna och bland dem ordförandens.

30 KAP.

6 §.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och *svårare straff* än böter ej ådömes, domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må ock utfärdas i förenklad form. Närmare bestämmelser därom meddelas av Konungen.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och *annan brottspåföljd* än böter ej ådömes, domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må ock utfärdas i förenklad form. Närmare bestämmelser därom meddelas av Konungen.

9 §.

Sedan tid — — — — — ånyo upptagas.

Om förändring och förening av *straff* så ock om särskilda rättsmedel gälle vad därom är stadgat.

Om förändring och förening av *brottspåföljd* så ock om särskilda rättsmedel gälle vad därom är stadgat.

31 KAP.

1 §.

Dömes i — — — — — provas skäligt.

Förklaras den tilltalade *på grund av sin sinnesbeskaffenhet fri från straff*, vare han skyldig att ersätta kostnad, som nu sagts, om och i den mån det med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt.

Eftergives påföljd eller finnes den tilltalade *hava begått brottet under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken*, vare han skyldig att ersätta kostnad, som nu sagts, om och i den mån det med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt.

10 §.

Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes.

Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes.

(Gällande lydelse)

Högre rätts dom skall anses som fäl-
lande, allenast då den tilltalade dö-
mes till *straff*, som är att anse såsom
svårare än *det*, vartill lägre rätt dömt,
eller, om han frikänts av lägre rätt,
dömes för brottet eller av honom full-
följd talan ej föranleder ändring i
lägre rätts dom. Stadgandet i 3 § skall
avse det fall, att i högre rätt talan
utan skäl fullföljts av åklagaren.

Om kostnad — — — — — motsvarande tillämpning
Återförvisas mål, — — — — — dess återupptagande.

(Föreslagen lydelse)

Högre rätts dom skall anses som fäl-
lande, allenast då den tilltalade dö-
mes till *påföljd*, som är att anse så-
som svårare än *den*, vartill lägre rätt
dömt, eller, om han frikänts av lägre
rätt, *finnes hava begått* brottet eller
av honom fullföljd talan ej föranle-
der ändring i lägre rätts dom. Stad-
gandet i 3 § skall avse det fall, att i
högre rätt talan utan skäl fullföljts
av åklagaren.

36 KAP.

5 §.

Ämbets- eller tjänsteman — — — — — iakttaga tystnad.

Ej heller — — — — — samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde — — — — — må yppas.

Utan hinder av vad i andra eller
tredje stycket sägs vare annan än för-
svarare skyldig att avgiva utsaga i
mål angående brott, *vara icke kan*
följa lindrigare straff än *straffarbete*
i två år.

Utan hinder av vad i andra eller
tredje stycket sägs vare annan än för-
svarare skyldig att avgiva utsaga i
mål angående brott, *för vilket icke är*
stadgat lindrigare straff än *fängelse*
i två år.

Om tystnadsplikt — — — — — förhållanden erfarit.

46 KAP.

15 §.

Uteblir den — — — — — senare dag.

Kan å brottet icke följa svårare
straff än fängelse, må, om saken fin-
nes kunna nöjaktigt utredas, målet
avgöras utan hinder av att den tillta-
lade kommit tillstådes allenast genom
ombud eller uteblivit.

Förekommer ej anledning att ådö-
ma annan brottspåföljd än böter, må,
om saken finnes kunna nöjaktigt ut-
redas, målet avgöras utan hinder av
att den tilltalade kommit tillstådes al-
lenast genom ombud eller uteblivit.

Har den — — — — — delgivits honom.

Rättegångsfråga må — — — — — tilltalades utevaro.

48 KAP.

1 §.

Skall allmänt åtal äga rum för
brott, *vara allenast böter kunna föl-*
ja, dock ej normerade böter, äge åkla-
garen, i stället för att väcka åtal, till
godkännande förelägga den misstänkte
det straff åklagaren anser brottet
förskylla. Ej må strafföreläggande av-

Skall allmänt åtal äga rum för
brott, *för vilket stadgas allenast bö-*
ter, dock ej normerade böter, äge
åklagaren, i stället för att väcka åtal,
till godkännande förelägga den miss-
tänkte det straff åklagaren anser brot-
tet förskylla. Ej må strafföreläggande

(Gällande lydelse)

se dagsböter utöver fyrtio. Är brottet förenat med egendoms förverkande eller annan sådan *påföljd*, skall ock *den påföljden* föreläggas den misstänkte till godkännande. Är fråga om flera brott, må föreläggande ej givas, med mindre det sker gemensamt för alla brotten.

Straffföreläggande må — — — — — målsägande finnes.

2 §.

Straffföreläggande skall — — — — — åklagaren uppgiva:

1. den misstänkte;
2. den brottsliga — — — — — tillämpliga; samt
3. det straff och den *påföljd*, som föreläggas den misstänkte. 3. det straff och den *särskilda rättsverkan*, som föreläggas den misstänkte.

Föreläggandet skall — — — — — av åklagaren.

3 §.

Godkännande av straffföreläggande skall göras skriftligen å föreläggandet och skall innehålla, att den misstänkte erkänner gärningen och att han underkastar sig det straff och den *påföljd*, som *förelagts honom*.

Godkännes ej — — — — — äga rum.

Godkännande av straffföreläggande skall göras skriftligen å föreläggandet och skall innehålla, att den misstänkte erkänner gärningen och att han underkastar sig det straff och den *särskilda rättsverkan*, som *upptagits i föreläggandet*.

51 KAP.

21 §.

Hovrätten äge — — — — — av motparten.

Har den tilltalade *av underrätten frikänts för brottet eller dömts till böter eller fällts* till vite och förekommer ej anledning till ådömande av svårare straff eller annan *påföljd än nu sagts*, må målet avgöras utan huvudförhandling; föres tillika talan om annat än ansvar, må det dock ej ske, med mindre talan därutinnan enligt 50 kap. 21 § må prövas utan huvudförhandling.

Har *underrätten frikänt den tilltalade eller eftergivit påföljd för brottet eller funnit honom vara på grund av själslig abnormitet fri från påföljd eller dömt honom till böter eller fällt honom* till vite och förekommer ej anledning till ådömande av svårare straff *än nu sagts* eller *att ådöma* annan *påföljd*, må målet avgöras utan huvudförhandling; föres tillika talan om annat än ansvar, må det dock ej ske, med mindre talan därutinnan enligt 50 kap. 21 § må prövas utan huvudförhandling.

För prövning — — — — — ej erforderlig.

25 §.

Ej må hovrätten i anledning av den tilltalades talan eller talan, som av

Ej må hovrätten i anledning av den tilltalades talan eller talan, som av

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

åklagare föres till hans förmån, döma till *straff*, som är att anse såsom svårare än *det*, vartill underrätten dömt. Har den tilltalade av underrätten dömts till *frihetsstraff*, äge hovrätten döma till *ungdomsfängelse eller förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd eller förordna om villkorligt anstånd med straffs ådömande*. Har underrätten dömt till *ungdomsfängelse eller skyddsåtgärd eller meddelat förordnande, som nu sagts*, äge hovrätten döma till annan påföljd. Är hovrätten *beträffande frågan, huruvida den tilltalade på grund av sin sinnesbeskaffenhet är fri från straff, av annan mening än underrätten, äge hovrätten göra den ändring i domen, som föranledes därav.*

åklagare föres till hans förmån, döma till *brottspåföljd*, som är att anse såsom svårare än *den*, vartill underrätten dömt. Har den tilltalade av underrätten dömts till *fängelse*, äge hovrätten *förordna om villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller överlämnande till särskild vård, så ock jämte villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen* döma till böter. Har underrätten *meddelat förordnande som nu sagts*, äge hovrätten döma till annan påföljd.

53 KAP.

2 §.

I brottmål, — — — — — följande avvikelser:

1. Hovrätten äge — — — — —	— utfärda stämning.
2. Hovrätten äge — — — — —	— yttra sig.
3. I stället — — — — —	— två veckor.
4. Förekommer ej anledning till ådömande av <i>svårare straff än böter</i> , äge hovrätten företaga målet till avgörande utan huvudförhandling; där- om gälle vad i 51 kap. 22 § stadgats.	4. Förekommer ej anledning till ådömande av <i>annan påföljd än böter</i> , äge hovrätten företaga målet till avgörande utan huvudförhandling; där- om gälle vad i 51 kap. 22 § stadgats.

54 KAP.

12 §.

Ej må — — — — — talans väckande.

Ej heller må i anledning av talan rörande ansvar prövningstillstånd enligt 10 § 2 meddelas målsägande, med mindre hans talan avser brott, *varå straffarbete eller avsättning kan följa*, eller tilltalad eller honom närstående, som sägs i 21 kap. 1 §, med mindre talan avser sådant brott eller ock annat brott och den tilltalade *förklarats straffri på grund av sin sinnesbeskaffenhet eller erhållit anstånd med straffs ådömande eller för brottet dömts till förvaring i säker-*

Ej heller må i anledning av talan rörande ansvar prövningstillstånd enligt 10 § 2 meddelas målsägande, med mindre hans talan avser brott, *för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år eller avsättning*, eller tilltalad eller honom närstående, som sägs i 21 kap. 1 §, med mindre talan avser sådant brott eller ock annat brott och den tilltalade *dömts till annan påföljd än böter eller ådömts dagsböter* ej under sextio eller böter omedelbart i penningar ej under ettusenfemhundra

(Gällande lydelse)

hetsanstalt eller annan skyddsåtgärd eller till ungdomsfängelse, fängelse, mistning av befattning på viss tid, dagsböter ej under sextio eller böter omedelbart i penningar ej under ett-tusenfemhundra kronor eller ock blivit fälld till vite omedelbart i penningar ej under nämnda belopp eller för honom bestämts ny minsta tid för förvaring eller internering.

(Föreslagen lydelse)

kronor eller ock blivit fälld till vite omedelbart i penningar ej under nämnda belopp eller för honom bestämts ny minsta tid för internering eller tillämpats 34 kap. 8 § andra stycket andra punkten brottsbalken.

58 KAP.

3 §.

Sedan dom — — — — — resning beviljas:

1. om sådant — — — — — tillämpas; eller

2. om å brottet kan följa straffarbete samt omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade dömts för brottet eller detta hänförts under väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

2. om för brottet är stadgat fängelse i mer än ett år samt omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade dömts för brottet eller detta hänförts under väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

Ej må — — — — — göra det.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Vad i 21 kap. 2 § stadgas om att den som av underrätt dömts till fängelse i minst sex månader skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätt, skall äga tillämpning jämväl å den som dömts till straffarbete på samma tid.

Vid prövning huruvida häktning enligt 24 kap. 1 § första stycket eller beslag jämlikt 27 kap. 3 § må ske, prövningstillstånd enligt 54 kap. 12 § andra stycket må meddelas eller resning jämlikt 58 kap. 3 § 2 må beviljas, när fråga är om brott som begåtts före den 1 januari 1965, skall hänsyn tagas till det straff som efter brottsbalkens ikraftträdande är stadgat för brottet; dock må beslut om häktning eller beslag ej meddelas eller prövningstillstånd eller resning beviljas, om det ej skulle hava kunnat ske enligt äldre lag.

5) Förslag

till

Lag

med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har brott begåtts av någon som vid tiden för brottet ej fyllt aderton år, må, utöver vad som följer av 20 kap. 7 § rättegångsbalken, åklagare besluta att ej tala å brottet,

om den underårige ställes under övervakning jämlikt 26 § barnavårdslagen, omhändertages för samhällsvård enligt 29 § sagda lag eller blir föremål för annan därmed jämförlig åtgärd eller utan dylik åtgärd erhåller särskild tillsyn eller lämplig sysselsättning samt det med skäl kan antagas att härigenom vidtages vad som är lämpligast för hans tillrättaförande, eller

om brottet uppenbarligen skett av okynne eller förhastande.

Åtal skall dock väckas, om det finnes påkallat ur allmän synpunkt.

2 §.

Fråga om beslut jämlikt 1 § skall handläggas skyndsamt. Fattas ej sådant beslut, skall åtal väckas utan dröjsmål.

3 §.

Föreligger skälig anledning att ej tala å brott, skall åklagaren, innan han beslutar i ärendet, från barnavårdsnämnden i den kommun, där den underårige vistas, inhämta yttrande, huruvida nämnden vidtagit eller avser att vidtaga åtgärd beträffande den underårige samt huruvida enligt nämndens mening sådan åtgärd kan anses vara lämpligast för hans tillrättaförande.

Nämndens yttrande skall, om åklagaren begär det eller nämnden finner det erforderligt, även innefatta redogörelse för den underåriges personliga utveckling samt hans vandel och levnadsomständigheter i övrigt.

Det åligger nämnden att avgiva sitt yttrande skyndsamt.

Är brottet ringa, må åklagaren utan att barnavårdsnämndens yttrande inhämtats besluta att ej tala å brottet.

4 §.

Beslut att ej tala å brott skall på lämpligt sätt delgivas den underårige.

Underrättelse om beslutet skall ock, såframt åtgärd av barnavårdsnämnd förutsättes, tillställas denna.

5 §.

Beslut att ej tala å brott må återkallas, såframt skäl äro därtill ur allmän synpunkt.

6 §.

Angående prövning huruvida åtal bör väckas mot den som inskrivits vid ungdomsvårdsskola eller som intagits å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare är särskilt stadgat.

7 §.

Den som är under aderton år må ej häktas med mindre synnerliga skäl äro därtill.

8 §.

Brottmål, vari talan föres mot någon som ej fyllt tjuogoett år, skall, om å brottet kan följa svårare straff än böter, såvitt möjligt utsättas till handläggning i sådan ordning att målet ej tilldrager sig uppmärksamhet.

Finnes i mål mot den som ej fyllt tjuogoett år, att förhandlingens offentlighet är till uppenbar olägenhet till följd av den uppmärksamhet för vilken den underårige kan antagas bliva föremål, äger rätten förordna att målet skall handläggas inom stängda dörrar. Anses sådant förordnande böra meddelas och är jämväl någon som fyllt tjuogoett år tilltalad i målet, skall rätten, om det finnes kunna ske utan att utredningen avsevärt försvåras, handlägga åtalet mot den underårige såsom särskilt mål.

Utan hinder av beslut som meddelats enligt andra stycket må rätten medgiva tilltalads anhöriga ävensom annan, vilkens närvaro kan väntas bliva till nytta, att övervara handläggningen.

9 §.

Ej må den som icke fyllt tjuogoett år dömas till fängelse, skyddstillsyn eller ungdomsfängelse, med mindre den som har vårdnaden om honom, där så lämpligen kunnat ske, blivit hörd i målet. Har i sådant mål personundersökning ägt rum, skall ock personundersökaren höras, om skäl äro därtill.

10 §.

Förekommer i mål mot den som ej fyllt tjuogoett år anledning att döma till annan påföljd än böter, böra för tjänstgöring i nämnd företrädesvis anlitas nämndemän med insikt och erfarenhet beträffande vård och fostran av ungdom.

11 §.

Saknar i fall, som sägs i 10 §, den underårige försvarare, skall offentlig försvarare förordnas för honom, om det icke på grund av sakens beskaffenhet eller eljest finnes uppenbart, att försvarare ej erfordras.

12 §.

Mål mot den som ej fyllt tjuogoett år skall alltid behandlas skyndsamt.

Väckes allmänt åtal mot den som ej fyllt aderton år för brott, för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år, skola, ändå att han ej är häktad, de tidsfrister iakttagas som äro föreskrivna för åtgärd i mål vari den tilltalade är häktad. I stället för den tid av en vecka, som i 45 kap. 14 § rättegångsbalken är föreskriven för hållande av huvudförhandling, skall dock gälla en tid av två veckor.

13 §.

Misstänkes någon hava begått brottslig gärning innan han fyllt femton år må, efter framställning av barnavårdsnämnd eller länsstyrelse, åklagare, om det finnes påkallat ur allmän synpunkt, hos domstol begära prövning huruvida den misstänkte begått gärningen (*bevistalan*).

14 §.

Om bevistalan skall vad som gäller beträffande allmänt åtal för brott, för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år, äga motsvarande tillämpning. Vad

i 24 och 25 kap. rättegångsbalken är stadgat skall dock icke gälla beträffande dylik talan. Sådan rättegångskostnad som avses i 31 kap. 1 § rättegångsbalken skall stanna å statsverket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965, då lagarna den 19 maj 1944 (nr 215) om eftergift av åtal mot vissa underåriga och den 20 december 1946 (nr 862) med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig upphöra att gälla.

6) Förslag

till

Lag

om verkställighet av bötesstraff

Härigenom förordnas som följer.

Betalning och indrivning av böter

1 §.

Böter, som äro förfallna till betalning, skola genast erläggas. Förmår den bötfällde icke detta eller skulle han oskäligt betungas därav, må dock den myndighet som har att indriva böterna bevilja honom anstånd med betalningen eller medgiva avbetalning. Anstånd må beviljas under fyra månader från det beslut därom meddelas. Avbetalning skall ske med visst belopp minst en gång i månaden, om ej särskilda omständigheter föranleda annat, och i övrigt så, att böterna äro till fullo betalda inom ett år från beslutet. När särskilda skäl äro därtill, må tiden utsträckas, för anstånd till åtta månader och för avbetalning till två år.

Anstånd och rätt till avbetalning må ej beviljas, om den bötfällde saknar stadigt hemvist här i riket eller kan antagas vilja undandraga sig bötesbeslutets verkställighet eller omständigheterna eljest giva anledning till antagande att anstånd eller rätt till avbetalning icke kommer att leda till böternas erläggande.

2 §.

Yppas efter det beslut angående anstånd eller avbetalning meddelats anledning till ändring i beslutet, må sådan ändring vidtagas. Anstånd eller rätt till avbetalning må dock ej utsträckas utöver de i 1 § för vartdera fallet stadgade tiderna, räknat från den dag då beslut om anstånd eller avbetalning först meddelades.

Fullgöres ej avbetalning inom föreskriven tid, skall hela det obetalda bötesbeloppet genast erläggas. Om synnerliga skäl äro därtill, må dock anstånd eller ytterligare avbetalning medgivas. Vad i första stycket föreskrives skall därvid iakttagas.

3 §.

Böter som ej erläggas skola, om ej annat är föreskrivet, indrivas enligt vad därom är särskilt stadgat.

Utom egendom som jämlikt 65 § utskönningslagen skall undantagas från utmätning må för böter ej heller tagas i mät fast eller lös egendom, som i

den bötfälldes näring erfordras för att åt honom, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn bereda nödig bärgning, och ej heller nödig bostad.

4 §.

Har den bötfällda på grund av meddelat beslut intagits å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller frivilligt ingått å sådan anstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader eller har han intagits för samhällsvård i ungdomsvårdsskola, må icke uttagas böter, som avse före intagningen begånget fylleri eller förargelseväckande beteende men ej tillika annat brott.

5 §.

Kunna böter enligt bestämmelse i denna lag icke förvandlas och skulle deras uttagande vara till synnerligt men för den bötfällda eller någon, som är beroende av honom för sin försörjning, äger rätten förordna, att böterna icke må uttagas. Förordnande som nu sagts må ej meddelas, därest omständigheterna föranleda antagande, att verkställighet av bötesstraffet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande eller ur allmän synpunkt.

Mål som avses i första stycket upptages av rätten i den ort, där den bötfällda finnes, på ansökan av denne eller åklagaren.

6 §.

Böter må ej indrivras, sedan beslut meddelats varigenom förvandlingsstraff ålagts. Sedan verkställighet av förvandlingsstraffet påbörjats, må ej heller betalning för böterna mottagas.

7 §.

Mot beslut angående anstånd eller avbetalning må talan ej föras. Bötfälld äger dock påkalla prövning av beslutet i samband med klagan över utmätning eller införsel.

Mot hovrätts beslut i fråga som avses i 5 § må talan ej föras.

Förvandling av böter

8 §.

Bliva böter ej betalda, skola de, om ej annat är stadgat, på talan av åklagare förvandlas till fängelse enligt vad i denna lag sägs.

9 §.

Böter, som bestämts till högst fem dagsböter eller femtio kronor omedelbart i penningar, må ej förvandlas. Böter såsom gemensamt straff för flera brott må ej förvandlas med mindre de överstiga tio dagsböter eller etthundra kronor omedelbart i penningar. När flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen.

Utan hinder av vad nu är sagt skall förvandling äga rum, såframt omständigheterna föranleda antagande att den bötfällda av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit betala böterna eller att förvandling erfordras för hans tillrättaförande eller ock böterna ådömts för fylleri samt den bötfällda under de före förvandlingen senast förflutna två åren tre eller flera gånger dömts för sådan förseelse.

10 §.

Böter som ådömts med stöd av 33 kap. 2 § brottsbalken må ej förvandlas.

11 §.

När någon på grund av meddelat beslut intagits å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller frivilligt ingått å sådan anstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader eller när någon intagits å arbetsanstalt eller för samhällsvård i ungdomsvårdsskola, förfaller beslut om förvandling som dessförinnan meddelats. Böter som ådömts före intagningen må ej förvandlas. Böter, som ådömts efter intagningen men före utskrivningen, må ej förvandlas med mindre anstaltens eller skolans styrelse påkallar det.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som efter förordnande enligt 31 kap. 3 § brottsbalken för vård intagits å sjukhus samt den som intagits i fångvårdsanstalt för att undergå fängelse som ådömts på viss tid, minst två år.

12 §.

Uppkommer fråga om förvandling av böter, som ådömts någon för gärning varom förmåles i 15 § andra stycket lagen om nykterhetsvård eller för sådan gärning jämte annat brott, och har den bötfällde blivit dömd för minst tre under de två senast förflutna åren begångna gärningar som nyss sagts, skall åklagaren, innan talan anhängiggöres om böternas förvandling, hos nykterhetsnämnden eller, om den bötfällde ej fyllt tjugoett år, hos barnavårdsnämnden göra anmälan om förhållandet. Har ej inom två månader därefter nykterhetsnämnden ansökt hos länsstyrelsen om den bötfälldes intagning å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller barnavårdsnämnden ansökt hos socialstyrelsen om intagning av honom för samhällsvård i ungdomsvårdsskola, skall åklagaren föra talan om böternas förvandling.

Blir på grund av anmälan varom i första stycket sägs genom lagakraftvunnet beslut förordnat om den bötfälldes intagning å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller i ungdomsvårdsskola, skall frågan om böternas förvandling vara förfallen. Innefattar beslutet ej sådant förordnande, skall åklagaren föra talan om böternas förvandling.

13 §.

Mål om förvandling av böter upptages av rätten i den ort, där den bötfällde finnes, eller ock av allmän underrätt som handlagt mål vari böterna ådömts.

14 §.

Finnes i mål om förvandling av böter ytterligare prövning vara erforderlig i fråga om anstånd eller avbetalning eller rörande åtgärd för indrivning av böterna, skall rätten hänskjuta saken till ny behandling av indrivningsmyndigheten.

15 §.

Vid böters förvandling till fängelse svara en till och med fem dagsböter mot tio dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjugo mot en dags fängelse, varje följande påbörjat antal av två dagsböter till och med nittio mot en dags fängelse samt varje därefter påbörjat antal av tre dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

Om böterna delvis erlagts, skall förvandlingen ske efter antalet obetalda dagsböter. Därvid skall dagsbot som endast delvis erlagts anses som obetald.

Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat belopp av tio kronor anses lika med en dagsbot.

16 §.

Häftar den bötfällde, när förvandling skall ske, jämväl för andra böter som må förvandlas, skola samtliga böter förvandlas och gemensamt förvandlingsstraff bestämmas efter sammanräknade antalet dagsböter. Har avbetalning skett, skall vid bestämmande av förvandlingsstraffet betalningen i första hand avräknas å det äldsta bötesstraffet.

Har någon avtjänat förvandlingsstraff för böter och förekomma därefter till förvandling andra böter, vilka ådömts innan förstnämnda straff till fullo verkställts, må för dessa böter ej åläggas högre förvandlingsstraff än som skulle hava återstått, därest gemensamt förvandlingsstraff på sätt i första stycket sägs beräknats för samtliga böter och därifrån avräknats det förut verkställda förvandlingsstraffet. Föreligger, när flera bötesstraff skola förvandlas, fall som nu sagts allenast beträffande något eller några av straffen, beräknas för sistnämnda böter och de övriga särskilda förvandlingsstraff, varefter straffen sammanläggas med iakttagande dock att sammanlagda strafftiden ej må överstiga nittio dagar.

17 §.

Kan med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, må, om så prövas skäligt, förvandlingsstraffet sättas lägre än enligt 15 och 16 §§, dock ej under sex dagar. Föreligga i fall som nu sagts med hänsyn till den bötfälldes personliga förhållanden eller eljest synnerliga skäl att icke ålägga förvandlingsstraff, må, om hinder härför icke möter ur allmän synpunkt, förvandlingsstraff eftergivnas.

18 §.

När förvandlingsstraff ålägges, må rätten bevilja anstånd med verkställigheten, såframt omständigheterna ej föranleda antagande att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit betala böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande.

Beviljas anstånd, skall gälla en prøvotid av två år. Prövotiden räknas från dagen för beslutet utan hinder av att det ej vunnit laga kraft.

19 §.

Finnes den som erhållit anstånd enligt 18 § hava begått brott före prøvotidens utgång eller ålägges honom förvandlingsstraff för böter, må anståndet förklaras förverkat. Beslutas ej förverkande, äger rätten förlänga prøvotiden till tre år.

Åtgärd som nu sagts må ej beslutas, med mindre fråga därom uppkommer i mål vari den bötfällde före prøvotidens utgång eller, vid förverkande på grund av brott, inom ett år från prøvotidens utgång häktats eller erhållit del av åtal eller av ansökan om böters förvandling.

Förvandlingsstraffet bortfaller, när anståndet ej längre kan förklaras förverkat.

20 §.

Talan må ej föras mot beslut enligt 14 §. Om först i hovrätt uppgives tillgång till böters gäldande, må beslut som nyss sagts icke på den grund av hovrättens meddelas, med mindre det finnes vara av särskild betydelse med hänsyn till den bötfällde åvilande försörjningsskyldighet eller eljest synnerliga skäl äro därtill.

Mot hovrätts beslut i mål om förvandling av böter må talan ej föras.

Allmänna bestämmelser

21 §.

Underrätt är i mål enligt denna lag domför med tre i nämnden. Finnes i annat mål anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff böra förklaras förverkat, må målet ej i underrätt prövas och avgöras utan nämnd.

I mål enligt denna lag skola åklagaren och den bötfällde kallas till förhör inför rätten. Kommer den bötfällde icke tillstådes, må utan hinder härav målet avgöras, om nöjaktig utredning i saken finnes.

Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

I övrigt skall i tillämpliga delar gälla vad beträffande mål om allmänt åtal är stadgat.

22 §.

Erlägges, sedan beslut om förvandlingsstraff meddelats men innan verkställighet av straffet påbörjats, full betalning för böterna, bortfaller förvandlingsstraffet. Om böterna delvis erläggas, skall förvandlingsstraffet nedsättas till vad som enligt 15 och 16 §§ svarar mot de obetalda böterna. Har förvandlingsstraffet med stöd av 17 § satts lägre än enligt 15 och 16 §§, må ej på grund av betalning som nu sagts strafftiden minskas i vidare mån än som kunnat ske, därest straffet bestämts med tillämpning av sistnämnda paragrafer.

Beslut i fråga som avses i denna paragraf meddelas, om den bötfällde åtnjuter anstånd enligt 18 §, av den domstol som förvandlat böterna och eljest av kriminalvårdsstyrelsen. Beslutet länder omedelbart till efterrättelse.

23 §.

Förekomma till verkställighet flera beslut, varigenom någon ålagts förvandlingsstraff för böter, skola straffen förenas sålunda, att strafftiden motsvarar den som skulle följt, därest böterna på en gång förvandlats.

Har någon avtjänat förvandlingsstraff och förekommer därefter till verkställighet beslut om förvandling av böter, vilka ådömts innan förstnämnda straff till fullo verkställts, skall straffet nedsättas efter vad i 16 § andra stycket sägs, om det ej skett vid böternas förvandling.

Beslut som avses i denna paragraf meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

24 §.

Om verkställighet av förvandlingsstraff är särskilt stadgat.

25 §.

Meddelas, sedan tid för böters bortfallande avbrutits enligt vad i 35 kap. 7 § första stycket brottsbalken sägs, i mål om förvandling av böter beslut, varigenom saken hänskjutes till ny behandling av indrivningsmyndigheten, skall ny tid om tre år för böternas bortfallande räknas från dagen för beslutet.

26 §.

Ålagt förvandlingsstraff bortfaller, om beslutet ej börjat verkställas inom tre år från det beslutet vann laga kraft.

Har meddelat anstånd med verkställigheten förklarats förverkat, skall tid som i första stycket sägs räknas från det beslutet om förverkande vann laga kraft.

27 §.

Vad i denna lag är stadgat om böter skall även gälla viten.

28 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965. Genom lagen upphäves lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i förevarande lag, skall denna i stället tillämpas.

Vid fullföljd av mål om förvandling av böter, vari beslut av första domstol meddelats före den 1 januari 1965, skall äldre lag äga tillämpning utom i vad avser fråga om anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff. Förekomma eljest till förvandling böter, vilka ådömts genom beslut som meddelats före sistnämnda dag, skall med samma undantag äldre lag tillämpas, om den leder till lägre förvandlingsstraff.

Vad i 19 och 26 §§ nya lagen stadgas skall gälla jämväl den som jämlikt lagen den 22 juni 1939 om villkorlig dom erhållit anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff. Har i fall som nu sagts enligt sistnämnda lag förordnande meddelats om övervakning, skall förordnandet jämte föreskrift som meddelats jämlikt 8 § samma lag upphöra att gälla den 1 januari 1965.

7) Förslag

till

Lag

om straff för folkmord

Sedan Förenta Nationernas generalförsamling genom resolution den 9 december 1948 antagit konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord samt Sverige ratificerat konventionen och den 27 maj 1952 deponerat ratifikationsinstrumentet hos Förenta Nationernas generalsekretärare, förordnas härigenom som följer.

1 §.

Förövar någon gärning, för vilken enligt lag är stadgat fängelse i fyra år eller däröver, mot en nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös folkgrupp med avsikt att förgöra gruppen helt eller delvis, dömes för folkmord till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst tio år, eller på livstid.

2 §.

För försök, förberedelse eller stämpling till folkmord, så ock för underlåtenhet att avslöja sådant brott dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. brottsbalken stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

8) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff
för krigsmän

Härigenom förordnas, att 1, 2, 4 och 6—14 §§ lagen den 30 juni 1948 om disciplinstraff för krigsmän¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 §.

Disciplinstraff för krigsmän äro arrest och disciplinbot.

Disciplinstraff för krigsmän äro, enligt vad i 32 kap. brottsbalken stadgas, arrest och disciplinbot.

2 §.

Disciplinstraff ådömes, utom för brott mot bestämmelse vari sådant straff är utsatt, jämväl i stället för böter såsom straff för brott av krigsman mot 25—27 kap. strafflagen samt för annat av krigsman förövat brott av beskaffenhet att straff därför kan åläggas i disciplinmål.

Disciplinstraff ådömes, utom för brott mot bestämmelse vari sådant straff är utsatt, jämväl i stället för böter när fråga är om brott av krigsman enligt 20—22 kap. brottsbalken eller om annat av krigsman förövat brott av beskaffenhet att straff därför kan åläggas i disciplinmål.

Där någon som icke fullgör tjänstgöring vid krigsmakten eller vilkens tjänstgöring är av tillfällig art finnes förskylla arrest, dömes dock i stället till böter, om det med hänsyn till brottets art och övriga omständigheter kan ske utan fara för disciplinen och särskilda skäl ej föranleda till annat. Böter må ock eljest ådömas, om med hänsyn till den brottsliga tjänstgöringsförhållanden och brottets art bötesstraff finnes vara lämpligare än disciplinstraff. I fall då disciplinstraff är utsatt ådömas böterna i dagsböter; såvitt fråga är om brott mot 26 kap. 15 eller 16 § ådömas dock böterna, utan hinder av vad i lag eljest finnes stadgat, omedelbart i penningar, högst femhundra kronor.

Den som icke eller endast tillfälligt tjänstgör vid krigsmakten skall dock dömas till böter i stället för arrest, om det med hänsyn till brottets art och övriga omständigheter kan ske utan fara för disciplinen och särskilda skäl ej föranleda till annat. Böter må ock eljest användas i stället för disciplinstraff, om med hänsyn till den brottsliga tjänstgöringsförhållanden och brottets art bötesstraff finnes vara lämpligare än disciplinstraff.

Vid tillämpning av andra stycket skola böterna, i fall då disciplinstraff är utsatt för brottet, ådömas i dagsböter; för brott som sägs i 21 kap. 15 eller 16 § brottsbalken ådömas dock böterna omedelbart i penningar, högst femhundra kronor.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 § SFS 1952:121 och beträffande 14 § SFS 1949:365.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Arrest ådömes i minst tre och högst trettio dagar, varje dag räknad till tjugofyra timmar.

Straffet verkställles i militärhåkte. Arrestant deltagar i tjänstgöring i den mån strafftiden överstiger tio dagar. I övrigt verkställles arrest utan tjänstgöring, där ej i straffbeslutet på grund av tjänstens krav eller eljest föreliggande särskilda skäl annorlunda förordnats. Finnes arrest utan tjänstgöring medföra fara för arrestantens hälsa, skall han under hela strafftiden eller vad därav återstår deltaga i tjänstgöring.

Den som undergår arrest deltagar i tjänstgöring i den mån strafftiden överstiger tio dagar. I övrigt verkställles arrest utan tjänstgöring, där ej i straffbeslutet på grund av tjänstens krav eller eljest föreliggande särskilda skäl annorlunda förordnats. Finnes arrest utan tjänstgöring medföra fara för arrestantens hälsa, skall han under hela strafftiden eller vad därav återstår deltaga i tjänstgöring.

Under strafftiden — — — — — gällande avlöningsföreskrifter.

Vid beräkning av tid för arrest räknas varje dag till tjugofyra timmar.

6 §.

Disciplinbot ådömes för minst en och högst tjugu dagar. Straffet utgöres av löneavdrag, vilket bestämmes för dag till belopp som i 4 § sägs. Är löneavdrag ej tillämpligt, skall den brottslige förpliktas att för varje dag gälda ett belopp i penningar, vilket fastställles efter ty provas skäligt med hänsyn till löneavdraget för löntagare i motsvarande ställning.

Disciplinbot utgöres av löneavdrag, vilket bestämmes för dag till belopp som i 4 § sägs. Är löneavdrag ej tillämpligt, skall den brottslige förpliktas att för varje dag gälda ett belopp i penningar, vilket fastställles efter ty provas skäligt med hänsyn till löneavdraget för löntagare i motsvarande ställning.

Verkställighet av — — — — — flera avlöningsstillfällen.

Kan disciplinbot — — — — — beträffande bötesstraff.

7 §.

Disciplinstraff såsom gemensamt straff för flera brott ådömes med tillämpning av de högsta och lägsta mått som angivas i 4 och 6 §§.

Disciplinstraff såsom gemensamt straff för flera brott ådömes med tillämpning av de högsta och lägsta mått som angivas i 32 kap. 6 § brottsbalken.

8 §.

Disciplinstraff må, om ej annat nedan sägs, användas såsom gemensamt straff för flera brott allenast när disciplinstraff kan följa å vart och ett av brotten.

Såsom gemensamt straff för brott som finnes förskylla disciplinstraff och brott som finnes förskylla böter skall, där ej straffet bestämmes i svårare straffart, bötesstraff eller, om

Gemensamt straff för brott som finnes förskylla disciplinstraff och brott som finnes förskylla böter skall, såframt ej svårare straff ådömes, bestämmas i böter; om särskilda skäl

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

särskilda skäl äro därtill, disciplinstraff *ådömas*. Högsta och lägsta gemensamma straff i *allmän straffart*, då disciplinstraff är utsatt för något av *flera sammanträffande brott*, beräknas såsom om bötesstraff, som i 2 § sägs, vore utsatt i stället för disciplinstraffet.

För brott som finnes förskylla disciplinstraff må, då flera brott sammanträffa, disciplinstraffet *ådömas jämte straff i allmän straffart* för övriga brott, om särskilda skäl föranleda därtill.

Har någon för skilda brott förskyllt avsättning eller suspension och disciplinstraff, varde straffen *ådömda jämte varandra*; dock må ej jämlikt 25 kap. 1—4 §§ strafflagen dömas till disciplinstraff, där den brottslige för annat brott förskyllt avsättning eller suspension och sådant straff provas vara tillfyllest.

9 §.

Förekomma på — — — — — fyrtio dagar.

Skola på en gång verkställas dels dom eller beslut varigenom någon fällts till arrest, dels ock dom eller beslut varigenom han dömts till fängelse, vare sig det omedelbart ådömts eller utgör förvandlingsstraff för böter, eller till straffarbete på viss tid, skall arreststraffet övergå till sådant frihetsstraff. Därvid skall varje dags arrest anses svara mot en dags fängelse.

äro därtill, må dock i stället dömas till disciplinstraff. Högsta och lägsta gemensamma straff i böter eller fängelse beräknas, då disciplinstraff är utsatt för något av brotten, såsom om böter som i 2 § tredje stycket sägs vore stadgade i stället för disciplinstraffet.

Skall någon dömas för flera brott må, om särskilda skäl äro därtill, för brott vara kan följa disciplinstraff sådant straff *ådömas jämte påföljd av annan art* för brottsligheten i övrigt.

Skola på en gång verkställas dels dom eller beslut varigenom någon fällts till arrest, dels ock dom eller beslut varigenom han dömts till fängelse på viss tid, vare sig det omedelbart ådömts eller utgör förvandlingsstraff för böter, skall arreststraffet övergå till fängelse. Därvid skall varje dags arrest anses svara mot en dags fängelse.

Förekommer till verkställighet dom eller beslut om arrest när den dömda skall undergå behandling varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken, skall denna behandling träda i stället för arreststraffet eller vad som återstår därav.

10 §.

Dom eller — — — — — närmast därtill.

Om sammanläggning av arreststraff förordnar den som har att befordra straffbesluten till verkställighet. Förordnande om sammanläggning av arrest med fängelse eller straffarbete meddelas av fängelsestyrelsen.

Om sammanläggning av arreststraff förordnar den som har att befordra straffbesluten till verkställighet. Förordnande om sammanläggning av arrest med fängelse meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

11 §.

Har arrest ålagts någon och varder han i målet slutligen dömd till arrest på längre tid eller till fängelse *eller straffarbete* på viss tid, skall från detta straff avräknas vad han utstått av förstnämnda straff, därvid varje dags arrest anses svara mot en dags fängelse *eller straffarbete*. Dömes han till arrest på kortare tid, skall vad enligt 4 § innehållits för överskjutande tid utbetalas. Dömes han till disciplinbot, böter eller suspension, skall enligt 4 § innehållet belopp avräknas å vad han enligt det nya straffbeslutet har att vidkännas eller, i den mån det ej kan ske, utbetalas; och skall i övrigt det andra straffet anses verkställt genom utstående av arreststraffet i den mån domstolen funnit skäligt så förordna. Dömes han annorlunda än förut är sagt eller befrias han från ansvar i målet, skall enligt 4 § innehållet belopp utbetalas.

Därest dom — — — — — att vidkännas.

12 §.

Dom eller beslut varigenom disciplinstraff ålagts skall ej tillräknas någon till sådan förhöjning av straff för återfall i brott, varom i 4 kap. 14 § strafflagen förmäles.

Har med stöd av 27 kap. 2 § eller 28 kap. 2 § brottsbalken disciplinstraff ådömts jämte villkorlig dom eller skyddstillsyn, skall nöjdförklaring enligt 38 kap. 1 § brottsbalken avse jämväl disciplinstraffet.

13 §.

Ådömt arreststraff vare förfallet, där verkställighet ej börjat innan tre år förflutit från det straffbeslutet vann laga kraft.

Disciplinbot bortfaller i den mån straffet ej verkställts inom tid som nyss nämnts.

Arrest bortfaller, om verkställighet ej börjat inom tre år från det arrestbeslutet vann laga kraft. Avbrytes påbörjad verkställighet, skall vad nu sagts äga motsvarande tillämpning i fråga om den fortsatta verkställigheten.

Disciplinbot bortfaller i den mån straffet ej verkställts inom tre år från det beslutet om disciplinbot vann laga kraft.

14 §.

För mindre — — — — —

Begår till vapenfri tjänst uttagen krigsman som icke står under militärt befäl förseelse som avses i 26

— lämna fartyget (landgångsförbud).

Begår till vapenfri tjänst uttagen krigsman som icke står under militärt befäl förseelse som avses i 21

(Gällande lydelse)

kap. 11, 14 eller 18 § strafflagen och är förseelsen att anse som ringa, må den felande i stället för straff åläggas tillrättavisning i form av varning, extratjänst eller utgångsförbud enligt vad i första stycket sägs.

Ej må — — — — — eller tjänstbarhet.

(Föreslagen lydelse)

kap. 11, 14 eller 18 § brottsbalken och är förseelsen att anse som ringa, må den felande i stället för straff åläggas tillrättavisning i form av varning, extratjänst eller utgångsförbud enligt vad i första stycket sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965; dock skall vad i 2 § sägs i dess hittills gällande lydelse äga tillämpning när, enligt vad därom är föreskrivet, straff skall bestämmas jämlikt stadgande i strafflagen.

Vad i 9 och 10 §§ sägs om sammanläggning av arrest med fängelse skall iakttas även då på en gång skola verkställas dom eller beslut varigenom någon fällt till arrest och dom eller beslut varigenom han dömts till straffarbete på viss tid. Därvid skall viss tids arrest, ålagd genom dom eller beslut som meddelats före den 1 januari 1965, anses svara mot straffarbete under hälften så lång tid.

9) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot
utbredning av könssjukdomar

Härigenom förordnas, att 12, 25, 28, 29 och 30 §§ lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

12 §.

Finnes vid förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken någon skäligen misstänkt för brott, som omförmäles i 14 kap. 21 §, 15 kap. 12, 13, 15 eller 15 a §, 18 kap. 7, 8, 8 a, 9, 10 eller 10 a § strafflagen, eller försök till brott, som nu sagts, där sådant försök är med straff belagt, eller för gärning varom i 18 kap. 13 § samma lag sägs och som innebär uppfordran eller inbjudan till otukt, åligger det åklagaren att omedelbart göra skriftlig anmälan därom till sundhetsinspektören i orten eller, om den

Finnes vid förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken någon skäligen misstänkt för brott, som i 29 § sägs, eller för gärning, som omförmäles i 6 kap. 1, 2, 3, 4 eller 10 § brottsbalken, åligger det åklagaren att omedelbart göra skriftlig anmälan därom till sundhetsinspektören i orten eller, om den misstänkte är för brottet häktad, den vid häktet anställde eller anlitade läkaren.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 12 § SFS 1946:874 och beträffande 25 § SFS 1948:138.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

misstänkte är för brottet häktad, den vid häktet anställda eller anlitade läkaren.

Anhängiggöres talan — — — — — anlitade läkaren.

25 §.

Vad hos hälsovårdsmyndighet eller sundhetsinspektör, militärläkare eller läkare vid straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte eller å allmänt sjukhus eller poliklinik förekommit i ärende, som avses i denna lag, må ej av någon, som på grund av sin tjänstebefattning eller sitt uppdrag erhållit kunskap därom, yppas för obehöriga. Protokoll och handlingar i sådant ärende skola så förvaras, att de icke kunna av obehöriga åtkommas. I fall, då någon vid förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken befunnits skäligen misstänkt för brott som *omförmäles i 14 kap. 21 § strafflagen*, äger åklagaren att, på begäran, undfå besked, huru den föranstaltade läkarundersökningen utfallit. Har åtal väckts, må besked som nu sagts efter därom gjord framställning lämnas jämväl till domstolen.

Är på grund av anmälan, som enligt denna lag inkommit till sundhetsinspektören, anledning antaga, att gärning som omförmäles i 14 kap. 21 § *strafflagen* förövats, äger sundhetsinspektören, då särskilda skäl äro därtill, anmäla förhållandet till vederbörande åklagare. Finnes skäligen anledning antaga, att gärning varom i 18 kap. 11 § *strafflagen* sägs blivit övad, åligger det sundhetsinspektören att göra anmälan därom till åklagaren.

Vad hos hälsovårdsmyndighet eller sundhetsinspektör, militärläkare eller läkare vid straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte eller å allmänt sjukhus eller poliklinik förekommit i ärende, som avses i denna lag, må ej av någon, som på grund av sin tjänstebefattning eller sitt uppdrag erhållit kunskap därom, yppas för obehöriga. Protokoll och handlingar i sådant ärende skola så förvaras, att de icke kunna av obehöriga åtkommas. I fall, då någon vid förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken befunnits skäligen misstänkt för brott som i 29 § *sägs*, äger åklagaren att, på begäran, undfå besked, huru den föranstaltade läkarundersökningen utfallit. Har åtal väckts, må besked som nu sagts efter därom gjord framställning lämnas jämväl till domstolen.

Är på grund av anmälan, som enligt denna lag inkommit till sundhetsinspektören, anledning antaga, att gärning som omförmäles i 29 § förövats, äger sundhetsinspektören, då särskilda skäl äro därtill, anmäla förhållandet till vederbörande åklagare. Finnes skäligen anledning antaga, att gärning varom i 6 kap. 7 § *brottsbalken* sägs blivit övad, åligger det sundhetsinspektören att göra anmälan därom till åklagaren.

28 §.

Äsidosätter *ämbets- eller tjänsteman* skyldighet, som enligt denna lag åligger honom, ansvars såsom för *tjänstefel*.

Underlåter vid häkte anlitad läkare, som ej är att till *ämbets- eller tjänsteman* hänföra, att iakttaga vad honom enligt 23 eller 24 § åligger el-

Äsidosätter *ämbetsman* skyldighet, som enligt denna lag åligger honom, ansvars såsom för *ämbetsbrott*.

Underlåter vid häkte anlitad läkare, som ej är att till *ämbetsman* hänföra, att iakttaga vad honom enligt 23 eller 24 § åligger eller överträder an-

(Gällande lydelse)

ler överträder annan än ämbets- eller tjänsteman vad i 25 § första stycket stadgas, straffes med böter, högst femhundra kronor.

Försummar läkare att iakttaga vad honom enligt 8, 9, 10 eller 11 § åligger och är ej försummelsen att såsom tjänstefel enligt första stycket anse, böte högst tvåhundra kronor.

(Föreslagen lydelse)

nan än ämbetsman vad i 25 § första stycket stadgas, dömes till dagsböter.

Försummar läkare att iakttaga vad honom enligt 8, 9, 10 eller 11 § åligger och är ej försummelsen att anse såsom ämbetsbrott enligt första stycket, dömes till böter, högst tvåhundra kronor.

29 §.

Åtal för överträdelse: varom i 28 § sägs, anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Den som lider av könssjukdom i smittsamt skede och med vetskap eller misstanke därom övar samlag med annan, dömes till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om någon eljest, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, utsätter annan för fara att bli smittad av könssjukdom.

30 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Har brott som i 29 § sägs föröfvats mot make, må åklagare väcka åtal allenast om målsägande angiver brottet till åtal eller ock åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

10) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande
av havandeskap

Härigenom förordnas, att 1, 2, 4, 10, 12, 13 och 15 §§ lagen den 17 juni 1938 om avbrytande av havandeskap¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Havandeskap må enligt denna lag avbrytas:

1) när på ————— eller hälsa;

2) när med ————— om barnet;

3) när kvinnan hävdats under förhållande varom förmäles i 15 kap. 12, 13, 15 eller 15 a § eller 18 kap. 1, 2, 3, 7, 8, 8 a eller 9 §, så ock då hävdandet ägt rum under omständigheter som omförmälas i 18 kap. 6 § strafflagen samt inneburit ett grovt åsidosättande av kvinnans handlingsfrihet;

3) när kvinnan hävdats under förhållande varom förmäles i 6 kap. 1, 2, 3 eller 5 § brottsbalken, så ock då hävdandet ägt rum under omständigheter som omförmälas i 6 kap. 4 § första stycket samma balk samt inneburit ett grovt åsidosättande av kvinnans handlingsfrihet;

4) när med ————— annat slag;

5) när med ————— svårt lyte.

Avbrytande av ————— tjugufjärde veckan.

2 §.

Har kvinnan hävdats under förhållande varom förmäles i 15 kap. 12, 13, 15 eller 15 a § eller 18 kap. 6 eller 8 a § strafflagen, må på grund därav avbrytande av havandeskapet icke äga rum, med mindre brottet, där så kunnat ske, åtalats eller angivits till åtal.

Har kvinnan hävdats under förhållande varom förmäles i 6 kap. 1 eller 2 § eller 4 § första stycket brottsbalken, må på grund därav avbrytande av havandeskapet icke äga rum, med mindre brottet, där så kunnat ske, åtalats eller angivits till åtal. Vad nu sagts skall ej gälla om kvinnan var sinnessjuk eller sinnesslö.

Avbrytande av ————— tala därför.

Havandeskap må ————— finnes olämplig.

4 §.

Havandeskap må ej avbrytas, med mindre den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänste-

Havandeskap må ej avbrytas med mindre den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänste-

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 och 4 §§ SFS 1963:213, beträffande 2 § SFS 1946:210 och beträffande 10, 12 och 13 §§ SFS 1942:392.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

ställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, på grunder som i utlåtandet angivas, förklarat förutsättningarna för åtgärden vara förhanden eller ock medicinalstyrelsen lämnat tillstånd därtill.

ställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, på grunder som i utlåtandet angivas, *på heder och samvete* förklarat förutsättningarna för åtgärden vara förhanden eller ock medicinalstyrelsen lämnat tillstånd därtill.

Avbrytande av — — — — — till åtgärden.

10 §.

Har någon efter prövning som avses i 4 eller 7 § avbrutit havandeskap eller gjort försök därtill, och skedde åtgärden med iakttagande av de i 1 § andra stycket samt 3 § givna föreskrifter, då må ej dömas till straff enligt 14 kap. 26, 27, 28 eller 28 a § strafflagen.

Har någon efter prövning som avses i 4 eller 7 § avbrutit havandeskap eller gjort försök därtill, och skedde åtgärden med iakttagande av de i 1 § andra stycket samt 3 § givna föreskrifter, då må ej dömas till ansvar enligt 3 kap. 4 eller 10 § brottsbalken.

12 §.

Läkare, vilken mot bättre vetande antingen i utlåtande som i 4 § sägs förklarat förutsättningarna för avbrytande av havandeskap vara förhanden eller ock till myndighet eller annan läkare avgivit falsk utsaga i ärende angående sådan åtgärd, dömes, om han ej är förfallen till ansvar för fosterfördrivning eller försök därtill, till fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till dagsböter.

Har läkare vid prövning av ärenden angående avbrytande av havandeskap eller eljest genom att överträda eller åsidosätta vad i denna lag stadgas visat vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet, och är han icke underkastad ansvar för ämbetsbrott, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Har läkare i ärende angående avbrytande av havandeskap eller eljest genom att överträda eller åsidosätta vad i denna lag stadgas visat försummelse, oförstånd eller oskicklighet, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

13 §.

Avgiver någon i annat fall än ovan sägs mot bättre vetande till myndighet eller läkare falsk utsaga i ärende angående avbrytande av havandeskap, och är han ej förfallen till ansvar för fosterfördrivning eller försök därtill, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Avgiver någon mot bättre vetande till myndighet eller läkare *osann* utsaga i ärende angående avbrytande av havandeskap, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 §.

Förseelse mot — — — — — till åtal.
 Böter som ådömas enligt denna lag
 tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

11) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 23 maj 1941 (nr 282) om sterilisering

Härigenom förordnas, att 3, 8 och 9 §§ lagen den 23 maj 1941 om sterilisering skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Sterilisering må — — — — — och föreståndare.

Å den som är i stånd att lämna giltigt samtycke må dock, utan hinder av vad i första stycket sägs, på grund av kroppslig sjukdom eller kroppsfel sterilisering enligt 1 § tredje stycket företagas, därest den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänsteställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, med angivande av grunden för åtgärden förklarar förutsättningarna för densamma vara för handen.

Å den som är i stånd att lämna giltigt samtycke må dock, utan hinder av vad i första stycket sägs, på grund av kroppslig sjukdom eller kroppsfel sterilisering enligt 1 § tredje stycket företagas, därest den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänsteställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, med angivande av grunden för åtgärden *på heder och samvete* förklarar förutsättningarna för densamma vara för handen.

8 §.

Den som verkställer sterilisering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver *falsk* utsaga i ärende angående sterilisering eller överträder vad i 6 § stadgas, dömes, *där ej förseelsen eljest är belagd med strängare straff*, till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Den som verkställer sterilisering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver *osann* utsaga i ärende angående sterilisering eller överträder vad i 6 § stadgas, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse i högst *sex månader*.

9 §.

Förseelse mot — — — — — till åtal.
 Böter som ådömas enligt denna lag
 tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

12) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 24 mars 1944 (nr 133) om kastrering

Härigenom förordnas, att 4, 8 och 9 §§ lagen den 24 mars 1944 om kastrering skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Kastrering må — — — — — och föreståndare.

Å den som fyllt tjugutre år och är i stånd att lämna giltigt samtycke må kastrering enligt 1 § andra stycket företagas utan medicinalstyrelsens tillstånd, därest den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänsteställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, med angivande av grunden för åtgärden förklarat förutsättningarna för densamma vara för handen. Vad nu sagts skall dock ej gälla den som är intagen å fångvårdsanstalt, sinnessjukhus eller annan dylik anstalt.

Å den som fyllt tjugutre år och är i stånd att lämna giltigt samtycke må kastrering enligt 1 § andra stycket företagas utan medicinalstyrelsens tillstånd, därest den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänsteställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, med angivande av grunden för åtgärden *på heder och samvete* förklarat förutsättningarna för densamma vara för handen. Vad nu sagts skall dock ej gälla den som är intagen å fångvårdsanstalt, sinnessjukhus eller annan dylik anstalt.

Vid prövning — — — — — punkten stadgas.

8 §.

Den som verkställer kastrering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver *falsk* utsaga i ärende angående kastrering eller överträder vad i 6 § stadgas, dömes, *där ej förseelsen eljest är belagd med strängare straff*, till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Den som verkställer kastrering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver *osann* utsaga i ärende angående kastrering eller överträder vad i 6 § stadgas, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

9 §.

Förseelse mot — — — — — till åtal.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

13) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård

Härigenom förordnas, att 15, 19, 25, 34, 45, 47, 57 och 68 §§ lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 §.

Den som — — — — — störande levnadssätt.
Samma lag vare, där någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, blivit dömd för minst tre under de två senast förflutna åren begångna gärningar, innefattande fylleri, brott, som i 26 kap. 13 eller 14 § strafflagen sägs, därest han vid brottets begående varit berusad av starka drycker, så att det framgått av hans åtbörder eller tal, eller brott, som avses i 4 § lagen den 28 september 1951 om straff för vissa trafikbrott, därest brottet varit en följd av förtäring av starka drycker, eller

utan att söka ärligen försörja sig för ett kringflackande liv.

Beslut om — — — — — laga kraft.

Samma lag vare, där någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, genom lagakraftvunnen dom funnits skyldig till minst tre under de två senast förflutna åren begångna gärningar, innefattande fylleri, brott, som i 21 kap. 13 eller 14 § brottsbalken sägs, därest han vid brottets begående varit berusad av starka drycker, så att det framgått av hans åtbörder eller tal, eller brott, som avses i 4 § lagen den 28 september 1951 om straff för vissa trafikbrott, därest brottet varit en följd av förtäring av starka drycker, eller

utan att söka ärligen försörja sig för ett kringflackande liv.

19 §.

1 mom. Ansökan om tvångsintagning göres hos länsstyrelsen av nykterhetsnämnden.

Ansökan skall — — — — — omedelbar vård.

Innan polismyndigheten — — — — — ansvarig ställning.

2 mom. Har någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, begått brottslig gärning men i anseende till sin sinnesbeskaffenhet icke fällts till ansvar, och har han vid prövning i vederbörlig ordning befunnits icke vara i behov av vård å sinnessjukhus, må länsstyrelsen, även utan att ansökan därom gjorts, besluta om tvångsintagning, om förutsättningar därför eljest föreligga.

Ansökan om tvångsintagning göres hos länsstyrelsen av nykterhetsnämnden.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 15 § SFS 1956: 225 och beträffande 57 § SFS 1963: 72.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

25 §.

Föreligger, såvitt — — — — — lämpligt sätt.

När skäl äro därtill, må länsstyrelsen jämväl förordna, att alkoholmissbrukare, som avses i 19 § 2 mom., i avbidan på slutligt beslut omhändertages och vårdas på lämpligt sätt.

34 §.

Länsstyrelsen har — — — — — om tvångsintagning,

a) därest beslutet — — — — — kringfläckande liv;

b) då eljest polismyndighet gjort ansökan om tvångsintagning enligt 19 § 1 mom.; b) då eljest polismyndighet gjort ansökan om tvångsintagning enligt 19 §; samt

c) då fråga är om person som avses i 19 § 2 mom.; samt

d) då beslutet tillkommit efter anmälan, som avses i 10 § sista stycket. c) då beslutet tillkommit efter anmälan, som avses i 10 § sista stycket.

I övriga — — — — — om verkställigheten.

45 §.

Har beslut om intagande å allmän vårdanstalt grundats därpå, att den, som beslutet avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller kroppsliga eller själsliga hälsa eller för eget liv, eller har beslutet meddelats jämlikt 19 § 2 mom., eller har någon, som förut minst tre gånger varit intagen å allmän vårdanstalt, ånyo intagits enligt slutligt beslut, som meddelats inom ett år från senaste utskrivningen, då må, därest den intagne med hänsyn till sin sinnesart samt sitt föregående liv och förhållande i anstalten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att föra ett nyktert liv, den i 44 § angivna vårdtiden förlängas med två år.

Har beslut om intagande å allmän vårdanstalt grundats därpå, att den, som beslutet avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller kroppsliga eller själsliga hälsa eller för eget liv, eller har någon, som förut minst tre gånger varit intagen å allmän vårdanstalt, ånyo intagits enligt slutligt beslut, som meddelats inom ett år från senaste utskrivningen, då må, därest den intagne med hänsyn till sin sinnesart samt sitt föregående liv och förhållande i anstalten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att föra ett nyktert liv, den i 44 § angivna vårdtiden förlängas med två år.

Beslut om — — — — — socialstyrelsens prövning.

47 §.

Har någon, som intagits å allmän vårdanstalt, blivit häktad eller överflyttad till fängvårdsanstalt för att undergå frihetsstraff eller förvandlingsstraff för böter, eller har han avvikit från vårdanstalten, skall den

Har någon, som intagits å allmän vårdanstalt, blivit häktad eller överflyttad till fängvårdsanstalt för att undergå fängelse eller annan påföljd för brott, eller har han avvikit från vårdanstalten, skall den tid, under vil-

(Gällande lydelse)

tid, under vilken han sålunda ej vistats å anstalten, icke inräknas i vårdtiden.

(Föreslagen lydelse)

ken han sålunda ej vistats å anstalten, icke inräknas i vårdtiden.

57 §.

Misstänkes den, som tvångsintagits å allmän vårdanstalt eller, på sätt i 58 § sägs, frivilligt ingått å sådan anstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader, att hava före utskrivning från anstalten begått brott, *varå enligt lag icke kan följa högre straff än böter eller fängelse i sex månader*, och hör brottet under allmänt åtal eller har det av målsäganden angivits till åtal, ankommer det å statsåklagaren att efter hörande av anstaltens styrelse avgöra, huruvida åtal lämpligen bör ske. Har brottet begåtts innan den intagne fyllt aderton år, skall frågan om åtal prövas i nämnda ordning ändå att *högre straff än nyss sagts kan följa å brottet*.

Misstänkes den, som tvångsintagits å allmän vårdanstalt eller, på sätt i 58 § sägs, frivilligt ingått å sådan anstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader, att hava före utskrivning från anstalten begått brott, *för vilket ej är stadgat svårare straff än fängelse i sex månader*, och hör brottet under allmänt åtal, *skall åklagaren pröva, huruvida åtal lämpligen bör ske. Innan åtalsfrågan avgöres, skall anstaltens styrelse höras, om det ej finnes obehövt*. Har brottet begåtts innan den intagne fyllt aderton år, skall frågan om åtal prövas i nämnda ordning ändå att *svårare straff än nyss sagts är stadgat för brottet*.

68 §.

Hjälper någon den som är intagen å allmän vårdanstalt att avvika från anstalten, *straffes med dagsböter eller fängelse*.

Försök straffes efter vad i 3 kap. strafflagen stadgas.

Hjälper någon den som är intagen å allmän vårdanstalt att avvika från anstalten, *dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år*.

För försök dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. brottsbalken stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

14) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 6 december 1957 (nr 668) om utlämning för brott

Härigenom förordnas, att 4, 5 och 11 §§ lagen den 6 december 1957 om utlämning för brott skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

4 §.

Ej må någon utlämnas, med mindre den gärning för vilken utlämning

(Föreslagen lydelse)

Ej må någon utlämnas, med mindre den gärning för vilken utlämning

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

begäres motsvarar brott, *varå straff-
arbete kan följa enligt svensk lag.*
Har personen i den främmande sta-
ten dömts för gärningen, må han ut-
lämnas allenast om påföljden utgör
minst frihetsstraff i fyra månader
eller annat omhändertagande på an-
stalt under motsvarande tid.

begäres motsvarar brott, *för vilket
enligt svensk lag är stadgat fängelse
i mer än ett år.* Har personen i den
främmande staten dömts för gär-
ningen, må han utlämnas allenast om
påföljden utgör minst frihetsstraff i
fyra månader eller annat omhänder-
tagande på anstalt under motsvaran-
de tid.

5 §.

För gärning, varom förmäles i så-
dan bestämmelse i 26 eller 27 kap.
strafflagen som avser brott av krigs-
man, må utlämning ej medgivas.

För gärning, varom förmäles i så-
dan bestämmelse i 21 eller 22 kap.
brottsbalken som avser brott av
krigsman, må utlämning ej medgivas.

Vad nu — — — — — det brottet.

11 §.

Den som här i riket är åtalad för
annat brott, *varå kan följa frihets-
straff*, eller som enligt dom mot ho-
nom skall undergå *sådant straff* eller
eljest omhändertagas på anstalt, må
ej utlämnas så länge hindret består.
Samma lag vare, om förundersökning
inletts för brott som nyss nämnts.

Den som här i riket är åtalad för
annat brott, *för vilket är stadgat fäng-
else*, eller som enligt dom mot honom
skall undergå *fängelse* eller eljest om-
händertagas på anstalt, må ej utläm-
nas så länge hindret består. Samma
lag vare, om förundersökning inletts
för brott som nyss nämnts.

Utan hinder — — — — — Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

15) Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av § 18 förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1)
angående utvidgad näringsfrihet

Härigenom förordnas, att § 18 förordningen den 18 juni 1864 angående ut-
vidgad näringsfrihet¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

§ 18.

Den, som utan vederbörlig anmä-
lan, där sådan är föreskriven, eller
tillstånd, då sådant erfordras, idkar

Den, som utan vederbörlig anmä-
lan, där sådan är föreskriven, eller
tillstånd, då sådant erfordras, idkar

¹ Senaste lydelse se SFS 1887: 73.

(Gällande lydelse)

försäljning eller tillverkning av varor eller eljest överskrider den näringsrättighet, denna förordning i särskilda fall bestämmer, eller i övrigt felar mot de i dessa avseenden givna föreskrifter, är förfallen till böter från och med fem till och med femhundra kronor.

(Föreslagen lydelse)

försäljning eller tillverkning av varor eller eljest överskrider den näringsrättighet, denna förordning i särskilda fall bestämmer, eller i övrigt felar mot de i dessa avseenden givna föreskrifter, dömes till dagsböter.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

16) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 27 § lagen den 28 juni 1895 (nr 64)

om handelsbolag och enkla bolag

Härigenom förordnas, att 27 § lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

27 §.

Evad handelsbolag slutits på bestämd tid eller icke, äge bolagsman påfordra, att bolaget genast träder i likvidation, om skäl därtill är, såsom:

att han ————— bolagsman åligger;

att annan ————— i bolaget;

att annan ————— och försåld;

att annan ————— eller vårdslöshet;

att annan bolagsman genom laga kraft ägande *utslag* dömts till *straffarbete* eller blivit för brott ställd under framtiden.

att annan bolagsman genom laga kraft ägande *dom* dömts till *fängelse* i minst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965; vad i äldre lag stadgas om den som dömts till straff skall dock tillämpas, när domen meddelats före nya lagens ikraftträdande.

¹ Senaste lydelse se SFS 1918: 327.

17) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa
inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller
gruva eller aktier i vissa bolag

Härigenom förordnas, *dels* att 15 § lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att 16 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 §.

Styrelseledamot,
med vars begivande utlämnas aktiebrev, som i strid mot föreskriften i 12 § andra stycket första punkten ej försetts med påskrift som där sägs,
eller som mot bättre vetande låter i aktieboken göra anteckning i strid mot bestämmelsen i 12 § andra stycket första punkten,
eller som uppsåtligen underlåter att iakttaga föreskriften i 12 § andra stycket andra punkten,
eller som uppsåtligen låter i strid mot bestämmelsen i 12 § andra stycket tredje punkten verkställa utdelning till aktieägare,
straffes med böter från och med dömes till dagsböter eller fängelse femtio till och med tvåtusen kronor i högst ett år.
eller fängelse.

Underlåter styrelseledamot i annat fall än nyss är sagt att iakttaga föreskrift, som är meddelad i 12 § andra stycket första eller andra punkten, *straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.*

Ej må straff, som ovan är stadgat, tillämpas, om *förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.*

Underlåter styrelseledamot i annat fall än nyss är sagt att iakttaga föreskrift, som är meddelad i 12 § andra stycket första eller andra punkten, *dömes till dagsböter.*

Ej må straff, som ovan är stadgat, tillämpas, om *för gärningen är stadgat strängare straff i brottsbalken.*

16 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

18) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 2 april 1918 (nr 163) med vissa
bestämmelser om sjöfynd

Härigenom förordnas, *dels* att 8 § lagen den 2 april 1918 med vissa bestämmelser om sjöfynd skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* ock att 9 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.

Underlåter bärgare — — — — — allmän lag.

Lämnar bärgare, befälhavare eller redare, i sviklig avsikt, oriktig uppgift angående omständigheterna vid bärgningen, eller vidtager han, i sådan avsikt, särskild åtgärd med det bärgade godset, eller underlåter befälhavare eller redare att, i enlighet med vad i 2 § stadgas, avlämna det bärgade eller därför influtna medel, dömes till böter från och med fem till och med femhundra kronor, där ej gärningen efter allmän lag bör beläggas med strängare straff.

Lämnar bärgare, befälhavare eller redare, i sviklig avsikt, oriktig uppgift angående omständigheterna vid bärgningen, eller vidtager han, i sådan avsikt, särskild åtgärd med det bärgade godset, eller underlåter befälhavare eller redare att, i enlighet med vad i 2 § stadgas, avlämna det bärgade eller därför influtna medel, dömes till dagsböter, om ej för gärningen är stadgat strängare straff i allmän lag.

I de — — — — — varit skäligh.

9 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

19) Förslag

till

Lag

**angående ändring i lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissions-
rörelse och fondbörsverksamhet**

Härigenom förordnas, *dels* att 43, 44, 47, 48, 49 och 50 §§ lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att 45, 46 och 51 §§ sagda lag skola upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

43 §.

Driver någon rörelse såsom fondkommissionär utan att vara berättigad därtill, straffes med böter från och med fem hundra till och med tio tusen kronor.

Fortsätter någon under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, som nu är nämnd, samma förseelse, skall han, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som för sådan förseelse äro stadgade.

Driver någon rörelse såsom fondkommissionär utan att vara berättigad därtill, dömes till dagsböter.

44 §.

Handlar fondkommissionär i strid emot försäkran, varav han jämlikt 7 § är bunden, straffes med böter från och med ett hundra till och med tio tusen kronor.

Till dagsböter dömes fondkommissionär, som

1) handlar i strid mot försäkran, varav han jämlikt 7 § är bunden;

2) underlåter att ställa sig till efterrättelse vad i 9 § finnes stadgat; eller

3) underlåter att iakttaga föreskrift, som är meddelad i 23 §.

45 §.

Underlåter fondkommissionär att ställa sig till efterrättelse vad i 9 § finnes stadgat, straffes med böter från och med tjugufem till och med fem tusen kronor.

¹ Senaste lydelse av 49 § se SFS 1942: 382.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

46 §.

Underlåter fondkommissionär att iakttaga föreskrift, som i 23 § är meddelad, straffes med böter från och med tio till och med fem hundra kronor.

47 §.

Fondkommissionär, som i syfte att vilseleda tillsynsmyndigheten för oriktiga böcker eller som mot bättre vetande lämnar tillsynsmyndigheten oriktiga upplysningar om sin rörelse eller sin ekonomiska ställning, straffes med böter från och med fem hundra till och med tio tusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

Förbryter sig hos fondkommissionär anställd föreståndare på sätt nu sagts vid förandet av kommissionärens böcker eller i fråga om upplysningar beträffande kommissionärens rörelse eller hans ekonomiska ställning, straffes med böter från och med tjugufem till och med tio tusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

Om fondkommissionär eller hos honom anställd föreståndare för oriktiga böcker i syfte att vilseleda tillsynsmyndigheten eller mot bättre vetande lämnar tillsynsmyndigheten oriktiga upplysningar om kommissionärens rörelse eller hans ekonomiska ställning, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

48 §.

Den, som obehörigen yppar vad han såsom företrädare för eller innehavare av befattning hos tillsynsmyndigheten fått sig bekant om fondkommissionärs eller annans affärsförhållanden, straffes med böter från och med tjugufem till och med fem tusen kronor. Sker det för egen eller annans fördel eller för att skada göra eller begagnar han sig eljest i sådant syfte av sin kännedom i nämnda hänseende, då må böterna höjas till högst tio tusen kronor eller till fängelse i högst ett år dömas. Framgår av omständigheterna, att hans förfarande icke kunnat medföra skada för den person, om vars affärsförhållanden fråga är, och var ej heller sådan skada åsyftad, må han icke fällas till ansvar.

Å förseelse, — — — — av målsäganden.

49 §.

Med böter från och med ett hundra till och med tio tusen kronor straffes

Den, som obehörigen yppar vad han såsom företrädare för eller innehavare av befattning hos tillsynsmyndigheten fått sig bekant om fondkommissionärs eller annans affärsförhållanden, dömes till dagsböter. Sker det för egen eller annans fördel eller för att skada göra eller begagnar han sig eljest i sådant syfte av sin kännedom i nämnda hänseende, då må till fängelse i högst ett år dömas. Framgår av omständigheterna, att hans förfarande icke kunnat medföra skada för den person, om vars affärsförhållanden fråga är, och var ej heller sådan skada åsyftad, må han icke fällas till ansvar.

Till dagsböter dömes

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

- 1) den, som ————— 42 § stadgas;
 2) den, som ————— i fondpapper;
 3) den, som ————— svikligen förfar;
 4) den, som ————— anses rimligt.

Sker förseelse, varom under 3) eller 4) sägs, under försvårande omständigheter eller begår någon sådan förseelse andra gången eller oftare, må till fängelse i högst ett år dömas.

Är brott som under 3) eller 4) sägs grovt, må dömas till fängelse i högst ett år.

I fråga om förseelse, som under 3) eller 4) avses, må ovan stadgade straff icke tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

I fråga om brott, som under 3) eller 4) avses, må ovan stadgade straff icke tillämpas, om för gärningen är stadgat strängare straff i brottsbalken.

50 §.

Utslag, varigenom fondkommissionär dömts till ansvar för förseelse, som avses i 44 eller 49 §, skall genom domstolens försorg ofördröjligen insändas till tillsynsmyndigheten.

Dom, varigenom fondkommissionär funnits hava begått gärning som avses i 44 eller 49 §, skall genom domstolens försorg ofördröjligen insändas till tillsynsmyndigheten.

51 §.

Böter och viten, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter eller vite, skall förvandling ske efter allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

20) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 4 § lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 16 maj 1919 med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Förfogar den, vilken såsom pant eller till förvaring eller till försäljning

Förfogar den, vilken såsom pant eller till förvaring eller till försäljning

¹ Senaste lydelse se SFS 1942: 383.

(Gällande lydelse)

i kommission emottagit eller i kommission inköpt fondpapper, utan laga rätt för annans räkning än ägarens däröver, dömes, *där ej gärningen är belagd med strängare straff, för olovligt förfogande såsom i 22 kap. 4 § strafflagen* sägs.

(Föreslagen lydelse)

i kommission emottagit eller i kommission inköpt fondpapper, utan laga rätt för annans räkning än ägarens däröver, dömes, *om ej för gärningen är stadgat strängare straff, för olovligt förfogande såsom i 10 kap. 4 § brottsbalken* sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

21) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled

Härigenom förordnas, *dels* att 77, 78, 79 och 80 §§ lagen den 19 juni 1919 om flottning i allmän flottled¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att 81 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

77 §.

Idkas utan — — — — — 18 § förmåles.

Underlåter någon att vid flottning ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som till skydd för allmän farled, väg, bro eller färja blivit meddelade; eller

underlåter flottande vad honom åligger enligt 66 § andra stycket med avseende å virkesjournaler och tumningslistor; eller

bryter någon mot det i 68 § andra stycket stadgade förbud att ur allmän flottled upptaga omärkt eller otydligt märkt virke; eller

bryter någon i fråga om avbarkning mot vad som stadgas i 69 § tredje stycket eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av samma stycke, *straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.*

Underlåter någon att vid flottning ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som till skydd för allmän farled, väg, bro eller färja blivit meddelade; eller

underlåter flottande vad honom åligger enligt 66 § andra stycket med avseende å virkesjournaler och tumningslistor; eller

bryter någon mot det i 68 § andra stycket stadgade förbud att ur allmän flottled upptaga omärkt eller otydligt märkt virke; eller

bryter någon i fråga om avbarkning mot vad som stadgas i 69 § tredje stycket eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av samma stycke, *dömes till dagsböter.*

¹ Senaste lydelse av 77 § se SFS 1958: 188.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

78 §.

*Med böter från och med tjugufem Till dagsböter dömes:
till och med ett tusen kronor straffes:*

- 1) ledamot av — — — — — oriktig uppgift;
- 2) styrelseledamot eller — — — — — må användas;
- 3) revisor, där — — — — — honom granskats.

79 §.

Asidosättes föreskrift, som i 37 § andra stycket, 41 § första stycket, 44 §, 47 § andra och tredje styckena, 51 § första stycket, 54 § sista stycket eller 76 § första och andra styckena är meddelad, eller försummar styrelseledamot vare sig att på sätt i 56 § tredje stycket stadgas hålla den där omförmälda förteckningen tillgänglig och översända den till flottande eller att, då flottande enligt sjätte stycket i nämnda § påyrkat hänskjutande av visst ärende till prövning å flottsningstämman, låta upptaga ärendet å förteckningen, straffes den försumlige med böter dömes den försumlige till dagsbö- från och med fem till och med fem- ter.
hundra kronor.

Förseelse mot — — — — — varje flottande.

Atal för — — — — — sitt säte.

80 §.

Ej må straff, som ovan är stadgat, Ej må straff, som ovan är stadgat,
tillämpas, där förseelsen enligt all- tillämpas, om för gärningen är stad-
männa strafflagen bör beläggas med gat strängare straff i brottsbalken.
strängare straff.

81 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag,
tillfalla kronan, dock att av böter,
som ådömas enligt 77 § första styc-
ket, en tredjedel, dock högst fem-
hundra kronor, tillfaller åklagaren.
Saknas tillgång till böternas fulla gäl-
dande, skall förvandling ske enligt
allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

22) Förslag

till

Lag

om ändring i konkurslagen

Härigenom förordnas, att 151, 160, 166 och 172 §§ konkurslagen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

151 §.

Ackordsförslag må ej upptagas till behandling,

1) om före — — — — — blivit utfärdad,

2) om gäldenären — — — — — ackordsförslags innehåll,

3) om gäldenären genom laga kraft-
ägande beslut, som icke meddelats ti-
digare än två år innan konkursansök-
ningen gjordes, *blivit dömd för be-
drägligt eller oredligt förhållande mot
sina borgenärer,*

3) om gäldenären genom laga kraft-
ägande beslut, som icke meddelats ti-
digare än två år innan konkursansök-
ningen gjordes, *funnits skyldig till
oredlighet mot borgenärer,*

4) om gäldenären — — — — — avlägga bouppteckningsed.

160 §.

Är gäldenären, då ackordsförslag
förekommer till behandling, ställd un-
der tilltal för *bedrägligt eller oredligt
förhållande mot sina borgenärer*, må
förslaget ej antagas av borgenärerna,
men äge de med den röstövertikt,
som i 159 § sägs, besluta, att förslaget
skall vara vilande. Kommer ej sådant
beslut till stånd, anses ackordsfrågan
hava förfallit.

Besluta borgenärerna, att ackords-
förslaget skall vara vilande, och *var-
der åtalet mot gäldenären ej bifallet*,
äge han, där ej sådant fall inträffat,
som avses i 173 §, att inom fyra vec-
kor från det beslutet i målet vunnit
laga kraft hos rättens ombudsman
göra anmälan om ackordsfrågans
återupptagande. Göres ej sådan an-
mälan eller *varder gäldenären fälld
till ansvar* och vinner beslutet därom
laga kraft, skall ackordsfrågan anses
förfallen.

Vid anmälan — — — — — i ackordsförslaget.

Göres anmälan, — — — — — motsvarande tillämpning.

Vid det — — — — — anses förfallen.

Är gäldenären, då ackordsförslag
förekommer till behandling, ställd un-
der tilltal för *oredlighet mot borgenä-
rer*, må förslaget ej antagas av borge-
närerna, men äge de med den röst-
övertikt, som i 159 § sägs, besluta,
att förslaget skall vara vilande. Kom-
mer ej sådant beslut till stånd, anses
ackordsfrågan hava förfallit.

Besluta borgenärerna, att ackords-
förslaget skall vara vilande, och *fin-
nes gäldenären ej hava begått den
åtalade gärningen*, äge han, där ej så-
dant fall inträffat, som avses i 173 §,
att inom fyra veckor från det beslutet
i målet vunnit laga kraft hos rättens
ombudsman göra anmälan om ac-
kordsfrågans återupptagande. Göres
ej sådan anmälan eller *finnes gälde-
nären hava begått gärningen* och vin-
ner beslutet därom laga kraft, skall
ackordsfrågan anses förfallen.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

166 §.

Ackord må — — — — — för borgenärerna.

Vägras fastställelse — — — — — i ackordsfrågan.

Har gäldenären blivit ställd under tilltal för *bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer* men prövas i övrigt skäl vara för handen att meddela fastställelse å ackordet, förordne rätten, att frågan därom skall anstå i avbidan på åtalets utgång; skolande ombudsmannen genast underrättas om beslutet. *Var der åtalet ej bifallet*, äge förvaltaren, gäldenären eller borgenär att inom fyra veckor från det beslutet i målet vunnit laga kraft hos konkursdomaren göra anmälan om ärendets återupptagande. Göres sådan anmälan, utsatte konkursdomaren ofördröjligen dag, då ackordsfrågan skall förekomma vid rätten; och skall i ty fall vad i 164 § tredje och fjärde styckena stadgas äga motsvarande tillämpning. Göres ej anmälan, som nyss sagts, eller *var der gäldenären fälld till ansvar* och vinner beslutet därom laga kraft, anses ackordsfrågan förfallen.

Har gäldenären blivit ställd under tilltal för *oredlighet mot borgenärer* men prövas i övrigt skäl vara för handen att meddela fastställelse å ackordet, förordne rätten, att frågan därom skall anstå i avbidan på åtalets utgång; skolande ombudsmannen genast underrättas om beslutet. *Finnes gäldenären ej hava begått den åtalade gärningen*, äge förvaltaren, gäldenären eller borgenär att inom fyra veckor från det beslutet i målet vunnit laga kraft hos konkursdomaren göra anmälan om ärendets återupptagande. Göres sådan anmälan, utsatte konkursdomaren ofördröjligen dag, då ackordsfrågan skall förekomma vid rätten; och skall i ty fall vad i 164 § tredje och fjärde styckena stadgas äga motsvarande tillämpning. Göres ej anmälan, som nyss sagts, eller *finnes gäldenären hava begått gärningen* och vinner beslutet därom laga kraft, anses ackordsfrågan förfallen.

172 §.

Yppas efter fastställelse av ackord, att gäldenären med hänsyn till konkursen gjort sig skyldig till *bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer* eller att gäldenären eller annan med hans vetenskap hemligen gynnat någon borgenär i avsikt att inverka på ackordsfrågans avgörande, förfalle den eftergift, som genom ackordet må vara tillerkänd gäldenären; dock lände sådant ej till rubbning i borgenärernas rätt att mot gäldenären eller löftesmän för ackordet göra detsamma i övrigt gällande.

Yppas efter fastställelse av ackord, att gäldenären med hänsyn till konkursen gjort sig skyldig till *oredlighet mot borgenärer* eller att gäldenären eller annan med hans vetenskap hemligen gynnat någon borgenär i avsikt att inverka på ackordsfrågans avgörande, förfalle den eftergift, som genom ackordet må vara tillerkänd gäldenären; dock lände sådant ej till rubbning i borgenärernas rätt att mot gäldenären eller löftesmän för ackordet göra detsamma i övrigt gällande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

23) Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om
ackordsförhandling utan konkurs**

Härigenom förordnas, att 1, 10, 12, 24, 32 och 37 §§ lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §.**

Vill gäldenär, — — — — —	offentlig ackordsförhandling.
Gäldenär, som inom de två sista åren blivit genom laga kraftägande beslut dömd för bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer, äge ej den rätt, som i första stycket sägs.	Gäldenär, som inom de två sista åren genom laga kraftägande beslut funnits skyldig till oredlighet mot borgenärer, äge ej den rätt, som i första stycket sägs.

10 §.

Försättes gäldenären — — — — —	anses förfallen.
Samma lag vare, där under tid, som nyss sagts, utslag, varigenom gäldenären dömts för bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer, vinner laga kraft.	Samma lag vare, där under tid, som nyss sagts, dom, varigenom gäldenären funnits skyldig till oredlighet mot borgenärer, vinner laga kraft.

12 §.

Varder, sedan beslut om inledande av ackordsförhandling meddelats men innan ackordsfrågan blivit avgjord, ansökning om gäldenärens försättande i konkurs gjord av borgenär, som jämlikt 34 § är, om ackord kommer till stånd, därav bunden, må ansökningen, där den ej av gäldenären medgives, icke bifallas, utan så är att sökandens fordran uppgår till mer än en femtedel av samtliga dylika borgenärers fordringar, så vitt de vid tiden för ansökningens prövning äro kända. Är ackordsförslaget antaget av borgenärerna eller eljest jämlikt 27 § hänskjutet till rättens prövning, må innan ackordsfrågan är avgjord kon-	Varder, sedan beslut om inledande av ackordsförhandling meddelats men innan ackordsfrågan blivit avgjord, ansökning om gäldenärens försättande i konkurs gjord av borgenär, som jämlikt 34 § är, om ackord kommer till stånd, därav bunden, må ansökningen, där den ej av gäldenären medgives, icke bifallas, utan så är att sökandens fordran uppgår till mer än en femtedel av samtliga dylika borgenärers fordringar, så vitt de vid tiden för ansökningens prövning äro kända. Är ackordsförslaget antaget av borgenärerna eller eljest jämlikt 27 § hänskjutet till rättens prövning, må innan ackordsfrågan är avgjord kon-

¹ Senaste lydelse av 32 § se SFS 1946: 812.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

kursansökning av borgenärer, som äro bundna av ackordet, icke bifallas, så vida icke ansökningen medgivits av gäldenären eller biträts av minst halva antalet av de borgenärer, som röstat för ackordsförslagets antagande; dock skall vad i första punkten stadgats gälla i fall, då gäldenären är tilltalad för *bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer*.

kursansökning av borgenärer, som äro bundna av ackordet, icke bifallas, så vida icke ansökningen medgivits av gäldenären eller biträts av minst halva antalet av de borgenärer, som röstat för ackordsförslagets antagande; dock skall vad i första punkten stadgats gälla i fall, då gäldenären är tilltalad för *oredlighet mot borgenärer*.

24 §.

Är gäldenären, då ackordsförslag förekommer till behandling, ställd under tilltal för *bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer*, må förslaget ej antagas av borgenärerna, men äge de med den röstövertikt, som i 23 § andra stycket sägs, besluta, att förslaget skall vara vilande. Kommer ej sådant beslut till stånd, anses ackordsfrågan hava förfallit.

Besluta borgenärerna, att ackordsförslaget skall vara vilande, och *var der åtalet mot gäldenären ej bifallet*, äge han att inom fyra veckor från det beslutet i målet vunnit laga kraft hos rättens ombudsman göra anmälan om ackordsfrågans återupptagande. Göres ej sådan anmälan, skall ackordsfrågan anses förfallen.

Är gäldenären, då ackordsförslag förekommer till behandling, ställd under tilltal för *oredlighet mot borgenärer*, må förslaget ej antagas av borgenärerna, men äge de med den röstövertikt, som i 23 § andra stycket sägs, besluta, att förslaget skall vara vilande. Kommer ej sådant beslut till stånd, anses ackordsfrågan hava förfallit.

Besluta borgenärerna, att ackordsförslaget skall vara vilande, och *fin nes gäldenären ej hava begått den åtalade gärningen*, äge han att inom fyra veckor från det beslutet i målet vunnit laga kraft hos rättens ombudsman göra anmälan om ackordsfrågans återupptagande. Göres ej sådan anmälan, skall ackordsfrågan anses förfallen.

Vid anmälan ————— i ackordsförslaget.

Göres anmälan, ————— är känd.

Vid det ————— anses förfallen.

32 §.

Ackord må ————— för borgenärerna.

Vägras fastställelse ————— ej föras.

Har gäldenären blivit ställd under tilltal för *bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer*, men anser rätten i övrigt skäl vara handen att meddela fastställelse å ackordet, skall frågan därom anstå i avbidan på åtalets utgång. *Bifalles ej åtalet*, skall konkursdomaren efter det beslutet vunnit laga kraft ofördröjligen utsätta dag, då ackordsfrågan skall förekomma vid rätten; och skola därvid bestämmelserna i 29 §

Har gäldenären blivit ställd under tilltal för *oredlighet mot borgenärer*, men anser rätten i övrigt skäl vara för handen att meddela fastställelse å ackordet, skall frågan därom anstå i avbidan på åtalets utgång. *Fin nes gäldenären ej hava begått den åtalade gärningen*, skall konkursdomaren efter det beslutet vunnit laga kraft ofördröjligen utsätta dag, då ackordsfrågan skall förekomma vid rätten; och skola därvid bestämmelserna i

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

första och andra styckena i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

29 § första och andra styckena i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Är, då — — — — — till efterrättelse.

37 §.

Yppas efter fastställelse av ackord, att gäldenären med hänsyn till ackordsförhandlingen gjort sig skyldig till *bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina* borgenärer eller att gäldenären eller annan med hans vetskap hemligen gynnat någon borgenär i avsikt att inverka på ackordsfrågans avgörande, förfalle den eftergift, som genom ackordet må vara tillerkänd gäldenären; dock lände sådant ej till rubbning i borgenärernas rätt att mot gäldenären eller löftesmän för ackordet göra detsamma i övrigt gällande.

Yppas efter fastställelse av ackord, att gäldenären med hänsyn till ackordsförhandlingen gjort sig skyldig till *oredlighet mot* borgenärer eller att gäldenären eller annan med hans vetskap hemligen gynnat någon borgenär i avsikt att inverka på ackordsfrågans avgörande, förfalle den eftergift, som genom ackordet må vara tillerkänd gäldenären; dock lände sådant ej till rubbning i borgenärernas rätt att mot gäldenären eller löftesmän för ackordet göra detsamma i övrigt gällande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

24) Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 11 och 12 §§ förordningen den 2 juni 1922

(nr 260) om automobils katt

Härigenom förordnas, att 11 och 12 §§ förordningen den 2 juni 1922 om automobils katt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

11 §.

Den, som mot stadgandet i 10 § brukar automobil, *böte från och med tjugufem till och med femhundra kronor.*

Den, som mot stadgandet i 10 § brukar automobil, *dömes till dagsböter.*

Där någon, — — — — — ansvar fri.

Har förseelse, — — — — — till ansvar.

Böter, som enligt denna förordning ådömas, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

¹ Senaste lydelse av 11 § se SFS 1939: 88.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Åtal för förseelse mot denna förordning skall anhängiggöras vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol i den ort, där förseelsen skett.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom nu är sagt, fortsätter samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som för dylik förseelse äro bestämda.

Om någon under tid då han är ställd under åtal för brott mot denna förordning fortsätter sitt brottsliga förfarande, skall som särskilt brott anses vad han förbrutit före varje åtal.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

25) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss
panträtt i spannmål

Härigenom förordnas, dels att 18 § lagen den 20 juni 1924 om viss pant-
rätt i spannmål¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock
att 19 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

18 §.

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vetenskap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbudet bortför eller utlämnar pantförskriven spannmål, straffes som i 22 kap. 4 § strafflagen sägs. Lag samma vare, där någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i spannmål, vari honom vederligen panträtt redan åt annan upplåtits.

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vetenskap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbudet bortför eller utlämnar pantförskriven spannmål, dömes för olovligt förfogande såsom i 10 kap. 4 § brottsbalken sägs. Detsamma skall gälla, om någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i spannmål, vari honom vederligen panträtt redan åt annan upplåtits.

Om innehavaren — — — — — med dagsböter.

¹ Senaste lydelse av 18 § se SFS 1942: 386.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

19 §.

Brott mot denna lag åtalas av allmän åklagare.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

26) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 8 april 1927 (nr 77)
om försäkringsavtal

Härigenom förordnas, att 19 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

19 §.

Var den, som framkallat försäkringsfallet på sätt i 18 § sägs, i sådan ålder eller i sådant sinnestillstånd som utesluter tillräknelighet för brott, äge vad i nämnda paragraf sägs ej tillämpning.

Var den, som framkallat försäkringsfallet på sätt i 18 § sägs, under femton år eller i sådant sinnestillstånd som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken, äge vad i förstnämnda paragraf sägs ej tillämpning.

Lag samma — — — — — anses försvarlig.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

27) Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 24 maj 1929 (nr 116)
om tillsyn över stiftelser**

Härigenom förordnas, att 19 § lagen den 24 maj 1929 om tillsyn över stiftelser skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

19 §.

Försummar styrelseledamot att fullgöra vad enligt 3 eller 11 § *honom åligger, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.*

Försummar styrelseledamot att fullgöra vad enligt 3 eller 11 § *åligger honom, dömes till dagsböter.*

Förseelsen åtalas — — — — — skall utövas.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras fulla gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

28) Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 63 och 64 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 115)
om bostadsrättsföreningar**

Härigenom förordnas, att 63 och 64 §§ lagen den 25 april 1930 om bostadsrättsföreningar¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

63 §.

Driver annan än bostadsrättsförening verksamhet med ändamål motsvarande det i 1 § 1 mom. angivna straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor.

Driver annan än bostadsrättsförening verksamhet med ändamål motsvarande det i 1 § 1 mom. angivna, dömes till dagsböter.

Till enahanda — — — — — där sägs.

64 §.

Bryter någon mot vad i 9 § 2 mom. sägs, straffes med böter från och med fem till och med fem hundra kronor.

Bryter någon mot vad i 9 § 2 mom. sägs, dömes till dagsböter.

Asidosättes föreskrift, — — — — — 1 mom. sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

29) Förslag

till

Lag

**angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om
arbetstidens begränsning**

Härigenom förordnas, dels att 12 och 13 §§ lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att 14 § sagda lag skall upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

12 §.

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat eller mot föreskrift, som med-

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat eller mot föreskrift, som med-

¹ Senaste lydelse se SFS 1951: 310.

(Gällande lydelse)

delats med stöd av lagen, straffes med böter från och med tio till och med ettusen kronor. Är arbetaren under aderton år och har användandet skett med faders eller målsmans vetskap och vilja, vare fadern eller målsmanen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

13 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 §, eller att iakttaga vad enligt 8 § eller 11 § 2 mom. åligger honom, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Har arbetsgivare mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift i anteckning, som avses i 8 §, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

14 §.

Förseelse mot denna lag åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

(Föreslagen lydelse)

delats med stöd av lagen, dömes till dagsböter. Var arbetaren under aderton år och skedde användandet med vårdnadshavarens vetskap och vilja, är denne förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 §, eller att iakttaga vad enligt 8 § eller 11 § 2 mom. åligger honom, eller lämnar han mot bättre vetande oriktig uppgift i anteckning, som avses i 8 §, dömes till dagsböter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

30) Förslag

till

Lag**om ändring i checklagen den 13 maj 1932 (nr 131)**

Härigenom förordnas, *dels* att 74 § checklagen den 13 maj 1932¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att 75 § sagda lag skall upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***74 §.**

Har någon med uppsåt till annans förfång antingen utställt check utan täckning eller ock, före utgången av den tid, inom vilken av honom utställd check skall uppvisas till betalning, utan skälig anledning återkallat checken eller förfogat över täckningen, *straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år, där ej brottet är straffbart enligt 21 kap. strafflagen.*

Har någon av *vårdslöshet* förfarit på sätt i första stycket sägs, *straffes med dagsböter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas.*

Har någon med uppsåt till annans förfång antingen utställt check utan täckning eller ock, före utgången av den tid, inom vilken av honom utställd check skall uppvisas till betalning, utan skälig anledning återkallat checken eller förfogat över täckningen, *dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år, om ej för gärningen är stadgat straff i 9 kap. brottsbalken.*

Har någon av *oaktsamhet* förfarit på sätt i första stycket sägs, *dömes till dagsböter. Är brottet grovt, må dömas till fängelse i högst sex månader.*

75 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse av 74 § se SFS 1942: 388.

31) Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 april 1938 (nr 121)
om hittegods**

Härigenom förordnas, att 9 § lagen den 22 april 1938 om hittegods¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

9 §.

Påträffas föremål, — — — — — är fornfynd.

Underlåter upphittaren att tillkännagiva fyndet, straffes enligt vad i 22 kap. 8 § strafflagen stadgas.

Underlåter upphittaren att tillkännagiva fyndet, dömes till ansvar enligt vad i 10 kap. 8 § brottsbalken stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

32) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt

Härigenom förordnas, att 28, 30 och 31 §§ lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt² skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

28 §.

Jagar någon — — — — — till dagsböter.

Har han — — — — — sex månader.

Har olovlig jakt ägt rum inom annans fågeldamm eller har vid dylik jakt inom annans hägnade jaktpark eller djurgård fällts, fångats, sårats eller påskjutits villebråd som i andra stycket sägs eller ren eller svan, dömes den jagande till fängelse eller vid

Har olovlig jakt ägt rum inom annans fågeldamm eller har vid dylik jakt inom annans hägnade jaktpark eller djurgård fällts, fångats, sårats eller påskjutits villebråd som i andra stycket sägs eller ren eller svan, dömes den jagande till fängelse i högst

¹ Senaste lydelse se SFS 1942: 351.

² Senaste lydelse, se beträffande 31 § 1 mom. SFS 1955: 43 samt beträffande 31 § 2 mom. SFS 1942: 391. 30 § och 31 § 1 mom. ha ändrats under propositionens tryckning, se SFS 1963: 606, vars text här följts vid angivande av lagens gällande lydelse.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

synnerligen förmildrande omständigheter till dagsböter, dock ej under tjugu.

ett år eller, om brottet är ringa, till dagsböter, dock ej under tjugu.

30 §.

Fälles någon till ansvar för förbrytelse varom sägs i 28 eller 29 §, vare villebråd som han olovligt dödat, fångat eller tillägnat sig eller fallvilt som han tillvaratagit eller, därest det icke kan tillrättaskaffas eller det undergått förskämning, dess värde förverkat.

Finnes någon hava begått gärning varom sägs i 28 eller 29 §, vare villebråd som han olovligt dödat, fångat eller tillägnat sig eller fallvilt som han tillvaratagit eller, därest det icke kan tillrättaskaffas eller det undergått förskämning, dess värde förverkat.

Var det — — — — — jaktberättigade personer.

Med förverkat — — — — — i 5 § 2 mom.

31 §.

1 mom. Anträffas å — — — — — *för sig.*

Å område — — — — — *vid lappväsendet.*

Har den som blivit dömd till ansvar för olovlig jakt å annans jaktområde inom två år därefter ånyo gjort sig skyldig till sådan förseelse, vare skjutvapen, annan jaktredskap och hundar förbrutna; och skall därmed förfaras på sätt föreskrives i 36 §.

Har den som genom lagakraftvunnen dom funnits skyldig till olovlig jakt på annans jaktområde inom två år därefter ånyo gjort sig skyldig till sådan förseelse, vare skjutvapen, annan jaktredskap och hundar förbrutna; och skall därmed förfaras på sätt föreskrives i 36 §.

Vad i — — — — — *än kronan.*

2 mom. Sätter i fall varom sägs i 1 mom. den brottslige sig till motvärn mot jakträttsinnehavaren, den som äger, innehar eller vårdar marken eller deras folk eller mot i andra stycket av samma moment omförmäld befattningshavare, då någon av dem vill hindra honom från gärningen eller av honom taga vad han åtkommit eller ock fråntaga honom det som må kvarhållas till vedermåle och pant, vare lag som i 20 kap. 6 § strafflagen sägs.

2 mom. Sätter i fall varom sägs i 1 mom. den brottslige sig med våld eller hot om våld till motvärn mot jakträttsinnehavaren, den som äger, innehar eller vårdar marken eller deras folk eller mot i andra stycket av samma moment omförmäld befattningshavare, då någon av dem vill hindra honom från gärningen eller av honom taga vad han åtkommit eller ock fråntaga honom det som må kvarhållas till vedermåle och pant, vare lag som i 8 kap. 8 § brottsbalken sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

33) Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 9 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350)**

Härigenom förordnas, att 9 § valutalagen den 22 juni 1939¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

9 §.

För överträdelse av föreskrift, som meddelas med stöd av denna lag, må stadgas straff, högst *straffarbete* i två år. Tillika må bestämmelse meddelas om förverkande till kronan av betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, eller av vederlag därför, så ock om utgivande av däremot svarande värde.

För överträdelse av föreskrift, som meddelas med stöd av denna lag, må stadgas straff, högst *fängelse* i två år. Tillika må bestämmelse meddelas om förverkande till kronan av betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, eller av vederlag därför, så ock om utgivande av däremot svarande värde.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

34) Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss panträtt i spånadslin och hampa**

Härigenom förordnas, *dels* att 18 § lagen den 30 juni 1942 om viss pant- rätt i spånadslin och hampa skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan an- ges, *dels ock* att 19 § sagda lag skall upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

18 §.

Den som, efter det besiktning en- ligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vet- skap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbu-

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vet- skap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbu-

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik se SFS 1959: 262.

(Gällande lydelse)

det bortför eller utlämnar pantförskriften vara, *straffes som i 22 kap. 4 § strafflagen* sägs. *Lag samma vare, där någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i vara, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.*

Om innehavaren — — — — —

(Föreslagen lydelse)

det bortför eller utlämnar pantförskriften vara, *dömes för olovligt förfogande såsom i 10 kap. 4 § brottsbalken* sägs. *Detsamma skall gälla, om någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i vara, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.*

— — — — — med dagsböter.

19 §.

Brott mot denna lag åtalas av allmän åklagare.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

35) Förslag

till

Lag

om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313)

Härigenom förordnas, att 1, 4 och 6 §§ skattestrafflagen den 11 juni 1943¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

Var som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklaration till böter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst fyrahundra kronor, där ej skattebelopp som nyss nämnts understiger etthundra kronor.

Lika med — — — — — skriftlig försäkran.

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Var som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklaration till böter eller fängelse i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst fyrahundra kronor, där ej skattebelopp som nyss nämnts understiger etthundra kronor.

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1961: 60.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Den som förskyllt fängelse eller straffarbete må, efter omständigheterna, dömas att gälda straffskatt med högst tre gånger det belopp, som undandragits eller kunde hava undandragits.

Den som förskyllt fängelse må, efter omständigheterna, dömas att gälda straffskatt med högst tre gånger det belopp, som undandragits eller kunde hava undandragits.

6 §.

Är gärning, som avses i 1 eller 2 §, straffbelagd i annan lag än *allmänna strafflagen* eller i särskild författning, skola bestämmelserna i denna lag icke äga tillämpning.

Är gärning, som avses i 1 eller 2 §, straffbelagd i annan lag än *brottsbalken* eller i särskild författning, skola bestämmelserna i denna lag icke äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

36) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 13 april 1945 (nr 118)
om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.

Härigenom förordnas, att 2 och 3 §§ lagen den 13 april 1945 om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Har någon, som dömts till *straffarbete*, fängelse eller förvandlingsstraff för böter, helt eller till någon del undergått straffet och meddelas sedermera efter ansökan om resning eller besvär över domvilla dom, varigenom han frikännes eller fälles till ringare straff än han redan utstått, äge han av allmänna medel erhålla ersättning med anledning av verkställandet av straffet eller den del därav, varifrån han sedermera befriats; dock ej om han genom sanningslös bekännelse vid eller utom rätten eller ge-

Har någon, som dömts till fängelse eller förvandlingsstraff för böter, helt eller till någon del undergått straffet och meddelas sedermera efter ansökan om resning eller besvär över domvilla dom, varigenom han frikännes eller fälles till ringare straff än han redan utstått, äge han av allmänna medel erhålla ersättning med anledning av verkställandet av straffet eller den del därav, varifrån han sedermera befriats; dock ej om han genom sanningslös bekännelse vid eller utom rätten eller genom att falskeligen an-

¹ Senaste lydelse av 3 § se SFS 1948: 467.

(Gällande lydelse)

nom att falskeligen angiva sig själv eller eljest uppsåtligt föranlett, att han blivit dömd till straffet.

(Föreslagen lydelse)

giva sig själv eller eljest uppsåtligt föranlett, att han blivit dömd till straffet.

3 §.

Vad ovan stadgats äge motsvarande tillämpning, bestämmelserna i 1 § beträffande den som utan att domen mot honom vunnit laga kraft varit intagen i anstalt för undergående av *tvångsuppfostran* eller ungdomsfängelse eller avtjänat arrest och bestämmelserna i 2 § beträffande den som på grund av lagakraftätagande dom varit intagen i sådan anstalt eller avtjänat arrest eller som varit *underkastad förvaring eller internering*.

Vad ovan stadgats äge motsvarande tillämpning, bestämmelserna i 1 § beträffande den som utan att domen mot honom vunnit laga kraft varit intagen i anstalt för undergående av *behandling varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken* eller ungdomsfängelse eller avtjänat arrest och bestämmelserna i 2 § beträffande den som på grund av lagakraftätagande dom varit intagen i sådan anstalt eller avtjänat arrest eller som varit *intagen i anstalt för undergående av internering*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Vad i 2 § sägs om den som dömts till fängelse skall gälla även den som dömts till straffarbete och vad i 3 § sägs om den som undergått internering skall gälla även den som undergått förvaring.

37) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 450) om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig

Härigenom förordnas, att 1, 3 och 4 §§ lagen den 30 juni 1948 om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 §.

Den som, då riket är i krig, gör sig skyldig till uppror eller försök därtill eller begår brott, varom förmäles i 8, 26 eller 27 kap. strafflagen, må, där-
est straffarbete på livstid kan följa å brottet, dömas till dödsstraff.

Den som, då riket är i krig, gör sig skyldig till uppror eller försök därtill eller begår brott, varom förmäles i 19, 21 eller 22 kap. brottsbalken, må, där-
est fängelse på livstid kan följa å brottet, dömas till dödsstraff.

Har riket — — — — — stycket stadgas.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Dödsstraff må icke verkställas utan att Konungen meddelat tillstånd därtill. Meddelas icke tillstånd till verkställighet av dödsstraff, skall den dömd i stället undergå *straffarbete* på livstid.

Dödsstraff må icke verkställas utan att Konungen meddelat tillstånd därtill. Meddelas icke tillstånd till verkställighet av dödsstraff, skall den dömd i stället undergå *fängelse* på livstid.

4 §.

Dömes någon, som är underkastad ämbetsansvar, till dödsstraff, skall han därigenom anses avsatt. *I övrigt förfaller straff som någon, vilken blivit dömd till dödsstraff, tillika förskyllt.*

Dömes någon, som är underkastad ämbetsansvar, till dödsstraff, skall han därigenom anses avsatt. *Jämte dödsstraff må ej dömas till påföljd, som avses i 1 kap. 3 § brottsbalken.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

38) Förslag

till

Lag**om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472)**

Härigenom förordnas, att 2, 3, 9, 24, 60, 84, 87, 91, 93 och 93 a §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***2 §.**

Med krigsman avses i denna lag den som är underkastad ansvar såsom krigsman enligt 26 kap. 21 § eller 27 kap. 14 § strafflagen.

Med krigsman avses i denna lag den som är underkastad ansvar såsom krigsman enligt 21 kap. 20 § eller 22 kap. 14 § brottsbalken.

3 §.

Såsom militära brottmål anses enligt denna lag:

1. mål om ansvar för sådant av krigsman förövat brott som omförmäles i något av följande kapitel eller lagrum i *strafflagen*, nämligen 11 kap. 10 och 11 §§ därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt, 19, 20, 21, 22 och 24 kap. därest brottet angått krigsmakten tillhörig eller för dess behov avsedd egendom, 25 kap. 1—4 och 9 §§ samt 26 och 27 kap.;

2. mål om ansvar för annat i *strafflagen* omförmäلت brott som krigsman förövat med anledning av den förfördelades eller sin egen tjänst vid krigsmakten eller ock mot myndighet eller annat organ tillhörande krigsmakten;

3. mål om — — — — — värnpliktslagen; samt

4. mål om — — — — — sin tjänsteplikt.

Vad i — — — — — militärt mål.

9 §.

För följande i *strafflagen* omförmälda brott må, där ej annat följer av 10 §, straff åläggas i disciplinmål:

1. brott som sägs i 11 kap. 10 eller

För följande i *brottsbalken* omförmälda brott må, där ej annat följer av 10 §, straff åläggas i disciplinmål:

1. brott som sägs i 16 kap. 15 eller

¹ Senaste lydelse, se beträffande 3 § SFS 1955: 55, beträffande 9 § SFS 1952: 122, beträffande 91 § SFS 1949: 364 och beträffande 93 a § SFS 1954: 65.

(Gällande lydelse)

11 §, därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt;

2. brott som avses i 22 kap. 2, 4 eller 7 § eller 24 kap. 2 §, under förutsättning att fråga är om krigsmakten tillhörig eller för dess behov avsedd egendom samt, såvitt angår brott mot någon av nämnda paragrafer i 22 kap., att egendomen lämnats åt den brottslige för begagnande;

3. brott som sägs i 25 kap. 4 § eller 26 kap. 18 §, dock ej då fråga är om sådan förseelse vid manövrering eller navigering av krigsmaktens fartyg eller luftfartyg, som någon för dess säkerhet ansvarig krigsman begått under utövande av befäl å detsamma eller, om fartyget var luftfartyg, såsom förare därå, samt genom förseelsen skada uppkommit; samt

4. brott varom förmåles i 26 kap. 1, 4, 7—9 eller 11—16 §§ eller 27 kap. 4 §.

(Föreslagen lydelse)

16 §, därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt;

2. brott som avses i 10 kap. 2, 4 eller 7 § eller 12 kap. 2 §, under förutsättning att fråga är om krigsmakten tillhörig eller för dess behov avsedd egendom samt, såvitt angår brott mot någon av nämnda paragrafer i 10 kap., att egendomen lämnats åt den brottslige för begagnande;

3. brott som sägs i 20 kap. 4 § eller 21 kap. 18 §, dock ej då fråga är om sådan förseelse vid manövrering eller navigering av krigsmaktens fartyg eller luftfartyg, som någon för dess säkerhet ansvarig krigsman begått under utövande av befäl å detsamma eller, om fartyget var luftfartyg, såsom förare därå, samt genom förseelsen skada uppkommit; samt

4. brott varom förmåles i 21 kap. 1, 4, 7—9 eller 11—16 §§ eller 22 kap. 4 §.

24 §.

Militärförhör skall — — — — — ske kan.

Förhöret hålles — — — — — likställd befattning.

Vid förhöret skall den misstänkte få tillfälle att förklara sig; i övrigt skall iakttagas vad som erfordras för utredning av brottets beskaffenhet och prövning av *den misstänktes straffbarhet*. Där så ske kan, bör någon av den misstänktes förmän eller med honom jämställda närvara vid förhöret.

Över förhöret — — — — — protokollets riktighet.

Närmare bestämmelser — — — — — av Konungen.

60 §.

Ersättningsskyldighet må ej åläggas, därest tillika är fråga om *straffansvar för den ersättningsskyldige* och denna fråga handlägges av åklagare eller domstol. Prövas ansvarsfrågan i disciplinmål, må ersättningsskyldighet åläggas i samma mål.

Innan fråga — — — — — Konungen meddelar.

Militärt tvistemål — — — — — benämnas ersättningsmål.

Vid förhöret skall den misstänkte få tillfälle att förklara sig; i övrigt skall iakttagas vad som erfordras för utredning av brottets beskaffenhet och prövning av *frågan om påföljd för brottet*. Där så ske kan, bör någon av den misstänktes förmän eller med honom jämställda närvara vid förhöret.

Ersättningsskyldighet må ej åläggas, därest tillika är fråga om *ansvar för brott* och denna fråga handlägges av åklagare eller domstol. Prövas ansvarsfrågan i disciplinmål, må ersättningsskyldighet åläggas i samma mål.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

84 §.

Vad i 20 kap. 7 § första stycket 1 rättegångsbalken är stadgat om *eftergift av åtal* skall icke äga tillämpning, om i det föreliggande fallet straff för brottet må åläggas i disciplinmål.

Vad i 20 kap. 7 § första stycket 1 rättegångsbalken är stadgat om *beslut att icke tala å brott* skall ej äga tillämpning, om i det föreliggande fallet straff för brottet må åläggas i disciplinmål.

Vad i — — — — — avse disciplinstraff.

87 §.

I militärt mål som handlägges av åklagare eller domstol skall rätt att på begäran erhålla offentlig försvarare tillkomma, förutom anhållen och häktad, jämväl den som är tagen i förvarsarrest samt annan som är misstänkt för *ämbetsbrott varå kan följa avsättning eller för annat brott varå kan följa straffarbete*.

I militärt mål som handlägges av åklagare eller domstol skall rätt att på begäran erhålla offentlig försvarare tillkomma, förutom anhållen och häktad, jämväl den som är tagen i förvarsarrest samt annan som är misstänkt för *brott, för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år eller avsättning*.

Den som — — — — — sin talan.

91 §.

Domstols dom — — — — — laga kraft.

Dömes någon, då riket är i krig, av hovrätt till *straffarbete, fängelse, förvaring* eller internering, må hovrätten, om det finnes vara av synnerlig vikt för krigslydnadens upprätthållande, förordna att domen skall verkställas utan hinder av att den ej vunnit laga kraft. Vad sålunda stadgats om hovrätts dom skall äga motsvarande tillämpning beträffande slutligt beslut av hovrätt.

Dömes någon, då riket är i krig, av hovrätt till fängelse eller internering, må hovrätten, om det finnes vara av synnerlig vikt för krigslydnadens upprätthållande, förordna att domen skall verkställas utan hinder av att den ej vunnit laga kraft. Vad sålunda stadgats om hovrätts dom skall äga motsvarande tillämpning beträffande slutligt beslut av hovrätt.

93 §.

Under tid som sägs i 92 § må hovrätt företaga militärt brottmål till avgörande utan huvudförhandling, förutom i de fall som avses i 51 kap. 21 § första och tredje styckena rättegångsbalken, jämväl när *den tilltalade av underrätten frikänts för brottet eller dömts till böter eller disciplinstraff eller till fängelse, ej överstigande sex månader, eller fällts till vite och anledning ej förekommer till ådömande av svårare straff eller annan påföljd än nu sagts*; föres tillika talan om annat än ansvar, må det dock ej ske, med mindre talan därutinnan enligt 50 kap. 21 § rättegångsbalken må prövas utan huvudförhandling.

Under tid som sägs i 92 § må hovrätt företaga militärt brottmål till avgörande utan huvudförhandling, förutom i de fall som avses i 51 kap. 21 § första och tredje styckena rättegångsbalken, jämväl när *underrätten frikänt den tilltalade eller eftergivit påföljd för brottet eller funnit honom vara på grund av själslig abnormitet fri från påföljd eller dömt honom till böter eller disciplinstraff eller till fängelse, ej överstigande sex månader, eller fällt honom till vite och anledning ej förekommer till ådömande av svårare straff eller annan påföljd än nu sagts*; föres tillika talan om annat än ansvar, må det dock ej ske,

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

med mindre talan därutinnan enligt 50 kap. 21 § rättegångsbalken må prövas utan huvudförhandling.

93 a §.

Ej må i anledning av talan mot hovrätts dom eller beslut, varigenom disciplinstraff ålagts, prövningstillstånd meddelas enligt 54 kap. 10 § 2 rättegångsbalken, med mindre talan avser brott, *varå straffarbete* eller avsättning kan följa.

Ej må i anledning av talan mot hovrätts dom eller beslut, varigenom disciplinstraff ålagts, prövningstillstånd meddelas enligt 54 kap. 10 § 2 rättegångsbalken, med mindre talan avser brott, *för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år* eller avsättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

39) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 491) om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1948 om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

Åsidosätter vigselförrättare vad honom i sådan egenskap åligger beträffande annat än rent kyrklig ordning, dömes, ändå att det ej sker i utövning av befattning varmed ämbetsansvar är förenat, för tjänstefel till *allmänt straff som i 25 kap. 4 § strafflagen* sägs.

(Föreslagen lydelse)

Åsidosätter vigselförrättare vad honom i sådan egenskap åligger beträffande annat än rent kyrklig ordning, dömes, ändå att det ej sker i utövning av befattning varmed ämbetsansvar är förenat, för tjänstefel till *böter eller, om brottet är grovt, fängelse i högst ett år efter vad i 20 kap. 4 § brottsbalken* sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

40) Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av 36 § 1, 2 och 7 mom. vapenförordningen
den 10 juni 1949 (nr 340)

Härigenom förordnas, att 36 § 1, 2 och 7 mom. vapenförordningen den 10 juni 1949¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

36 §.

1 mom. Innehar någon skjutvapen utan att vara berättigad därtill; eller använder någon, med uppenbart missbruk av sin rätt att innehava skjutvapen, detsamma för annat ändamål än det vartill han är berättigad att använda vapnet; eller

ändrar någon vapen, där enligt 11 § tillstånd härtill erfordras, utan att hava erhållit sådant tillstånd; eller

underlåter innehavare av vapen att, efter vad i 15, 17 eller 30 § sägs, avlämna vapnet och ammunition till detsamma; eller

förvärvar någon ammunition i strid mot vad i 21 § sägs,

straffes med dagsböter eller fängelse.

Egendom, med — — — — värdet förklaras förverkat.

Förklaras vapen — — — — förklaras förverkat.

2 mom. Överlåter eller upplåter någon vapen eller ammunition i strid mot vad i 5 § 2 mom., 6 § första stycket, 21 § 1 mom. eller 31 § andra stycket sägs; eller

överlåter någon vapen utan rekvisition som i 29 § sägs,

straffes med dagsböter eller fängelse.

7 mom. Dömes någon för förseelse som i denna paragraf sägs eller har eljest högre rätt avgjort mål, vari sådan dom meddelats, åligger det dom-

1 mom. Innehar någon skjutvapen utan att vara berättigad därtill; eller använder någon, med uppenbart missbruk av sin rätt att innehava skjutvapen, detsamma för annat ändamål än det vartill han är berättigad att använda vapnet; eller

ändrar någon vapen, där enligt 11 § tillstånd härtill erfordras, utan att hava erhållit sådant tillstånd; eller

underlåter innehavare av vapen att, efter vad i 15, 17 eller 30 § sägs, avlämna vapnet och ammunition till detsamma; eller

förvärvar någon ammunition i strid mot vad i 21 § sägs,

straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Förklaras vapen — — — — förklaras förverkat.

2 mom. Överlåter eller upplåter någon vapen eller ammunition i strid mot vad i 5 § 2 mom., 6 § första stycket, 21 § 1 mom. eller 31 § andra stycket sägs; eller

överlåter någon vapen utan rekvisition som i 29 § sägs,

straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

7 mom. Har någon funnits skyldig till förseelse som i denna paragraf sägs eller har eljest högre rätt avgjort mål, vari någon av lägre rätt funnits

¹ Senaste lydelse av 1 och 7 mom. se SFS 1961: 40.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

stolen att ofördröjligen om domen underrätta myndighet som i 5 § 1 mom. första stycket avses eller, där fråga är om den som idkar handel med skjutvapen eller ammunition, länsstyrelsen i det län, där rörelsen utövas. Enahanda underrättelseplikt åligger domstolen, *där någon som övertygats om gärning som avses i denna paragraf förklarats jämligt 5 kap. 5 § strafflagen ej kunna fällas till ansvar, så ock då förverkande av vapen eller ammunition helt eller delvis eftergivits.*

skyldig till sådan förseelse, åligger det domstolen att ofördröjligen om domen underrätta myndighet som i 5 § 1 mom. första stycket avses eller, där fråga är om den som idkar handel med skjutvapen eller ammunition, länsstyrelsen i det län, där rörelsen utövas. Enahanda underrättelseplikt åligger domstolen, om förverkande av vapen eller ammunition helt eller delvis eftergivits.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

41) Förslag

till

Förordning

angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341)

om explosiva varor

Härigenom förordnas, *dels* att 61 § 1 och 6 mom. samt 64 § förordningen den 10 juni 1949 om explosiva varor¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, *dels ock* att 62 § sagda förordning skall upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***61 §.**

1 mom. Tillverkar någon eller idkar handel med explosiv vara eller innehar eller förvärvar någon eljest sådan vara utan att vara berättigad därtill, eller

innehar eller förvärvar någon större myckenhet explosiv vara än vad i varje särskilt fall är medgivet, eller

överlåtes explosiv vara i strid mot bestämmelse i 10 § fjärde stycket eller 24 § första stycket,

straffes med dagsböter eller fängelse.

Vara, som — — — — — förklaras förverkat.

1 mom. Tillverkar någon eller idkar handel med explosiv vara eller innehar eller förvärvar någon eljest sådan vara utan att vara berättigad därtill, eller

innehar eller förvärvar någon större myckenhet explosiv vara än vad i varje särskilt fall är medgivet, eller

överlåtes explosiv vara i strid mot bestämmelse i 10 § fjärde stycket eller 24 § första stycket,

straffes med dagsböter eller fängelse *i högst ett år.*

¹ Senaste lydelse av 61 § 1 mom. se SFS 1963: 185.

(Gällande lydelse)

6 mom. Yppar någon, som har eller haft att utöva tillsyn eller kontroll jämlikt 55 §, obehörigen affärs- eller driftförhållande, varom han under tillsynsverksamheten erhållit kännedom, eller begagnar han sig obehörigen av sådan kännedom, straffes med dagsböter eller fängelse.

Förseelse som — — — — —

62 §.

Böter tillfalla kronan.

(Föreslagen lydelse)

6 mom. Yppar någon, som har eller haft att utöva tillsyn eller kontroll jämlikt 55 §, obehörigen affärs- eller driftförhållande, varom han under tillsynsverksamheten erhållit kännedom, eller begagnar han sig obehörigen av sådan kännedom, straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

av målsåganden.

64 §.

Dömes någon för förseelse som i 61 § sägs eller har eljest högre rätt avgjort mål, vari sådan dom meddelats, och innehar den dömda tillstånd eller godkännande, som i denna förordning avses, skall åklagaren ofördröjligen om domen underrätta myndighet som meddelat tillståndet eller godkännandet. Enahanda underrättelseplikt åligger åklagaren, där någon övertygats om gärning som avses i nämnda paragraf men förklarats jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen ej kunna fällas till ansvar.

Har någon funnits skyldig till förseelse som i 61 § sägs eller har eljest högre rätt avgjort mål, vari någon av lägre rätt funnits skyldig till sådan förseelse och innehar han tillstånd eller godkännande, som i denna förordning avses, skall åklagaren ofördröjligen om domen underrätta myndighet som meddelat tillståndet eller godkännandet.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

42) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 29 december 1949 (nr 722)

om pantlånerörelse

Härigenom förordnas, dels att 22 § lagen den 29 december 1949 om pantlånerörelse skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, dels ock att 26 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

22 §.

Då med avseende å rörelsen föreligger anledning till anmärkning, skall polismyndigheten göra anmälan

Då med avseende å rörelsen föreligger anledning till anmärkning, skall polismyndigheten göra anmälan

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

därom till länsstyrelsen samt föreslå de åtgärder, som kunna vara erforderliga. Åtalas enskild person som utövar pantlånerörelse eller föreståndare för sådan rörelse för brott, som omförmäles i 12 eller 20—23 kapitlen strafflagen, eller för förseelse mot denna lag, skall åklagaren så snart ske kan underrätta länsstyrelsen om åtalet samt om utgången av målet.

därom till länsstyrelsen samt föreslå de åtgärder, som kunna vara erforderliga. Åtalas enskild person som utövar pantlånerörelse eller föreståndare för sådan rörelse för brott, som omförmäles i 8—11 eller 14 kap. brottsbalken, eller för förseelse mot denna lag, skall åklagaren så snart ske kan underrätta länsstyrelsen om åtalet samt om utgången av målet.

26 §.

Böter enligt denna lag tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

43) Förslag

till

Lag**om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193)**

Härigenom förordnas, att 26, 27 och 66 §§ utlänningslagen den 30 april 1954 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

26 §.

Dömes utlännning till ansvar för brott, varå straffarbete kan följa, eller förklaras utlännning medgivet anstånd med ådömande eller verkställande av straff för sådant brott förverkat, och kan det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter befaras att han kommer att här i riket fortsätta brottslig verksamhet eller föranleder brottet eljest att han icke bör få kvarstanna, må domstolen förvisa honom ur riket.

Finnes utlännning hava begått brott, å vilket fängelse i mer än ett år kan följa, eller undanröjes villkorlig dom eller skyddstillsyn som ådömts utlännning för sådant brott, och kan det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter befaras att han kommer att här i riket fortsätta brottslig verksamhet eller föranleder brottet eljest att han icke bör få kvarstanna, må domstolen förvisa honom ur riket.

Vid bedömande — — — — — äro därtill.

Förvisas utlännning, skall det men han därigenom lider beaktas vid bestämmande av annan påföljd för brottet. Förordnar domstol enligt 4 kap. strafflagen om förändring av på-

Förvisas utlännning, skall det men han därigenom lider beaktas vid bestämmande av annan påföljd för brottet. Förordnar domstol enligt 34 kap. brottsbalken om förändring av på-

(Gällande lydelse)

följd, som ådömts jämte förvisning, må ock meddelas det beslut i fråga om förvisningen, som därav påkallas.

(Föreslagen lydelse)

följd, som ådömts jämte förvisning, må ock meddelas det beslut i fråga om förvisningen, som därav påkallas.

27 §.

Vad i 26 § stadgas för det fall att utlänning *dömes till ansvar för brott*, varå *straffarbete* kan följa, skall äga motsvarande tillämpning, om utlänning *dömes till ansvar för brott*, varå enligt denna lag eller enligt författning, utfärdad med stöd därav, kan följa fängelse, samt omständigheterna vid gärningens begående äro försvårande eller han under de före gärningen senast förflutna två åren *dömts till ansvar för brott* av samma slag.

Vad i 26 § stadgas för det fall att utlänning *finnes hava begått brott*, varå *fängelse i mer än ett år* kan följa, skall äga motsvarande tillämpning, om utlänning *finnes hava begått brott*, varå enligt denna lag eller enligt författning, utfärdad med stöd därav, kan följa fängelse, samt omständigheterna vid gärningens begående äro försvårande eller han under de före gärningen senast förflutna två åren *funnits skyldig till brott* av samma slag.

66 §.

Uppehåller sig utlänning i riket, ehuru han enligt verkställt beslut om förvisning eller utvisning icke ägt återvända, *skall han straffas med fängelse i högst sex månader*. Till *straff* skall dock ej dömas, om utlänningen flytt hit för att undgå politisk förföljelse.

Uppehåller sig utlänning i riket, ehuru han enligt verkställt beslut om förvisning eller utvisning icke ägt återvända, *dömes till fängelse i högst sex månader*. Till *ansvar* skall dock ej dömas, om utlänningen flytt hit för att undgå politisk förföljelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965. När anstånd med ådömande eller verkställande av straff förklaras förverkat, skall vad i 26 § stadgas för det fall att villkorlig dom undanröjes äga motsvarande tillämpning. Förvisning må ej beslutas på grund av gärning, som någon före den 1 januari 1965 begått under inflytande av sådan själslig abnormitet som avses i 5 kap. 5 § strafflagen.

44) Förslag

till

Lag**om ändring i allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 (nr 279)**

Härigenom förordnas, att 35, 38 och 42 §§ allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***35 §.**

Är brott som i 31—33 §§ sägs med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse *eller till straffarbete* i högst två år.

Är brott som i 31—33 §§ sägs med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

38 §.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet mot vad i 29 § är stadgat, dömes, *där han ej för brottet är underkastad ansvar enligt allmän strafflag*, till dagsböter eller fängelse.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet mot vad i 29 § är stadgat, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse *i högst ett år*.

42 §.

Brott varom förmäles i 38 § må ej åtalas av allmän åklagare utan att målsägande angivit det till åtal. *Skall brottet straffas efter allmän strafflag*, gäller vad där *stadgas* i fråga om rätt till åtal.

Brott varom förmäles i 38 § må ej åtalas av allmän åklagare utan att målsägande angivit det till åtal. *Är för gärningen stadgat straff i brottsbalken*, gäller vad där *sägs* i fråga om rätt till åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

45) Förslag

till

Lag

om ändring i allmänna ransoneringslagen den 26 maj 1954 (nr 280)

Härigenom förordnas, att 31, 34, 36, 38 och 43 §§ allmänna ransoneringslagen den 26 maj 1954 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

31 §.

Är brott som i 24—29 §§ sägs med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse *eller till straffarbete* i högst två år.

Är brott som i 24—29 §§ sägs med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

34 §.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet mot vad i 22 § är stadgat, dömes, *där han ej för brottet är underkastad ansvar enligt allmän strafflag*, till dagsböter eller fängelse.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet mot vad i 22 § är stadgat, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

36 §.

Har mot — — — förnödenheter, beträffande vilka reglering genomförts med stöd av 2 §.

Avsåg brottet — — — — — av 2 §.

Ogillas åtalet eller upphäves fällande dom av högre rätt, skall förbudet omedelbart hävas av den myndighet som meddelat förbudet.

Finnes han ej skyldig till brottet eller upphäves fällande dom av högre rätt, skall förbudet omedelbart hävas av den myndighet som meddelat förbudet.

38 §.

Den som uppsåtligen saluhåller, överlåter eller använder förnödenhet i strid mot förbud varom förmäles i 36 §, dömes till dagsböter eller fängelse.

Är brott som i första stycket avses med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse *eller straffarbete* i högst två år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen avsett betydande myckenhet av förnödenhet.

Den som uppsåtligen saluhåller, överlåter eller använder förnödenhet i strid mot förbud varom förmäles i 36 §, dömes till dagsböter eller fängelse i *högst ett år*.

Är brott som i första stycket avses med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen avsett betydande myckenhet av förnödenhet.

Förövas gärning — — — — — eller dagsböter.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

43 §.

Brott varom förmäles i 34 § må ej åtalas av allmän åklagare utan att målsägande angivit det till åtal. *Skall brottet straffas efter allmän strafflag,* gäller vad där stadgas i fråga om rätt till åtal.

Brott varom förmäles i 34 § må ej åtalas av allmän åklagare utan att målsägande angivit det till åtal. *Är för gärningen stadgat straff i brottsbalken,* gäller vad där sägs i fråga om rätt till åtal.

Åtal för — — — — — Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

46) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 12 § allmänna prisregleringslagen
den 1 juni 1956 (nr 236)

Härigenom förordnas, att 12 § allmänna prisregleringslagen den 1 juni 1956 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Är brott som i 10 § sägs att anse som grovt, skall dömas till fängelse eller till straffarbete i högst två år.

Är brott som i 10 § sägs att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

47) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 7 och 11 §§ atomenergilagen
den 1 juni 1956 (nr 306)

Härigenom förordnas, att 7 och 11 §§ atomenergilagen den 1 juni 1956¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

7 §.

Bryter någon mot vad i 1 eller 2 § stadgas eller iakttagar han icke villkor som meddelats med stöd av 4 §, *straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, med fängelse eller straffarbete i högst två år.* Angående påföljd för olovlig utförsel av ämne eller annat som avses i 3 § och för försök därtill stadgas i lagen om straff för varusmuggling.

Bryter någon mot vad i 1 eller 2 § stadgas eller iakttagar han icke villkor som meddelats med stöd av 4 §, *dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.* Angående påföljd för olovlig utförsel av ämne eller annat som avses i 3 § och för försök därtill stadgas i lagen om straff för varusmuggling.

11 §.

Den som har eller haft att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade villkor eller föreskrifter eller anlitats som biträde vid tillsynsverksamhetens utövande eller som eljest tagit befattning med ärende, som avses i denna lag, må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt. Bryter någon häremot, *straffes med dagsböter eller fängelse.*

Den som har eller haft att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade villkor eller föreskrifter eller anlitats som biträde vid tillsynsverksamhetens utövande eller som eljest tagit befattning med ärende, som avses i denna lag, må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt. Bryter någon häremot, *dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse av 7 § se SFS 1960: 422.

48) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 5 och 13 §§ lagen den 26 april 1957 (nr 132)
med särskilda bestämmelser angående domstolarna och
rättegången vid krig eller krigsfara m. m.

Härigenom förordnas, att 5 och 13 §§ lagen den 26 april 1957 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Möter på — — — — — finnes lämplig.

Är part på grund av förhållanden som nyss nämnts förhindrad att inställa sig personligen vid rätten, må saken utan hinder av vad eljest gäller om sådan inställelse handläggas och avgöras, om saken finnes kunna nöjaktigt utredas och, i brottmål, anledning ej förekommer att döma till svårare straff än böter.

Är i tvistemål part på grund av förhållanden som nyss nämnts förhindrad att inställa sig personligen vid rätten, må saken, om den finnes kunna nöjaktigt utredas, handläggas och avgöras utan hinder av vad eljest gäller om sådan inställelse.

13 §.

Finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen rörande brott, *vard ej kan följa* lindrigare straff än straffarbete i två år, att expedieringen av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den som skäligen misstänkes för brottet eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, inställes eller fördröjes eller att telefonapparaten avstänges för samtal eller att uppgift från telefonanstalt lämnas å samtal, som expedierats eller beställts till och från nämnda telefonapparat, äger rätten, på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren, meddela tillstånd till sådan åtgärd.

Finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen rörande brott, *för vilket ej är stadgat* lindrigare straff än fängelse i två år, att expedieringen av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den som skäligen misstänkes för brottet eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, inställes eller fördröjes eller att telefonapparaten avstänges för samtal eller att uppgift från telefonanstalt lämnas å samtal, som expedierats eller beställts till och från nämnda telefonapparat, äger rätten, på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren, meddela tillstånd till sådan åtgärd.

Giltighetstiden för — — — — — telefonanstaltens föreståndare.

Kan det — — — — — eller åklagaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

49) Förslag

till

Lag

om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297)

Härigenom förordnas, att 13 kap. 1, 2, 6 och 12 §§ luftfartslagen den 6 juni 1957 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

13 KAP.

1 §.

Överträder någon förbud eller föreskrift som Konungen meddelat med stöd av 1 kap. 3 §, dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter.

Överträdelse av — — — — — sex månader.

2 §.

Lämnar någon — — — — — sex månader.

Framför någon luftfartyg, som är märkt med oriktig nationalitets- och registreringsbeteckning eller eljest saknar i denna lag eller med stöd därav föreskrivna märken, dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter.

Överträder någon förbud eller föreskrift som Konungen meddelat med stöd av 1 kap. 3 §, dömes till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter.

6 §.

Den som vid förande av luftfartyg eller utövning av annan tjänst ombord eller vid utövning av tjänst som avses i 6 kap. 16 § varit så påverkad av starka drycker eller andra stimulerande eller bedövande ämnen som i 5 kap. 10 § sägs, dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter, dock ej under tjugufem.

Den som vid förande av luftfartyg eller utövning av annan tjänst ombord eller vid utövning av tjänst som avses i 6 kap. 16 § varit så påverkad av starka drycker eller andra stimulerande eller bedövande ämnen som i 5 kap. 10 § sägs, dömes till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter, dock ej under tjugufem.

12 §.

Till straff enligt denna lag må ej dömas för gärning, som är särskilt belagd med straff i *allmänna strafflagen*.

Till straff enligt denna lag må ej dömas för gärning, som är särskilt belagd med straff i *brottsbalken*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

50) Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 5 juni 1959 (nr 254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge

Härigenom förordnas, att 2, 6 och 17 §§ lagen den 5 juni 1959 om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Svensk medborgare må utlämnas, allenast om han vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i den stat till vilken utlämning begäres eller den gärning för vilken utlämning begäres motsvarar brott, *varå* enligt svensk lag *kan följa straffarbete* i mera än fyra år; om gärningen i sin helhet begåtts inom riket, må utlämning dock ej ske, med mindre gärningen innefattar medverkan till ett utom riket begånget brott eller utlämning sker jämväl för gärning, som förövats utom riket.

Svensk medborgare må utlämnas, allenast om han vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i den stat till vilken utlämning begäres eller den gärning för vilken utlämning begäres motsvarar brott, *för vilket* enligt svensk lag *är stadgat fängelse* i mer än fyra år; om gärningen i sin helhet begåtts inom riket, må utlämning dock ej ske, med mindre gärningen innefattar medverkan till ett utom riket begånget brott eller utlämning sker jämväl för gärning, som förövats utom riket.

6 §.

Den som här i riket är åtalad för annat brott, *varå kan följa frihetsstraff* i två år eller *därutöver*, eller som enligt dom mot honom skall undergå *frihetsstraff* eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning inletts för brott som nyss nämnts.

Den som här i riket är åtalad för annat brott, *för vilket är stadgat fängelse* i två år eller *däröver*, eller som enligt dom mot honom skall undergå *fängelse* eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning inletts för brott som nyss nämnts.

Utan hinder — — — — — — — — — — svensk myndighet.

17 §.

Den som är efterlyst för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning, må, såframt *på* gärningen eller gärning av motsvarande beskaffenhet enligt svensk lag *kan följa frihetsstraff*, i avvaktan på begäran om

Den som är efterlyst för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning, må, såframt *för* gärningen eller gärning av motsvarande beskaffenhet enligt svensk lag *är stadgat fängelse*, i avvaktan på begäran om

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

utlämning omedelbart anhållas eller utlämning omedelbart anhållas eller
 åläggas reseförbud av polis- eller åläggas reseförbud av polis- eller
 åklagarmyndighet enligt vad som i åklagarmyndighet enligt vad som i
 allmänhet gäller om brottmål. Beslag allmänhet gäller om brottmål. Beslag
 må ock i sådant fall äga rum. må ock i sådant fall äga rum.

Beslut om — — — — — ej föras.

Polis- eller åklagarmyndighet — — — — — omedelbart hävas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

51) Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 81 och 82 §§ civilförsvarslagen

den 22 april 1960 (nr 74)

Härigenom förordnas, att 81 och 82 §§ civilförsvarslagen den 22 april 1960 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

81 §.

Med dagsböter eller fängelse eller, om omständigheterna äro synnerligen försvårande och brottet begåtts under högsta civilförsvarsberedskap, med straffarbete i högst två år straffes

Till dagsböter eller fängelse i högst ett år eller, om brottet begåtts under högsta civilförsvarsberedskap och är att anse som grovt, till fängelse i högst två år dömes

1. den som — — — — — enligt 78 §.

Har någon — — — — — egendomens värde.

82 §.

Vad som inhämtats genom sådan upplysning eller sådant tillhandahållande av handlingar som avses i 47 § första stycket e), vid besiktning jämligt 65 § eller vid sådan förfrågan, undersökning eller granskning som avses i 66 § må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det avsedda syftet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

Vad som inhämtats genom sådan upplysning eller sådant tillhandahållande av handlingar som avses i 47 § första stycket e), vid besiktning jämligt 65 § eller vid sådan förfrågan, undersökning eller granskning som avses i 66 § må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det avsedda syftet. Bryter någon häremot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Förseelse som — — — — — av målsäganden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

52) Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 408)
om behörighet att utöva läkaryrket**

Härigenom förordnas, att 3 och 11 §§ lagen den 30 juni 1960 om behörighet att utöva läkaryrket¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***3 §.**

Har legitimerad läkare genom dom, som vunnit laga kraft,

dömts till *frihetsstraff* eller avsatts eller suspenderats från tjänst som läkare för brott, som han förövat under utövning av läkaryrket,

dömts till *straffarbete* för annat brott eller

fällts till ansvar för medverkan till obehörig utövning av läkaryrket eller för medverkan till hälsofarligt kvacksalveri eller för medverkan till brott, som avses i 10 § lagen om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, eller ock för obehörig utövning av tandläkaryrket eller medverkan därtill,

äger medicinalstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet visat sig icke vara skickad att utöva läkaryrket.

Har legitimerad läkare genom dom, som vunnit laga kraft,

dömts till *fängelse* eller avsatts eller suspenderats från tjänst som läkare för brott, som han förövat under utövning av läkaryrket,

dömts till *fängelse i minst sex månader* för annat brott eller

funnits skyldig till medverkan till obehörig utövning av läkaryrket eller *till* medverkan till hälsofarligt kvacksalveri eller *till* medverkan till brott, som avses i 10 § lagen om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, eller ock *till* obehörig utövning av tandläkaryrket eller medverkan därtill,

äger medicinalstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet visat sig icke vara skickad att utöva läkaryrket.

11 §.

Utövar läkare, vars legitimation är återkallad eller vars behörighet att utöva läkaryrket eljest upphört, likväl läkaryrket mot ersättning eller åsidosätter läkare, som tillagts begränsad behörighet, under utövning av läkaryrket mot ersättning de föreskrifter i avseende å behörigheten som gälla för honom, *straffes* för obehörig utövning

Utövar läkare, vars legitimation är återkallad eller vars behörighet att utöva läkaryrket eljest upphört, likväl läkaryrket mot ersättning eller åsidosätter läkare, som tillagts begränsad behörighet, under utövning av läkaryrket mot ersättning de föreskrifter i avseende å behörigheten som gälla för honom, *dömes* för obehörig utövning

¹ Senaste lydelse av 3 § se SFS 1963: 252.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

av läkaryrket med dagsböter eller av läkaryrket till dagsböter eller fängelse.

fängelse i högst ett år.

Läkare, som — — — — — till dagsböter.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965; 3 § i dess äldre lydelse skall dock tillämpas i fråga om den som dömts före denna lags ikraftträdande.

53) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 3 och 8 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 418)
om straff för varusmuggling

Härigenom förordnas, att 3 och 8 §§ lagen den 30 juni 1960 om straff för varusmuggling skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till straffarbete i högst två år eller fängelse. Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst två år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

8 §.

Lika med — — — — — försök därtill.

Hava flera medverkat till gärning, som enligt denna lag är belagd med svårare straff än böter, högst trehundra kronor, skall gälla vad i 3 kap. strafflagen är stadgat. Hava flera medverkat till gärning, som enligt denna lag är belagd med svårare straff än böter, högst trehundra kronor, skall gälla vad i 23 kap. brottsbalken är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

54) Förslag

till

Förordning

angående ändring i förordningen den 26 maj 1961 (nr 180)

om tillverkning av sprit och vin

Härigenom förordnas, att 7 § 1 mom. och 8 § 1 mom. samt 11 och 12 §§ förordningen den 26 maj 1961 om tillverkning av sprit och vin skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

7 §.

1 mom. Den som — — — — — sex månader.

Är brottet grovt, vare straffet fängelse eller straffarbete i högst två år. Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst två år.

Vid bedömande — — — — — framställd sprit.

8 §.

1 mom. Förfogar tillverkare över tillverkad sprit på annat sätt än som är medgivet i denna förordning eller med stöd därav utfärdade föreskrifter, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år. Är brottet grovt, vare straffet fängelse eller straffarbete i högst två år.

1 mom. Förfogar tillverkare över tillverkad sprit på annat sätt än som är medgivet i denna förordning eller med stöd därav utfärdade föreskrifter, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

11 §.

Hava flera medverkat till gärning, som i 7 och 8 §§ sägs, gäller vad i 3 kap. 4 och 5 §§ strafflagen är stadgat. Den, till vilken sprit avyttrats eller eljest anskaffats, vare dock ej förfallen till ansvar för annan medverkan än anstiftan.

Hava flera medverkat till gärning, som i 7 och 8 §§ sägs, gäller vad i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken är stadgat. Den, till vilken sprit avyttrats eller eljest anskaffats, vare dock ej förfallen till ansvar för annan medverkan än anstiftan.

12 §.

Vad som med stöd av denna förordning inhämtats vid granskning av handelsböcker med tillhörande verifikation eller eljest vid tillsyn över tillverkning må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, dömes till

Vad som med stöd av denna förordning inhämtats vid granskning av handelsböcker med tillhörande verifikation eller eljest vid tillsyn över tillverkning må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, dömes till

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är belagd med straff i strafflagen. dagsböter eller fängelse i högst sex månader, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

55) Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 15 december 1961 (nr 655)
om undanförsel och förstöring

Härigenom förordnas, att 8 § lagen den 15 december 1961 om undanförsel och förstöring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.

Med dagsböter eller fängelse eller, Till dagsböter eller fängelse i högst om omständigheterna äro synnerli- ett år eller, om brottet är grovt, till gen försvårande, med straffarbete i fängelse i högst två år dömes högst två år straffes

1. den som — — — — — anmälningsskyldighet; samt

2. den som — — — — — lagrum uppställts.

Har någon — — — — — egendomens värde.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

56) Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 27 april 1962 (nr 120)****om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.**

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 27 april 1962 om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §.**

Har någon i deklaration, certifikat eller annan handling, som hos myndighet inom eller utom riket eller hos auktoriserad handelskammare åberopas till bevis om varas ursprung eller försändning för ändamål som avses i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, uppsåtligen lämnat oriktig uppgift, ägnad att vid införsel av varan i annan stat än Sverige inom sammanslutningens område leda till frihet från tull eller annan motsvarande avgift eller till att för låg tull eller avgift uttages, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år. Detsamma skall gälla om den som tillhandahållit den åberopade handlingen med vetskap om att den innehåller sådan oriktig uppgift. Är brott som nu sagts grovt, skall dömas till *straffarbete i högst två år eller fängelse*.

Har någon i deklaration, certifikat eller annan handling, som hos myndighet inom eller utom riket eller hos auktoriserad handelskammare åberopas till bevis om varas ursprung eller försändning för ändamål som avses i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, uppsåtligen lämnat oriktig uppgift, ägnad att vid införsel av varan i annan stat än Sverige inom sammanslutningens område leda till frihet från tull eller annan motsvarande avgift eller till att för låg tull eller avgift uttages, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år. Detsamma skall gälla om den som tillhandahållit den åberopade handlingen med vetskap om att den innehåller sådan oriktig uppgift. Är brott som nu sagts grovt, skall dömas till *fängelse i högst två år*.

Begår någon — — — — — till dagsböter.

Är brott — — — — — straff dömas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 juni 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, fråga om *lagstiftning angående införande av brottsbalken m. m.* och anför därvid följande.

För ikraftträdandet av den av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna brottsbalken, vilken utfärdats den 21 december 1962 (SFS 700), krävs förordnande av Kungl. Maj:t med riksdagen. Såsom framhölls under riksdagsbehandlingen av balken måste innan förordnande meddelas följdförfattningar till balken utarbetas. Likaså måste givetvis beaktas de problem som sammanhänger med själva övergången från gammal till ny lag.

Förslag i nämnda avseenden var fogade vid straffrättskommitténs förslag till brottsbalk (SOU 1953: 14) och strafflagberedningens betänkande om enhetligt frihetsstraff (SOU 1953: 17). Strafflagberedningen framlade även förslag, dock ej fullständiga, till följdändringar i betänkandet Skyddslag (SOU 1956: 55). I straffrättskommitténs betänkande upptogs också förslag till lag om folkmord. Förslagen har i dessa delar remissbehandlats i samband med kommittéernas huvudförslag (se prop. 1962: 10).

I särskilda framställningar har berörts frågor, vilka har anknytning till lagstiftning som bör ändras i anledning av brottsbalken. Sålunda har riksdagens justitieombudsman i skrivelse den 31 oktober 1947 upptagit spörsmål angående åstadkommande av enhetligt förfarande vid bötesindrivning, då influtet belopp icke förslår till fulla gäldandet av samtliga den bötfällde genom flera domar ådömda böter. Socialstyrelsen har i skrivelse den 5 januari 1962 föreslagit vissa ändringar i bötesverkställighetslagen. Vidare har riksåklagarämbetet i skrivelse den 5 april 1961 ifrågasatt en förenkling av reglerna om åtalsprövning enligt lagen om nykterhetsvård. Framställningarna har remissbehandlats.

Efter ytterligare beredning har inom justitiedepartementet upprättats förslag till promulgationslag och åtskilliga andra lagar med följdändringar till brottsbalken, och jag anhåller nu att få upptaga dessa spörsmål till behandling.

Såsom förutsattes under riksdagsbehandlingen av brottsbalken har man vid utarbetandet av förslagen utgått från att balken skall träda i kraft den 1 januari 1965. Utöver de förslag som nu föreligger krävs emellertid viss ytterligare följdlagstiftning, innan balken träder i kraft. Då denna lagstiftning är beroende av annan lagstiftning som bör genomföras dessförinnan, har förslag härutinnan ännu icke upprättats. Erforderlig lagstiftning om personundersökning och sinnesundersökning samt om behandling i fångvårdsanstalt bör avvakta frågan om en reform av sinnessjuklagstiftningen. Ändringar påkallas även i de nyligen av riksdagen antagna lagarna om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m. och om allmänt kriminalregister. Härutöver erfordras ändringar i tryckfrihetsförordningen. Förslag till erforderlig lagstiftning i dessa delar torde få framläggas i en senare etapp.

I det följande behandlas först under särskilda avsnitt förslaget till promulgationslag och vissa andra lagförslag, som synes kräva något utförligare motivering. Därefter behandlas, i ett gemensamt avsnitt, övriga lagförslag.

Förslag till lag om införande av brottsbalken

I sitt förslag till brottsbalk (SOU 1953: 14) föreslog straffrättskommittén, att i balken skulle upptagas bestämmelser om strafflags tillämplighet i tiden. Dessa bestämmelser skulle gälla icke endast för ikraftträdandet av balken utan var avsedda att utgöra allmänna regler vid förändring av strafflag. Huvudprincipen skulle enligt förslaget förbli den som av ålder ansetts gälla, nämligen att en gärnings straffbarhet och straffets art och mått bestämmes efter den lag som gällde när handlingen företogs men att, om annan lag gäller när dom meddelas, den skall tillämpas, såvitt den leder till frihet från straff eller till lindrigare straff.

Såsom anmälades vid lagrådsremiss av brottsbalken år 1958 har det ansetts att regler om strafflags tillämplighet i tiden bör upptagas icke i själva balken utan i promulgationslagstiftningen. De regler i detta hänseende som nu bör meddelas i lag om införande av brottsbalken torde icke böra ges vidare avfattning än som betingas av de problem som föreligger när brottsbalken skall sättas i kraft. Såsom efter år 1864 skett beträffande motsvarande regler i strafflagens promulgationslag torde likväl de principer som ligger till grund för bestämmelserna i den nya promulgationslagen, i den mån icke genom uttryckliga regler avvikelser sker härifrån, få analogiskt tillämpas vid ändringar av kriminallagstiftningen som sker i anslutning till brottsbalkens ikraftträdande och efter det att balken trätt i kraft.

1 §.

Balken föreslås träda i kraft den 1 januari 1965. Liksom skedde vid införandet av nya rättegångsbalken torde böra anges, att bestämmelser vilka det ankommer på Kungl. Maj:t att meddela må utfärdas före den dag balken träder i kraft.

2 §.

När brottsbalken träder i kraft, skall äldre bestämmelser i avseenden som regleras i balken upphöra att gälla. Vissa lagar, som uttryckligen anges i förevarande paragraf, torde helt böra upphävas. Det innebär bl. a., att en del bestämmelser som nu gäller kommer att sakna motsvarighet i balken eller promulgationslagen. I flera fall kommer emellertid motsvarande bestämmelser att upptagas i annan följdlagstiftning till brottsbalken. Det gäller stadgandet i 14 kap. 21 § strafflagen om utsättande av annan för fara att bli smittad av könssjukdom, vilket såsom föreslås i det följande torde få motsvarighet i bestämmelse i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar. Bestämmelser om villkorligt anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff för böter torde få upptagas i lagen om verkställighet av bötesstraff, varom förslag framlägges i det följande. Vissa frågor, som nu regleras i de särskilda lagarna om de skilda påföljderna, avses skola upptagas i den lag om behandling i fångvårdsanstalt som är under utarbetande inom justitiedepartementet. Såsom anmälts vid lagrådsremiss av brottsbalken år 1960 torde i en del fall frågor, som nu regleras i lag, få behandlas i administrativ ordning.

Strafflagens 6 kap., som upptager bestämmelser om skadestånd, har ingen motsvarighet i brottsbalken. Utredningen angående vissa skadeståndsrättsliga frågor ämnar enligt vad jag inhämtat under innevarande år avlämna betänkande med förslag till lagstiftning om vissa allmänna skadeståndsrättsliga spørsmål. Den tillämnade lagstiftningen skulle bl. a. ersätta de bestämmelser som nu upptages i 6 kap. strafflagen. Under dessa omständigheter torde man kunna utgå från att ny lagstiftning om skadestånd kan ske innan brottsbalken skall träda i kraft, och hinder synes därför icke böra möta mot att redan nu i promulgationslagen ange, att strafflagen i sin helhet upphör att gälla med utgången av år 1964.

I 2 kap. 14 § strafflagen stadgas nu att, om straff är beroende av värdet av viss egendom, det värde skall gälla som egendomen hade å den tid då brottet förövades. Motsvarighet till detta stadgande — som är oförändrat sedan strafflagens tillkomst — har av strafflagberedningen upptagits i 17 § i det av beredningen framlagda utkastet till lag om införande av skyddslagen. En bestämmelse av detta slag torde emellertid knappast vara behövlig vare sig för brottsbalkens eller för specialstraffrättens del. Sedan de fasta värdegränser som strafflagen tidigare uppställde för tillämpning av straffbestämmelserna för snatteri och överkan upphävts genom 1942 års lagstiftning, har stadgandet i 2: 14 kommit att sakna direkt betydelse för strafflagsbrottens del. Stadgandet torde icke heller vara erforderligt för till-

lämpningen av nu gällande specialstraffrättsliga bestämmelser om normerade böter; vid övervägande av de värderingsprinciper som bör tillämpas beträffande dessa torde frågan om analogisk tillämpning av stadgandet i 2: 14 icke få aktualitet. Någon bestämmelse motsvarande 2: 14 har därför icke upptagits i den nu föreslagna promulgationslagen.

Genom 1 § särskilda böteslagen upphörde ett stort antal bestämmelser om bötesstraff inom specialstraffrätten att äga tillämpning; straffskalorna ändrades till att avse dagsböter i stället för penningböter. Denna verkan av särskilda böteslagen upphör icke när lagen nu föreslås upphävd. De gamla straffskalorna kommer icke därigenom att återuppstå. Att även efter brottsbalkens ikraftträdande böterna skall ådömas som dagsböter framgår av 25 kap. 1 §. När det gäller minimistrafvet har emellertid de äldre straffskalorna haft betydelse på det sättet att, om minsta bot varit bestämd till femtio kronor eller mera, lägsta antalet dagsböter skall utgöra en tiondel av det sålunda bestämda bötesbeloppets krontal. I detta avseende har strafflagberedningen föreslagit en regel av den innebörden att någon ändring ej sker genom brottsbalkens ikraftträdande. Det synes emellertid knappast vara nödvändigt att bibehålla denna reglering. I de straffbestämmelser som numera fastställas bestämmas icke annat än i undantagsfall särskilt minimum för antalet dagsböter. Antalet straffskalor av den typ 1931 års lag avsåg blir efter hand allt mindre. Särskild bestämmelse i förevarande avseende har därför icke upptagits i promulgationslagen.

De särskilda problem som sammanhänger med den ändrade gränsdragningen mellan penningböter och dagsböter — 500 kronor, 25 kap. 1 § andra stycket brottsbalken — kommer att behandlas i det följande i avsnittet Övriga lagförslag.

3 §.

I vissa författningsrum föreslås direkt ändring i syfte att ersätta hänvisning till stadgande i strafflagen med hänvisning till motsvarande bestämmelse i brottsbalken. Det har emellertid endast ansetts böra ske i begränsad omfattning. I övrigt torde förändringen få genomföras genom en i förevarande paragraf intagen generell bestämmelse.

4 §.

Sammanläggningen av fängelse och straffarbete till ett enhetligt frihetsstraff har betydelse för utformningen av straffskalorna i åtskilliga författningar utanför brottsbalken. Såsom skall framgå av det följande föreslås, att erforderliga ändringar göres i flera av dessa författningar; det gäller de bestämmelser inom specialstraffrätten som oftast tillämpas men även bestämmelser i sådana författningar som av annan anledning bör ändras till följd av brottsbalkens antagande. Det kan emellertid icke vara en praktisk utväg att söka genomföra ändring av alla förekommande bestämmelser, som är aktuella i detta sammanhang. Såsom även strafflagberedningen föreslagit — 2 och 3 §§ i promulgationslagen i betänkandet En-

hetligt frihetsstraff m. m. och 7 och 8 §§ i promulgationslagen i betänkandet Skyddslag — bör generella regler ges beträffande de straffskalor i författningar från tiden före brottsbalkens ikraftträdande som ej ändras särskilt.

Strafflagberedningen har som huvudregel föreslagit, att straffskalor, som nu stadgar fängelse utan utsatt maximum, efter sammanslagningen av fängelse och straffarbete skall betyda fängelse i högst ett år och att, när det gäller straffskalor som innehåller straffarbete, i stället för straffarbete skall dömas till fängelse på tid som nu är stadgad för straffarbete. Förslaget avser såväl att ange straffskalornas innebörd framgent efter frihetsstraffens förenhetligande som att fastställa grunderna för bestämning av straff för brott som begåtts dessförinnan men beträffande vilka lagakraftätagande dom ej föreligger. Även i sistnämnda hänseende är innebörden alltså, att straffarbete ej i något fall skall ådömas. Sedan beredningen återgivit en av straffrättskommittén föreslagen bestämmelse av innehåll, att straffets art och mått skall bestämmas efter den lag som gällde när handlingen företogs eller — om den leder till frihet från straff eller lindrigare straff — den lag som gäller när dom meddelas (jfr 5 § i förevarande lagförslag), anför beredningen följande:

Vid bedömandet av frågan vilket straff som är lindrigast skall hänsyn tagas både till straffets art och dess mått, i fråga om frihetsstraff alltså tidslängden. Sedan enhetlighet genomförts i fråga om verkställigheten av frihetsstraffen, vilken såsom strax skall beröras torde böra genomföras genast oberoende av när straffet ådömts, torde skillnaden mellan olika frihetsstraff kunna bedömas endast med utgångspunkt från tidslängden. Huruvida ny lag skall tillämpas blir då beroende allenast av om straff enligt denna lag blir kortare än enligt gammal lag eller bortfaller. Under sådana förhållanden synes det vara mest ändamålsenligt att frihetsstraff alltid ådömes såsom fängelse även i de fall då, vid tillämpning av äldre lag, straffarbete skulle ha ådömts.

I fråga om de straffskalor som nu innehåller fängelse utan utsatt maximum anser beredningen nödvändigt med en undantagsregel för vissa fall beträffande brott begångna före brottsbalkens ikraftträdande. Beredningen yttrar härom följande.

I förslaget till brottsbalk har emellertid i några fall för brott, för vilka straffet enligt strafflagen är fängelse utan utsatt maximum, stadgats fängelse i högst två år, d. v. s. straffskalans maximum har bibehållits oförändrat. I dessa fall synes det icke vara lämpligt att föreskriva att för brott begångna före nya lagens ikraftträdande och beträffande vilka alltså gammal lag i första hand skall tillämpas, fängelse utan utsatt maximum betyder fängelse i högst ett år. En sådan föreskrift skulle innebära, att straffet för brott, begångna före nya lagens ikraftträdande men beträffande vilka dom ännu ej meddelats, kunde komma att sättas lägre än för både brott av samma art, som begåtts tidigare men för vilka dom som vunnit laga kraft meddelats, och brott, begångna efter nya lagens ikraftträdande. I stället synes böra föreskrivas, att i de fall, då straff skall bestämmas enligt strafflagen, fängelse utan utsatt maximum skall ådömas i enlighet med den gamla lydelsen av SL 2:4, d. v. s. högst i två år. I 3 § promulgationslagen har

därför ett undantag gjorts i enlighet härmed. Detta medför, att i de fall, där i förslaget till brottsbalk fängelses maximum satts lägre än två år, nya lagen skall tillämpas även å brott begångna före dess ikraftträdande, om i äldre lag fängelse stadgats utan utsatt maximum.

Mot de av beredningen föreslagna bestämmelserna har under remissbehandling i huvudsak icke framförts annan anmärkning än att önskemål uttalats, att direkt ändring i de särskilda straffskalorna vidtages i flera fall än enligt förslaget. Viss tvekan om lämpligheten att bestämma maximum för fängelse till ett år har emellertid uttalats av *landsfogden i Norrbottens län*, varjämte *polisintendenten i Hälsingborg* funnit det icke vara befogat att så som beredningen föreslagit göra skillnad mellan brott mot strafflagen och andra brott.

Departementschefen. De av beredningen föreslagna huvudbestämmelserna angående innebörden av straffskalorna efter brottsbalkens ikraftträdande synes ändamålsenliga. Med hänsyn till domstolarnas straffmättingspraxis torde man icke behöva räkna med att den föreslagna maximigränsen av ett år för fängelse i fall, där för närvarande maximum ej är utsatt, kommer att föranleda någon allmän sänkning av straff som ådömes.

När i paragrafen utsäges att fängelse skall ådömas på tid som är stadgad för straffarbete innebär det, att såväl maximigränsen som minimigränsen skall iakttagas. Det betyder bl. a., att i vissa fall den nu gällande allmänna minimigränsen för straffarbete, två månader, skall gälla. Risken för att detta förbises under övergångstiden torde ej vara överhängande. Några svårigheter för de rättstillämpande myndigheterna torde icke uppkomma, såvitt avser brott begångna efter den 1 januari 1965. Ifrågavarande äldre straffskalor — av vilka flertalet torde böra direkt ändras — förekommer då endast inom specialstraffrätten; i dessa straffskalor torde straffarbete nu vara stadgat endast som alternativ till fängelse, och den enligt brottsbalken gällande allmänna minimitiden för frihetsstraff, en månad, blir därför tillämplig.

Bestämmelserna i förevarande paragraf är avsedda att äga tillämpning även när straff skall bestämmas för brott, som begåtts före den 1 januari 1965. Särskild uppmärksamhet påkallar därvid brott mot strafflagen. Såsom skall framgå av nästföljande paragraf, skall strafflagens bestämmelser fortfarande tillämpas beträffande sådana brott, om straffet härigenom blir lindrigare än enligt brottsbalken. Eftersom straffarbete icke skall ådömas i något fall, får straffets svårhet bedömas efter en jämförelse mellan frihetsstraffets längd enligt brottsbalken och enligt strafflagen. Strafflagberedningen har föreslagit en särskild regel för de fall där fängelse stadgats i strafflagen utan utsatt maximum. I allmänhet har dessa straffskalor i brottsbalken erhållit ett maximum av sex månader eller i en del fall ett år. När brottsbalken stadgar fängelse i två år för brott, vilka hittills varit belagda med högst fängelse, har avsikten främst varit att markera ett strängare bedömande än hittills, t. ex. vid hets mot folkgrupp (SL 11:7,

BrB 16: 8) och djurplågeri (SL 11: 13, BrB 16: 13), eller också har straffskalan fått ändrad räckvidd med hänsyn till gradindelningen av brotten, t. ex. vid olovligt förfogande (SL 22: 4, BrB 10: 4), behörighetsmissbruk (SL 22: 6, BrB 10: 6), missbruk av urkund (SL 13: 12, BrB 15: 12) och förnekande av underskrift (SL 13: 13, BrB 15: 13). Det är enligt min mening icke erforderligt att man, när det gäller brott begångna före brottsbalkens ikraftträdande, ger särskilda bestämmelser för vissa fall under återopande av straffskalornas utformning i brottsbalken. Även när, i enlighet med vad som föreslås i det följande i 5 §, strafflagen skall tillämpas, torde därför huvudregeln i förevarande paragraf böra gälla och alltså fängelse utan utsatt maximum få anses innebära fängelse i högst ett år.

5 §.

I 23 kap. 1 § i sitt förslag till brottsbalk har *straffrättskommittén* upptagit generella bestämmelser om tillämpning av ny eller gammal lag, när det gäller straff eller annan påföljd för brott som begåtts före ny lags ikraftträdande. Kommittén förklarar sig ej ha funnit anledning frågå den grundläggande principiella ståndpunkt som svensk rätt intager i fråga om strafflags tillämplighet i tiden, nämligen att ny lag ej skall äga tillbakaverkande kraft med undantag för det fall att denna lag är lindrigare än den äldre. Kommittén anför härvid, att principen att åt ny strafflag ej skall givas tillbakaverkande kraft när den medför straffbeläggande av förut straffri gärning eller skärpning av förut stadgade påföljder utgör ett skydd för den enskilde. Denna princip kommer till uttryck i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, till vilken konvention vårt land anslutit sig. I konventionen uttalas i artikel 7, att ingen må fällas till ansvar för någon gärning eller underlåtenhet som vid tidpunkten för dess begående icke utgjorde ett brott enligt inhemsk eller internationell rätt samt att ej heller högre straff må utmätas än som var tillämpligt vid tidpunkten för den brottsliga gärningens begående. Liknande uttalanden har gjorts i artikel 11 punkt 2 i Förenta Nationernas allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, antagen den 10 december 1948.

Den av kommittén föreslagna paragrafen upptar i första stycket ett stadgande av innehåll, att en gärnings straffbarhet samt straffets art och mått skall bestämmas efter den lag som gällde när handlingen företogs, men att, om annan lag gäller när dom meddelas, den skall tillämpas om den leder till frihet från straff eller till lindrigare straff. Med uttrycket en gärnings straffbarhet avses samtliga objektiva och subjektiva förutsättningar för straff. I uttrycket ingår, att straff för brottet icke är uteslutet på grund av allmänna strafffrihetsgrunder, minderårighet, otillräknelighet eller preskription. Beträffande bedömningen av frågan, när en gärning begåtts, anför kommittén:

Genom användande av ordet handlingen och ej ordet gärningen markeras att avgörande tidpunkt är när den handlande avslutade den verksam-

het som kan sägas innefatta brottets utförande. Att en från själva handlingen till tiden skild effekt inträffat först efter lagändringens ikraftträdande är således utan betydelse. Kommer ett brott till stånd genom successivt handlande, får det i princip anses, att om någon del av handlandet infaller under den nya lagens tid, denna lag skall bli tillämplig på det hela. Vid underlåtenhetsbrott torde i regel den nya lagen bli tillämplig då underlåtenheten infaller under giltigheten av såväl äldre som ny lag.

I paragrafens andra stycke föreslår kommittén en särskild bestämmelse angående gärning, som under viss tid varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden. I tredje stycket upptages dels ett stadgande att vad i första och andra styckena är sagt om straff även skall gälla om förverkande, dels ett stadgande om påföljder som ådömes i stället för straff, beträffande vilka föreslås som huvudregel att den lag skall tillämpas som gäller när dom meddelas.

Under remissbehandlingen av straffrättskommitténs förslag har *Advokatsamfundet* riktat kritik mot den i tredje stycket föreslagna bestämmelsen om andra påföljder än straff. I remissyttrandet anföres, att regeln möjligen kan accepteras i fråga om villkorlig dom men icke när det gäller påföljder av exempelvis typen internering eller förvaring. Beträffande sådana påföljder bör tillämpas samma princip som i fråga om straff.

Departementschefen. I promulgationslagen torde, såsom jag tidigare anført, böra upptagas bestämmelser endast i avseenden som direkt aktualiseras av brottsbalkens ikraftträdande. Nu ifrågavarande bestämmelser bör med hänsyn härtill icke avfattas så generellt som straffrättskommittén föreslagit, och anledning att upptaga någon bestämmelse motsvarande andra stycket i kommitténs förslag föreligger icke. Den förändrade systematik, när det gäller straff och andra påföljder, som tillämpats i brottsbalken (1 kap. 4 §) föranleder också en ändring av kommitténs förslag.

Utgångspunkten bör vara att brottsbalken icke ges tillbakaverkande kraft, vare sig så att påföljd ådömes för gärning som icke var belagd med ansvar när den företogs eller så att strängare straff ådömes än som skulle följa vid tillämpning av lag som gällde när gärningen företogs. Denna princip överensstämmer med grundläggande riktlinjer, som fastslagits i konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, och har också kommit till uttryck i det nyligen av författningsutredningen framlagda förslaget till regeringsform (2 kap. 9 §). I den mån hinder icke möter av de hänsyn som nu nämnts, bör brottsbalken tillämpas å gärningar som föreligger till bedömande sedan balken trätt i kraft. En principiell avvikelse göres härigenom från den nu tillämpade grundsatsen, som innebär att ny lag skall tillämpas endast när den är lindrigare än den äldre. Någon saklig förändring torde emellertid icke föranledas härav, och ur praktiska synpunkter torde fördelar vara att vinna av att brottsbalken genast kan tillämpas i så stor utsträckning som möjligt.

I enlighet med det anförda torde i ett första stycke av paragrafen böra anges, att för gärning som begåtts före den 1 januari 1965 ansvar ej må ådömas enligt brottsbalken, om för gärningen ej var stadgat straff när den företogs. Bestämmelsen har avseende å gärningstypen som sådan; vid bedömningen av om för gärningen var stadgat straff skall bortses från sådan omständighet som att straff på grund av gärningsmannens ålder eller sinnesbeskaffenhet icke skulle ha kunnat ådömas i det enskilda fallet. Såvitt avser gärning, som begåtts av den som icke fyllt femton år, innebär brottsbalken icke någon förändring i förhållande till vad som nu gäller. Så är däremot fallet i fråga om de psykiskt abnorma lagöverträdarna. De särskilda bestämmelser som påkallas härav torde få upptagas i paragrafens andra stycke.

Beträffande bestämmandet av påföljd när fråga är om gärningar — begångna före den 1 januari 1965 — vilka är belagda med ansvar såväl enligt strafflagen som enligt brottsbalken torde regler få upptagas i andra stycket. Med utgångspunkt i vad nyss anförts torde därvid, beträffande straffen, få anges att äldre lag alltjämt skall tillämpas, om den lagen leder till lindrigare straff än brottsbalken. Vid bedömningen av om äldre lag leder till lindrigare straff får hänsyn tagas även till återfallsbestämmelser och konkurrensregler. I fråga om de sistnämnda torde emellertid särskilda bestämmelser få meddelas för de situationer som uppkommer, när straff för visst brott redan bestämts då annat brott föreligger till bedömande, se 6 §. De konkurrensregler, som upptagits i 1 kap. 6 §, 25 kap. 5 § och 26 kap. 2 § brottsbalken, innebär ur förevarande synpunkt icke några större förändringar i förhållande till hittills gällande ordning; särskilda övergångsbestämmelser torde icke erfordras för deras del.

När det gäller ådömande av andra påföljder än straffen, torde brottsbalken kunna tillämpas genast, oberoende av när brottet begåtts. Tidigare har man i flera fall, när förändringar gjorts i påföljdssystemet, i övergångsbestämmelser förklarat att den nya lagstiftningen får tillämpas endast i fråga om brott som begåtts efter ikraftträdandet (så t. ex. vid tillkomsten av lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse och lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt). En sådan bestämmelse torde icke vara erforderlig vid brottsbalkens ikraftträdande. De förändringar som göres i påföljdssystemet torde icke i allmänhet kunna sägas leda till kraftigare ingripande mot den dömda än vad som varit möjligt enligt hittills gällande ordning. Då det för en ändamålsenlig anordning av behandlingen av de dömda är önskvärt, att icke flera regelsystem samtidigt tillämpas, bör den nya lagstiftningen genast kunna tillämpas. Såsom skall framgå av det följande bör enligt min mening även beträffande dem, som vid brottsbalkens ikraftträdande redan dömts till påföljd, verkställigheten så långt möjligt anordnas i enlighet med balkens regler. Vid bedömande av om annan påföljd än straff i det enskilda fallet skall användas skall hänsyn alltså tagas till de förutsättningar för tillämpningen som upptages

i brottsbalken; i fråga om de förutsättningar, som anknyter till att visst straff kan följa å brottet, skall dock givetvis beaktas, att straff i vissa fall skulle vara att bestämma enligt äldre lag.

Från den princip i fråga om tillämpningen av andra påföljder än straff som lagts till grund för förslaget torde undantag få göras i ett avseende. Lagöverträdare, som begått brott under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur att den måste anses jämställd med sinnessjukdom, skall enligt 5 kap. 5 § strafflagen ej fällas till ansvar. Enligt brottsbalken föres emellertid sådana lagöverträdare i princip in under det av domstolarna tillämpade påföljdssystemet, och som nämnts i det föregående skall påföljd kunna ådömas i fall som nu avses även för brott som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande. Härvid bör emellertid annan påföljd icke kunna komma i fråga än som motsvarar de åtgärder från samhällets sida vilka kan vidtagas enligt gällande rätt. Av de påföljder som enligt brottsbalken kan tillämpas för lagöverträdare som nu avses — överlämnande till särskild vård, böter, skyddstillsyn — bör därför endast överlämnande till särskild vård komma i fråga. I andra stycket av 5 kap. 5 § strafflagen stadgas om strafffrihet för den som utan eget vållande tillfälligt råkat i sådant tillstånd att han är från sina sinnens bruk. Enligt brottsbalken kommer gärning, som begås i sådant tillstånd, icke att betraktas som brott (jfr 1 kap. 2 §; prop. 1962: 10 del C s. 576 f, 596); i fall av detta slag kommer således icke någon påföljd att ådömas efter brottsbalkens ikraftträdande.

Avgörande för frågan, om gammal eller ny lag skall tillämpas, blir enligt det föregående i vissa fall den omständigheten, huruvida gärningen begåtts före den 1 januari 1965. Till vad straffrättskommittén anfört beträffande de moment i gärningen som härvid skall tas i beaktande kan jag ge min avslutning. Innebörden av bestämmelsen torde bli tydlig även om man icke, såsom kommittén föreslagit, använder ordet handlingen utan anknyter till att gärningen begåtts före nämnda dag.

Frågan, huruvida gammal eller ny lag skall tillämpas, får avgöras i varje mål, som är föremål för prövning efter det brottsbalken trätt i kraft, och sålunda också vid avgörande i högre instans av mål som i lägre instans avgjorts före denna tidpunkt. Har en före brottsbalkens ikraftträdande meddelad dom vunnit laga kraft, skall däremot någon ändring av domen icke ske av den anledningen att en tillämpning av brottsbalken skulle leda till frihet från ansvar eller lindrigare straff.

De regler som i 36 kap. 1—5 §§ brottsbalken meddelas om förverkande av egendom innebär icke några sakliga ändringar av vad som nu gäller enligt 2 kap. 16 och 17 §§ strafflagen. Reglerna i brottsbalken bör därför kunna tillämpas även när fråga är om gärningar, som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande. Då dessa regler — med undantag för 3 § — för sin tillämpning förutsätter att brott som avses i brottsbalken förövats, torde emellertid i klarhetens intresse böra uttryckligen anges, att de skall tillämpas också när fråga är om gärning för vilken straff skall bestämmas

enligt äldre lag. De i 36 kap. 6—8 §§ brottsbalken meddelade reglerna torde genast kunna tillämpas utan särskild övergångsbestämmelse. Visserligen kan härvid tänkas, att uttrycklig bestämmelse angående särskild rättsverkan i något fall kan komma att saknas, när det gäller påföljd som bestämts i dom vilken meddelats före brottsbalkens ikraftträdande. Några svårigheter torde dock icke härigenom uppkomma för rättstillämpningen.

Det av straffrättskommittén föreslagna stadgandet i 23 kap. 1 § första stycket avsåg att reglera även frågan om åtalspreskription. Bestämmelser om preskription torde med den uppläggning av promulgationslagen som nu valts få upptagas i särskild paragraf, 12 §.

6 §.

Straffrättskommittén har i 23 kap. 3 § i sitt förslag upptagit en regel, motsvarande 12 § i 1864 års promulgationslag, av innehåll att vad i ny lag stadgas om återfall i brott skall äga tillämpning ändå att det förra brottet bedömts efter äldre lag.

I fråga om tillämpningen av regler om sammanträffande av brott och förändring av påföljd har *straffrättskommittén* föreslagit (23 kap. 2 §), att den lag skall tillämpas som gäller när dom härom meddelas av första domstol; äldre lag skall dock tillämpas, då någon skall dömas allenast för brott begångna före nya lagens ikraftträdande, om den äldre lagen leder till lindrigare påföljd. I *strafflagberedningens* förslag har upptagits en övergångsbestämmelse, som mera direkt anknyter till de i beredningens betänkande Skyddslag framlagda förslagen. Beredningen har föreslagit (15 §), att de nya bestämmelserna om sammanträffande av brott skall tillämpas utan hinder av att brotten eller något av dem begåtts före lagens ikraftträdande.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har i sitt yttrande över straffrättskommitténs förslag uttalat, att grundprincipen beträffande gammal eller ny lags tillämplighet (jfr 5 §) kan tillämpas också när det gäller konkurrenssituationer.

Departementschefen. Beträffande tillämpningen av återfallsreglerna i 26 kap. 3 § brottsbalken torde böra meddelas en bestämmelse, motsvarande vad straffrättskommittén har föreslagit. Stadgandet är framför allt avsett för det fall, att det senare brottet förövats efter brottsbalkens ikraftträdande. För tillämpningen av återfallsstadgandet får givetvis förutsättas att det tidigare brottet varit av sådant slag som avses i 26 kap. 3 §. Huruvida återfallsreglerna skall tillämpas i fall, när även det nya brottet förövats innan brottsbalken trätt i kraft, blir beroende av utfallet av den bedömning som domstolen skall göra jämlikt 5 § andra stycket i förevarande lag. Leder äldre lags regler, däri inbegripet dess återfallsregler, till lindrigare straff, skall den lagen tillämpas; eljest dömes efter brottsbalken.

Såsom framhållits vid 5 § torde frågan om tillämpningen av strafflagens eller brottsbalkens konkurrensregler i princip böra bedömas i enlighet med

den allmänna grundsatsen, att den lag skall tillämpas som leder till det för den dömda lindrigaste straffet. Beträffande vissa konkurrenssituationer torde emellertid böra meddelas särskild övergångsbestämmelse. Det gäller de fall som föreligger, när någon, som redan dömts till påföljd, efter den 1 januari 1965 skall dömas för annat brott.

Framför allt påkallar de fall som avses i 4 kap. 3 och 4 §§ strafflagen uppmärksamhet. Brottsbalkens bestämmelser i 34 kap. innebär en väsentlig omarbetning av nuvarande regelsystem i detta avseende. Till stor del är det emellertid fråga om en teknisk omläggning, som icke torde komma att medföra några nämnvärda förändringar i fråga om det eller de straff som sammanlagt ådömes för de konkurrerande brotten, och enligt den princip som ligger till grund för 5 § i promulgationslagen skall alltså brottsbalkens bestämmelser tillämpas även när fråga är om äldre brott. I visst sammanhang skulle emellertid brottsbalkens regler kunna tänkas leda till ett för den dömda mindre gynnsamt resultat än nuvarande regler, nämligen när det gäller tidpunkten för villkorlig frigivning (se prop. 1962: 10 del C s. 396). Å andra sidan kan väl tänkas förekomma fall, där tillämpning av strafflagens regelsystem kan visa sig på ett senare stadium leda till ogynnsammare resultat än brottsbalkens regler. De resultat av tillämpningen av gammal eller ny lag som här berörts kan icke alltid bedömas vid tidpunkten för domstolens avgörande och synes därför icke kunna influera på valet av tillämpliga regler. Ett bibehållande av det nuvarande systemet, även om det uteslutande gäller brott som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande, vid sidan av brottsbalkens regler skulle kunna vålla besvärliga komplikationer, eftersom det kan bli fråga om att samtidigt tillämpa två system beträffande samma person. Det synes önskvärt, att man så snabbt som möjligt bringar de olägenheter som är förbundna med det äldre systemet att upphöra, och jag vill därför förorda, att bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken får tillämpas omedelbart efter balkens ikraftträdande även när fråga är om brott som begåtts före den 1 januari 1965. En uttrycklig bestämmelse härom bör då meddelas för att klart ange, att prövningen av tillämpligheten icke sker enligt 5 §; bestämmelsen torde få upptagas i andra stycket av förevarande paragraf.

Den föreslagna bestämmelsen blir tillämplig i de fall, då den tidigare domen meddelats efter brottsbalkens ikraftträdande och sedermera annat brott föreligger till bedömande. Bestämmelsen skall också tillämpas, när den tidigare domen meddelats före balkens ikraftträdande. Särskilda regler torde emellertid härvid bli erforderliga, såvitt gäller påföljder som icke får någon motsvarighet i brottsbalken eller som ändrar karaktär. I detta avseende föreslås bestämmelser i 9, 10 och 11 §§.

7 §.

I fråga om åklagares befogenhet att tala å brott har straffrättskommittén föreslagit som huvudregel (23 kap. 4 §), att bedömningen skall ske efter den lag som gäller när åtal väckes. Om brottet då handlingen företogs var

undantaget från allmänt åtal eller för allmänt åtal var stadgat särskilt villkor, skall enligt förslaget bedömningen ske efter äldre lag, ifall sådan åtalsbestämmelse icke upptagits i ny lag. Kommittén uttalar, att dess förslag torde överensstämma med innebörden i gällande rätt sådan denna framträder i 5 och 14 §§ i 1864 års promulgationslag.

De förändringar som brottsbalken medför beträffande åtalsreglerna i förhållande till vad som tidigare gällt leder till någon utvidgning av området för allmänt åtal. I åtskilliga fall uppställas emellertid samma begränsningar i åtalsrätten som tidigare gällt. De av straffrättskommittén föreslagna reglerna beträffande tillämpningen av gammal eller ny lag torde böra godtagas. I fråga om åklagares befogenhet att åtala torde alltså bedömningen i princip böra ske efter brottsbalken, om åtal väckes efter den 1 januari 1965, även när det är fråga om äldre brott. Undantag bör dock göras för de fall i vilka begränsningarna av den allmänna åtalsrätten enligt hittills gällande lag går längre än enligt brottsbalken; dessa begränsningar bör då alljämt iakttas beträffande brott som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande. Då det icke synes vara praktiskt att beträffande varje sådan bestämmelse ange om den alljämt skall tillämpas, torde en generell regel med angiven innebörd böra meddelas.

Begränsningar som nu avses förekommer icke endast i strafflagen. Även den bestämmelse om särskild prövning av åtal som upptages i 19 § lagen om ungdomsfängelse beröres av den föreslagna övergångsbestämmelsen. Nämda paragraf har icke någon motsvarighet i brottsbalken, och den hittills stadgade prövningen skall alltså alljämt ske beträffande äldre brott. Såsom jag anförde vid lagrådsremissen av brottsbalken år 1960 (prop. 1962: 10 s. C 435) är avsikten, att också när det gäller brott som begåtts efter det brottsbalken trätt i kraft prövning av åtalsfrågan skall ske. Denna prövning skall emellertid ske enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken; härtill återkommer jag i det följande.

Beträffande den prövning av åtalsfrågan som är stadgad i strafflagen föreskrives i åtskilliga fall, att prövningen ankommer på statsåklagare. I brottsbalken har för motsvarande prövning icke angivits vilken åklagare som skall verkställa prövningen. Det har därvid förutsatts, att den åklagare som enligt sin instruktion har att föra talan i målet också skall göra den särskilda åtalsprövningen. Frågan om fördelningen av åklagaruppgifterna mellan de skilda åklagarkategorierna torde få upptagas i annat sammanhang; vid övervägande härav måste beaktas också den reformering av åklagarorganisationen som följer av förstatligandet av polis- och åklagarväsendet. Oberoende av hur denna fråga löses, torde spörsmålet om vilken åklagare som skall verkställa föreskriven åtalsprövning få avgöras efter vad som gäller vid tidpunkten för prövningen. Den i förevarande paragraf föreslagna regeln om att i äldre lag meddelat särskilt villkor för åtal skall iakttas har alltså icke avseende på regler om behörig åklagare utan endast på de förutsättningar som gäller för att åklagare överhuvud skall få väcka åtal.

8 §.

Genom sammanslagningen av straffarbete och fängelse till det enhetliga frihetsstraffet fängelse uppkommer åtskilliga problem beträffande redan ådömda straff. Frågor av detta slag behandlas i förevarande och nästföljande paragraf.

I 4 kap. 5 § andra stycket strafflagen stadgas nu att, om till verkställighet på en gång förekommer utslag varigenom någon dömts till straffarbete på viss tid och utslag enligt vilket han har att undergå fängelse, fängelsestraffet eller vad därav återstår skall övergå till straffarbete; beslut här om meddelas av fängenvårdsstyrelsen. Regeln gäller dock icke i de konkurrensfall då enligt 4 kap. 4 § domstol skall bestämma gemensamt straff. Enligt 4 kap. 6 § första stycket skall vid tillämpning av 5 § — samt vissa andra paragrafer i kapitlet — viss tids fängelse anses svara mot straffarbete under hälften så lång tid.

Fråga uppkommer, hur man skall ställa sig till dessa bestämmelser när det gäller straff, som ådömts före brottsbalkens ikraftträdande men ej då börjat verkställas. Strafflagberedningen har föreslagit, att de hittills gällande reglerna alltjämt skall tillämpas, om till verkställighet på en gång förekommer dom å straffarbete på viss tid och dom å fängelse, som meddelats före den nya lagstiftningens ikraftträdande.

Enligt 4 § i förevarande lagförslag skall straffarbete icke i något fall ådömas efter det brottsbalken trätt i kraft; fängelse skall i stället ådömas även i fråga om äldre brott. Det torde vidare få förutsättas, att beträffande verkställigheten av tidigare ådömda straffarbets- och fängelsestraff de regler, som kommer att gälla för det enhetliga frihetsstraffet fängelse, omedelbart skall tillämpas. Med hänsyn härtill skulle kunna sägas, att det knappast finns någon anledning att upptaga en bestämmelse om reducering av strafftiden i enlighet med hittillsvarande ordning. Är fråga om sådana fall, där den ena domen meddelats före men den andra efter brottsbalkens ikraftträdande, torde reducering icke heller böra föreskrivas. Domstolarna kan då vid den senare straffmätningen beakta, att påföljdssystemet upptager endast en art av frihetsstraff; det torde för övrigt knappast vara möjligt att i fall av detta slag finna en användbar reduceringsmetod.

Beträffande det fall, att båda frihetsstraffen ådömts före brottsbalkens ikraftträdande, torde däremot som strafflagberedningen föreslagit reduceringsregeln alltjämt böra iakttagas. Den domde synes böra få tillgodonjuta den minskning i strafftiden som han skulle ha erhållit, om verkställigheten påbörjats före balkens ikraftträdande. En bestämmelse härom bör alltså upptagas i promulgationslagen. Bestämmelsen blir tillämplig, även om straffarbetsstraffet förekommer till verkställighet efter ikraftträdandet av balken och alltså redan från början verkställs enligt reglerna för fängelse. Med att dom meddelats före den 1 januari 1965 avses, att den sista prövningen i någon domstolsinstans skett; däremot förutsättes icke i och för sig att domen vunnit laga kraft före den dagen. Tillämpningen av bestämmelsen ankommer på den centrala fängenvårdsmyndigheten. I detta

sammanhang torde ställning få tagas till frågan om en ändring av fångvårdsstyrelsens namn (se prop. 1962: 10 del C s. 606). Jag vill då förorda, att styrelsen — såsom den själv har föreslagit — benämnas kriminalvårdsstyrelsen. I det följande kommer detta namn att användas bl. a. i den nya lagen om verkställighet av bötesstraff och i lagen om disciplinstraff för krigsmän.

Uppmärksamhet kräver också den konkurrenssituation som avses i 4 kap. 4 § strafflagen, d. v. s. när någon dömts till fängelse eller straffarbete för brott som förövats innan han börjat undergå sådant straff som ådömts för annat brott. Såsom nämnts vid 6 § bör, när brottsbalken trätt i kraft, balkens konkurrensregler tillämpas omedelbart även beträffande domar som meddelats eller brott som förövats dessförinnan. Det betyder, att omprövning enligt 34 kap. 10 § andra stycket brottsbalken — som motsvarar 4 kap. 4 § strafflagen — kan komma att ske beträffande lagakraftvunna domar som meddelats före brottsbalkens ikraftträdande. Prövningen innebär, att domstolen skall bestämma det straff den dömde skall undergå till följd av den dom som sist förekommer till verkställighet; något gemensamt straff skall däremot icke bestämmas. När verkställighet därefter sker, sammanlägges i förekommande fall de båda straffen. Om båda de domar, som givit anledning till prövningen enligt 34 kap. 10 § andra stycket, meddelats före balkens ikraftträdande, är situationen likartad med den som berörts i det föregående vid behandlingen av 4 kap. 5 § strafflagen och, om den ena domen avser straffarbete och den andra fängelse, kunde det därför bli fråga om tillämpning av samma regler. I och med att domstol får tillfälle att göra en förnyad bedömning av straffmätningen, som då sker med beaktande av att endast en art av frihetsstraff kommer i fråga, synes dock ej finnas skäl att medge en reducering därutöver på verkställighetsstadiet. Att detta är det föreslagna stadgandets innebörd framgår av att den i paragrafen återopade 4 kap. 5 § strafflagen från sin tillämpning uttryckligen undantar fall som avses i 4 kap. 4 §.

9 §.

Straffrättskommittén har i sitt förslag upptagit allmänna bestämmelser om påföljdspreskription. Enligt 23 kap. 5 § i förslaget skall frågan, huruvida ådömd påföljd är förfallen, bedömas efter den lag som gällde när dom meddelades; har innan verkställighet av påföljden börjat eller efter avbrott återupptagits ny lag trätt i kraft, enligt vilken påföljden är förfallen, skall dock den lagen tillämpas.

I *strafflagberedningens* slutbetänkande med förslag till skyddslag har upptagits vissa övergångsbestämmelser, som mera direkt anknyter till de i betänkandet framlagda förslagen. Enligt 11 § i övergångsbestämmelserna skall vad i skyddslagen stadgas om fängelse i tillämpliga delar gälla straffarbete eller fängelse, som ådömts före lagens ikraftträdande. Undantag härifrån föreslås beträffande villkorlig frigivning från gemensamt straff, som bestämts jämlikt 4 kap. 3 § strafflagen. För sådant fall skall 1 § andra styc-

ket, 14 § andra stycket och 20 § första stycket lagen om villkorlig frigivning alltjämt iakttagas. Beträffande dem som vid den nya lagens ikraftträdande redan är villkorligt frigivna föreslås, bl. a. för att den nya organisationen ej skall betungas med tillsynen över dessa frigivna, att hittills gällande ordning fortfarande skall gälla; förklaras den villkorligt medgivna friheten sedermera förverkad, skall dock den nya lagen tillämpas, om ny villkorlig frigivning ifrågakommer.

Hovrätten för Västra Sverige har anmärkt, att straffrättskommitténs förslag i visst fall kan leda till icke rimligt resultat. Om någon börjat avtjäna straff innan ny lag, enligt vilken straffet är förfallet, trätt i kraft, skall verkställigheten fortgå. Rymmer den dömda sedermera, kan däremot fortsatt verkställighet sedan ej ske. Ur lagtexten bör därför orden »efter avbrott återupptagits» utgå.

Departementschefen. I det föregående har (vid 6 och 8 §§) berörts frågan, hur brottsbalkens bestämmelser om fängelse skall tillämpas beträffande brott som begåtts före balkens ikraftträdande. Härigenom är emellertid icke spörsmålet, vilka regler som skall tillämpas beträffande redan ådömda fängelse- och straffarbetsstraff, mer än delvis löst. I brottsbalken upptages bestämmelser om ådömda fängelsestraff bl. a. i 1 kap. 4 § andra stycket, 26 kap. 5—24 §§ och därtill anknyttande bestämmelser i 37 kap., 34 kap. samt 35 kap. 8 och 9 §§.

I allmänhet torde brottsbalkens regler om fängelse kunna användas även när det gäller straffarbete eller fängelse, som ådömts före balkens ikraftträdande, och detta torde böra anges som huvudregel. Regeln kommer härvid att omfatta bl. a. bestämmelserna om villkorlig frigivning i 26 kap. Detta innebär, att prövningen av fråga om fakultativ villkorlig frigivning i princip ankommer på övervakningsnämnd — jag skall i det följande vid 16 § beröra undantag härifrån — och att prövotiden alltid blir minst ett år. Det torde icke behöva vålla betänkligheter, att för dem som friges efter brottsbalkens ikraftträdande prövotiden härigenom i vissa fall blir längre än enligt tidigare lag. Prövningen av fråga om fakultativ villkorlig frigivning får ske enligt den i brottsbalken föreskrivna ordningen beträffande alla ärenden, som ej avgjorts när balken träder i kraft; det må erinras om att sådan frigivning icke längre skall kräva ansökan av den intagne. I de fall åter, där beslut i ärendet meddelats före balkens ikraftträdande, torde besvär över beslutet få anföras i enlighet med hittills gällande regler; uttrycklig bestämmelse härom torde ej vara erforderlig.

I fråga om konkurrensreglerna innebär förslaget, att bl. a. 34 kap. 1—3 och 10 §§ skall tillämpas även när den tidigare domen meddelats före balkens ikraftträdande. Skälen härför framgår av vad som anförts i det föregående vid 6 §. Även i övrigt skall 34 kap. genast tillämpas beträffande äldre domar.

Från den huvudregel som nu föreslagits torde undantag böra stadgas i några avseenden.

Såsom strafflagberedningen förordat torde beräkningen av tidpunkten för villkorlig frigivning från frihetsstraff, som bestämts jämlikt 4 kap. 3 § strafflagen, även efter brottsbalkens ikraftträdande böra ske med beaktande av de särskilda regler som nu gäller därom enligt lagen om villkorlig frigivning (1 § andra stycket, 14 § andra stycket, 20 § första stycket). I övrigt bör emellertid brottsbalkens regler om villkorlig frigivning gälla även beträffande dem som intagits för undergående av sådant straff. Likaså bör balkens regler om ny villkorlig frigivning tillämpas om någon som villkorligt frigivits från 4: 3-straff därefter återintagits, utan att därvid detta lagrum åberopats.

Strafflagberedningen har föreslagit, att beträffande dem som är villkorligt frigivna när brottsbalken träder i kraft lagen om villkorlig frigivning — med undantag för reglerna om förverkande på grund av annat brott — alltjämt skall gälla. Beredningen har framhållit, att den nya övervakningsorganisationen icke borde betungas med tillsynen av dessa frigivna. Jag anser emellertid icke lämpligt att under övergångstiden bibehålla den gamla tillsynsorganisationen vid sidan av den ordning som tillskapas genom brottsbalken. Enligt balken skall övervakningen handhavas av övervakningsnämnd, vilken förordnar övervakare, meddelar erforderliga föreskrifter och beslutar om åtgärd, däribland förverkande, om den frigivne missköter sig. Nämndens beslut kan överklagas hos kriminalvårdsnämnden, och den s. k. förstärkta fängvårdsstyrelsens befattning med dessa ärenden upphör. Det skulle enligt min mening kunna leda till onödiga komplikationer, om man låter vissa ärenden — såsom hittills — handläggas av skyddskonsulent och fängvårdsstyrelsen med klagorätt hos Kungl. Maj:t. Den nya övervakningsorganisationen torde därför omedelbart böra avse även dem som vid brottsbalkens ikraftträdande är villkorligt frigivna. I princip torde också de bestämmelser i övrigt som enligt balken gäller för villkorligt frigivna kunna tillämpas. Då dessa bestämmelser i några avseenden är mera ingripande än de nuvarande reglerna, torde emellertid vissa undantag böra stadgas. Det gäller framför allt prövotidens längd, som icke genom brottsbalkens ikraftträdande bör för dem som redan är frigivna förlängas utöver vad som bestämts vid frigivningen. Likaså torde den något snävare ram för meddelande av särskilda föreskrifter, som lagen om villkorlig frigivning uppdrager, böra iakttagas. Beträffande ingripande mot den som missköter sig torde brottsbalkens regler kunna tillämpas. Grundas ingripandet på förhållande, som hänför sig till tiden före balkens ikraftträdande, bör dock den nya regeln om vitesföreläggande ej få tillämpas och bör tiden för omhändertagande enligt 26 kap. 22 § brottsbalken begränsas till en vecka, som är längsta tiden enligt lagen om villkorlig frigivning.

De i brottsbalken upptagna reglerna om preskription av ådömt fängelse, 35 kap. 8 och 9 §§ — som ju utformats med hänsyn till sammanslagningen av fängelse och straffarbete till en enhetlig påföljd — kan knappast göras tillämpliga på fängelsestraff, som ådömts före brottsbalkens ikraftträdande. Det skulle nämligen i vissa fall betyda en fördubbling av

preskriptionstidens längd, vilken för närvarande beträffande alla fängelsestraff är fem år. När det gäller straffarbetsstraff skulle brottsbalkens preskriptionsregler — enligt den i förevarande paragraf föreslagna huvudregeln att beträffande straffarbete skall gälla vad som stadgas om fängelse — i ett icke obetydligt antal fall innebära en förkortning av preskriptionstiden. Det är dock endast i fråga om de kortare straffarbetsstraffen — ådömda på kortare tid än sex månader — som preskriptionstiden skulle förkortas. Efter brottsbalkens ikraftträdande synes ej finnas anledning att beträffande dessa korta straffarbetsstraff tillämpa längre preskriptionstid än för fängelsestraff, som ådömts före brottsbalkens ikraftträdande. Med hänsyn till att bestämmelse krävs om beräkning av preskriptionstid, när förverkande skett av villkorligt anstånd med verkställighet av fängelse eller straffarbete — jag återkommer till frågan om förverkande i det följande vid 10 § — torde i förevarande paragraf lämpligen kunna anges, att strafflagens preskriptionsregler beträffande ådömt fängelse eller straffarbete alltså skall gälla, med undantag för de korta straffarbetsstraffen beträffande vilka preskriptionstiden uttryckligen bör anges vara fem år. Har verkställigheten av straffet börjat före brottsbalkens ikraftträdande, skall givetvis verkställigheten fortgå, även om straffet enligt den nu föreslagna regeln skulle ha bortfallit; om avbrott skett, kommer emellertid den föreslagna kortare tiden, räknad från avbrottet, att gälla för återupptagande av verkställigheten efter balkens ikraftträdande.

Med att straff ådömts före brottsbalkens ikraftträdande avses här, liksom i motsvarande fall i 5 §, att slutlig dom i målet meddelats före den tidpunkten, oavsett om domen då vunnit laga kraft eller ej.

10 §.

Beträffande dem som före brottsbalkens ikraftträdande erhållit villkorlig dom har *strafflagberedningen* föreslagit, att den nuvarande lagen alltså skall äga tillämpning. För att effektivisera tillsynen inom ramen för nuvarande lagstiftning förordas, att de av beredningen föreslagna tillsynsnämnderna skall äga att upptaga frågor, som enligt lagen om villkorlig dom ankommer på övervakningsnämnd; därvid skall vad som gäller om handläggning och beslut av övervakningsnämnd äga motsvarande tillämpning. För vissa konkurrensfall har emellertid upptagits bestämmelser motsvarande vad som är stadgat enligt den nya lagen; avsikten har varit att undvika tillämpning av nuvarande 4 kap. 3 § strafflagen.

Departementschefen. Såsom strafflagberedningen funnit, skiljer sig skyddstillsyn och villkorlig dom enligt brottsbalken så pass väsentligt från den nuvarande villkorliga domen att det icke torde vara lämpligt att låta brottsbalkens bestämmelser bli tillämpliga beträffande dem som redan erhållit villkorlig dom. På samma sätt som föreslagits beträffande villkorligt frigivna torde dock den nya övervakningsorganisationen böra genast övertaga ansvaret för vården av dessa dömda. Vad nu sagts avser dem som erhål-

lit villkorlig dom enligt 1 § lagen om villkorlig dom. De bestämmelser som erfordras i fråga om dem som erhållit villkorligt förvandlingsstraff för böter torde få behandlas i det följande i samband med förslaget till ny lag om verkställighet av bötesstraff.

De nya övervakningsnämnderna bör i enlighet med det sagda fullgöra de uppgifter som enligt lagen om villkorlig dom ankommer på övervakningsdomstol, och sådana övervakningsnämnder som avses i lagens 25 § bör icke längre finnas tillsatta. Beslut om förverkande av anstånd torde dock icke böra läggas på nämnderna utan allttjämt — liksom för motsvarande fall gäller enligt brottsbalken — böra tillkomma domstol. Beträffande övervakningsnämnds och domstols handläggning av ärenden enligt lagen om villkorlig dom torde de processuella bestämmelserna i 37 och 38 kap. brottsbalken kunna ges motsvarande tillämpning. En hänvisning till 38 kap. medför att dess regler blir tillämpliga även i de fall, då villkorlig dom ej är förenad med övervakning. Brottsbalkens 38 kap. har icke någon motsvarighet till bestämmelserna i 19 § andra stycket lagen om villkorlig dom om att åklagare och målsägande i vissa fall skall beredas tillfälle att utföra ansvarstalan. Även utan att uttrycklig föreskrift meddelas torde det få förutsättas att övervakningsnämnd, som anser villkorligt anstånd böra förklaras förverkat, hemställer hos åklagare att talan föres därom. När det gäller frågan, vem som är behörig att göra framställning om åtgärd enligt lagen om villkorlig dom, torde vad i lagens 19 § första stycke sägs allttjämt få gälla.

Utöver vad som framgått av det nu anförda torde några avvikelser böra stadgas från reglerna i lagen om villkorlig dom. De bestämmelser lagens 13 § 1 mom. upptager för det fall, att den dömde finnes ha begått annat brott, anknyter till det hittills gällande påföljdssystemet och dess konkurrensregler. Denna ordning kan icke bibehållas utan besvärliga komplikationer. Det är önskvärt, att man i konkurrenssituationer i så stor utsträckning som möjligt kan tillämpa de principer som ligger till grund för brottsbalkens reglering av dessa frågor.

Såsom huvudregel torde böra anges, att domstol i fall som nu avses har att välja mellan att döma till påföljd särskilt för det nya brottet eller förklara anståndet förverkat och bestämma gemensam påföljd för brotten. Härvid är det icke möjligt att, såsom 34 kap. 1 § 3 brottsbalken föreskriver, begränsa valet till påföljd av annan art än den tidigare ådömda. Denna tidigare påföljd utgör ju ofta villkorlig dom beträffande frihetsstraff. Från vad eljest iakttagits torde här få göras det avsteget, att domstolen skall kunna döma till ett gemensamt fängelsestraff; några olägenheter torde knappast uppkomma härigenom. Den föreslagna bestämmelsen om gemensam påföljd torde böra tillämpas också när det villkorliga anståndet avsett ett bötesstraff. För det fall, att domstolen icke förklarar anståndet förverkat utan bestämmer påföljd särskilt för det nya brottet och därvid dömer till fängelse, torde någon regel om att domstolen vid bestämmandet av straffet skall beakta det frihetsstraff som kan ha ådömts i den villkorliga domen (jfr 34

kap. 3 § andra stycket brottsbalken) icke vara erforderlig. Om det straff som ådömts villkorligt sedermera skulle komma att verkställas, kan jämkning av straffet ske med tillämpning av 34 kap. 10 § andra stycket brottsbalken.

När domstolen i enlighet med vad nu sagts dömer till påföljd, särskilt för det nya brottet eller gemensamt för samtliga brott, skall brottsbalkens påföljdssystem tillämpas i enlighet med vad som stadgas i förevarande lag (se 4, 5 §§).

Om det brott, för vilket den dömde sist lagföres, begåtts före provotidens början, torde liksom för närvarande är fallet möjlighet böra finnas att förklara att det villkorliga anståndet skall avse jämväl detta brott. Ält i sådant fall bestämma straff för brottet synes ej vara erforderligt, utan bestämmelsen torde kunna avfattas så, att domstolen endast har att förklara att anståndet skall avse det senast åtalade brottet. Påföljd kommer då att bestämmas först om anståndet sedermera förklaras förverkat.

De i 14 och 16 §§ lagen om villkorlig dom meddelade bestämmelserna bör iakttagas vid tillämpningen av de nu föreslagna konkurrensreglerna.

Om villkorligt anstånd förklaras förverkat av annan anledning än som berörts i det föregående, d. v. s. enligt 12 § eller 13 § 3 mom. lagen om villkorlig dom, bör liksom för närvarande kunna bestämmas annan påföljd än straff (jfr 12 § andra stycket sista punkten och 15 § lagen om villkorlig dom). Bestämmelse torde vidare böra upptagas om att livstids fängelse, ungdomsfängelse och internering på sätt som föreskrives i 34 kap. 11, 12 och 13 §§ brottsbalken träder i stället för villkorlig dom, jämte däri utsatt straff, som meddelats före brottsbalkens ikraftträdande.

11 §.

Strafflagberedningen har föreslagit, att de i dess slutbetänkande upptagna reglerna om skyddsfostran (ungdomsfängelse) och internering i tillämpliga delar skall gälla ungdomsfängelse respektive förvaring eller internering i säkerhetsanstalt, som ådömts enligt hittills gällande lagstiftning. De föreslagna nya reglerna om domstolsprövning i vissa fall beträffande kvarhållandet i anstalt av den som dömts till internering (jfr 30 kap. 8 § brottsbalken) bör enligt beredningen dock ej tillämpas genast; den förutsatta tidsfristen skall enligt förslaget räknas från dagen för den nya lagstiftningens ikraftträdande, om minsta tiden då redan gått till ända.

Den av beredningen föreslagna lösningen av övergångsproblemen beträffande dem som före brottsbalkens ikraftträdande dömts till ungdomsfängelse eller förvaring eller internering synes vara lämplig. Icke bara de i 29 och 30 kap. brottsbalken meddelade bestämmelserna bör tillämpas utan också t. ex. konkurrensreglerna i 34 kap. Utöver det av beredningen föreslagna undantaget torde emellertid tillämpningen av brottsbalkens regelsystem böra begränsas i ett par avseenden. Minsta tid för anstaltsvård, som enligt 34 kap. 8 § andra stycket kan bestämmas för den som dömts till ungdomsfängelse, bör ej kunna bestämmas när fråga är om brott som begåtts före brottsbal-

kens ikraftträdande. Vidare torde liksom i förevarande lags 9 § särskild regel meddelas beträffande vitesföreläggande. Uttryckligen torde böra anges, att balkens regler om vård utom anstalt skall gälla dem som utskrivits på prov från ungdomsfängelse, förvaring eller internering.

12 §.

Såsom nämnts i det föregående vid 5 § har *straffrättskommittén* avsett, att kommitténs förslag i 23 kap. 1 § skall gälla även tillämpningen av preskriptionsbestämmelser vid övergången till ny lag; innebörden härav är, att den för den misstänkte gynnsammaste preskriptionstidsberäkningen skall tillämpas. Kommittén anför härom följande.

I SP 13 § stadgas att de i SL 5 kap. givna bestämmelserna, vilka bland annat innefatta regler om preskription, skola tillämpas i avseende på gärningar som äro föröfvade innan nya lagen blev gällande. I fråga om den i SL 5 kap. stadgade tiden för åtal eller doms verkställande skall vidare avseende göras å det straff varmed brottet i nya lagen belägges, dock så att den som efter äldre lag är berättigad till frihet från åtal skall njuta den frihet till godo ändå att brottet efter nya lagen kan åtalas.

Av SP 13 § första punkten framgår, att om vid ändring av preskriptionsbestämmelserna i strafflagen preskriptionstiden förkortas, de nya bestämmelserna skola gälla även beträffande brott som begåtts före lagändringens ikraftträdande. Om preskriptionstiderna genom den nya lagen förlängas, anses det följa av grunderna för SP 13 §, att om preskription inträtt redan före den nya lagens ikraftträdande, straffet alltjämt skall anses förfallet men att eljest den nya lagens preskriptionsregler skola tillämpas.

Vid ändring av straffskalorna skall enligt gällande rätt preskriptionsfrågan bedömas med hänsyn till den nya lagens straffbestämmelser även om dessa på grund av SP 5 § i övrigt icke få läggas till grund för straffets bestämmande. Denna innebörd av gällande rätt kommer till uttryck i NJA 1944 s. 451, i vilket fall straffskalans maximum sänkts, och i plenimålet NJA 1941 s. 251, som avsåg ett fall då straffskalans maximum höjts. Har brottet redan preskriberats när den nya straffsatsen träder i kraft skall dock, såsom nyss nämnts, straffet anses förfallet.

Enligt förslaget skola de allmänna grundsatserna i 1 § första stycket gälla även i fråga om åtalspreskription. Om preskription av ådömt straff föreslås ett särskilt stadgande i 5 §.

Om genom ny lag tiderna för åtalspreskription förkortas, skola de alltså liksom enligt gällande lag tillämpas även beträffande brott som begåtts före lagändringens ikraftträdande. Sker förlängning av preskriptionstiderna skola enligt förslaget de äldre bestämmelserna tillämpas, även om preskription på grund av dessa ej inträtt vid lagändringens ikraftträdande. I detta fall innebär förslaget sålunda en ändring i förhållande till vad nu anses gälla.

Har genom ny lag straffskalans maximum sänkts för visst brott, skall liksom för närvarande tiden för åtalspreskription bestämmas med hänsyn till den nya straffskalan. Har straffmaximum höjts, skall preskriptionen liksom straffbarheten i övrigt bestämmas på grund av den äldre straffskalan. Enligt förslaget skall alltså även i preskriptionshänseende den mildare lagen tillämpas. För det fall att straffmaximum höjts innebär förslaget en avvikelse från avgörandet i plenimålet NJA 1941 s. 251. Det kan enligt kommitténs mening knappast anses tillfredsställande att till grund för preskrip-

tionstidens bestämmande lägga en straffskala som ej får tillämpas vid utmätande av straffet.

Strafflagberedningen har, med hänsyn till sammanslagningen av fängelse och straffarbete till ett enhetligt frihetsstraff, föreslagit en speciell preskriptionsregel för vissa brott, för vilka för närvarande högsta straffet är straffarbete i ett år. Beredningen anför, att tillämpning av straffrättskommitténs stadgande i 23 kap. 1 § i något fall kan leda till mindre nöjaktigt resultat. För vissa brott, å vilka för närvarande kan följa högst straffarbete i ett år, har föreslagits att efter enhetsstraffets införande skall kunna följa högst fängelse i två år. I båda fallen är preskriptionstiden fem år. Har sådant brott begåtts före nya lagens ikraftträdande men straff icke dessförinnan bestämts, kan — enligt föreslagen promulgationsbestämmelse (jfr 4 § förevarande lagförslag) — högre straff än fängelse i ett år icke ådömas. Därvid skulle enligt eljest gällande regler preskriptionstiden bli två år. För att förhindra detta nyckfulla resultat föreslår beredningen, att preskriptionstiden även för brott av detta slag som förekommer till bedömande under övergångstiden skall vara fem år.

Departementschefen. Såsom straffrättskommittén föreslagit torde ikraftträdandet av brottsbalken och dess följd författningar icke böra medföra, att preskriptionstid för brott som begåtts dessförinnan förlänges. Om ikraftträdandet innebär en förkortning av preskriptionstiden, bör denna tillämpas till den misstänktes fördel.

Lämpligen torde man utgå från att bestämmelserna i brottsbalkens 35 kap. skall tillämpas; motsvarande uppläggning har valts i 5 § andra stycket i förevarande lagförslag. Avgörande för preskriptionstidens längd blir det straff som kan följa å brottet, varvid hänsyn skall tagas till de bestämmelser som i det föregående meddelats i 4 och 5 §§. I fråga om själva preskriptionstiderna innebär 35 kap. i princip inga förändringar av vad som nu gäller för brott, varå kan följa längre tids frihetsstraff. För de lindrigaste brotten har emellertid skett en omarbetning. Preskriptionstidens längd påverkas vidare av att straffskalorna för vissa brott förändrats. Härigenom kan det inträffa, att reglerna i 35 kap. brottsbalken i vissa fall leder till en förlängning av preskriptionstiden i förhållande till vad som nu gäller för motsvarande gärningar. Det bör därför utsägas att, om — med gällande lags terminologi — straff skulle vara att anse som förfallet därest preskriptionsfrågan bedömdes efter den lag som, beträffande straffskalor och preskriptionsregler, gällde när brottet begicks, påföljd ej får ådömas.

Någon specialregel av det innehåll strafflagberedningen föreslagit synes icke vara nödvändig. Den föreslagna regeln skulle kunna få betydelse endast beträffande några få brott, nämligen vissa fall som nu behandlas i 14 kap. 15 och 23 §§ strafflagen samt möjligen vissa brott inom specialstraffrätten. Den omständigheten, att preskriptionstiden för brott av detta slag som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande men vilka ej kommit under dom-

stols bedömande dessförinnan blir kortare än eljest, synes icke innebära sådana olägenheter, att en speciell reglering är motiverad för dessa fall.

Den nya regeln i 36 kap. 10 § brottsbalken om preskription av ådömt förverkande torde böra få tillämpning även beträffande förverkande, som beslutats jämlikt 2 kap. 16 eller 17 § strafflagen. Beträffande preskription av straff och påföljder, som eljest ådömts före brottsbalkens ikraftträdande, blir reglerna i 9—11 §§ i förevarande lag att tillämpa.

13 §.

I åtskilliga sammanhang har i lagstiftningen viss verkan knutits till den omständigheten, att straff eller visst slag av straff kan följa å brott eller att straff eller annan påföljd ådömts. Brottsbalken upptager i 36 kap. 6 § bestämmelser, som har avseende å sådana fall. Däri behandlas emellertid icke det fallet, att verkan knutits till att straffarbete ådömts. Ej heller upptages någon allmän regel angående vilken innebörd stadganden om verkan av att straffarbete kan följa å brott skall anses ha efter brottsbalkens ikraftträdande.

Strafflagberedningen har föreslagit ändring i de särskilda bestämmelser där rättsverkan sammanhänger med straffarten straffarbete och har ansett, att därutöver någon allmän övergångsbestämmelse i detta avseende icke erfordras.

Under remissbehandlingen har justitiekanslersämbetet, som funnit att beredningen gjort en noggrann genomgång av författningsmaterialet, emellertid ifrågasatt, om icke försiktigheten kräver att en allmän övergångsbestämmelse meddelas för den händelse någon av hithörande bestämmelser icke skulle ha uppmärksammats.

Såsom skall närmare redovisas i det följande vid avsnittet Övriga lagförslag torde de författningsrum, i vilka verkan knutits till att straffarbete kan följa eller ådömts, böra ändras. I likhet med vad justitiekanslersämbetet föreslagit vill jag emellertid förorda, att en allmän regel meddelas med avseende å dessa fall, enär det icke är uteslutet att någon sådan författning kan komma att kvarstå oförändrad. Med hänsyn till den gränsdragning i fråga om straffskalorna som föreslagits i det föregående vid 4 § torde härvid böra utsägas, att rättsverkan av att straffarbete kan följa å brott skall tillämpas när fråga är om brott, varå kan följa fängelse i mer än ett år. Stadgande om verkan av att någon dömes till straffarbete bör äga tillämpning, när fängelse i minst sex månader ådömes. Denna sistnämnda bestämmelse får betydelse också då det gäller att avgöra, huruvida den avsedda verkan skall inträda när annan påföljd än straff ådömes, och fungerar härigenom som övergångsbestämmelse även till 36 kap. 6 § brottsbalken.

14 §.

Genom upphävandet av de i 2 § nämnda lagarna torde även övergångsbestämmelser till dessa lagar komma att upphävas, om icke annat anges (jfr NJA II 1950 s. 157). Utan att särskilt stadgande meddelas torde dock den

verkan av de äldre övergångsbestämmelserna kvarstå som sammanhänger med själva övergången från gammal till ny lag.

Straffrättskommittén har i »förslag till promulgationslag» från äldre promulgationslag upptagit vissa bestämmelser, som enligt kommitténs mening alltjämt bör gälla. Då åtskilliga av de stadganden i äldre övergångsbestämmelser som alltjämt bör äga tillämpning icke är av den beskaffenhet, att de oförändrade kan på nytt utfärdas, torde en lämpligare ordning än den av kommittén föreslagna vara att i förevarande paragraf genom en uppräknings ange de äldre bestämmelser som fortfarande skall gälla.

Från promulgationslagen till 1864 års strafflag torde här böra upptagas 16 § 1 och 6. Den i 19 § 13 upptagna bestämmelsen torde kunna överföras till administrativ författning. Vidare bör upptagas första punkten av övergångsbestämmelserna till 1938 års lagstiftning om sammanträffande av brott — övriga övergångsstadganden till denna lagändring torde numera icke behöva särskilt omnämnas — samt tredje punkten av övergångsbestämmelserna till 1942 års lagstiftning om förmögenhetsbrotten. Av bestämmelserna i lagen den 30 juni 1948 angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m. torde här böra anges 4 § a) samt 5 och 7 §§. 4 § b) i lagen har numera upphävts och 6 § har ersatts av bestämmelse i 20 kap. 14 § brottsbalken. I avvaktan på resultatet av övervägandena beträffande betänkandet Skadestånd i offentlig verksamhet (SOU 1958: 43) torde någon ändring icke böra företagas i 7 §.

Straffrättskommittén har föreslagit, att de i 8 § i nyssnämnda 1948 års lag upptagna bestämmelserna överflyttas till brottsbalkens promulgationslag med vissa ändringar, som föranledes av antagandet av den nya tryckfrihetsförordningen och upphävandet av lagen den 26 juni 1936 angående indragning av vissa skrifter. Något stadgande av detta slag torde emellertid icke längre böra bibehållas. Såvitt avser tryckta skrifter, kan ansvar utöver vad tryckfrihetsförordningen medger (se TFO 1: 2, 6: 3, 10: 11, 14: 5) icke stadgas i förevarande sammanhang. När det gäller sådana skrifter, som omfattas av lagen den 22 april 1949 angående beslag å vissa skrifter, torde särskilda ansvarsbestämmelser icke vara erforderliga; de bestämmelser om ansvar som brottsbalken upptager torde vara tillfyllest (se t. ex. 21 kap. 10 §, 23 kap. 4 §).

De övergångsbestämmelser som meddelats till lagarna den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt och den 22 juni 1939 om villkorlig dom torde numera sakna praktisk betydelse. Såsom skall framgå av det följande föreslås ny lagstiftning om verkställighet av bötesstraff. Den i 7 § i nuvarande lag intagna hänvisningen till lagen om villkorlig straffdom kommer därigenom att försvinna.

15 §.

Vid lagrådsremissen 1960 framhölls (prop. 1962: 10 del C s. 262) att, om skyddsföreningar kommer att bestå med i huvudsak samma uppgifter som för närvarande, det kunde övervägas att öppna möjlighet för Kungl. Maj:t

att i administrativ ordning förordna, att föreståndare för skyddsförening i de hänseenden som avses i brottsbalken skall jämföras med skyddskonsulent. Genom avtal mellan staten och vissa skyddsföreningar har från och med den 1 juli 1962 på föreningarna lagts vissa uppgifter som eljest ankommer på skyddskonsulent (jfr II ht 1962 s. 121 f, statsutskottets utlåtande 1962: 2 s. 33). Då man sålunda i den organisation som uppbygges för omhändertagandet av kriminalvården i frihet efter brottsbalkens ikraftträdande tillsvikare har att räkna med medverkan av ifrågavarande skyddsföreningar, torde bestämmelse böra upptagas som medger att befogenheter som ankommer på skyddskonsulent anförtros befattningshavare vid skyddsförening. Paragrafen torde böra avfattas så, att den täcker icke bara stadganden i brottsbalken (26 kap. 12 §) utan också bestämmelser som kan bli meddelade i annan lag, t. ex. om personundersökning.

16 §.

När frågan om beslutanderätten beträffande fakultativ villkorlig frigivning behandlades vid lagrådsremissen av brottsbalken år 1960, uttalade jag (prop. 1962: 10 del C s. 128 f) att en fullständig decentralisering till övervakningsnämnderna, såsom förutsatts i 26 kap. 9 § brottsbalken, icke borde genomföras redan vid brottsbalkens ikraftträdande; åt Kungl. Maj:t kunde anförtros att bestämma när och i vilken takt decentraliseringen skulle ske. Jag uttalade vidare, att i de fall, där decentralisering ej sker, avgörandet liksom för närvarande borde ligga hos fängvårdsstyrelsen, men att man borde söka anordna förfarandet så, att det väsentliga arbetet utföres på det lokala planet.

I promulgationslagen torde nu få meddelas de bestämmelser som erfordras rörande ärenden om fakultativ villkorlig frigivning, vilka icke skall avgöras av övervakningsnämnd.

Sedan numera i brottsbalken upptagits regler om att prövning av övervakningsnämnds beslut i ärende om fakultativ villkorlig frigivning skall ankomma på en särskild nämnd, kriminalvårdsnämnden (37 kap. 7 §), och icke på fängvårdsstyrelsen såsom förordades vid lagrådsremissen år 1960, torde det vara lämpligast att kriminalvårdsnämnden får bli det organ som har att besluta om frigivning i fall, där decentralisering av beslutanderätten till övervakningsnämnd ej skett. Det kan efter kriminalvårdsnämndens inrättande icke vara en ändamålsenlig anordning att lägga beslutanderätten i dessa fall hos fängvårdsstyrelsen (kriminalvårdsstyrelsen).

Vid utformandet av närmare bestämmelser om handläggningen av ifrågavarande ärenden hos kriminalvårdsnämnden torde såsom förebild kunna tagas vad i brottsbalken stadgas angående ärenden om övergång till vård utom anstalt av den som dömts till ungdomsfängelse eller internering (29 kap. 5 och 7 §§, 30 kap. 6 och 10 §§). Vidare bör beslut enligt 26 kap. 11 §, att övervakning ej skall äga rum i fall som nu avses, kunna meddelas av kriminalvårdsnämnden. De bestämmelser, som i 37 kap. upptagits om kriminalvårds-

nämndens och övervakningsnämnds handläggning av ärenden om villkorlig frigivning som enligt brottsbalken ankommer på nämnderna, bör äga tillämpning vid handläggning av ärende enligt förevarande paragraf.

Förslag till ändringar i giftermålsbalken och ärvdabalken

I 11 kap. 11 § giftermålsbalken stadgas, att make kan vinna äktenskaps-skillnad om andra maken dömts till straff av viss svårhetsgrad eller vissa andra påföljder. Strafflagberedningen har i 1953 års betänkande föreslagit, att vad i paragrafens båda första stycken nu sägs om dom till straffarbete får gälla dom å fängelse på motsvarande tid. Beredningens förslag torde böra följas. Vidare torde vad första stycket innehåller om internering i säkerhetsanstalt få utgå. I andra stycket bör förvaring i säkerhetsanstalt ersättas av internering, medan den nuvarande regeln om fängelse ådömt i minst ett år bör utgå.

I enlighet med vad strafflagberedningen föreslagit synes i 15 kap. 11 § giftermålsbalken böra stadgas maximitid för det fängelse, som kan föreskrivas som vite.

I 6 kap. 7 § giftermålsbalken och 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken ges bestämmelser om förverkande av giftorätt samt arv eller testamente i fall, då någon genom brottslig gärning uppsåtligen bragt annan om livet eller medverkat därtill. Avfattningen av paragraferna torde nu få anses innebära, att bestämmelserna icke skall tillämpas beträffande den som på grund av sin sinnesbeskaffenhet förklaras straffri jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen. »Brottslig gärning» får emellertid en ändrad innebörd med brottsbalken. De sinnessjuka lagöverträdarna föres in under det av domstolarna tillämpade påföljdssystemet, och med den i balkens 1 kap. 1 § givna definitionen kan brott begås även av den som är sinnessjuk eller under 15 år, under förutsättning att gärningen begåtts uppsåtligen i fall där uppsåt krävs. Då den av systematiska skäl vidtagna förändringen av brottsbegreppet i brottsbalken icke synes böra medföra att giftermålsbalkens och ärvdabalkens nu berörda paragrafer ges ett ändrat sakligt innehåll, torde undantag uttryckligen böra stadgas beträffande paragrafernas tillämpning å nu avsedda gärningsmän. Vidare torde i 6 kap. 7 § giftermålsbalken och 15 kap. 3 § ärvdabalken den ändringen få göras, att hänvisning sker till brottsbalkens i stället för strafflagens medverkansregler.

Förslag till ändring i rättegångsbalken

Åtskilliga ändringar i rättegångsbalken erfordras i anslutning till brottsbalkens ikraftträdande. I det följande behandlas de kapitel i rättegångsbalken, som beröres av ändringsförslagen. Vissa för rättegångsbalken och annan lagstiftning gemensamma ändringsspörsmål skall behandlas jämväl i avsnittet Övriga lagförslag.

Brottsbalken föranleder även ändring i lagen den 20 december 1946 om införande av nya rättegångsbalken. Då denna ändring i visst avseende jämväl är beroende av utformningen av lagstiftningen om sinnesundersökning, vilken ej upptagits till övervägande i detta sammanhang, torde förslag till ändring i nämnda lag få framläggas i en senare etapp.

1 KAP.

Strafflagberedningen tog i sitt betänkande Enhetligt frihetsstraff m. m. (SOU 1953: 17, s. 95 f) upp frågan hur de processrättsliga bestämmelser, vilkas tillämpning är beroende av ett brotts svårhetsgrad, bör ändras vid en sammanslagning av straffarbete och fängelse till ett enhetligt frihetsstraff. Sammanslagningen hör enligt beredningen icke få den följd, att särskilda processrättsliga verkningar av brotts svårhetsgrad kommer att inträda vid gärningar av annan beskaffenhet än för närvarande, vare sig i de fall, då frihetsstraffets art är avgörande för den särskilda verkans inträde, eller i de fall, då straffskalans maximum eller minimum utgör skiljelinje. För att även efter enhetsstraffets införande i huvudsak skilja de brott, å vilka nu kan följa straffarbete, från andra brott skulle — i överensstämmelse med de principer straffrättskommittén följt vid sin omarbetning av straffskalorna i strafflagen — uttrycket »brott varå icke kan följa svårare straff än fängelse i ett år» kunna användas för dessa senare. Stadsdomstolsutredningen har, såvitt gäller medverkan av stor nämnd i underrätt, förordat samma gräns (SOU 1956: 28 s. 44).

Under remissbehandlingen av strafflagberedningens förslag till bestämmelser om återfall — vilka ligger till grund för och väsentligen har samma innehåll som de i 26 kap. 3 § första stycket brottsbalken upptagna — framhölls, att de lagregler, som anknyter rättsverkningar till att fängelse antingen i ett år eller därutöver eller ock i två år eller därutöver kan följa å brottet, får ett avsevärt utvidgat tillämpningsområde, därest vid återfall straffmaximum höjes från fängelse i sex månader till fängelse i två år. I några remissyttranden anfördes, att olägenheter kan komma att uppstå därigenom att återfallsregeln i stor utsträckning leder till att det processuella förfarandet även för relativt obetydliga brott skall försiggå i enlighet med vad som gäller för de allvarligare brotten.

När det gäller reglerna om underrätts sammansättning i brottmål — 5 och 12 §§ i förevarande kapitel — måste hänsyn tagas till att varje utvidgning av den krets av mål, som skall handläggas med stor nämnd, medför att domstolarnas redan förut tunga målbörda ökar. Å andra sidan bör icke i detta sammanhang övervägas inskränkningar av området för stor nämnds deltagande i rättskipningen. Den av strafflagberedningen föreslagna gränsdragningen synes vara väl avvägd. Det bör dock klart anges, att strafflatituden ej skall beräknas med tillämpning också av återfallsregeln i 26 kap. 3 § första stycket brottsbalken.

I enlighet med det nu anförda föreslås, att domförhållsreglerna i 5 och

12 §§ ändras därhän, att häradsrätt och rådhusrätt skall vara domföra med liten nämnd, om målet gäller brott, för vilket ej är stadgat svårare straff än fängelse i ett år. Med uttrycket att visst straff är stadgat för brottet åsyftas i brottsbalken den straffskala, som är föreskriven i eller i anslutning till själva bestämmelsen om brottet (prop. 1962: 10 del C s. 160). Andra på den i det särskilda fallet tillämpliga straffskalans storlek inverkande regler skall ej beaktas. Även om brottet utgör återfall, skall alltså hänsyn icke tagas till det straff, som jämlikt 26 kap. 3 § brottsbalken kan följa å brottet. Därest fråga är om flera brott, skall hänsyn tagas till varje brott för sig. Sålunda skall ej beaktas det högsta gemensamma straff, som kan bestämmas jämlikt 26 kap. 2 § brottsbalken. Ej heller skall beaktas de regler om straff för ämbetsman, som ges i 20 kap. 5 och 8 §§. Det må emellertid framhållas, att hinder icke möter att handlägga mål som nu avses med stor nämnd.

I överensstämmelse med det uttryckssätt, som föreslås använt i 5 och 12 §§, bör i 4 och 11 §§ »brott, varå icke kan följa svårare straff än böter» utbytas mot »brott, för vilket icke är stadgat svårare straff än böter». Innebörden av att å brott kan följa straff av viss svårhetsgrad behandlas i det följande i anslutning till 24 kap. 1 §.

5 KAP.

Strafflagberedningen föreslog i sitt slutbetänkande Skyddslag (SOU 1956: 55 s. 422 f), att i 5 kap. 1 § rättegångsbalken skulle införas ett allmänt stadgande om att förhandling angående utredning rörande den tilltalades levnadsomständigheter och personliga förhållanden i övrigt skall kunna äga rum inom stängda dörrar. Stadgandet skulle ersätta de nu gällande reglerna i 6 § lagen den 18 juni 1954 om personundersökning i brottmål och 41 a § sista stycket sinnessjuklagen den 19 september 1929 om handläggning inom stängda dörrar. Emellertid borde stadgandet gälla även andra former av personutredning än de som avses i de nuvarande bestämmelserna.

Såsom grund för sitt förslag anförde strafflagberedningen, att personundersökning, sinnesundersökning och annan dylik personutredning i brottmål ofta berör förhållanden av högst personlig art, vilkas yppande i en offentlig rättegång kan innebära synnerligt lidande och obehag såväl för den tilltalade själv som för andra personer. De skäl, på vilka den offentliga handläggningen i brottmål grundas, torde enligt beredningen endast sällan motivera, att sådana förhållanden bringas till allmänhetens kännedom. Att så sker betecknades som särskilt otillfredsställande i de fall då den tilltalade sedermera av domstolen frias från brottet.

Hänsynen till den misstänkte talar enligt min mening för att förhandling angående utredning rörande hans levnadsomständigheter och personliga förhållanden ofta äger rum inom stängda dörrar. Gällande bestämmelser i lagen om personundersökning i brottmål och i sinnessjuklagen möjliggör, att mål i vad angår utredning, som gäller den misstänktes sinnesbeskaffenhet

eller som avses i lagen om personundersökning i brottmål, handlägges på detta sätt. Nämda bestämmelser tager sikte på de viktigaste formerna av personutredning i brottmål. Även annan sådan utredning kan emellertid komma att förebringas. Anledning saknas att därvid i större omfattning tillgodose offentlighetsintresset än då fråga är om utredning enligt sinnessjuklagen eller lagen om personundersökning i brottmål. På grund härav och då detta avsteg från offentlighetsprincipen är av den betydelse, att det bör äga stöd i rättegångsbalken, förordar jag, att ett tillägg sådant som det av strafflagberedningen föreslagna — mot vilket ingen erinran riktats under remissbehandlingen — göres till 5 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken. I den särskilda lagstiftning angående personundersökning och sinnessundersökning, varom förslag torde få framläggas i annat sammanhang, kommer då motsvarigheter till de tidigare nämnda stadgandena i sinnessjuklagen och lagen om personundersökning i brottmål ej att behöva upptagas.

Det torde ej vara erforderligt, att i lagtexten närmare angiva förutsättningarna för att domstolen skall kunna förordna om handläggning inom stängda dörrar. Avvägningen mellan offentlighetsintresset och den misstänktes eller andras intresse av skydd mot insyn i enskilda angelägenheter torde utan att detaljerade anvisningar skall behöva givas kunna anförtros domstolen.

6 KAP.

En av förutsättningarna för att protokoll i brottmål skall kunna ersättas med anteckningar är enligt 1 § tredje stycket att svårare straff än böter ej ådömes. Det finnes ej anledning att göra någon saklig ändring i vad som sålunda nu gäller. Med den i brottsbalken nyttjade systematiken, som innebär att påföljderna är sidoordnade med varandra och att viss påföljd ej ådömes i stället för en annan, kan emellertid i förevarande stadgande bestämmelse icke meddelas endast om straffen. 1 kap. 4 § brottsbalken innehåller beträffande olika påföljders inbördes svårhetsgrad allenast att fängelse, suspension och avsättning är att anse som svårare påföljder än böter och disciplinstraff. Övriga påföljder enligt brottsbalken — villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering och överlämnande till särskild vård — har enligt 36 kap. 6 § brottsbalken i viss utsträckning jämförts med fängelse. Stadgandet i 1 § tredje stycket i förevarande kapitel torde kunna ändras till att avse de fall, då annan påföljd än böter ej ådömes. Såvitt avser militära mål blir vad som sägs om böter tillämpligt i fråga om disciplinstraff (6 § militära rättegångslagen). Beträffande militära mål har emellertid icke i hittills utfärdade bestämmelser ansetts böra föreskrivas, att anteckningar ersätter protokoll (5 och 13 §§ protokollskungörelsen den 26 september 1947).

9 KAP.

Genom brottsbalken har det allmänna bötesminimum höjts från fem till tio kronor (25 kap. 3 §). I överensstämmelse härmed torde det i 8 § första stycket föreskrivna minimibeloppet för vite böra höjas från fem till tio kronor. På samma sätt och i enlighet med vad som gäller enligt 25 kap. 1 § andra stycket brottsbalken bör skalan för penningböter i 9 kap. 9 § rättegångsbalken ändras till att omfatta 10—500 kronor. Då i brottsbalken upptagits bestämmelser om att böter och viten tillfaller kronan (25 kap. 6 och 8 §§), erfordras ej bestämmelse härom i nyssnämnda paragraf i rättegångsbalken.

20 KAP.

I 6 § fastslås åklagares principiella skyldighet att tala å brott, som hör under allmänt åtal. Erinran göres i lagrummet om att åtal kan ersättas av strafföreläggande och om att vid brott, som ej är belagda med svårare straff än penningböter, särskilda hinder mot åtal kan finnas stadgade. Sålunda kan anmaning enligt 3 § lagen om parkeringsbot utgöra hinder mot åtal.

Den s. k. absoluta åtalsplikten är underkastad flera inskränkningar. Därvid är främst att märka, att åtal kan bortfalla enligt särskilda lagregler om åtalseftergift. Dessa regler återfinnes dels i förevarande kapitels 7 §, dels i lagen om eftergift av åtal mot vissa underåriga, dels ock i ungdomsfängelselagen, barnavårdslagen och lagen om nykterhetsvård. För allmänt åtal kan vidare finnas stadgade särskilda villkor, såsom tillstånd av myndighet eller angivelse av målsägande; sådana villkor skall iakttagas jämlikt 20 kap. 3 § rättegångsbalken. Ärekränkingsbrotten är enligt brottsbalken i stor utsträckning undandragna allmänt åtal. Angivelse av målsägande kräves i princip för allmänt åtal av bl. a. hemfridsbrott, våldtäktsbrott och lindrigare former av sådana misshandelsbrott, som ej förövats å allmän plats. Om åtal är påkallat ur allmän synpunkt, kan dock åklagaren i många fall väcka åtal utan att angivelse skett.

Regler om särskild åtalsprövning har i brottsbalken uppställts i ett begränsat antal fall, där skälen att begränsa allmän åklagares rätt eller skyldighet att anställa åtal hänför sig till visst eller vissa brott och äger samband med brottstypen som sådan (exempelvis visst slag av olovligt förfogande och av kvinna själv förövad fosterfördrivning).

Enligt förevarande kapitels 7 §, punkt 1, äger åklagare eftergiva allmänt åtal, om å brottet icke kan följa svårare straff än böter och det är uppenbart, att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt. I samma paragraf, punkt 2, lämnas möjlighet till åtalseftergift för brott, som förövats innan den misstänkte dömts för annat av honom förövat brott eller till fullo undergått straff eller annan påföljd för sådant brott, under förutsättning att det är uppenbart, att brottet i jämförelse med det andra brottet är med hänsyn till påföljden utan nämnvärd betydelse.

Strafflagberedningen. Frågor angående åtals- och påföljdseftergift har behandlats av strafflagberedningen i olika sammanhang. I sin promemoria med förslag till lagstiftning om domstols rätt att nedsätta eller eftergiva påföljd för brott samt om eftergift av åtal (SOU 1948: 40) framlade beredningen utkast till en generell regel om nedsättning och eftergift av påföljd. I fråga om åtalseftergift föreslog beredningen, att bestämmelserna i 20 kap. 7 § rättegångsbalken skulle flyttas till strafflagen och att samtidigt möjligheterna till åtalseftergift skulle vidgas väsentligt. Sålunda skulle åtal kunna eftergivas i de fall, då det funnes uppenbart, att åtal icke erfordrades vare sig för att avhålla gärningsmannen från vidare brottslighet eller med hänsyn till den allmänna laglydnaden.

I betänkandet Enhetligt frihetsstraff m. m. (SOU 1953: 17) gav strafflagberedningen sitt förslag om utvidgning av rätten att eftergiva åtal formen av en omarbetning av 20 kap. 7 § rättegångsbalken. Beredningen framhöll, att förutsättningarna för åtalseftergift icke borde göras lika för alla fall. Gällande regel i paragrafens första stycke om åtalseftergift för mindre förseelser behölls oförändrad i förslaget. För åtalseftergift i övriga fall — där svårare straff än böter kan följa å gärningen — skärpte beredningen förutsättningarna i förhållande till 1948 års förslag. Sålunda tillades, att för eftergift fordrades, att »det ej heller eljest ur allmän synpunkt är påkallat att åtal väckes». Härigenom avsåg beredningen att framhäva bl. a., att skäl att väcka åtal kan föreligga även om åtal i och för sig knappast kan sägas vara motiverat av individual- eller allmänpreventiva hänsyn. Det föreslogs vidare beträffande denna form av åtalseftergift, att beslutanderätten skulle läggas hos riksåklagaren, detta för att en mera restriktiv tillämpning skulle vinnas genom centralisering.

Strafflagberedningen upptog i sitt slutbetänkande Skyddslag (SOU 1956: 55) väsentligen samma åtalseftergiftsregler som i betänkandet Enhetligt frihetsstraff m. m. Ett tillägg gjordes emellertid angående eftergift av åtal också i de fall, då den misstänkte uppenbarligen begått brottet under inflytande av sinnessjukdom eller sinnesslöhet samt vård enligt sinnessjuklagen kommer till stånd utan lagföring och åtal ej heller är påkallat av särskilda skäl. Vid brott, belagda med fängelse i lägst två år, skulle beslut om eftergift av åtal meddelas av riksåklagaren. — Inom beredningen uttalades önskemål, att uttrycket »eftergiva åtal» måtte utbytas mot »underlåta åtal». Därvid framhölls bl. a., att 20 kap. 7 § i dess föreslagna lydelse skulle komma att — i motsats till vad som förutsattes vid lagrummets tillkomst — bli tillämplig också i fall, då den misstänktes brottslighet ej fullständigt utretts eller då den misstänkte nekar till brottet.

Yttranden. Strafflagberedningens tre i det föregående redovisade förslag har vart för sig varit föremål för remissbehandling. Yttrandena över 1948 års förslag har såvitt angår åtalseftergift redovisats i SOU 1953: 17 å s. 112—120. På motsvarande sätt har yttrandena över 1953 och 1956 års förslag i allt väsentligt redovisats i prop. 1962: 10 del C s. 141—147. I det följande ges i hu-

vudsak en översiktlig sammanfattning av de i sistnämnda yttranden anförda synpunkterna.

I yttrandena över 1953 års betänkande tillstyrkte flertalet remissorgan förslaget om införande av ett allmänt stadgande om rätt att meddela åtals- eftergift oberoende av brottets svårhet. *Riksåklagarämbetet* framhöll, att fall finns, där åtal och dom framstår antingen som direkt slötande för rättsmedvetandet eller som meningslösa med hänsyn till det ändamål man enligt modern mening vill uppnå med straffet. Påföljdseftergift kan i många sådana fall ej ersätta åtalseftergift, eftersom inställelsen vid domstol och ofentligheten där kan träffa hårdare än domen. Att åklagaren skall behöva väcka åtal i de fall, där han med största sannolikhet kan vänta, att domstol kommer att avstå från påföljd, fann *länsstyrelsen i Kronobergs län* otillfredsställande. *Statsåklagaren i Göteborg* erinrade om att principen om absolut åtalsplikt ej kan tillämpas utan modifikationer; åklagarna tvingas att på omvägar — bl. a. genom att uppställa överdrivet starka krav på bevisningens styrka — söka nå fram till avgöranden, som i realiteten innebär åtalseftergift. En garanti för en restriktiv tillämpning av en vidgad rätt till eftergift fann *Svea hovrätt* i riksåklagarens beslutanderätt.

Tveksamhet inför 1953 års förslag anmälades av några remissinstanser. *Justitiekanslersämbetet* ansåg vådor kunna uppstå beträffande allas likhet inför lagen och ifrågasatte behovet av lagstiftning. Risker för att svårt psykiskt lidande kan följa av en rättegång får enligt *Föreningen Sveriges häradshövdingar* ej överskattas. Föreningen gjorde också gällande, att en upprättelse genom påföljdseftergift, meddelad av domstol, för gärningsmannen är mera värdefull än den han kan erhålla genom åtalseftergift. Även *hovrätten för Övre Norrland* hyste betänkligheter med hänsyn till att förfarandet vid prövning av åtalseftergift icke är underkastat allmänhetens direkta tillsyn, vilket skulle kunna medföra att allmänheten tveklade på prövningens säkerhet och objektivitet. *Advokatsamfundet* tillstyrkte rätt för riksåklagaren att meddela åtalseftergift i fall, då hänsyn till målsäganden och till intresset av att effektivt kunna bekämpa utpressningsbrottet gjorde det angeläget att undvika icke blott påföljden utan redan själva åtalet.

Flera remissorgan, som helt avstyrkte förslaget, framhöll likaledes, att domstolsprövningen innebar de bästa garantierna för säkerhet och objektivitet. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* underströk muntlighetens och omedelbarhetens betydelse härvidlag. *Föreningen Sveriges stadsfiskaler* uttalade som sin åsikt, att något faktiskt behov av en fortsatt utvidgning av rätten till åtalseftergift icke framkommit beträffande brott, som skall sonas med frihetsstraff. Möjligen kunde eftergiftsinstitutet utvidgas till att omfatta alla förseelser, där uppenbarligen endast böter kan komma i fråga. Föreningen underströk, att det varit av utomordentligt värde för åklagarna att vid sina åtalsbeslut kunna hänvisa till den absoluta åtalsplikten.

Beträffande de föreslagna eftergiftsreglernas utformning rekommenderades från flera håll, att stadgandets karaktär av undantagsbestämmelse tydligare framhåves. *Justitiekanslersämbetet* yttrade, att det måhända kunde

komma i fråga att såsom förutsättning för eftergift stadga, att ur allmän synpunkt är påkallat, att åtal *icke* väckes. Ämbetet betonade vikten av att riksåklagarens arbetstid ej tages oproportionerligt i anspråk av ärenden angående åtalseftergift. *Göta hovrätt* ansåg det kunna vara av värde med viss exemplifiering i lagtexten av särskilda omständigheter. Att hänsyn skall tagas också till målsägandens inställning bör enligt *hovrätten för Övre Norrland* och *statsåklagaren i Stockholm* utsägas i lagtexten.

I yttrandena över strafflagberedningens år 1956 framlagda förslag framföres huvudsakligen samma skäl för och emot en utvidgning av rätten till åtalseftergift som i yttrandena över betänkandet Enhetligt frihetsstraff m. m. *Hovrätten för Västra Sverige* anser förhandenvaron av en regel om rätt till åtalseftergift också beträffande svårare brott kunna på ett helt annat sätt än en regel om påföljdseftergift leda till att framtida lagstiftare ej finner det angeläget att draga tydliga gränser mellan straffbara och straffria gärningar. *Flera remissinstanser* förordar, att en utvidgning enbart får omfatta de fall, där frihetsstraff ingår i skalan men i praktiken endast böter kommer i fråga.

Strafflagberedningens förslag av år 1956 upptog icke någon motsvarighet till den i 19 § ungdomsfängelselagen intagna åtalsprövningsregeln. Beredningen ansåg, att nuvarande 20 kap. 7 § punkt 2 rättegångsbalken lämnar tillräckliga möjligheter att underlåta åtal och i huvudsak tillgodoser också det syfte man velat nå med 19 § ungdomsfängelselagen (se SOU 1956: 55 s. 332, 397). *Anstaltsnämnden vid Roxtuna* har i särskild skrivelse framhållit, att nämnden starkt lutar åt den uppfattningen, att det vore önskvärt att i de fall, då under rymning verklig brottslighet förekommit, åtalseftergift meddelades i mindre omfattning och vederbörande i stället åtalades och lagfördes.

Den föreslagna regeln om eftergift av åtal, då den misstänkte uppenbarligen begått brottet under inflytande av sinnessjukdom eller annan därmed jämförlig abnormitet tillstyrkes eller lämnas utan erinran av de remissinstanser, som yttrat sig i denna del.

Till tanken att utbyta uttrycket »eftergiva åtal» mot »underlåta åtal» ställer sig flera remissorgan positiva. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Föreningen Sveriges stadsfiskaler* vänder sig dock mot uppfattningen, att kravet på utredning i vissa fall skulle kunna eftersättas.

Från *åklagarhåll* göres gällande, att beslutanderätten i åtalseftergiftsfrågor i större utsträckning än vad strafflagberedningen föreslagit skulle kunna anförtros statsåklagare.

Departementschefen. Frågan om användningen av åtalseftergiftsinstitutet har ingående behandlats i strafflagberedningens tre betänkanden åren 1948, 1953 och 1956 samt i remissyttrandena över dessa. När förslaget till brottsbalk framlades, redogjorde jag för min syn på grunderna för åtalsregler-
nas utformning (prop. 1962:10 del C s. 132—153) och berörde då även något rättegångsbalkens regler om åtalseftergift. Som jag därvid uttalade, behöver man icke hysa några större betänkligheter mot att inom vissa grän-

ser utvidga åklagarnas diskretionära åtalsprövningsrätt. Visserligen bör med hänsyn till principen om allas likhet inför lagen avsteg från den åtalsplik, som alltjämt i princip bör gälla, göras med återhållsamhet och såvitt möjligt efter enhetliga linjer. På grund av att brottsbeskrivningarna i åtskilliga fall måst utformas relativt allmänt, kan det emellertid inträffa, att gärningar, som i och för sig täckes av brottsbeskrivningarna, framstår som så föga straffvärda, att åtal bör kunna underlåtas. I viss utsträckning har rättslig grund för avsteg från den absoluta åtalsplikten skapats genom att särskild åtalsprövning föreskrivits vid en del av de i brottsbalken behandlade brotten. Såsom jag framhållit under förarbetena till nämnda balk är det emellertid ur lagteknisk synpunkt ej lämpligt att införa åtalsprövning vid alla de brott, där avsteg från den absoluta åtalsplikten bör kunna få komma i fråga. En bättre lösning av problemet synes mig kunna nås, om möjligheterna att eftergiva åtal för i första hand mindre allvarliga brott något vidgas. Från denna utgångspunkt har vissa i gällande strafflag upptagna bestämmelser om åtalsprövning icke fått någon motsvarighet i brottsbalken. Exempel härpå är brottet olovligt brukande (22 kap. 7 och 10 §§ strafflagen, 10 kap. 7 och 10 §§ brottsbalken).

För närvarande förutsättes för åtalseftergift enligt 20 kap. 7 § 1 rättegångsbalken dels att å brottet icke kan följa svårare straff än böter, dels att det är uppenbart, att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt. Syftet med bestämmelsen har av processlagberedningen angivits vara att skapa möjlighet att eftergiva åtal vid ringare brott, särskilt vid smärre förseelser mot ordningsbestämmelser o. d. Ett undantagslöst beivrande av varje sådant brott har ej ansetts betingat av straffrättskipningens ändamål.

Utöver att brottet skall synas ringa bör i allmänhet krävas, att omständigheter föreligger, som kommer den ifrågavarande gärningen att te sig mindre straffvärd i jämförelse med de flesta andra, som faller under straffbudet. Sådana ringa fall, som åsyftas med regeln, kan förekomma ej blott då enbart böter ingår i straffskalan utan även då jämte böter är stadgat frihetsstraff. Åtskilliga brottsbalksstadganden sammanfattar under en brottsbenämning handlingssätt av så olika svårhetsgrad, att såväl bötesstraff som frihetsstraff kan tänkas komma till ej alltför sällsynt användning. I än högre grad gäller detta de specialstraffrättsliga stadgandena; beträffande dem tillkommer det förhållandet, att någon planelig fördelning av förseelsestyperna mellan straffskalor med enbart böter och skalor innefattande både böter och frihetsstraff ej gjorts. Det är otillfredsställande, att den lagtekniskt icke konsekventa utformningen av straffskalorna skall lägga hinder i vägen för beslut att underlåta åtal beträffande ringa brott av nu ifrågavarande art i de fall, då frihetsstraff ingår i skalan.

Flera remissorgan har varit inne på tanken, att 20 kap. 7 § 1 rättegångsbalken skulle kunna utvidgas till att avse också brott, för vilka jämte böter är stadgat fängelse, dock under förutsättning att i händelse av lagföring svårare straff än böter uppenbarligen icke skulle komma att ådömas. Ge-

nom en sådan utvidgning skulle man undgå de slumpmässiga konsekvenserna av straffskalornas tekniska gestaltning. Mot utvidgningen kan väl invändas, att underlåtenhet att åtala härigenom skulle möjliggöras vid flera typer av brott än för närvarande. Jag kan emellertid icke finna, att denna invändning utgör hinder mot en utvidgning sådan som den skisserade. Även efter utvidgningen skulle det ju endast kunna komma i fråga att tillämpa bestämmelsen beträffande lagöverträdelser av föga allvarlig beskaffenhet. Kravet att det skall vara uppenbart, att i händelse av lagföring annan påföljd än böter icke skulle komma att ådömas, innebär att det skall vara helt klart att allenast böter kan komma i fråga. Det är härigenom tydligt, att den föreslagna bestämmelsen icke avser fall, där åklagaren anser att det kan finnas utrymme för domstol att med tillämpning av straffnedsättningsregeln i 33 kap. 4 § andra stycket brottsbalken döma till böter för brott, för vilket icke är stadgat lägre straff än fängelse. Såsom redan har framhållits, har utvidgningen avseende på brott, beträffande vilka straffskalan innehåller såväl böter som fängelse. Föreligger någon tvekan om att annat än böter skulle ådömas, finns ej förutsättning för tillämpning av regeln.

En så begränsad utvidgning som nu nämnts skulle enligt min mening innebära väsentliga kriminalpolitiska fördelar. Jag kan icke dela den från några håll framförda åsikten, att en i åklagarens hand lagd befogenhet att underlåta åtal för förseelser av ifrågavarande obetydliga svårhetsgrad skulle vara ägnad att minska tilltron till de rättsvårdande organens objektivitet. Tvärtom torde aktioner mot enskilda för bagatellartade förseelser mången gång ha varit mera skadliga för rättsväsendets anseende än åtalseftergifter. Blotta existensen av målsägandens subsidiära åtalsrätt torde, trots att den under nuvarande förhållanden ytterst sällan tages i anspråk, utgöra en garanti för att åtalsfrågor handlägges samvetsgrant. Möjligheten att begära överprövning hos högre åklagare, pressens kontroll och den envar till buds stående möjligheten att vända sig till justitieombudsmannen och justiekanslern innebär ytterligare sådana garantier.

Givetvis ställer en regel sådan som den nu förordade vid sin tillämpning större krav på åklagarnas bedömningsförmåga än den nuvarande. Någon nämnvärd svårighet att med den säkerhetsmarginal som här åsyftas uppskatta, huruvida böter kommer att utmätas i händelse av lagföring, torde dock icke föreligga.

Några i lagtext eller eljest fixerade anvisningar om vilka omständigheter som skall beaktas, när det gäller avgöra om åtal kan underlåtas, är enligt sakens natur svåra att ge. Strafflagberedningen föreslog i sin år 1948 publicerade promemoria, att i lagtexten uttryckligen skulle angivas vissa omständigheter som särskilt skulle beaktas vid prövning av fråga om påföljdseftergift. För åtalseftergift borde enligt beredningen krävas, att det föreligger en speciell undantagssituation av det slag, som angivits för prövningen av påföljdseftergift, eller en därmed jämförlig situation. I sina senare förslag har emellertid beredningen slopat denna uppräknings av typfall. Skälet härför är att en uppräknings i lagtexten kan medföra, att bestämmelsen

tillämpas i alltför stor omfattning, när de angivna omständigheterna föreligger, och icke kommer att tillämpas i andra fall, då särskilda skäl föreligger. När det gäller den i 33 kap. 4 § brottsbalken upptagna bestämmelsen om nedsättning och eftergift av påföljd, har en uppräknig icke ansetts lämplig (prop. 1962: 10 del C s. 380). Några skäl att i fråga om tillämpningen av åtalsbestämmelserna intaga en annan ståndpunkt föreligger enligt min mening icke.

Under förarbetena till brottsbalken har jag uttalat mig för att — till dess närmare erfarenheter vunnits rörande den praktiska tillämpningen av den utvidgade regeln i 20 kap. 7 § 1 rättegångsbalken — lägga prövningen av frågor om regelns användning hos statsåklagare. Närmare ställning till detta spörsmål torde böra tagas först sedan klarhet vunnits rörande frågan, hur åklagarorganisationen kommer att utformas på grundval av det av statsmakterna år 1962 fattade principbeslutet om polis- och åklagarväsendets förställigande. Med hänsyn till att samtliga distriktsåklagare i framtiden helt får ägna sig åt åklagaruppgifter och till att åklagardistriktet torde komma att bli större än nu, kan antagligen åtalsprövningsuppgifter i icke ringa utsträckning anförtros distriktsåklagare. Någon inskränkning av distriktsåklagares nuvarande behörighet att besluta i fråga om bötesbrott bör ej övervägas. Å andra sidan måste givetvis beaktas, att en fördelning av prövningsuppgifterna på alltför många händer medför risk för att praxis skall komma att brista i enhetlighet. I vart fall torde det icke vara erforderligt att i rättegångsbalken angiva på vilken åklagare prövningen skall ankomma; så har ej heller skett i brottsbalken beträffande där meddelade regler om åtalsprövning. Föreskrifter härom torde få ges i instruktionsväg.

Den åtalsregel som nu behandlats avser brott av ringa svårhetsgrad. Av en helt annan karaktär är den av strafflagberedningen föreslagna regeln, att riksåklagaren under vissa förutsättningar skulle äga att eftergiva åtal. Det är här fråga om möjlighet att underlåta åtal även för brott av allvarlig art, oberoende av svårhetsgrad. Beredningens förslag har under remissbehandlingen mött viss kritik men har dock fått ett övervägande positivt mottagande.

Vid remitteringen av brottsbalksförslaget till lagrådet år 1960 uttalade jag att, om man inför en möjlighet, som på ett mera markant sätt än hittills varit fallet inskränker den absoluta åtalsplikten, tillämpningsområdet uppenbarligen bör göras synnerligen begränsat. Spörsmålet huruvida påföljd ej skall inträda, ehuru fråga är om ett brottsligt förfarande av allvarlig art, bör regelmässigt prövas av domstol; bestämmelse om sådan prövning har upptagits i 33 kap. 4 § sista stycket brottsbalken. En ytterligare utvidgning av möjligheterna att underlåta åtal bör därför icke sträcka sig längre än möjligheterna för domstol att efterge påföljd. Såsom strafflagberedningen framhållit torde det emellertid kunna tänkas situationer, i vilka själva domstolsprövningen bör undvikas, och jag är därför beredd att tillstyrka en regel av det slag som föreslagits. Tillämpningen måste emellertid inskränkas till rena undantagsfall. Vad som anförts beträffande situationer, i vilka på-

följdseftergift kan komma i fråga (prop. 1962: 10 del C s. 378 ff), äger i viss mån tillämpning även för åtalsprövningen. Härutöver vill jag särskilt framhålla, att den föreslagna bestämmelsen kan tillämpas beträffande den som utsatts för utpressning på grund av brott och hos polismyndigheten anhållit om skydd mot utpressaren.

För att en enhetlig, restriktiv tillämpning skall kunna nås anser jag det icke kunna ifrågakomma, att annan åklagare än riksåklagaren tillägges rätt att meddela beslut av det slag som nu avses. Framställning om åtalsprövning kan givetvis göras av den misstänkte, liksom underordnad åklagare kan underställa riksåklagaren frågan. Föreskrift om att riksåklagaren skall verkställa prövning av nu ifrågavarande slag torde böra intagas i rättegångsbalken.

I fråga om de förutsättningar, som skall föreligga för att åtal skall få underlåtas, bör i lagtexten klart angivas, att kraven är stränga. Det torde i viss anslutning till vad som stadgats beträffande påföljdseftergift kunna anges, att det av särskilda skäl skall vara uppenbart, att påföljd ej erfordras för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet samt att det ej heller eljest är påkallat, att åtal väckes.

Såsom framhållits vid lagrådsremissen av brottsbalksförslaget år 1960 (prop. 1962: 10 del C s. 435) torde reglerna i 20 kap. 7 § 2 rättegångsbalken vara tillfyllest för den åtalsprövning som nu sker jämlikt 19 § ungdomsfängelselagen. Reglerna är också tillämpliga beträffande motsvarande prövning när det gäller den som dömts till internering. Någon ändring av dessa regler torde ej erfordras av denna anledning. Jag är icke beredd att förorda en mera restriktiv praxis än för närvarande i fråga om dem som dömts till ungdomsfängelse. Vid åtalsprövningen har åklagaren emellertid att beakta de i brottsbalken upptagna nya reglerna om minsta tid för vård i anstalt (34 kap. 8 och 9 §§). Jag vill i förevarande sammanhang understryka vikten bl. a. ur processekonomisk synpunkt av att de möjligheter att underlåta åtal, som 20 kap. 7 § 2 erbjuder, i lämplig mån utnyttjas. Erfarenheterna av lagrummets hittillsvarande tillämpning kan synas ge vid handen, att åklagarna ej sällan visat alltför stor återhållsamhet härvidlag.

Åtal underlåtes för närvarande i viss utsträckning, när det gäller lagöverträdare som begått straffbelagd handling under inflytande av sådan själslig abnormitet som avses i 5 kap. 5 § strafflagen. Denna praxis grundar sig icke på någon uttrycklig bestämmelse i rättegångsbalken. Med ledning av uttalanden under förarbetena till rättegångsbalken har emellertid riksåklagaren i cirkulärskrivelse till statsåklagarna år 1948 utfärdat närmare anvisningar rörande åtal i fall som nu avses. Möjlighet att underlåta åtal bör finnas även efter brottsbalkens ikraftträdande. Enligt den i brottsbalken nyttjade systematiken kommer — under samma förutsättningar som gäller för andra personer — gärningar av psykiskt abnorma lagöverträdare att anses som brott i teknisk mening, och med hänsyn härtill synes det vara påkallat att för möjligheten att underlåta åtal finns uttryckliga bestämmelser. Den nyss berörda allmänna regeln, som skall ge riksåklagaren möjlighet att un-

derlåta åtal, är alltför begränsad för detta ändamål. I likhet med strafflagberedningen vill jag därför förorda, att särskild bestämmelse meddelas som tar sikte på de psykiskt abnorma lagöverträdarna. Bestämmelsen torde kunna ges det av strafflagberedningen föreslagna innehållet; de abnormtillstånd som avses bör dock anges genom hänvisning till 33 kap. 2 § brottsbalken. Såsom förut nämnts torde i rättegångsbalken ej böra upptagas något stadgande om behörig åklagare. Då bestämmelser härom meddelas får övervägas, huruvida — såsom strafflagberedningen föreslagit — åtalsprövningen bör anförtros riksåklagaren när fråga är om mycket allvarliga brott.

I det föregående har beträffande de föreslagna utvidgningarna undvikits gällande rätts termer eftergiva åtal och åtalseftergift. Förslag har inom strafflagberedningen framförts om en ändrad terminologi i syfte att möjliggöra att åklagare kan besluta att ej väcka åtal, trots att den misstänktes brottslighet ej är fullständigt utredd. Därvid pekades bl. a. på att så stränga krav på utredningens fullständighet, som förutsatts för tillämpningen av de nuvarande reglerna, icke bör upprätthållas när det gäller sinnessjuka och sinnesslöa lagöverträdare. Ett utbyte av uttrycket »eftergiva åtal» mot »underlåta åtal» torde i och för sig knappast innebära en förändring i fråga om kravet på brottmålsutredningens fullständighet. Emellertid synes uttrycket eftergiva åtal — som närmast inger den föreställningen, att några åtgärder över huvud icke vidtages mot den misstänkte — icke vara helt invändningsfritt, när bestämmelserna i 20 kap. 7 § får den nu föreslagna vidare omfattningen. I lagtexten bör därför åklagarens ställningstagande till åtalsfrågan i de fall som avses i 20 kap. 7 § betecknas som beslut att icke tala å brottet.

I de fall, där brott begåtts men det är uppenbart att åtal ej kommer att anställas, torde av praktiska skäl utredningen icke alltid behöva göras så fullständig som då fråga är om att anställa åtal. I viss utsträckning torde det sagda tillämpas redan för närvarande beträffande gärningar av notoriskt sinnessjuka och även i vissa andra fall. Med hänsyn till de verkningar frågan om den misstänktes brottslighet kan ha när det gäller andra myndigheters handläggning av ärenden beträffande den misstänkte — som exempel kan nämnas utskrivning från mentalsjukhus eller överförande till vård utom anstalt av den som dömts till ungdomsfängelse — är det emellertid av vikt att åklagarens beslut ej fattas på grund av otillräcklig utredning; det måste krävas att det blir klarlagt att brott begåtts av den misstänkte. Givetvis förutsättes också en noggrann utredning i de fall, där tillämpning ifrågakommer av den nu föreslagna regeln om rätt för riksåklagaren att undantagsvis besluta att ej väcka åtal.

Efter de relativt omfattande ändringar som nu föreslagits i 7 § i förevarande kapitel torde i 6 §, såsom också strafflagberedningen förordat, böra göras en allmän reservation för undantag från den absoluta åtalsplikten. De hänvisningar paragrafen nu innehåller till bestämmelserna om strafföreläggande och om parkeringsbot torde därvid få utgå.

Såsom anförts i det föregående vid redogörelsen för 2 § i förslaget till lag

om införande av brottsbalken avses ny lagstiftning angående vissa skadeståndsrättsliga frågor komma att ersätta de nuvarande bestämmelserna i 6 kap. strafflagen. I denna nya lag torde emellertid knappast finnas anledning att upptaga motsvarighet till den definition av målsägandebegreppet som nu ges i 6 kap. 8 § strafflagen. Då ett sådant stadgande alltså torde böra finnas, föreslås att det med endast viss redaktionell jämkning upptages såsom ett fjärde stycke i 8 § av förevarande kapitel.

21 KAP.

Den misstänktes skyldighet att vid huvudförhandling i underrätt infinna sig personligen i mål om allmänt åtal är enligt förevarande kapitels 2 § i första hand beroende av huruvida straffarbete kan följa å den åtalade brottsligheten. Med föreskrifterna om inställeskyldighet sammanhänger nära reglerna i 46 kap. 15 § om förutsättningarna för att brottmål skall kunna avgöras utan hinder av den tilltalades utevaro. Hithörande problem har behandlats av 1951 års rättegångskommitté i en den 10 oktober 1960 dagtecknad promemoria, vilken varit föremål för remissbehandling. Eftersom brottsbalkens ikraftträdande nödvändiggör ändringar i såväl 21 kap. 2 § som 46 kap. 15 § rättegångsbalken, synes det lämpligt att i ett sammanhang behandla dessa ändringar och de sakligt mera betydelsefulla ändringar, som föreslagits i nyssnämnda promemoria.

Gällande rätt. I 21 kap. 2 § rättegångsbalken stadgas, att vid huvudförhandling i underrätt den misstänkte skall infinna sig personligen i mål om allmänt åtal för brott, varå straffarbete kan följa. Även i annat mål skall den misstänkte inställa sig personligen, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Under sistnämnda regel faller såväl mål om allmänt åtal för brott, varå straffarbete ej kan följa, som mål om enskilt åtal. Om den misstänkte lider av sinnessjukdom eller sinnesslöhet och rätten finner, att hans hörande skulle vara utan gagn, erfordras dock ej att han infinner sig personligen. Är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, skall rätten meddela förordnande därom. När den misstänkte ej är skyldig att infinna sig personligen, må hans talan föras genom ombud.

Rättegångsbalkens 45 och 46 kap., vilka avser underrättsförfarandet, innehåller bestämmelser om mål vari allmänt åtal föres. Enligt 45 kap. 15 § andra stycket skall den tilltalade kallas till huvudförhandlingen i stämningen eller genom särskild kallelse. Föreläggande skall meddelas honom vid vite att infinna sig personligen eller, om personlig inställelse ej erfordras, att inställa sig antingen personligen eller genom ombud. Förekommer anledning att den tilltalade ej skulle iakttaga vitesföreläggande, må i stället förordnas att han skall hämtas till rätten.

Uteblir den tilltalade från rättegångstillfälle för huvudförhandling eller kommer han tillstådes allenast genom ombud, ehuru föreläggande meddelats honom att inställa sig personligen, skall rätten i regel inställa förhand-

lingen och utsätta målet till annan dag samt förelägga den tilltalade nytt vite eller förordna, att han skall hämtas till rätten (46 kap. 2 § andra punkten och 46 kap. 15 § första stycket). I vissa fall kan mål dock handläggas och avgöras, ehuru den tilltalade uraktlåtit att inställa sig vid huvudförhandlingen i föreskriven ordning. Här om stadgas i 46 kap. 15 § andra—fjärde styckena:

Kan å brottet icke följa svårare straff än fängelse, må, om saken finnes kunna nöjaktigt utredas, målet avgöras utan hinder av att den tilltalade kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit.

Har den tilltalade avvikit, sedan stämning delgivits honom, och finnes saken kunna nöjaktigt utredas, må ock målet avgöras utan hinder av att den tilltalade uteblivit, även om kallelse ej delgivits honom.

Rättegångsfråga må avgöras utan hinder av den tilltalades utevaro.

Rörande förfarandet i mål om enskilt åtal vid underrätt ges bestämmelser i 47 kap. av rättegångsbalken. Den tilltalade skall i sådant mål kallas till huvudförhandlingen och därvid föreläggas vid vite att infinna sig personligen eller, om personlig inställelse ej erfordras, att inställa sig personligen eller genom ombud. Här liksom i mål om allmänt åtal finnes dock även möjlighet att i vissa fall förordna om hämtning. Beträffande huvudförhandling i mål, vari enskilt åtal föres, äger enligt 24 § reglerna i 46 kap. i princip motsvarande tillämpning.

I fråga om skyldighet för misstänkt att komma tillstådes vid huvudförhandling i överrätt finns särskilda bestämmelser i 21 kap. 2 § rättegångsbalken. Likaså innehåller rättegångsbalken särskilda regler för det fall att tilltalad, sedan talan fullföljts, uteblir från huvudförhandling i överrätt; se 51 kap. 19 § (jfr 15 §) och 55 kap. 15 § första stycket. I nu angivna avseenden har alltså icke hänvisats till vad som för motsvarande fall föreskrivits beträffande rättegången i underrätt. Annorlunda förhåller det sig med brottmål, som upptages omedelbart av överrätt. I sådana mål skall vad som i 45—47 kap. stadgats om rättegången vid underrätt i princip äga motsvarande tillämpning; se härom 53 kap. 2 § och 57 kap. 1 §.

Rättegångskommittén. Efter en redogörelse för förarbetena till rättegångsbalkens regler om tilltalads skyldighet att komma tillstådes vid huvudförhandling i underrätt (se processkommissionens betänkande SOU 1926: 32 s. 49—51, 55, 144—147 och 160, processlagberedningens betänkande SOU 1938: 44, s. 271 och 483—486 samt 492 och 493 ävensom prop. 1942: 5 s. 522) anför kommittén, att det av förarbetena framgår, att det främst är det starka allmänna intresset av att vinna ett materiellt riktigt resultat som verkat avgörande på frågan om den tilltalades skyldighet att komma personligen tillstådes vid huvudförhandling. Den tilltalades hörande har betraktats som en så viktig del av förhandlingen, att hans personliga inställelse i allmänhet fordras vid grövre brott.

Gränsdragningen mellan grövre mål och ringare mål har, framhåller kommittén vidare, enligt nuvarande ordning skett genom anknytning till den

för brottet gällande straffskalan. Emellertid förekommer vida straffskalor där straffarbete ingår, ehuru sådant straff sällan ådömes. Fall kan även finnas, när ett i och för sig relativt ringa brott på grund av särskilda regler blir att hänföra till en straffskala som innefattar straffarbete. Om t. ex. en person som fällts till ansvar för återfallsgrundande brott gör sig skyldig till ett lindrigt bedrägligt beteende, kan med hänsyn till bestämmelsen i 4 kap. 14 § strafflagen straffarbete komma att ingå i straffskalan. Även om det för domstolen framstår som uppenbart, att återfallsskärpning med hänsyn till omständigheterna icke kommer att tillämpas utan att straffet kommer att stanna vid böter, saknas möjlighet att avgöra målet utan den tilltalades personliga inställelse. Skulle den tilltalade utebli eller komma tillstådes genom ombud, måste således huvudförhandlingen inställas, ehuru saken mången gång kan vara nöjaktigt utredd och högre straff än böter icke kan ifrågakomma. För att kunna genomföra huvudförhandlingen fordras måhända ett tidsödande och kostnadskrävande hämningsförfarande. De anstalter, som domstolen sålunda kan nödgas tillgripa, står enligt kommitténs mening stundom icke i proportion till den tilltalades brottslighet.

Kommittén påpekar att, om den tilltalade uteblir eller inställer sig genom ombud och saken kan nöjaktigt utredas, nuvarande bestämmelser å andra sidan medger att fängelsestraff ådömes, blott högre straff icke ingår i straffskalan. Under förarbetena till rättegångsbalken har framhållits, att domstolen endast undantagsvis bör ådöma fängelsestraff i mål, där den tilltalade uteblivit. Det ligger också enligt kommittén i sakens natur att ett mål, vari frihetsstraff anses böra ådömas, sällan kan bli nöjaktigt utrett utan att den tilltalade iakttagit personlig inställelse vid huvudförhandlingen. Kommittén anser starka skäl tala mot att frihetsstraff över huvud ådömes utan att den tilltalade hörts personligen i målet.

Gällande bestämmelser kan således, fortsätter kommittén, medföra att den tilltalades personliga närvaro är obligatorisk i ett mål, där straffet uppenbarligen kommer att stanna vid böter, medan i ett annat mål fängelsestraff kan ådömas utan att den tilltalade alls kommit tillstådes. Enligt kommitténs åsikt bör i stället den tilltalades skyldighet att komma personligen tillstådes vara beroende av brottets svårhetsgrad i det enskilda fallet. För skyldigheten att inställa sig personligen bör vara avgörande, om anledning förekommer till ådömande av strängare straff än böter. Om så är fallet, synes den tilltalade böra komma personligen tillstådes, medan för ringare brott obligatorisk personlig inställelse icke torde böra föreskrivas. För dessa brott bör vara avgörande, om den tilltalades närvaro kan antagas sakna betydelse för utredningen. Ifall den tilltalades skyldighet att inställa sig personligen göres beroende av påföljden i det enskilda fallet, måste detta beaktas vid utfärdande av kallelse till huvudförhandlingen. Så snart tvekan föreligger, huruvida frihetsstraff kan komma att ådömas, bör uppenbarligen den tilltalade åläggas personlig inställelse.

Under återopande av det sagda föreslår kommittén, att i 21 kap. 2 § rättegångsbalken stadgas skyldighet för den misstänkte att vid huvudförhand-

ling i underrätt infinna sig personligen, om anledning förekommer till ådömande av strängare straff än böter, så ock eljest därest hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen.

Med hänsyn till att den tilltalades hörande i allmänhet är av största betydelse för en fullständig utredning måste enligt kommittén den naturliga påföljden av den tilltalades utevaro bli att förhandlingen inställas. Uti lindrigare mål, där saken finnes kunna nöjaktigt utredas, bör emellertid möjlighet finnas att avgöra målet, även om den tilltalade uteblivit eller kommit tillstädes genom ombud. I överensstämmelse med vad som föreslagits angående den misstänktes skyldighet att infinna sig personligen anser kommittén avgränsningen av de mål som kan avgöras i den tilltalades frånvaro böra göras så, att till denna kategori hänföres mål i vilka anledning ej förekommer till ådömande av strängare straff än böter. Härigenom införes i förhållande till nuläget den begränsningen att fängelsestraff icke kan ådömas, om den tilltalade ej inställt sig personligen. Det synes kommittén rimligt att för ådömande av frihetsstraff alltid kräva, att den tilltalade hörts i målet, utom för det speciella fallet att han avvikit. Den föreslagna gränsdragningen är enligt kommitténs mening bättre än gällande bestämmelser ägnad att garantera, att den tilltalade höres i mål som icke är bagatellartade; å andra sidan ger den möjlighet att i den tilltalades utevaro avgöra vissa i det särskilda fallet enkla mål, ehuru straffarbete ingår i straffskalan.

I enlighet med det nu anförda har kommittén utarbetat förslag till ändrad lydelse av 21 kap. 2 § och 46 kap. 15 § rättegångsbalken.

Efter remiss har yttranden över kommitténs promemoria avgivits av riksåklagarämbetet, Svea hovrätt samt hovrätterna över Skåne och Blekinge, för Västra Sverige, för Nedre Norrland och för Övre Norrland ävensom av Sveriges advokatsamfund samt Föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfogdar, Sveriges stadsfiskaler och Sveriges landsfiskaler. Riksåklagarämbetet har vid sitt utlåtande fogat yttranden av statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Yttrandena. Kommitténs förslag har i sina huvudlinjer vunnit allmänt gillande hos remissinstanserna. På en del håll har emellertid uttalats sympatier för en ordning, enligt vilken den tilltalade i vissa fall fortfarande skall kunna dömas till frihetsstraff, oaktat han icke kommit personligen tillstädes till huvudförhandlingen.

De flesta remissinstanser inskränker sig till att tillstyrka det framlagda förslaget eller förklara, att det icke föranleder någon erinran. Bland dem som närmare utvecklat sina synpunkter på frågan är *hovrätten för Nedre Norrland*, i vars yttrande framhålles, att den nuvarande ordningen — enligt vilken den tilltalades utevaro i vissa fall hindrar målets avgörande, ehuru påföljden stannar vid böter, samtidigt som i andra fall fängelse kan ådömas utan att den tilltalade varit närvarande — icke är tillfredsställande. *Svea hovrätt* betonar, att kravet på personlig inställelse bör knytas till brottets svår-

hetsgrad i det enskilda fallet i stället för till straffskalan. Särskilt framhåller hovrätten, att en tilltalad, innan han dömes till frihetsstraff, regelmässigt bör ha blivit personligen hörd inför rätten. Under förarbetena synes man ha uppehållit sig vid behovet att höra den tilltalade för utredning rörande den brottsliga gärningen. Den ökade vikt, som personutredningen har fått, talar i samma riktning. För valet av påföljd kan det enligt hovrätten vara av betydelse, att rättens ledamöter haft möjlighet att bilda sig en uppfattning om den tilltalades person. Även *riksåklagarämbetet* finner det vara en fördel, att icke straffskalan utan det straff, som brottet i det särskilda fallet kan antagas förskylla, blir avgörande för frågan huruvida den tilltalades personliga inställelse skall vara obligatorisk.

Ett par remissinstanser — *riksåklagarämbetet* och *Föreningen Sveriges stadsdomare* — påpekar, att de av kommittén föreslagna reglerna förutsätter en viss förhandsprövning från domstolens sida, men finner ej skäl att motsätta sig förslaget av den anledningen. *Riksåklagarämbetet* yttrar, att förprovnings anknäpning till den skarpt markerade skiljelinjen mellan å ena sidan böter och å andra sidan frihetsstraff eller annan därmed jämförlig påföljd. Provnings synes därför icke behöva möta några avgörande betänkligheter. Som regel torde lätt kunna bedömas, om frihetsstraff eller motsvarande påföljd kan komma i fråga. Ämbetet hänvisar härutinnan till vad som vid 1954 års riksdag uttalats i samband med framlagt förslag rörande behandlingen av mindre brottmål vid underrätt.

Som nämnts möter i somliga remissvar tanken att i viss utsträckning bör behållas möjligheten att döma till frihetsstraff, även om den tilltalade ej iakttagit personlig inställelse vid huvudförhandlingen. *Två ledamöter av hovrätten för Övre Norrland* anför att rättspraxis, såvitt bekant, icke givit anledning till betänkligheter mot att denna möjlighet står öppen. Det synes dessa ledamöter ej tillfredsställande att i mål, där utredningen såväl beträffande själva saken som i fråga om den tilltalades person är fyllig och entydig samt särskilt där dessutom den tilltalade biträdes av en kunnig och erfaren försvare, den tilltalade — om anledning är att döma honom till fängelse — ovillkorligen skall vara personligen tillstädes vid huvudförhandlingen. Härvidlag är att beakta att det stundom är förenat med betydande praktiska och ekonomiska svårigheter för den tilltalade att inställa sig personligen vid huvudförhandlingen. I yttrandet från *Svea hovrätt* framhålles, att det redan enligt gällande ordning torde höra till undantagen, att frihetsstraff ådömes utan att den tilltalade infunnit sig personligen. Dock förekommer detta i viss utsträckning i t. ex. erkända rattfyllerimål, där enda utredningen är blodprovet och där den tilltalade håller sig undan utan att kunna anses ha avvikit. Hovrätten vill ifrågasätta om icke, bl. a. av hänsyn till den tilltalade, viss möjlighet bör hållas öppen att även i fortsättningen kunna i dennes personliga frånvaro ådöma frihetsstraff. Härför torde böra förutsättas att anledning icke förekommer till strängare påföljd än ett kortare fängelsestraff, att saken finnes kunna nöjaktigt utredas samt att den tilltalade inställt sig genom ombud och samtyckt till att målet avgöres utan hinder av hans från-

varo. Enligt *Föreningen Sveriges häradshövdingar* kan en del mål, där det kan bli fråga om fängelsestraff, t. ex. rattfyllerimål, nöjaktigt utredas även om den tilltalade ej inställt sig ens genom ombud. Föreningen ifrågasätter därför, om icke 46 kap. 15 § rättegångsbalken bör bibehållas i sin gällande lydelse. Jämväl *Föreningen Sveriges landsfiskaler* tager sikte på rattfyllerimålen och påpekar, att en följd av den föreslagna ändringen av 46 kap. 15 § blir att bl. a. dessa mål icke kan avdömas utan att den tilltalade inställt sig vid rätten. Även om det med nuvarande bestämmelse icke har varit vanligt att fängelsestraff för rattfylleri ådömts i den tilltalades frånvaro, har det enligt landsfiskalsföreningen dock förekommit i sådana fall, då annan bevisning icke återopats än blodprovsanalys och den tilltalade vid förundersökning oförbehållsamt erkänt brottet. Den tilltalades hörande vid rätten kan i dylika fall sällan förväntas tillföra utredningen något nytt material. Någon fara för rättssäkerheten torde därför icke föreligga, och med hänsyn till åklagares och domstolars stora arbetsbelastning måste det anses angeläget att på allt sätt tillvarata föreliggande möjligheter till tidsbesparingar. Föreningen ifrågasätter därför, om icke för nu avsedda fall bör bibehållas möjligheten att döma till fängelse, även om den tilltalade icke inställt sig till huvudförhandlingen. Slutligen erinrar *statsåklagaren i Göteborg* om att den tilltalade enligt gällande lag i undantagsfall, exempelvis i misshandelsmål där övertygande bevisning finns och där hans hörande icke är påkallat för utredningens skull, kan ådömas fängelse. Denna ordning finner statsåklagaren från praktisk synpunkt vara tillfredsställande.

Beträffande den närmare utformningen av kommitténs förslag har *riksåklagarämbetet* invänt att därav ej framgår, hur de fall skall bedömas, där anledning förekommer att tillämpa skyddsåtgärd. Det är enligt ämbetets mening uppenbart, att den tilltalades personliga närvaro bör vara obligatorisk i dylika fall. Bäst hade varit, om detta direkt framgått av lagtexten. Emellertid finns i olika författningar föreskrifter, enligt vilka dom å skyddsåtgärd jämföras med dom å frihetsstraff (jfr bl. a. 1 § andra stycket lagen med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig). Vidare föreskriver 21 kap. 2 § rättegångsbalken att den tilltalade skall inställa sig personligen, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. I fall, där fråga är om tillämpning av skyddsåtgärd, torde den tilltalades personliga inställelse praktiskt taget aldrig kunna sägas sakna betydelse. Med hänsyn härtill vill ämbetet icke motsätta sig den av kommittén föreslagna avfattningen.

Häradshövdingeföreningen erinrar om att enligt gällande bestämmelser skall i kallelse till huvudförhandling utsättas vite även i sådana fall, då den tilltalades närvaro ej är påkallad. Då härigenom vållas en del onödiga och stundom långa resor, bör enligt föreningens åsikt i detta sammanhang införas en möjlighet att underlåta att förelägga vite och i stället meddela, att den tilltalades utevaro ej hindrar målets avgörande.

Enligt *Svea hovrätts* mening kunde det vara lämpligt att i samband med

förevarande ärende överse bestämmelserna om den tilltalades personliga inställelse i hovrätt.

Departementschefen. I 21 kap. 2 § rättegångsbalken meddelas bl. a. regler om tilltalads skyldighet att infinna sig personligen vid huvudförhandling i underrätt. Som huvudregel har uppställts, att den tilltalade är skyldig att infinna sig personligen vid sådan huvudförhandling. Vad angår mål om allmänt åtal för brott, varå straffarbete kan följa, göres i 21 kap. 2 § rättegångsbalken icke annat undantag från denna huvudregel än att tilltalad, som lider av sinnessjukdom eller sinnesslöhet och vars hörande på grund härav skulle vara utan gagn, icke behöver infinna sig personligen. Beträffande andra brottmål — d. v. s. mål om allmänt åtal för brott med lägre straffmaximum än straffarbete samt mål om enskilt åtal — stadgas i nämnda lagrum därjämte det undantaget från huvudregeln, att personlig inställelse ej erfordras, om den tilltalades närvaro kan antagas sakna betydelse för utredningen. Efter dessa regler avgöres, om den tilltalade skall kallas att infinna sig personligen vid huvudförhandlingen i underrätt eller han skall kallas på sådant sätt, att han må låta sig företrädas av ombud vid förhandlingen. På andra ställen i rättegångsbalken regleras verkan av att den tilltalade underlåter att efterkomma vad i kallelsen förelagts honom. Om den tilltalade uteblivit eller, då föreläggande meddelats honom att infinna sig personligen, kommit tillstådes endast genom ombud, skall huvudförhandlingen i allmänhet inställas och utsättas till annan dag, varvid nytt föreläggande meddelas den tilltalade att komma tillstådes eller förordnande sker om hans hämtande till rätten (46 kap. 2 §, 47 kap. 24 §, 46 kap. 15 § och 47 kap. 23 § rättegångsbalken). I vissa undantagsfall kan emellertid målet avgöras utan hinder av att den tilltalade uteblivit eller trots föreläggande om personlig inställelse kommit tillstådes endast genom ombud. I mål om brott, varå icke kan följa svårare straff än fängelse, kan detta ske, därest saken finnes kunna nöjaktigt utredas (46 kap. 15 § andra stycket och 47 kap. 24 § rättegångsbalken). Då målet rör brott med svårare straff än fängelse som straffmaximum, fordras därutöver, att den tilltalade avvikit efter det han fått del av stämningen, för att målet skall få avgöras oaktat den tilltalade icke är personligen tillstådes (46 kap. 15 § tredje stycket och 47 kap. 24 § rättegångsbalken).

Vad först angår mål, vari allmänt åtal föres, framgår av dessa regler, att kravet på den tilltalades personliga närvaro vid huvudförhandling i underrätt sträcker sig olika långt allteftersom åtalet rör svårare eller lindrigare brott. Enligt min mening är det också naturligt att på ifrågavarande område gradera inställelsekravet efter det åtalade brottets svårhet. Vad som däremot kan diskuteras är, hur skiljelinjen mellan mål om grövre brott och mål om ringare brott på lämpligaste sätt bör dragas. I rättegångsbalken har gränsdragningen skett med ledning av straffskalans höjd. Mål om brott med straffarbete som straffmaximum bildar sålunda en särskild grupp av mål, i

vilka den tilltalades personliga närvaro vid huvudförhandlingen är en nära nog nödvändig förutsättning för sakens handläggning och avgörande, medan mål med lägre straffmaximum än straffarbete sammanförts till en annan grupp, inom vilken kravet på personlig inställelse visserligen gäller som huvudregel men möjligheter föreligger att göra avsteg härifrån beroende bl. a. på hur utredningen i målet är beskaffad. Att på detta sätt göra gränsdragningen mellan de båda målkategorierna med ledning av brottets abstrakta svårhetsgrad, är, såsom rättegångskommittén påpekat, förenat med vissa olägenheter. Vid åtskilliga brott förekommer straffskalor, som omfattar både böter, fängelse och straffarbete. I mål om sådant brott leder det nuvarande nästan ovillkorliga kravet på personlig inställelse stundom längre än som är sakligt befogat. Om det i sådant mål står utom tvivel, att gärningen icke rimligtvis kan föranleda annat straff än böter och att den tilltalades personliga närvaro icke heller är påkallad ur utredningssynpunkt, förefaller det sålunda föga motiverat att, till äventyrs medelst hämtning, tvinga den tilltalade att mot sin vilja infinna sig personligen vid huvudförhandlingen. Vid åtal för brott med fängelse som straffmaximum sträcker sig å andra sidan kravet på personlig inställelse med nuvarande gränsdragning mellan de båda målkategorierna icke alltid så långt som önskvärt är. I denna målgrupp kan sålunda fängelsestraff ådömas i den tilltalades utevaro, så snart utredningen kan betecknas såsom nöjaktig, ehuru krav på i princip obligatorisk inställelseplikt i betraktande av påföljdens ingripande natur synes ligga närmast till hands. Med hänsyn härtill anser jag i likhet med rättegångskommittén och flertalet remissorgan en jämkning påkallad av gränslinjen mellan brottmål med principiellt obligatorisk inställelseplikt och övriga brottmål.

Rättegångskommittén har föreslagit sådan ändring av 21 kap. 2 § rättegångsbalken, att den tilltalade skall komma personligen tillstådes vid huvudförhandling i underrätt, om anledning förekommer att ådöma svårare straff än böter, så ock eljest om den tilltalades närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. I anslutning härtill har rättegångskommittén förordat, att tillämplighetsområdet för regeln i 46 kap. 15 § andra stycket rättegångsbalken bestämmes så, att det kommer att omfatta fall, där anledning ej förekommer att ådöma svårare straff än böter och saken finnes kunna nöjaktigt utredas. Gränsdragningen mellan svårare och ringare brott har sålunda i kommitténs förslag skett icke efter straffskalans höjd utan efter brottets svårhet i det föreliggande fallet. Kommitténs förslag har vunnit stor anslutning bland remissorganen. Det vill också förefalla som om en ändamålsenligare ordning uppnås, om skiljelinjen mellan svårare och ringare brott på förevarande område uppdrages efter mera konkreta bedömningsgrunder än straffskalans höjd.

Vid övergång till en indelningsgrund, som tager sikte på den in concreto tänkbara reaktionen, kommer, såsom antytts under remissbehandlingen, icke blott påföljder, som sinsemellan är graderade efter sin svårhet, utan även övriga påföljder in i bilden. Härtill bör hänsyn tagas, när det gäller att med den in concreto tänkbara påföljden som riktmärke uppdraga gränsen mellan

brottmål med i princip obligatorisk inställelseplikt samt brottmål, i vilka möjlighet bör förefinnas att med hänsyn till utredningens beskaffenhet göra avsteg från grundsatsen om personlig inställelse. I överensstämmelse med grundtanken i rättegångskommitténs förslag bör denna gräns anknyta till den i praktiken vanligen skarpt markerade skiljelinje, som vid påföljdssystemets tillämpning förefinnes mellan böter och annan påföljd. Gränsen synes mig också böra utformas så, att därav tydligare än som skett i rättegångskommitténs förslag framgår att, när tvekan undantagsvis råder, huruvida annan påföljd än böter kan tänkas komma till användning, målet är att hänföra till den kategori, inom vilken den personliga inställelsen är i princip obligatorisk. I enlighet härmed torde i 21 kap. 2 § rättegångsbalken böra stadgas, att den misstänkte i mål om allmänt åtal är skyldig infinna sig personligen vid huvudförhandling i underrätt, dock ej då anledning saknas att ådöma annan påföljd än böter och den misstänktes närvaro tillika kan antagas vara utan betydelse för utredningen.

Som förutsättning för tillämpning av regeln i 46 kap. 15 § andra stycket rättegångsbalken om måls avgörande utan hinder av att den tilltalade uteblivit eller inställt sig allenast genom ombud synes på motsvarande sätt böra gälla, att anledning ej förekommer att ådöma annan påföljd än böter samt att saken finnes kunna nöjaktigt utredas.

Utanför begreppet påföljd sådant detta begrepp användes i brottsbalken faller särskild rättsverkan i anledning av brott, t. ex. förverkande av egendom. Från eventualiteten av att sådan särskild rättsverkan kan följa har man i enlighet med denna terminologi att bortse, när det gäller att avgöra, om ett mål enligt de föreslagna reglerna skall hänföras till den ena eller den andra kategorin. Att disciplinstraff för krigsmän är att jämställa med böter vid reglernas tillämpning torde framgå av 6 § militära rättegångslagen.

Den här förordade ordningen förutsätter givetvis, att man på ett förberedande stadium av processen verkställer en viss prövning av frågan, vilken påföljd som kan tänkas ifrågakomma. En dylik förhandsprövning är dock obehövlig, om den misstänkte redan med hänsyn till utredningsläget i målet skall infinna sig personligen. Den förprövning, varom här är fråga, har emellertid en annan karaktär än den slutliga prövningen av målet. Vid den förberedande prövningen har man sålunda ej att ingå på frågan, om den misstänkte begått den åtalade gärningen eller icke. Spörsmålet, huruvida den åtalade gärningen över huvud är straffbar, faller likaledes utanför förprövningens ram. Vid åtal för exempelvis oaktsamhetsbrott lämnas sålunda vid förprövningen åsido, om den gärning som åklagaren lägger motparten till last innefattar oaktsamhet. Även bortsett från att förprövningen icke omfattar alla de moment, som ingår i målets slutliga prövning, kan förprövningen sägas vara av summarisk natur, eftersom den icke syftar till annat än att från övriga brottmål särskilja dem, i vilka någon tvekan icke gärna kan råda om att påföljden i händelse av fällande dom kommer att stanna vid böter. Med hänsyn härtill kan förprövningen icke anses på olämpligt sätt föregripa det slutliga avgörandet i målet.

Vad härefter angår mål om enskilt åtal framgår av den tidigare redogörelsen, att den tilltalade i dylikt mål är skyldig att infinna sig personligen vid huvudförhandling i underrätt, såframt hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Någon motsvarighet till den i princip obligatoriska inställeskyldigheten finnes sålunda icke på det enskilda åtalets område. Såsom framgår av förarbetena till rättegångsbalken, har en sådan skyldighet här ansetts kunna bli alltför betungande för den tilltalade. Enligt min mening saknas tillräckliga skäl att frångå den ordning som sålunda gäller på ifrågavarande område.

Den av Föreningen Sveriges häradshövdingar berörda frågan om ändring av reglerna om vitesföreläggande är jag icke beredd att upptaga till prövning i förevarande sammanhang.

Ej heller finner jag tillräcklig anledning att — såsom ifrågasatts i Svea hovrätts remissyttrande — upptaga bestämmelserna om den misstänktes personliga inställelse i hovrätt till granskning i vidare mån än som erfordras med hänsyn till att straffarbete ej längre kommer att ådömas. För närvarande gäller enligt 21 kap. 2 § första stycket andra punkten, att den misstänkte vid huvudförhandling i hovrätt skall infinna sig personligen, om han av underrätten dömts till straffarbete för brottet eller anledning förekommer till ådömande av sådant straff. I fråga om straffskalans och det ådömda straffets betydelse för inträdande av viss särskild verkan har strafflagberedningen föreslagit, att den verkan, som nu knytes till ådömt straffarbete, efter införande av ett enhetligt frihetsstraff skall följa av fängelse i sex månader eller däröver. Såsom skäl för denna sexmånadersgräns anfördes (SOU 1953: 17 s. 100 f), dels att en strafftid på sex månader har betydelse i andra sammanhang, dels att majoriteten av fängelsestraff lyder å kortare tid än sex månader, låt vara att ett icke ringa antal domar å straffarbete med strafftider understigande sex månader också förekommer.

Det kan självfallet diskuteras, vilken punkt på fängelseskalan som bäst skall kunna anses svara mot gränsen mellan fängelse- och straffarbetsbrott. Den av strafflagberedningen föreslagna sexmånadersgränsen torde dock kunna godtagas. Med hänsyn till domstolarnas straffmättingspraxis synes man nämligen därigenom komma att i den utsträckning det är praktiskt möjligt bibehålla den nuvarande uppdelningen av brott, som skall eller icke obligatoriskt skall föranleda personlig inställelse. Såsom anförts i det föregående när det gäller inställeskyldigheten i underrätt, bör uppmärksammas även andra påföljder än straff. Enligt 36 kap. 6 § brottsbalken jämställs internering med fängelse i minst sex månader, när det gäller särskild rättsverkan. Även i förevarande sammanhang torde internering böra jämnställas härmed. Däremot synes det icke vara erforderligt att i 21 kap. 2 § rättegångsbalken nämna skyddstillsyn, ungdomsfängelse eller överlämnande till särskild vård, vilka efter särskilt förordnande kan jämnställas med sådant straff. Beträffande det fall, att någon av sist nämnda påföljder ådömts, torde det få ankomma på hovrätten att, med ledning

av stadgandet att den misstänkte skall infinna sig personligen om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse, bestämma om hans inställelse.

Bestämmelsen om inställeskyldigheten i hovrätt bör naturligen äga tillämpning jämväl å den som vid den nya lagstiftningens ikraftträdande dömts till straffarbete. Med hänsyn till vad som enligt 4 § i den föreslagna promulgationslagen till brottsbalken skall gälla för hovrättens bestämmande av straff, torde obligatorisk inställeskyldighet böra krävas endast om straffet är så långt som föreslagits i fråga om fängelse. Uttrycklig föreskrift härom föreslås intagen i övergångsbestämmelserna.

23 KAP.

I 7 § andra stycket torde »frihetsstraff» böra utbytas mot »fängelse». »Frihetsstraff» avser här enligt gällande rätt icke några andra påföljder än straffarbete och fängelse.

I 22 § första stycket andra punkten syftar däremot »frihetsstraff» ej blott på de tidsbestämda frihetsberövande påföljderna. En lämplig avgränsning av de fall, då förundersökning bör krävas i mål som skall upptagas omedelbart av högre rätt, torde kunna ske genom att i lagtexten i stället för »frihetsstraff eller avsättning» insättes »annan påföljd än böter eller suspension». I första punkten torde kunna användas uttrycket »icke annan påföljd än böter är stadgad» för att utmärka den gräns som avses gälla.

24 KAP.

I överensstämmelse med vad som anförts vid 1 kap. torde i 1 § första stycket »brott, varå straffarbete kan följa» böra ändras till »brott, varå fängelse i mer än ett år kan följa». Är det vid tillämpning av regeln i dess ändrade utformning fråga om brott, som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande, torde hänsyn böra tagas till det straff, som kunnat följa å brottet, om det begåtts efter balkens ikraftträdande. Undantag bör dock göras för det fall, att häktning ej skulle ha kunnat meddelas enligt de regler, som gällde före ikraftträdandet. Föreskrifter av nu angivet innehåll kan lämpligen meddelas i form av övergångsbestämmelser till lagen om ändring i rättegångsbalken. Det är att märka, att uttrycket, att straff av viss svårhetsgrad »kan följa» å brottet, innebär att hänsyn skall tagas ej blott till den straffskala, som är föreskriven i eller i anslutning till själva bestämmelsen om brottet, utan även till andra på den i det särskilda fallet tillämpliga straffskalans storlek inverkande regler (jfr prop. 1962: 10 del C s. 160). Därmed åsyftas bl. a. återfallsreglerna i 26 kap. 3 § brottsbalken och den bestämmelse om straffmaximum som upptages i 20 kap. 5 § brottsbalken. Om fråga är om flera brott, får vid bedömningen av vad som kan följa hänsyn tagas till varje brott för sig. Det är icke avsett att man skall beakta det högsta gemensamma straff som kan bestämmas jämligt 26 kap. 2 § brottsbalken.

I 1 § tredje stycket torde den ändringen böra göras, att bestämmelsen blir tillämplig när fråga är om brott för vilket icke är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år. I sista stycket bör »mistning av befattning på viss tid» ändras till »suspension».

I det följande kommer att föreslås, att åtskilliga nu gällande bestämmelser, som hänför sig till proceduren i mål mot unga lagöverträdare, samlas — delvis i omarbetat skick — i en lag med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare. Regeln i 3 § första stycket andra punkten i förevarande kapitel om särskild förutsättning för häktning av den som är under aderton år har samma speciella karaktär som de förfarandebestämmelser vilka skall samlas i den föreslagna nya lagen. Det förefaller därför lämpligt att bryta ut denna regel ur rättegångsbalken och infoga den i denna lag, till vilken nu hänvisning torde få göras i ett nytt andra stycke i 3 §.

I 7 § andra stycket bör »frihetsstraff» utbytas mot »fängelse».

Om tilltalad jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklaras icke kunna fällas till ansvar, kan rätten icke med stöd av 24 kap. 21 § rättegångsbalken förordna, att han skall häktas eller kvarbli i häkte. Enligt brottsbalken förekommer ej längre straffriförklaringar i nuvarande mening. I flertalet fall kommer sådana psykiskt abnorma lagöverträdare som nu avses i 5 kap. 5 § strafflagen att dömas till påföljd, företrädesvis överlämnande till särskild vård. Eftersom den som överlämnas till särskild vård är att anse såsom dömd för brott, föreligger enligt 21 § i förevarande kapitel möjlighet för domstolen att förordna, att han skall häktas eller i häkte avbida, att domen vinner laga kraft. Självfallet bör det så långt som möjligt undvikas, att psykiskt abnorma personer hålles i häkte. Det torde emellertid icke vara erforderligt att nu göra någon jämkning av lydelsen i 21 §. De särskilda problem, som sammanhänga med intagning å sinnessjukhus när den som är häktad överlämnas till vård enligt sinnessjuklagen, torde få övervägas ytterligare i samband med den nya sinnessjuklagstiftning som förberedes.

Med bibehållen lydelse av 21 § kommer paragrafen icke att omfatta den som erhållit påföljdseftergift eller den som jämlikt 33 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken förklarats fri från påföljd.

25 KAP.

I 1 § bör »frihetsstraff» utbytas mot »fängelse».

Ordet »påföljd» användes i 4 § liksom på åtskilliga andra ställen i rättegångsbalken (32 kap. 6 §, 42 kap. 10 §, 43 kap. 11 §, 44 kap. 2—4 §§, 47 kap. 9, 14 och 24 §§, 48 kap. 3 § andra stycket, 50 kap. 14 §, 51 kap. 14 §, 55 kap. 2 § och 56 kap. 2 §) i en annan betydelse än i brottsbalken. Betydelseskillnaden är emellertid så uppenbar, att någon ändring ej erfordras av de nämnda paragraferna i rättegångsbalken.

27 KAP.

Den i 2 § andra punkten och 16 § första stycket förekommande avgränsningen av svåra brott bör i överensstämmelse med principer, för vilka redogjorts i det föregående, hänföras till brott, för vilka ej är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Gränsdragningen i 3 § torde böra vara densamma som i 24 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken.

28 KAP.

I 1 § första stycket, 11 § första stycket, 12 § första stycket och 14 § första stycket bör »frihetsstraff» utbytas mot »fängelse».

29 KAP.

Den i brottsbalken genomförda omläggningen av påföljdssystemet nödvändiggör relativt omfattande ändringar i reglerna angående omröstning i brottmål. Dessa regler är förhållandevis komplicerade, men med hänsyn till att de måste täcka vitt skilda omröstningssituationer, torde någon förenkling av dem icke vara möjlig. Reglerna har gjorts till föremål för rättsvetenskaplig analys (Lars Welamson i Svensk Juristtidning 1956 s. 465 ff, Per Olof Ekelöf, Rättegång, III, s. 51 ff), som närmast synes ge vid handen, att en utbyggnad och komplettering av dem skulle kunna undanröja viss tvekan om deras rätta tillämpning. Då det emellertid måste anses angeläget, att reglerna ej erhåller en vidlyftigare och därigenom mera svåröverskådlig avfattning än för närvarande, och då tvekan om deras innebörd icke synes behöva uppstå annat än i sällsynta undantagsfall, föreslås i förevarande sammanhang icke andra ändringar än som betingas av påföljdssystemets omläggning.

Enligt 2 § andra stycket skall i visst fall »straff eller annan påföljd» bestämmas genom särskild omröstning. Med hänsyn till att regeln icke torde kunna avse andra påföljder än de i brottsbalken såsom påföljder betecknade, synes orden »straff eller annan» vara överflödiga.

Reglerna i 2 § tredje och fjärde styckena angående de fall, då mer än en omröstning rörande påföljden skall företagas, bygger på tanken, att särskilda omröstningar kan vara erforderliga, då det råder delade meningar huruvida annan påföljd än allmänt straff skall tillgripas. Skillnad göres i gällande lag mellan å ena sidan villkorligt anstånd med straffs verkställande samt å andra sidan villkorligt anstånd med straffs ådömande, ungdomsfängelse, förvaring, internering och annan skyddsåtgärd. Eftersom villkorlig dom och skyddstillsyn enligt brottsbalken är självständiga påföljder och icke såsom den nuvarande villkorliga domen innebär något anstånd med ådömande av påföljd eller med verkställighet av ådömd påföljd, bör både villkorlig dom och skyddstillsyn göras till föremål för omröstning i samma ordning som ungdomsfängelse, internering och överlämnande till särskild

vård. Med hänsyn till att villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till vård enligt barnavårdslagen kan kombineras med ådömande av dagsböter är det önskvärt, att särskild omröstning om annan påföljd än straff kan utsträckas till att omfatta också fall, då fråga uppkommit om ådömande av bötesstraff i förening med annan påföljd. Eftersom i dylika fall valet ej sällan torde komma att stå mellan å ena sidan annan påföljd än straff i förening med dagsböter och å andra sidan fängelse, bör särskild omröstning om kombinerad påföljd ske före eventuellt erforderlig omröstning om enbart straff. Särskild omröstning torde vidare i mån av behov få ske i frågan, huruvida dom å skyddstillsyn skall innefatta förordnande jämlikt 28 kap. 3 § första stycket brottsbalken om behandling i anstalt, samt då fråga uppkommit om påföljdseftergift eller frihet från påföljd i enlighet med stadgandet i 33 kap. 2 § sista stycket brottsbalken. Dylik omröstning bör då företagas före omröstning om straff.

Regeln i nuvarande fjärde stycket om särskild omröstning, då fråga uppkommit om villkorligt anstånd med straffs verkställande, blir såsom tidigare berörts ej längre erforderlig.

Reglerna i nuvarande femte stycket av 2 § om röstsammanräkning beröres likaså av ändringarna i påföljdsreglerna. Eftersom ungdomsfängelse i brottsbalken ej betecknas som straff, behöver undantag för denna påföljd ej längre göras i styckets senare led. Straffriförklaring av psykiskt abnorma förekommer ej enligt brottsbalken; frikännande på grund av den tilltalades sinnesbeskaffenhet bör därför ej längre nämnas. Vid röstsammanräkningen torde ej röst för påföljdseftergift jämlikt 33 kap. 4 § tredje stycket brottsbalken eller för frihet från påföljd jämlikt 2 § sista stycket samma kapitel böra jämnställas med röst för frikännande. Ledamot som avger sådan röst anser ju den tilltalade ha begått brottslig gärning och bör därför, om han överröstas, i motsats till den som röstat för frikännande vara beredd att delta i bestämmandet av påföljd. Endast den som röstat för frikännande skall alltså vid bestämmande av straff anses ha biträtt den för den tilltalade lindrigaste meningen.

Enligt 1 kap. 4 § andra stycket brottsbalken är fängelse, suspension och avsättning att anse som svårare påföljder än böter och disciplinstraff. Därutöver ger brottsbalken icke några föreskrifter om olika påföljders inbördes svårhetsgrad. I 36 kap. 6 § andra stycket sägs visserligen, att vid tillämpning av föreskrifter om särskild rättsverkan av att någon dömes till straff skall lika med fängelse anses villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse och internering samt, om ej i domen annorlunda förordnas, överlämnande till särskild vård. Internering samt, om så förordnas, skyddstillsyn, ungdomsfängelse och överlämnande till särskild vård skall därvid anses motsvara fängelse i sex månader. Dessa regler torde emellertid icke kunna göras tillämpliga vid röstsammanräkning. Då fråga är om sådan särskild omröstning, som avses i 2 § tredje stycket första punkten, torde när det gäller röstning om viss påföljd liksom för närvarande ordföranden böra äga utslagsröst vid lika röstetal; 3 § andra stycket torde böra ändras i överensstämmel-

se härmed. Det synes icke nödvändigt att här särskilt nämna omröstning om mening, enligt vilken påföljd skall kombineras med böter eller i skyddstillsyn skall ingå behandling i anstalt. Det torde ändå vara tydligt, att vid denna omröstning ingen mening kan anses lindrigare än annan; sista alternativet kan i dessa fall alltid tänkas bli visst straff. Däremot torde vid särskild omröstning den, som uttalar sig för påföljdseftergift eller frihet från påföljd för någon som begått brott under inflytande av själslig abnormitet, kunna anses rösta för en lindrigare mening än den som röstar emot.

30 KAP.

I överensstämmelse med vad som anförts vid 6 kap. bör i 6 § »svårare straff» utbytas mot »annan påföljd». I 9 § andra stycket torde »straff» böra ersättas med »påföljd».

31 KAP.

Den som jämlikt 33 kap. 4 § sista stycket brottsbalken erhållit påföljdseftergift torde, när det gäller återgäldande av rättegångskostnad enligt 31 kap. 1 § rättegångsbalken, icke böra jämföras med den som dömts för brottet. Å andra sidan synes det, såsom strafflagberedningen har anført i betänkandet Enhetligt frihetsstraff m. m., icke vara lämpligt att jämföra honom med tilltalad, som frikännes, med följd att han icke kan förpliktas att återgälda något av kostnaderna. Däremot torde den regel, som nu gäller beträffande straffriförklarade, kunna göras tillämplig beträffande dem som erhållit påföljdseftergift. Rätten får därigenom i varje särskilt fall med hänsyn till omständigheterna pröva, om den skall ålägga den tilltalade återbetalningsskyldighet. Denna regel torde vidare, när brottsbalken träder i kraft, få avse icke den som straffriförklarats utan den som begått brott under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken.

I 10 § stadgas för närvarande, att högre rätts dom i kostnadshänseende skall anses som fällande bl. a. om den tilltalade dömes till straff, som är att anse såsom svårare än det, vartill lägre rätt dömt. Utbyte av tidsbestämt frihetsstraff mot ungdomsfängelse, förvaring eller internering eller mot annan skyddsåtgärd anses lika litet som det omvända förhållandet utgöra någon skärpning av den av lägre rätt ådömda påföljden. Ordalagen i 10 § synes böra jämkas. Med hänsyn till den fasta definition som i brottsbalken givits begreppen straff och påföljd torde det icke vara lämpligt att i förevarande paragraf i fortsättningen endast reglera det fallet, att högre rätt ådömer svårare straff än lägre rätt. Stadgandet torde i stället böra hänföra sig till att svårare påföljd ådömes. Härigenom avses icke att frångå den nu intagna ståndpunkten, att ett utbyte av straff mot annan påföljd eller omvänt i regel ej är att anse som skärpning. För denna bedömning torde stöd kunna hämtas i reglerna i 51 kap. 25 §. Det är dock påkallat, att bedömningen icke inskränkes till vad som i teknisk mening utgör straff. Såsom fällande dom bör

t. ex. anses även det fallet, att någon som i lägre rätt erhållit påföljdseftergift av högre rätt dömes till straff eller annan påföljd.

Om den som frikänts av underrätt i högre rätt erhåller påföljdseftergift, torde domen i kostnadshänseende böra betraktas som fällande. Även av denna anledning bör en omredigering ske av 10 §. Prövningen av om i det enskilda fallet skyldighet att återgälda kostnaden skall åläggas kommer därvid att ske jämlikt 1 § andra stycket.

36 KAP.

I 5 § fjärde stycket bör göras en ändring, motsvarande den som föreslagits vid 27 kap. 2 §.

46 KAP.

För den ändring som föreslås i 15 § har redogjorts i det föregående vid 21 kap.

48 KAP.

Såsom nämnts vid behandlingen av 25 kap. föreslås termen »påföljd» få kvarstå i rättegångsbalken också på några ställen, där den ej har samma innebörd som i brottsbalken. I 48 kap. 1—3 §§ rättegångsbalken torde den dock böra utbytas mot »särskild rättsverkan». Detta uttryck torde liksom det nuvarande »påföljd» böra förseas med bestämningen »sådan» för att angiva, att fråga ej är om samma vidsträckta krets av särskilda rättsverkningar, som avses i 36 kap. 6 § brottsbalken, utan blott om förverkandeliknande följder av att någon fälles till ansvar, t. ex. de som nämns i 9 § förordningen den 17 maj 1923 ang. skatt för hundar och 10 § andra stycket kungörelsen den 23 maj 1958 ang. rätt att innehava radiomottagningsapparat.

I 48 kap. 1 § torde vidare den ändringen böra vidtagas, att paragrafen får avse brott för vilket allenast böter är stadgade i stället för brott varå allenast böter kan följa.

51 KAP.

Undantagen från den allmänna regeln om huvudförhandling i brottmål torde böra utökas med de fall, att den tilltalade av underrätten erhållit påföljdseftergift jämlikt 33 kap. 4 § tredje stycket brottsbalken eller jämlikt samma kap. 2 § tredje stycket förklarats vara fri från påföljd.

Förbudet i 51 kap. 25 § mot ändring av dom till den tilltalades nackdel i anledning av talan, som fullföljts av den tilltalade eller av åklagaren till hans förmån, måste ges en till överensstämmelse med brottsbalkens påföljdssystem ändrad utformning. I paragrafens första punkt torde, av samma skäl som anförts vid 31 kap. 10 §, vad nu sägs om svårare straff böra

ersättas av stadgande om svårare påföljd. En objektiv jämförelse med hänsyn till svårhetsgrad mellan straff och övriga påföljder är i stor utsträckning icke möjlig. Utbyte av fängelse mot villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller överlämnande till särskild vård föreslås därför — på motsvarande sätt som beträffande nuvarande påföljder — kunna ske utan hinder av det i paragrafens första punkt inskrivna förbudet mot ändring till den tilltalades nackdel. Likaså bör hovrätten, då underrätten meddelat villkorlig dom eller dömt till skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller överlämnande till särskild vård, kunna ådöma vilken annan påföljd som helst. Förordnar hovrätten i de fall som nu berörs om villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen, bör också för samma brott kunna dömas till böter. Med det i brottsbalken tillämpade systemet för behandlingen av psykiskt abnorma lagöverträdare torde någon motsvarighet till stadgandet i paragrafens sista punkt ej vara erforderlig. Eftersom sådan lagöverträdare dömes till påföljd, blir de i paragrafen eljest meddelade reglerna tillämpliga; har han av underrätten förklarats fri från påföljd jämlikt 33 kap. 2 § tredje stycket brottsbalken, synes hovrätten icke böra på hans talan kunna döma till påföljd.

53 KAP.

I 2 § 4 bör göras en ändring motsvarande den som föreslagits vid 6 kap.

54 KAP.

De nya reglerna om brottspåföljder nödvändiggör vissa ändringar i 12 § andra stycket. I avvaktan på resultaten av domstolskommitténs överväganden om fullföljdsrätten till högsta instans torde nu icke böra vidtagas ändringar i syfte att inskränka eller utvidga fullföljdsrätten. De ändringar som föreslås avses så nära som möjligt motsvara läget enligt gällande rätt.

I uppräknningen av de ådömda påföljder m. m., som föreslås medföra att provningstillstånd enligt 54 kap. 10 § 2 kan meddelas, upptages avsättning. Däremot saknas motsvarighet till domar å straffrifyrkning. Har någon begått brott under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämställd med sinnessjukdom, och har skyddstillsyn, dagsböter ej under 60 eller penningböter ej under 1 500 kronor eller överlämnande till särskild vård tillämpats, kan provningstillstånd meddelas enligt 54 kap. 10 § 2. Har påföljden stannat vid lägre bötesstraff eller har påföljd funnits icke böra ådömas, kan däremot provningstillstånd meddelas endast jämlikt 54 kap. 10 § 1, om icke brottet är av den svårhetsgrad att fängelse i mer än ett år är stadgat.

58 KAP.

I 3 § första stycket 2 föreslås den ändringen, att resning skall kunna beviljas om fängelse i mer än ett år är stadgat för brottet.

Förslag till lag med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare

Inledning

I *brottsbalken* återfinnes en rad särregler beträffande underåriga lagöverträdare. Särskilda bestämmelser eller undantag från eljest tillämpliga regler gäller sålunda beträffande personer, som fyllt 15 år men ej 18, 21 eller 23 år. Brottsbalkens regler angående underåriga lagöverträdare ersätter ej blott strafflagens motsvarande regler utan även lagen den 30 december 1952 med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig.

För unga lagöverträdare upptages som påföljd överlämnande till vård enligt barnavårdslagen. För 15—17-åringar gäller enligt balken vidare följande specialregler. Dessa unga får ej annat än då synnerliga skäl föreligger dömas till fängelse (26: 4 första stycket). För brott, som någon begått före 18 års ålder, får ej dömas till livstids fängelse (26: 4 tredje stycket) och sådant brott får ej heller läggas till grund för straffhöjning vid återfall (26: 3 andra stycket), detta även om gärningsmannen vid domfällandet nått 18 års ålder. Vidare är förutsättningarna för nedsättning av straff för sådant brott under straffskalans minimum icke så stränga som eljest (33: 4). Beträffande ådömande av skyddstillsyn och ungdomsfängelse gäller vissa begränsningar, då den tilltalade ej fyllt 18 år vid tiden för domen. För tillämpning av skyddstillsyn förutsättes att påföljden befinnes lämpligare än vård enligt barnavårdslagen; ungdomsfängelse får ådömas endast om påföljden är uppenbart lämpligare än annan påföljd (28: 1 andra stycket, 29: 1 andra stycket). I skyddstillsyn kan ej behandling i anstalt ingå (28: 3 första stycket, 28: 9 andra stycket).

För 18—20-åringar gäller också vissa särbestämmelser i *brottsbalken*. Fängelse må ådömas allenast när frihetsberövande är påkallat främst av hänsyn till allmän laglydnad eller när fängelse eljest finnes lämpligare än annan påföljd (26: 4 andra stycket). Ådömande av ungdomsfängelse ifrågakommer i första hand beträffande dem som vid tiden för domen tillhör denna åldersgrupp (29: 1 första stycket). En särregel är tillämplig såväl beträffande denna åldersgrupp som beträffande 21—22-åringar, nämligen den som ger rätten befogenhet att besluta, att i dom å skyddstillsyn meddelat förordnande om anstaltsbehandling skall gå i verkställighet omedelbart (28: 3 andra stycket). Liksom 15—17-åringar kan 21—22-åringar dömas till ungdomsfängelse, om sådan påföljd finnes uppenbart lämpligare än annan påföljd (29: 1 andra stycket).

Även *rättegångsbalken* innehåller särskilda regler beträffande unga lagöverträdare. Är misstänkt omyndig, skall rätten, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet eller eljest finnes erforderligt, höra vårdnadshavaren, som också har rätt att föra talan för den omyndige (21: 1 första stycket).

Vårdnadshavaren utser också försvarare för misstänkt, som är under 18 år (21: 3 andra stycket). Om häktning på grund av den misstänktes ungdom kan antagas medföra allvarligt men för honom och sådan övervakning, att häktningsskäl ej längre föreligger, kan ordnas, får han ej häktas. Som förutsättning för att en 15—17-åring skall få häktas gäller att det skall vara uppenbart, att betryggande övervakning ej kan ordnas (24: 3 första stycket).

Lagen den 19 maj 1944 om eftergift av åtal mot vissa underåriga ansluter sig till de allmänna föreskrifterna om åtalseftergift i 20 kap. 7 § rättegångsbalken. Denna lag gäller endast brott, som kan följas av svårare straff än böter (1 §). Enligt lagen kan för brott, som begåtts av den som vid tiden för brottet ej fyllt 18 år, åtal eftergivnas, om antingen brottet är ringa och uppenbarligen skett av okynne eller förhastande eller också den underårige 1) omhändertages för samhällsvård enligt 29 § barnavårdslagen, eller 2) blir föremål för annan därmed jämförlig åtgärd, eller 3) utan sådan åtgärd erhåller särskild tillsyn eller lämplig sysselsättning. Gemensamt för 1)—3) gäller, att den sålunda vidtagna åtgärden med skäl skall kunna antagas vara den lämpligaste för den underåriges tillrättaförande. Eftergift enligt denna lag kan över huvud icke ske, om det med hänsyn till den allmänna laglydnaden eller eljest ur allmän synpunkt finnes påkallat, att åtal väckes (2 §).

Fråga om åtalseftergift skall handläggas med största skyndsamhet. Efterges ej åtalet, skall det väckas utan dröjsmål (3 §). Prövningen ankommer i princip på statsåklagare men har i viss utsträckning överförts till distriktsåklagarna.

Om skälig anledning föreligger att åtalet bör eftergivnas, skall åklagaren, innan han fattar beslut i ärendet, inhämta yttrande av barnavårdsnämnden i den kommun, där den underårige vistas. Yttrandet skall avges med största skyndsamhet och ge upplysning, huruvida nämnden vidtagit eller kommer att vidtaga åtgärd beträffande den underårige samt huruvida enligt nämndens mening sådan åtgärd kan anses vara tillfyllest för hans tillrättaförande. Om åklagaren begär det eller nämnden finner det erforderligt, skall yttrandet också innefatta redogörelse för den underåriges personliga utveckling och för hansandel och levnadsomständigheter i övrigt. Är brottet ringa, får åklagaren efterge åtalet utan att nämndens yttrande inhämtats (4 §). En förutsättning för åtalseftergift i de fall, då brottet medfört skada av någon betydelse, är att åklagaren såvitt möjligt berett målsäganden tillfälle att yttra sig (5 §).

När beslut om åtalseftergift enligt 1944 års lag meddelats, skall det på lämpligt sätt delges den underårige. Barnavårdsnämnd, som förutsättes vidtaga åtgärd, skall underrättas om beslutet (6 §). Meddelad eftergift kan återkallas, om skäl därtill föreligger ur allmän synpunkt (7 §).

Lagen erinrar slutligen (8 §) om de ytterligare regler om åtalseftergift, som finns beträffande dem som dömts till ungdomsfängelse (19 § lagen den 15 juni 1935 om ungdomsfängelse) eller som för samhällsvård inskrivits vid ungdomsvårdsskola (69 § barnavårdslagen den 29 april 1960) eller som in-

lagits å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare (57 § lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård).

Lagen den 20 december 1946 med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig har likaledes karaktär av komplement till rättegångsbalken. I lagen ges särskilda föreskrifter beträffande domstolarnas handläggning av mål mot lagövertredare under 21 år. Föreskrifterna innehåller i den underåriges intresse gjorda undantag från och skärpningar av rättegångsbalkens regler om offentlighet, personutredning, underrätts sammansättning, förordnande av offentlig försvarare och tidsfrister för rättegångsåtgärder.

Beträffande offentlighet föreskrives, att mål mot underårig om ansvar för brott, varå kan följa svårare straff än böter, såvitt möjligt skall utsättas till handläggning i sådan ordning, att målet ej tilldrar sig uppmärksamhet. Därjämte har rätten vissa möjligheter att låta handlägga mål mot underårig inom stängda dörrar, om den underårige kan antas bli föremål för uppenbart olämplig uppmärksamhet (1 §).

I syfte att skapa ytterligare garantier för att domstolen erhåller god utredning rörande den underåriges personliga förhållanden har föreskrivits, att vårdnadshavare och personundersökare bör höras i målet (2 §). I mål, där frihetsstraff, förvaring, villkorligt anstånd med straffs ådömande eller överlämnande för samhällsvård kan väntas följa bör i första hand tjänstgöra nämndemän med insikt och erfarenhet i vård och fostran av ungdom (4 §). I sådana mål skall i princip offentlig försvarare förordnas för den underårige (5 §).

Mål mot underårig skall alltid behandlas skyndsamt. Väckes allmänt åtal mot 15—17-åring för brott, varå straffarbete kan följa, gäller samma tidsfrister som för häktad. Huvudförhandling i mål mot 15—17-åring, som ej är häktad, behöver dock i princip hållas först inom två veckor från den dag, då åtalet väcktes (6 §).

Departementschefen. I det föregående har redogjorts för de ändringar, som föreslås i rättegångsbalken i samband med brottsbalkens ikraftträdande. Utöver rena följdändringar föreslås främst en omdaning av de nuvarande åtalsreglerna i 20 kap. 6 och 7 §§ rättegångsbalken. De vidgade möjligheter, som åklagare sålunda föreslås erhålla att besluta att icke tala å brott, berör också användningen av åtalseftergifter eller däremot svarande åtgärder beträffande underåriga lagövertredare. Även den ändring av påföljdssystemet för unga lagövertredare som brottsbalken medför utgör anledning att till förnyad behandling upptaga de regler, som för närvarande har sin plats i 1944 års åtalseftergiftslag.

Också 1946 års lag med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig torde böra överses i anledning av att brottsbalken föreslås träda i kraft. I detta sammanhang torde vidare böra tagas ställning till ett av strafflagberedningen i dess slutbetänkande framfört förslag att bereda barnavårdsorgan möjlighet att begära domstols prövning, huruvida den som ej

fyllt 15 år begått viss gärning. Som jag i det följande närmare skall utveckla synes övervägande skäl tala för att detta institut, av strafflagberedningen benämnt bevistalan, införes i svensk rätt.

De regler, som nu finns intagna i 1944 och 1946 års lagar, har det sakliga sambandet, att de avser förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare. Reglerna synes därför lämpligen kunna sammanföras i en lag, vari då också kan infogas den regel om häktning av underåriga, vilken såsom nämnts i det föregående föreslås utbruten ur 24 kap. 3 § rättegångsbalken. Ur lagteknisk synpunkt torde det vara fördelaktigt att ansluta bestämmelser om bevistalan till de regler, som gäller proceduren i mål mot unga lagöverträdare.

Särskilda inskränkningar i åtalsplikten beträffande unga lagöverträdare

I *strafflagberedningens* betänkande Skyddslag (SOU 1956: 55) föreslogs en betydande omläggning av reglerna om åtal beträffande brott som förövats av lagöverträdare i åldern 15—17 år. Enligt förslaget skall allmänt åtal få väckas allenast om åklagaren finner, att handläggning vid domstol erfordras för utredning om brottet, att den unge bör dömas till böter eller att med hänsyn till brottets grova beskaffenhet eller eljest särskild anledning föreligger att draga saken under domstols prövning. Förslaget och yttrandena däröver har redovisats i prop. 1962: 10 del C s. 63 ff.

I olika sammanhang har inkommit framställningar med avseende å behandlingen av unga lagöverträdare. Ordförandena i och chefstjänstemännen hos barnavårdsnämnderna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Helsingborg, Örebro och Gävle har i anslutning till överläggningar i november 1961 angående aktuella barnavårdsfrågor framfört vissa synpunkter på frågan om kompetensfördelningen mellan å ena sidan åklagare och domstolar och å andra sidan barnavårdsnämnder. Därvid framhölls, att en grundläggande utvecklingslinje i det kriminalpolitiska reformarbetet i Sverige under de senaste decennierna varit att överföra ansvaret för de yngsta lagöverträdarna — i den mån kriminalitetsyttringarna varit av allvarligare natur — från kriminalvården till den sociala barna- och ungdomsvården. Tillkomsten av 1944 års åtalseftergiftslag betecknades som ett betydelsefullt steg i denna riktning. Denna lag har som given förutsättning, att fråga om åtgärd enligt barnavårdslagen självständigt och utan obehöriga bihänsyn skall prövas och avgöras av barnavårdsnämnd i enlighet med lag och praxis. Gränsen mellan barnavårdsnämndernas och de judiciella organens kompetens säges dock i praktiken ha visat sig oklar och ha förorsakat konfliktsituationer. Att domstolarna enligt brottsbalken skall äga överlämna unga lagöverträdare ej blott till omhändertagande för samhällsvård utan till behandling över huvud taget enligt barnavårdslagen har antagits innebära ökade risker för konflikter. En lösning av frågan om kompetensfördelningen bör utgå från att de berörda organen skall kunna handla självständigt inom sina områden.

I skrivelse, som överlämnats den 5 april 1963, har *Svenska socialvårdsförbundet* och *barnavårdsnämnderna i Stockholm och Göteborg* tagit upp lagstiftningen om åtalseftergift till behandling. Det göres gällande, att under de senaste fyra åren betydande förändringar ägt rum med avseende å den kriminalpolitiska behandlingen av de yngsta lagöverträdarna. Åtalseftergifterna anges ha, relativt sett, minskat, medan fall av villkorlig dom, bötesstraff, överlämnande till samhällsvård och frihetsstraff ökat. I skrivelsen framhålles, att varsamhet bör iakttagas i fråga om skärpningar av reaktionsformerna i synnerhet beträffande åldersgrupperna närmast över den nuvarande straffmyndighetsåldern. Gränsen mellan domstolars och barnavårdande myndigheters kompetensområden har stundom visat sig oklar. Mellan åklagare och barnavårdsnämnd kan uppkomma en motsatsställning, eftersom de ju har att bedöma ärenden angående unga lagöverträdare från skilda utgångspunkter, nämligen å ena sidan hänsyn till den allmänna laglydnaden och å andra sidan frågan om vilka åtgärder som i det enskilda fallet är erforderliga och de bästa för den unge och hans utveckling. I skrivelsen anföres vidare:

När strafflagberedningen utformade förslaget till 1944 års lag om åtals eftergift anförde den att syftet med det nya rättsinstitutet skulle vara att förhindra de skadliga effekterna av själva lagförandet. Även om departementschefen i propositionen uttalade sig mera återhållsamt på den punkten, torde strafflagberedningens synpunkt varit en viktig motivering för lagen om åtalseftergift. Ett vidare beaktande av denna synpunkt är enligt uppfattningen bland den sociala barnavårdens representanter liksom på barnpsykiaterhåll påkallat, i synnerhet beträffande 15—16-åringarna. Frånsett den ogynnsamma verkan själva rättegångsförfarandet kan ha på de unga, kan det också ifrågasättas, om inte ungdomarnas respekt för domstolarna avtrubbas, om de blir föremål för domstolsförhandling i alltför stor utsträckning, vanligen utan att andra reaktioner än villkorlig dom eller böter följer. Ur barnavårdssynpunkt är det i regel önskvärt att lagföring av unga lagöverträdare undviks, om man frånser enklare polisiära förseelser, där straffföreläggande kommer i fråga. En inskränkning av allmän åklagares rätt att väcka åtal för gärning, som någon begått i åldern 15—17 år, framstår därför som angelägen.

Med hänsyn till den såsom oroande betecknade förskjutningen av valet av behandlingsåtgärder för kriminell ungdom, som enligt skrivelsen inträtt under de senaste fyra åren, och med hänsyn till de allmänna uttalanden om den sociala barn- och ungdomsvårdens ansvar för lagöverträdare i nämnda åldrar, som gjorts i riksdagen i samband med behandlingen av förslaget till brottsbalk, syntes det kunna ifrågasättas, om ej frågan om inskränkning i allmän åklagares åtalsrätt borde bli föremål för förnyad prövning i samband med tillkomsten av ny lag angående eftergivande av åtal. I skrivelsen erinrades om de förslag som strafflagberedningen framlagt i betänkandet Skyddslag.

Departementschefen. I det föregående har vid redogörelsen för ändringar i rättegångsbalken redovisats de förslag till utformning av åtalsreglerna

som föranledes av brottsbalken. De särskilda reglerna om eftergift av åtal mot vissa underåriga har emellertid därvid lämnats åsido. De har i gällande rätt väsentligen en annan karaktär än rättegångsbalkens regler om åtalseftergift. Sålunda har de tillkommit av övervägande kriminalpolitiska skäl och hänför sig närmast till regelsystemet för de olika reaktionsformerna mot brott. Med de utvidgningar av möjligheterna för åklagare att besluta att ej tala å brott, som nu föreslås genomförda i rättegångsbalken, minskas i någon mån denna skillnad mellan åtalsregler inom och utom rättegångsbalken. Särskilda åtalsregler är emellertid alltså erforderliga när det gäller de yngsta lagöverträdarna.

Mitt ståndpunktstagande till det förslag till sådana regler som strafflagberedningen framlagt har jag redovisat vid lagrådsremissen av brottsbalken år 1960 (prop. 1962: 10 del C s. 89 f). Med utgångspunkt från det påföljdssystem för de unga lagöverträdarna som då föreslogs fann jag, att förutsättningarna för att åklagare skall kunna underlåta åtal borde nära överensstämma med dem som gäller enligt 1944 års lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga.

När det gäller att utforma ifrågavarande åtalsregler måste i nuvarande läge utgångspunkten vara det påföljdssystem för de yngsta lagöverträdarna som fastställts genom brottsbalken. Huvudprincipen i brottsbalken är, att ansvaret för att lagöverträdare i åldern 15—17 år beredes erforderlig vård lägges på den sociala barna- och ungdomsvården. Detta framgår av de förutsättningar och begränsningar som balken uppställer för tillämpningen av de olika påföljderna. Det tämligen vida register för val av påföljd som brottsbalken erbjuder gör det emellertid tydligt, att valet ytterst måste läggas på de judiciella organen.

Den fråga som det nu gäller att avgöra är i vilken utsträckning valet av påföljd skall hänskjutas till domstol och alltså i vilka fall påföljdsfrågan får avgöras genom åklagares beslut att ej väcka åtal.

En av de huvudgrunder på vilka den nuvarande åtalseftergiftslagen vilar torde kunna uttryckas så, att åtal bör kunna underlåtas om man härigenom åstadkommer lika goda eller bättre behandlingsåtgärder än om åtal väckts. Denna tankegång torde alltså få vara grundläggande för förevarande lagstiftning. Med den framskjutna plats överlämnande till vård enligt barnavårdslagen intar i brottsbalkens påföljdssystem leder principen till att området för underlåtenhet att åtala vidgas. Det blir i ett betydande antal fall icke nödvändigt att väcka åtal med hänsyn till påföljdsfrågan, därför att det av lagstiftningen förutsatta ingripandet mot lagöverträdaren ändå kommer till stånd.

Från barnavårdshåll har framförts tanken att åtal mot unga lagöverträdare bör underlåtas även av det skälet, att rättegångsförfarandet inför domstol kan ha ogynnsam verkan på de unga. Synpunkten har berörts i det föregående vid redogörelsen för förslaget att i 20 kap. 7 § rättegångsbalken ge vidgade möjligheter att underlåta åtal även för grova brott. Anledning att åberopa förevarande skäl för att ej väcka åtal kan naturligen förekomma

oftare när det gäller de yngsta lagöverträdarna än när det gäller äldre. Jag kan emellertid ej finna det befogat att generellt uttala, att åtal bör undvikas av detta skäl. Det bör i detta sammanhang framhållas, att särskilda regler föreslås för domstolens handläggning av mål mot unga lagöverträdare.

Åklagarens avgörande av om åtal skall väckas kommer med det sagda att i väsentlig mån bero på hans bedömning av påföljdsfrågan. Är åklagaren osäker huruvida lämpligt ingripande kan komma till stånd utan åtal, torde han böra hänskjuta avgörandet till domstols prövning.

I de skrivelser som inledningsvis berörts har uttalats farhågor för att kompetenskonflikter kan uppkomma genom att åklagaren har att pröva om barnavårdsorganens åtgärder utgör lämplig påföljd för brottet. Jag vill här till anföra, att barnavårdsnämnden vid bedömande av vilka åtgärder nämnden skall vidtaga har att utgå från barnavårdslagens bestämmelser, och även om givetvis ett utbyte av åsikter mellan nämnden och åklagaren bör ske skall nämndens ställningstagande icke dikteras av åklagaren. Om åklagaren vid sin bedömning — som skall ske mot bakgrunden av brottsbalkens påföljdssystem — känner sig tveksam huruvida icke annan påföljd än vård enligt barnavårdslagen bör väljas, torde icke barnavårdsnämnden härigenom böra känna sig försatt i en situation som tvingar nämnden att tillgripa åtgärder som den icke i och för sig anser motiverade. Följden av åklagarens tvekan blir ju omedelbart endast att frågan om påföljden hänskjutes till domstols avgörande. Det bör emellertid framhållas, att den nya barnavårdslagen kräver att barnavårdsnämnderna verkligen ingriper med tillrättaförande åtgärder mot den som begått brottslig gärning, när sådana är påkallade.

Brottsbalkens påföljdssystem innebär, som redan nämnts, att domstolens prövning ofta kommer att leda till beslut om överlämnande till vård enligt barnavårdslagen. Under förarbetena till brottsbalken har övervägts, vilka synpunkter som skall ligga till grund för domstolens avgörande och vilka upplysningar om barnavårdsorganens åtgärder som domstolen behöver för sitt ställningstagande, och ramen för domstolens val av påföljd har genom balken slagits fast. Att åklagaren genom åtal har möjlighet att hänskjuta påföljdsfrågan till domstolens avgörande synes i detta läge icke i och för sig vara anledning till att risken för kompetenskonflikter mellan de socialvårdande och de judiciella organen ökar. Utformningen av brottsbalkens påföljdssystem torde snarare vara ägnad att minska denna risk genom att domstolarna i så stor utsträckning får möjlighet att helt överlämna åt barnavårdsnämnden att besluta om samhällsåtgärdernas innebörd. Jag vill i detta sammanhang också framhålla, att de skiftningar som förekommit i åklagarmyndigheters, barnavårdsorgans och domstolars praxis icke får tilläggas alltför stor betydelse. Under arbetet med brottsbalken har jag givit uttryck åt uppfattningen, att de problem som kan uppkomma skall kunna lösas utan alltför stora svårigheter (prop. 1962: 10 del C s. 594). Det är fortfarande min övertygelse, att förutsättningar för ett fruktbarande samarbe-

te mellan de skilda organen föreligger. Med hänsyn till den utveckling mot större och bättre rustade lokala enheter, som äger rum både inom domstolsväsendet och på det kommunala området, torde situationen i dag närmast vara mera gynnsam än då förslaget till brottsbalk lades fram.

Vad beträffar de åtalsregler, som nu återfinnes i 1944 års lag, torde ingen invändning kunna riktas mot att, när fråga är om ringa brott som uppenbarligen skett av okynne eller förhastande, möjlighet gives att underlåta åtal, även om något ingripande med barnavårdande åtgärder icke sker. Kravet, att brottet skall vara ringa, kan emellertid möjligen misstolkas därhän, att åtal icke skulle kunna underlåtas i de fall, då särskilt straff finnes stadgat för ringa brott, och den aktuella gärningen enligt lag och praxis ej är hänförlig till ringa brott i denna bemärkelse. Men även eljest torde detta krav begränsa tillämpningsområdet alltför mycket. I fall när det uppenbarligen är fråga om gärning som är en tillfällighet och tillräcklig varning för den unge erhålles genom polis- och åklagarmyndighetens ingripande, torde möjlighet böra finnas att underlåta åtal även för brott som ej i och för sig kan sägas vara ringa. Det bör, för att taga ett konkret exempel, ej vara utslutet att åklagaren med stöd av denna regel kan besluta att icke åtala ett av okynne eller förhastande begånget tillgreppsbrott, även om detta skulle vara att anse som stöld och ej som snatteri. Som förutsättning för att åtal ej skall väckas torde därför ej böra uppställas att brottet är ringa. Tillämpningsutrymmet för regeln begränsas alltid av föreskriften, att åtal skall väckas, om det finnes påkallat ur allmän synpunkt.

I andra fall än då fråga är om brott, som uppenbarligen begåtts av okynne eller förhastande och som ej ur allmän synpunkt bör bli föremål för domstolsbehandling, bör åtal få underlåtas endast under förutsättning, att någon form av uppfostringsåtgärder vidtages. Åtgärderna skall vara lämpliga för den unge lagöverträdarens tillrättaförande. Det är ej i och för sig nödvändigt, att det skall vara fråga om åtgärder av barnavårdsorgan. Också då åklagaren med säkerhet kan räkna med att enskild fostrare vidtager åtgärder, som förefaller ändamålsenliga för den unges tillrättaförande och godtagbara ur allmän synpunkt, bör åklagaren kunna besluta att ej åtala brottet. Är åklagaren tveksam i något av de angivna hänseendena, bör han genom att väcka åtal överlåta ställningstagandet åt domstol.

Störst praktisk betydelse har emellertid naturligt nog de åtgärder, som det ankommer på barnavårdens organ att vidtaga. Härvid bör uppmärksammas, att enligt brottsbalken icke endast anstaltsbehandling inom kriminalvården utan också vård i frihet i form av skyddstillsyn i princip bör stå tillbaka för vård enligt barnavårdslagen. Anledning torde därför i allmänhet finnas att ej väcka åtal, då den unge omhändertages för placering i ungdomsvårdsskola eller eljest för samhällsvård enligt barnavårdslagen, och ofta även då han ställes under övervakning jämlikt 26 § barnavårdslagen. Här kan emellertid stundom önskvärdheten av att bötesstraff ådömes jämte överlämnande till vård enligt barnavårdslagen vara skäl till att åtal väckes.

För samtliga fall bör gälla, att åtal skall väckas, om det finnes påkallat ur allmän synpunkt. En särskild hänvisning till den allmänna laglydnaden är knappast nödvändig — redan gällande lags text ger vid handen, att i detta uttryck ej rymmes annat eller mera än som ligger i att åklagaren skall taga ställning till huruvida åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Väl kan invändas, att också sistnämnda uttryck kan ge upphov till tolkningssvårigheter. Jag har närmare behandlat detta uttrycks innebörd under arbetet med brottsbalken (prop. 1962: 10 del C s. 153). Här blir det åklagarnas sak att genom en förnuftig tillämpning giva regeln ett sakligt tillfredsställande innehåll. Såsom berörts i det föregående vid 20 kap. 7 § rättegångsbalken kan det vara anledning att med hänsyn till brottets art saken handlägges inför domstol, även om det i och för sig ej är påkallat för avgörandet av påföljdsfrågan. Givet är att åtal kan böra väckas med hänsyn till utredningen om brottet. Jag är ej benägen att genom ytterligare uttalanden söka binda regelns tillämpning men utgår från att man genom inbördes överläggningar mellan de för tillämpningen ansvariga strävar efter att skapa så fasta riktlinjer för den konkreta bedömningen av åtalsfrågorna, att denna form av rättskipning ej framstår som godtycklig. Sådana överläggningar bör för övrigt ej vara en intern åklagarangelägenhet. Det frivilliga och av författningsföreskrifter obundna samråd, som på flera håll i landet uppstått och utvecklats, är otvivelaktigt ägnat att minska de spänningar mellan olika rätts- och socialvårdande organ, som understundom kommit till uttryck. I detta sammanhang må också erinras om Kungl. Maj:ts cirkulär den 13 november 1959 till samtliga socialnämnder, barnavårdsnämnder, nykterhetsnämnder, arbetsförmedlingsorgan, socialvårdskonsulenter och skyddskonsulenter angående samarbete med polisen i brottsförebyggande syfte (nr 492). Däri nämnda överläggningar torde med fördel kunna utsträckas att avse också åtalsfrågor, varvid givetvis åklagare bör deltaga.

Vad nu anförts ligger till grund för avfattningen av 1 § i den föreslagna nya lagen. I överensstämmelse med den terminologi, som föreslås komma till användning i 20 kap. rättegångsbalken, har i stället för »åtalseftergift» använts uttrycket »beslut att ej tala å brottet».

Jag har ansett lämpligt att markera att de föreslagna reglerna är subsidiära i förhållande till 20 kap. 7 § rättegångsbalken. Begränsningen till brott, varå kan följa svårare straff än böter, torde kunna utgå. Ej heller begränsningen till åtal, som skolat väckas vid allmän underrätt, har förefallit nödvändig att bibehålla. I den mån undantag bör göras för åtal, som skall väckas vid speciella domstolar, torde detta få anges i de för dessas verksamhet gällande lagarna. Åtal mot 15—17-åringar vid överrätt såsom första instans förekommer i praktiken ej.

Föreskrifter om vilken åklagare som jämlikt den föreslagna lagen skall fatta beslut att ej väcka åtal torde få meddelas i instruktionsväg. Detta överensstämmer med vad som för motsvarande fall föreslagits vid behandlingen av följdändringarna i rättegångsbalken. Det är uppenbart, att den prövning, varom här är fråga, måste verkställas av en kvalificerad åklagare. För när-

varande är jag dock ej beredd att taga närmare ställning till frågan, hur kompetenskraven bör utformas.

Den föreslagna 2 § motsvarar i övrigt 3 § i 1944 års lag. Jag vill särskilt understryka kravet på skyndsamhet vid behandlingen av dessa ärenden. Eftersom det i stor utsträckning blir fråga om att vidtaga barnavårdande åtgärder, är det angeläget, att sådana åtgärder ej kommer att dröja mer än som är oundgängligen nödvändigt.

I den föreslagna 3 §, som motsvaras av 4 § i 1944 års lag, föreslås icke annan ändring i förhållande till vad som nu gäller, än att barnavårdsnämndens yttrande skall avse åtgärd som nämnden vidtagit eller *avser* att vidtaga samt frågan, huruvida sådan åtgärd kan anses vara *lämpligast*. Detta torde icke innebära större sakliga förändringar. Det är nämligen uppenbart, att nämnden icke i förväg kan helt binda sig beträffande den åtgärd som kommer att vidtagas. Som jag uttalat i annat sammanhang (prop. 1962: 10 del C s. 595) måste emellertid givetvis nämnden om icke omständigheterna förändras vara verksam för att sådana åtgärder vidtages som den har uttalat sig för i sitt yttrande. Det synes icke vara lämpligt att kräva ett uttalande av nämnden, huruvida nämndens åtgärder är tillfyllest för den unges tillrättaförande. Av nämndens yttrande bör framgå, om de åtgärder nämnden kan vidtaga är de lämpligaste eller om andra åtgärder bör komma i fråga.

Det må framhållas att det enligt lagtexten i gällande och föreslagen lydelse ej är erforderligt, att åklagaren inhämtar yttrande från barnavårdsnämnd i de fall, då det redan från början är uppenbart, att åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Ej heller har åklagaren anledning att begära barnavårdsnämndens yttrande, då han bedömer bevisningen såsom så svag, att åtal ej bör väckas. Kan fråga uppkomma att ådöma yngre lagöverträdare fängelse bör däremot, såsom första lagutskottet framhållit vid behandlingen av förslaget till brottsbalk (utl. 1962: 42 s. 72), barnavårdsnämnd alltid beredas tillfälle att avgiva yttrande.

Att i lagtexten precisera den tid, inom vilken barnavårdsnämnd bör avgiva sitt yttrande, har ej ansetts praktiskt görligt. Riksåklagarämbetet och socialstyrelsen har förordat en remisstid av 14 dagar; uppenbart är att denna tid icke utan tvingande skäl bör överskridas. Om barnavårdsnämnden — vilket är önskvärt — får kännedom om ärendet genom åklagaren eller polisen redan på förundersökningsstadiet, kan utredning igångsättas och eventuellt ärendet hos nämnden avgöras utan avbidan på framställning om yttrande jämlikt denna lag.

I sista stycket av den föreslagna 3 § talas om ringa brott. Även om 1 § vidgar ramen för åklagarens möjligheter att besluta att ej väcka åtal utan att tillrättaförande åtgärder vidtages, torde böra krävas att barnavårdsnämndens yttrande inhämtas före avgörandet, när fråga är om allvarligare brott.

Bestämmelserna i 4—7 §§ innebär inga sakliga ändringar av vad som nu gäller.

Häktning av underåriga

Departementschefen. I det föregående har jag vid förslaget till ändringar i 24 kap. rättegångsbalken redovisat skälen till att den särskilda reglering beträffande häktning av underåriga, som för närvarande har sin plats i 24 kap. 3 § rättegångsbalken, bör överflyttas till den föreslagna nya lagen. Det kan helt naturligt ej bli tal om att i denna lag lämna en fullständig häktningsreglering, parallell med den som ges i rättegångsbalken. Föreskrifterna om grunder för häktning, förfarandet o. s. v. i 24 kap. rättegångsbalken skall äga giltighet också beträffande dem, som är under 18 år. Det är blott fråga om att här ange de skärpta förutsättningarna för häktning av de yngsta lagöverträdarna.

I 24 kap. 3 § första stycket andra punkten rättegångsbalken sägs, att den som är under 18 år ej må häktas, med mindre det är uppenbart, att betryggande övervakning ej kan anordnas. Vill den misstänkte ej underkasta sig övervakning, skall enligt samma styckes sista punkt häktning ske. De nu anförda reglerna innefattar en skärpning av vad som i allmänhet gäller, då häktning på grund av den misstänktes ungdom kan antagas medföra allvarligt men för honom. Då må häktning ej ske, om sådan övervakning kan ordnas, att skäl till häktning ej längre föreligger.

Principen att övervakning av unga lagöverträdare äger företräde framför häktning har, då det är fråga om misstänkta under 18 år, sådan styrka, att det dels ej erfordras någon utredning om att häktning kan antagas medföra men för den misstänkte, dels skall vara uppenbart, att betryggande övervakning ej kan anordnas, för att häktning skall få ske. Det första ledet är ett uttryck för uppfattningen, att häktning av så unga misstänkta alltid får antagas innebära allvarligt men för vederbörande och därför i största möjliga utsträckning bör undvikas. I det andra ledet ligger ett ytterligare understrykande av att möjligheterna att ersätta häktning med annan åtgärd skall ha grundligt prövats, innan rätten skrider till häktning.

Det synes mig finnas skäl att i stället för dessa något invecklade uttryck för lagstiftarens intentioner välja en klar beskrivning av huvudprincipen, att häktning av dem, som är under 18 år, blott skall få ske i undantagsfall. Sådana häktningar, vilka framför allt torde förekomma i rikets båda största städer — enligt vad jag inhämtat var de under år 1961 vid Stockholms rådhusrätt 81 och vid Göteborgs 78 samt under år 1962 vid Stockholms rådhusrätt 87 och vid Göteborgs 68 — torde kunna komma att nedbringas efter hand som mottagningsavdelningarna vid ungdomsvårdsskolorna hinner byggas ut. Det är nämligen uppenbart, att om den unge intages på sådan avdelning de i 24 kap. 1 § rättegångsbalken angivna grunderna för häktning i allmänhet får anses icke vara för handen. Jag vill erinra om, att antalet platser vid mottagningsavdelningarna under den närmaste tiden kan väntas öka väsentligt. Vid 1961 års riksdag beslöts (se V ht 1961 s. 57), att nya mottagningsavdelningar med tillhoppa 40 platser skall anordnas vid ungdomsvårdsskolor, företrädesvis i närheten av de största städerna. Utökningen mo-

tiverades bl. a. med att häktning icke på grund av platsbrist vid ungdomsvårdsskolornas slutna avdelningar skall behöva tillgripas mot lagöverträdare under 18 år. Önskemålet att undvika häktning leder till att häktning i allmänhet ej bör tillgripas, om den unge kan placeras i mottagningsavdelning. Det bör dock framhållas, att det icke endast är omhändertagande på sådan avdelning som medför att häktning ej bör tillgripas. Även på annat sätt bör man söka undvika häktning. Tillsyn och övervakning i hemmet eller på barnavårdsanstalt kommer här i betraktande. Över huvud bör alla möjligheter tillvaratagas, varigenom häktning kan undvikas.

Avfattningen av den regel, som bör gälla beträffande häktning av dem som är under 18 år, synes kunna ansluta till vad som enligt 26 kap. 4 § första stycket brottsbalken gäller för ådömande av fängelse. Jag föreslår därför, att såsom 8 § i den föreslagna lagen inskrives en bestämmelse, att den som tillhör ifrågavarande åldersgrupp ej må häktas, med mindre synnerliga skäl är därtill.

Mål rörande brott av underårig

Departementschefen. De regler, som för närvarande finns intagna i 1946 års lag med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig, torde med allenast smärre förändringar kunna överflyttas till den nu föreslagna lagen. De har där placerats i 9—13 §§. I det följande skall endast beröras de ändringar, som är av annan än rent redaktionell art. Till ändringar av sistnämnda slag hör de som är nödvändiga för att beträffande varje särskild bestämmelse tydligt ange, till vilken åldersgrupp den hänför sig. Vissa bestämmelser äger tillämpning på alla under 21 år, andra endast på dem som är under 18 år. Uttryck som »den underårige» kan användas blott där det av uttryckets plats i texten klart framgår vilken åldersgrupp som avses.

Viktigast är de ändringar, som föreslås i den i 10 § intagna texten, motsvarande 2 § i 1946 års lag. Dessa bestämmelser gäller frågan i vilken utsträckning vårdnadshavare och personundersökare skall höras i mål mot underårig lagöverträdare.

När domstolen har att välja brottspåföljd, är det givetvis angeläget, att den har tillgång till en utförlig och tillförlitlig personutredning. Den skriftliga berättelsen över personundersökningen, eventuellt i förening med läkarintyg, är härvidlag av central betydelse. Uppgifterna i handlingarna får emellertid kompletteras med den tilltalades egna uppgifter om sina levnadsomständigheter och personliga förhållanden i övrigt. Då det gäller unga lagöverträdare, har det ansetts värdefullt att muntliga upplysningar i viss utsträckning inhämtas jämväl av vårdnadshavare och personundersökare. Denna uppfattning, som ligger till grund för stadgandena i 2 § av 1946 års lag, delar jag till fullo. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida icke ett hörande av vårdnadshavaren måste anses så värdefullt för påföljdsfrågens bedömning, att i motsats till vad nu gäller föreskrift härom bör meddelas också för andra fall än dem, då det är aktuellt att döma till ungdomsfängel-

se. Också i de fall, då fråga är om så ingripande påföljder som fängelse och skyddstillsyn, synes hörande av vårdnadshavaren regelmässigt kunna bidra till kännedomen om den tilltalade, hans tidigare utveckling och hans nuvarande situation. Detta gäller särskilt tilltalade under 18 år, men också beträffande dem som är mellan 18 och 21 år torde vårdnadshavares upplysningar kunna förmodas ha sådan betydelse, att skäl finns att föreskriva ett sådant hörande. En regel härom föreslås intagen i lagens 10 §. Föreskriften om hörande av vårdnadshavare innebär en skärpning av den allmänna regeln i 21 kap. 1 § första stycket rättegångsbalken om att rätten skall höra vårdnadshavaren, om den tilltalade är omyndig och det med hänsyn till brottets beskaffenhet eller eljest finnes erforderligt.

Den nu gällande föreskriften om hörande av personundersökare torde tillämpas i betydligt mindre utsträckning än som synes ha varit lagstiftarens mening. I den mån personundersökningsberättelserna redovisar det inhämtade materialet och personundersökarens omdömen klart och uttömmande, torde ett förhör med personundersökaren ha förhållandevis litet att ge. Det finns därför för sådana fall knappast någon anledning till invändning mot praxis sådan den utvecklats. Tvärtom synes det finnas anledning att mildra det i gällande lag uppställda kravet att personundersökare bör höras, såframt ej särskilda skäl är däremot. Möjlighet att anordna förhör av detta slag bör dock alltså finnas, och detta ej blott då personundersökningsberättelsen är alltför knapphändig för att ej utan muntlig komplettering kunna användas som underlag vid påföljdsbestämningen. Också då tvekan råder om valet av påföljdsart, kan det vara av värde att personundersökaren får yttra sig muntligen vid domstolen. Detta gäller särskilt, då personundersökningen utförts av skyddskonsulent, skyddsassistent eller annan person med omfattande erfarenhet och förmåga att bedöma behandlingsproblem. I lagtexten torde böra anges att personundersökaren skall höras, om skäl är därtill.

Det torde få förutsättas, att yttrande från barnavårdsnämnden inhämtats av åklagaren eller domstolen, innan den som är under 18 år dömes till fängelse, skyddstillsyn eller ungdomsfängelse.

Icke heller den i 4 § 1946 års lag givna föreskriften om särskild sammansättning av nämnden i vissa mål mot underåriga har måhända, åtminstone vid mindre domstolar, iakttagits i den utsträckning som lagstiftaren avsett. Jag anser den tanke, som ligger till grund för stadgandet, vara värd större uppmärksamhet. Nämndemän med insikt och erfarenhet i vård och fostran av ungdom torde finnas att tillgå i tillräckligt antal vid samtliga rikets domstolar. Det är angeläget, att vid varje domstol sådana nämndemän anlitas i mål mot ungdomar, när det ej blott är fråga om bötespåföljd. I lagförslaget har 11 § avfattats i överensstämmelse härmed.

Det kan i detta sammanhang påpekas, att den utveckling i riktning mot större domkretsar och större åklagardistrikt, som pågår, torde öka förutsättningarna för att också utanför de större rådhusrätterna ungdomsmål

handläggas med särskilda åklagare, nämndemän och domstolsordförande. Härigenom skulle de för denna del av rättskipningen ansvariga kunna vinna större samlad erfarenhet av detta slags mål.

Bevistalan

Strafflagberedningen. I sitt slutbetänkande Skyddslag (SOU 1956: 55 s. 401 ff) föreslog strafflagberedningen, att barnavårdsorgan skulle beredas möjlighet att, om någon som ej fyllt 15 år misstänkes ha begått viss gärning, hos domstol begära prövning huruvida han är skyldig till gärningen. För sådan talan föreslog beredningen, såsom tidigare nämnts, termen bevistalan.

Strafflagberedningen motiverar sitt förslag med att barnavårdsorganens möjligheter att erhålla tillfredsställande underlag för sina beslut i barnavårdsärenden behöver förbättras. Beredningen konstaterar, att förfarandet inför barnavårdsorganen icke är likvärdigt med en rättegång vid domstol, när det gäller utredning huruvida den unge begått en brottslig gärning. Även med en ändrad ordning för handläggning av barnavårdsärenden kan det enligt beredningen knappast förväntas, att förfarandet anordnas så att det blir tillfredsställande också i de sällsynta fall, då en omfattande utredning för klarläggande huruvida en brottslig gärning blivit begången är nödvändig för att barnavårdens organ skall kunna taga ställning till vilken åtgärd som skall vidtagas.

Initiativet till bevistalan skall enligt strafflagberedningens förslag tagas av barnavårdsnämnd eller länsstyrelse. Den unge eller hans vårdnadshavare kan icke påfordra, att bevistalan föres för att det skall kunna visas, att den unge icke begått den gärning varom fråga är; de kan endast hemställa att nämnden eller länsstyrelsen tar initiativ till sådan talan. Förfarandet bör i sina huvuddrag överensstämma med handläggningen av brottmål. Barnavårdsnämnden eller länsstyrelsen har att vända sig till åklagare för att få bevistalan anställd. Förutsättningar för att framställning om bevistalan skall få göras bör vara, att vederbörande barnavårdsorgan finner sig icke kunna bemästra bevissvårigheterna och att det för bestämmande av barnavårdsorganens åtgärder beträffande den unge är av vikt att frågan huruvida han begått gärningen klarlägges. Vidare bör fordras, att särskilda omständigheter, såsom gärningens allvarliga art, gör det angeläget att prövning sker inför domstol. I den föreslagna lagtexten uttryckes detta så, att åklagaren kan begära domstolens prövning, om det finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Åklagaren föreslås få självständig rätt att pröva, huruvida bevistalan skall anställas. Har åklagaren väckt sådan talan, skall domstolen enligt strafflagberedningens förslag ej kunna avvisa framställningen under återopande av att den icke är påkallad ur allmän synpunkt. Talan bör enligt beredningen utföras av statsåklagare.

Vid prövning huruvida bevistalan skall väckas har åklagaren att taga hän-

syn till sådana omständigheter som enligt vad i det föregående anförts bör beaktas redan av barnavårdsorganen. Då så erfordras, måste förundersökningen fullständigas. Finnes sannolika skäl för misstanke mot den unge ej föreligga, bör bevistalan ej anställas. Någon gång kan det likväl, om den unge är skäligen misstänkt, finnas anledning att handlägga saken inför domstol, även om åklagaren icke finner så starka skäl föreligga, som skulle krävas för åtal, om den unge varit över 15 år.

Det ligger enligt strafflagberedningen i sakens natur, att talan knappast bör anställas annat än när den unge närmar sig femtonårsåldern.

Rättegångsbalkens regler angående brottmål föreslås gälla i tillämpliga delar. I sin begäran om prövning har åklagaren således att ange den brottsliga gärningen samt de bevis han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Rättegångsbalkens forumregler skall också iakttagas.

Strafflagberedningen föreslår emellertid vissa särregler angående handläggningen. Nämnd anses sålunda alltid böra delta i prövningen. Handläggning inom stängda dörrar föreslås kunna ske i vidsträcktare omfattning än enligt 5 kap. 1 § rättegångsbalken och 1 § andra stycket lagen den 20 december 1946 med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig. Försvare bör förordnas, om det ej finnes uppenbart, att sådan ej erfordras. Förbud mot att förordna om häktning eller reseförbud föreslås. Beslag, husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning bör däremot kunna ske i enlighet med rättegångsbalkens regler. Sådana rättegångskostnader, som avses i 31 kap. 1 § rättegångsbalken, skall enligt beredningens förslag alltid stanna å statsverket, oberoende av utgången av domstolens prövning.

Rättens avgörande av saken sker genom dom, i vilken skall anges, huruvida rätten funnit, att den unge begått gärningen eller att så icke blivit utrett. Såväl åklagaren som den unge bör kunna fullfölja talan mot dom, dock ej längre än till hovrätt, eftersom fråga endast är om bevisvärdering. Blott genom de särskilda rättsmedlen i 58 och 59 kap. rättegångsbalken bör i förekommande fall ändring kunna sökas i hovrätts dom, liksom i lagakraftvunnen underrättsdom. Strafflagberedningen fortsätter:

Fråga om laga kraft är emellertid av relativt underordnad betydelse beträffande rättens dom i förevarande fall. De barnavårdande organen blir nämligen icke bundna av avgörandet, vare sig det är fällande eller friande. De är oförhindrade att värdera det förebragta materialet på annat sätt än domstolen, och kan även taga hänsyn till nytillkomna omständigheter. Att de är obundna av domen torde emellertid, i varje fall om icke nya omständigheter tillkommit, vara av enbart teoretiskt intresse. Det förhållandet att det är barnavårdsnämnd eller länsstyrelse som påkallat prövning torde leda till att nämnden eller styrelsen regelmässigt kommer att följa domstolens uppfattning. Frågan om betydelsen av domstolens prövning uppkommer emellertid icke enbart hos det organ som har att i första hand besluta i ärendet. Om den nämnd eller länsstyrelse som begärt prövning inför domstol, efter det domstolen funnit utrett att den unge begått den gärning för vilken han misstänkts, beslutar omhändertaga den unge, kan denne genom besvär, i sista hand till regeringsrätten, föranleda prövning även av frågan om han har begått gärningen.

Yttrandena. Övervägande antalet av de myndigheter, som i remissyttrandena över skyddslagsbetänkandet tagit upp frågan om bevistalan, ställer sig positiva till förslaget. Detta tillstyrkes sålunda i princip eller lämnas utan erinran av *justitiekanslersämbetet, hovrätterna över Skåne och Blekinge, för Västra Sverige och för Nedre Norrland, socialstyrelsen, statspolisintendenten, länsstyrelserna i Örebro, Kopparbergs och Gävleborgs län, Stockholms rådhusrätt, statsfiskalen Mattsson, statsåklagarna i Göteborg och Malmö, landsfogden i Skaraborgs län, statsfiskalen i Skövde, socialvårds-konsulenterna i första och nionde distrikten, barnavårdsnämnderna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Karlskoga, Föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges landsfogdar och Sveriges polismästare, Sveriges advokatsamfund samt Stockholms nämndemannaförening.*

Föreningen Sveriges landsfiskaler, som yppar viss tvekan angående förslaget med hänsyn till att bestämmelserna blott sällan kan bringas i tillämpning, uttalar att bestämmelserna måhända likväl är erforderliga.

Förslaget avstyrkes av *Svea hovrätt, Göta hovrätt, länsstyrelsen i Norrbottens län, landsfogden i Kopparbergs län och utredningen om administrativa frihetsberövanden.*

Svea hovrätt anser, att frågan bör prövas i större sammanhang, och hovrätten erinrar om att möjligheten att inrätta särskilda barn- och ungdomsdomstolar bör undersökas. *Göta hovrätt* finner icke att det i betänkandet redovisade materialet ger vid handen, att det föreligger något verkligt behov av domstolsprövning i de åsyftade fallen. Syftet att underlätta för barnavårdsorganen att erhålla tillfredsställande underlag för sina beslut bör tillgodoses genom att utredningsförfarandet hos barnavårdsorganen själva förbättras. Om det likväl från barnavårdsorganens sida skulle anses föreligga behov av att få frågan, huruvida barn under 15 år begått viss brottslig gärning, prövad av domstol, är det ett spörsmål, som lämpligen bör upptagas under arbetet med den nya barnavårdslagstiftningen, varvid även resultatet av utredningen angående administrativa frihetsberövanden bör beaktas.

Utredningen om administrativa frihetsberövanden yttrar:

Det måste anses vara ett angeläget önskemål att utredningen i ett barnavårdsärende i möjligaste mån verkställas inför den myndighet, som har att besluta i ärendet. Därför synes utredning inför annan myndighet böra kunna ske endast om det föreligger ett framträdande behov av en sådan ordning. Bevistalan torde, såsom ock strafflagberedningen framhåller, erfordras endast i sällsynta fall. Främst torde förslaget härutinnan ha föranletts av tanken på sådana fall som det s. k. Perstorpsfallet, där bevisfrågorna voro ovanligt besvärliga. Det synes dock knappast som om sådana fall, som uppenbarligen äro ytterligt sällsynta, skulle motivera införandet av särskild bevistalan vid domstol.

Utredningen om administrativa frihetsberövanden avser att för handläggning av bl. a. ärenden angående omhändertagande av barn och ungdom föreslå ett länsorgan av mera domstolsmässig karaktär än länsstyrelsen enligt nuvarande ordning har och med mera domstolsmässig handläggning än den som för närvarande förekommer. Utredningen kommer bl. a. att föreslå att förutsättningar skapas för ett i möjligaste mån kontradiktoriskt förfaran-

de, att möjlighet beredes att förebringa vittnesbevisning inför organet samt att den saken rör får rätt att vid handläggning inför organet anlita offentligt biträde. Om en sådan ordning genomföres, synes skälen för att bereda möjlighet till bevistalan inför domstol ytterligare minska i vikt.

Av de tillstyrkande myndigheterna har *hovrätten för Nedre Norrland, Stockholms rådhusrätt och föreningen Sveriges häradshövdingar* reagerat mot uttalandet i motiven, att domstolens avgörande i målet ej skall vara bindande för de barnavårdande organen. Hovrätten uttalar, att det ej kan vara lämpligt att t. ex. en barnavårdsnämnd, sedan domstolen prövat huruvida den misstänkte begått viss brottslig gärning och därvid kommit till en friande dom, ånyo prövar samma material och bestämmer sig för en annan uppfattning. Nämnda förening framhåller att, om nya omständigheter skulle framkomma efter domen, ändring i domen bör sökas i den ordning som rättegångsbalken föreskriver, och föreningen hemställer, att lagtexten erhåller sådan avfattning, att därav tydligt framgår, att frågan om den unges skuld eller icke skuld till gärningen genom den lagakraftvunna domen är rättskraftigt avgjord.

Göta hovrätt anser det vara ett oeftergivligt villkor att — om institutet bevistalan skulle införas — genom domstolens lagakraftvunna avgörande blir definitivt fastslaget, huruvida den misstänkte begått den påstådda gärningen eller ej. Det bör enligt hovrättens mening icke ifrågakomma, att administrativa myndigheter skulle kunna ompröva en av domstol meddelad dom.

Beträffande avfattningen av lagtexten uttalar *Svea hovrätt*, att vad som avses med »ur allmän synpunkt» icke framgår med önskvärd tydlighet. Den allvarliga åtgärden att ställa ett barn inför domstol bör icke vidtagas, såframt icke åtgärden är ofrånkomlig. Förutsättningarna för bevistalan bör därför enligt hovrätten anges snävare än i förslaget. Även *Sveriges advokatsamfund*, som instämmer i de synpunkter som beredningen anlagt på förutsättningarna för bevistalan, önskar att stadgandet får en utformning, som ger ett mera exakt uttryck för vad som åsyftas. *Föreningen Sveriges landsfiskaler* anser, att åtminstone den begränsningen för anställande av bevistalan bör komma till uttryck i lagtexten, att barnet skall ha begått brottslig gärning »av allvarlig beskaffenhet», och *landsfogden i Skaraborgs län* föreslår, att möjligheten till bevistalan inskränkes till vissa grövre brott.

Hovrätten för Nedre Norrland och utredningen om administrativa frihetsberövanden kan icke ansluta sig till beredningens uttalande, att bevistalan någon gång skulle kunna anställas, även om åklagaren icke finner så starka skäl föreligga som skulle krävas för åtal om den unge varit över 15 år. Enligt dessa remissmyndigheters mening kan det icke vara motiverat att fordra mindre starka skäl för att ställa någon inför domstol om han är under 15 år än om han uppnått denna åldersgräns.

Stockholms barnavårdsnämnd finner det tillfredsställande, att endast barnavårdsorgan erhållit initiativrätt till anställande av bevistalan, eftersom det bör kunna förutsättas att dessa organ kommer att beakta de risker för vilka barnet utsättes. För att nå enhetlighet i bedömningen och skapa ytterli-

gare säkerhet för att bevistalan förbehålles undantagsfallen, anser barnavårdsnämnden, att den prövnings- och beslutanderätt, som enligt förslaget tillkommer åklagare, bör läggas i händerna enbart på riksåklagaren. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* ifrågasätter, om det bör ankomma på barnavårdsnämnd att begära anhängiggörande av bevistalan. Lämpligen bör enligt länsstyrelsen barnavårdsnämnden ha att anmäla förhållandet till länsstyrelsen, som med utnyttjande av sina resurser får utreda och bedöma ärendet i hela dess vidd. Framställning till åklagaren om anställande av bevistalan får därefter göras av länsstyrelsen, om det bedömes erforderligt. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser, att statsåklagare bör ha möjlighet att anställa bevistalan utan föregående hänvändelse från länsstyrelse eller barnavårdsnämnd. Syftet att säkra bevisningen kan till väsentlig del motverkas genom den fördröjning av ärendets handläggning, som orsakas av att ytterligare en instans skall taga ställning till frågan.

I fråga om procedurbestämmelserna uttalar *Stockholms barnavårdsnämnd*, att påfrestningen för ett barn att ställas inför domstol skulle kunna minskas, om man låter rätten utgöras av en enmansdomstol. En annan utväg att minska den psykiska pressen på barnet är att förlägga förhandlingen till hemmet eller annan miljö, som icke är för barnet främmande. Ytterligare en möjlighet är att hålla barnet utanför förhandlingen. Nämnden framhåller, att barns inställelse inför domstol i de allra flesta fall kan undvikas med lämplig enskild förhörsteknik under användande av tekniska hjälpmedel såsom bandinspelning. *Stockholms rådhusrätt* och *Sveriges advokatsamfund* uttalar, att med hänsyn till de förutsättningar, under vilka bevistalan skall kunna anställas, en undantagslös regel bör givas om att offentlig försvarare skall förordnas. Enligt *justitiekanslersämbetets* mening föreligger ej skäl att för den unge uppställa andra begränsningar i talerätten än som eljest gäller.

Departementschefen. Enligt vad erfarenheten givit vid handen och den kriminologiska forskningen bestyrkt begås ett mycket stort antal brott av ungdom i de lägre åldrarna. Medan maximum för en mansålder sedan ansågs ligga i åldersklasserna närmast över 20 år och för något mer än tjugo år sedan i åldersklassen 15—17 år, synes man nu ha att räkna med att den brottsliga aktiviteten når sitt maximum ännu tidigare.

Detta har medfört, att barnavårdsnämnderna i allt större utsträckning fått syssla med kriminell ungdom under 15 års ålder. Att nämnderna har att ingripa när sådan ungdom på grund av brottslig gärning är i behov av särskilda tillrättaförande åtgärder framgår av 25 § barnavårdslagen. Allt större vikt har kommit att fästas vid att barnavårdande åtgärder sättes in på ett så tidigt stadium, att en fortsatt ökning av den unges sociala anpassningssvårigheter förhindras. Stundom kan frågan, huruvida barnavårdande organ skall ingripa, vara helt beroende av om den unge visas ha begått brottslig gärning.

Främst då det gäller allvarigare brottslighet kan nackdelar uppstå av det

förhållandet, att förfarandet inför barnavårdsorganen ej i första hand är utformat för att användas vid utredning om brott. Förfarandet är ej kontradiktoriskt, och verklig bevisupptagning kan ej ske.

Ett uppmärksammat brottsfall för ett femtontal år sedan (regeringsrättens årsbok 1948 not. S 131) gav anledning till en diskussion om olika utvägar att förbättra barnavårdsorganens möjligheter att erhålla tillfredsställande underlag för de beslut, som grundas å lagöverträdelse av icke straffmyndiga. Strafflagberedningens förslag om bevistalan har framsprungit ur denna diskussion.

Beredningen har eftersträvat att ge barnavårdsorganen möjlighet att, när den utredning de kan åstadkomma icke ger klarhet i saken, hänskjuta frågan om den unge begått brottslig gärning till domstols prövning. Spörsmålet har samband med hur förfarandet inför barnavårdsorganen anordnas. När frågan härom diskuterades vid nya barnavårdslagens tillkomst, fann man det ej påkallat att utforma reglerna med särskild hänsyn till möjligheterna att åstadkomma brottsutredning utan det förutsattes, att frågan här om skulle behandlas i annat sammanhang (se L²U 1960: 5). Under arbetet med brottsbalken har jag tagit avstånd från den lösning på förevarande problem som inrättandet av särskilda barn- eller ungdomsdomstolar skulle innebära och förklarat mig ämna ta ställning till strafflagberedningens förslag vid ett senare tillfälle (prop. 1962: 10 del C s. 88 och 429).

Vad frågan nu främst gäller är att möjliggöra en utredning om brott av samma beskaffenhet som i brottmål. Är en sådan möjlighet av behovet påkallad, måste det uppenbarligen vara lämpligast att utredningen sker inför domstol. Den ytterligare förbättring av förfarandet i barnavårdsmål som kan bli följden av det utredningsarbete som nu bedrivs av förvaltningsdomstolskommittén — vilken även har att beakta de förslag som framlagts av utredningen om administrativa frihetsberövanden — torde knappast kunna förväntas helt tillgodose de krav som ställs i fråga om rena brottsutredningar. Med hänsyn härtill och då det övervägande positiva mottagandet av förslaget om bevistalan synes utgöra tecken på att detta institut skulle fylla ett tillräckligt stort praktiskt behov för att förtjäna att införas i svensk rätt, vill jag förorda att regler härom upptages i den nu föreslagna lagen.

I fråga om förutsättningarna för den prövning det här gäller och reglerna om förfarandet torde vad strafflagberedningen föreslagit i huvudsak kunna accepteras. Naturligt nog torde bevistalan endast ifrågakomma, då den unge misstänkes för gärning av allvarigare beskaffenhet. Genom den föreslagna dubbla prövningen av frågan, huruvida bevistalan skall anställas, torde något missbruk av institutet ej behöva befaras. Vederbörande barnavårdsnämnd eller länsstyrelse skall först från sina utgångspunkter avgöra, huruvida det finns anledning att göra framställning om bevistalan. Åklagaren har därefter att självständigt taga ställning till om bevisläget motiverar, att sådan talan anställs. Jag vill understryka, att åklagaren bör iakttaga stor försiktighet i de fall, då han finner skälen vara svagare än som skulle ha krävts för åtal, om den unge fyllt 15 år. Att det likväl i sådant fall icke skall vara

uteslutet att föra talan kan ha sitt värde, när det framstår som ett betydande intresse att få domstols avgörande av frågan om utredningen ger vid handen att den unge är skyldig till gärningen eller icke.

Vilka åklagare som skall verkställa prövningen och väcka talan, torde få avgöras i instruktionsväg. Starka skäl föreligger att låta prövningen av dessa ömtåliga och sannolikt också sällsynta ärenden anförtrös åt överordnad åklagare.

Det kan enligt min mening icke komma i fråga att formellt binda det barnavårdande organet vid den i domen uttalade uppfattningen. De remissförslag, som framförts, bottnar säkerligen i överdrivna farhågor för att icke domstolens efter noggrann prövning gjorda slutsatser skall väga tillbörligt tungt vid den följande administrativa behandlingen av barnavårdsärendet. Det bör, såsom strafflagberedningen framhållit, uppmärksammas att det är barnavårdsorgan som på grund av sin osäkerhet om bevisläget tagit initiativ till domstolsprövningen.

Beträffande förfarandet torde kunna hänvisas till de i den nu föreslagna lagen upptagna reglerna om mål rörande brott av underårig. I ärenden av detta slag torde förhandlingens offentlighet regelmässigt få anses vara till sådan uppenbar olägenhet för den unge, att handläggningen jämlikt 9 § bör ske inom stängda dörrar. Likaledes torde 12 § medföra, att offentlig försvarare i praktiken alltid förordnas.

De yttre arrangemangen vid förhandling i anledning av att bevistalan väckts kan utan särskilda föreskrifter anpassas efter vad hänsyn till den unge kräver. Intet hinder möter mot att förhandlingen hålles utanför vanlig rättegångslokal.

Förslag till lag om verkställighet av bötesstraff

Tid efter annan framförda önskemål om olika ändringar i lagstiftningen om verkställighet av bötesstraff samt iakttagelser, som gjorts rörande lagstiftningens tillämpning, har medfört att frågan om en översyn av vissa delar därav sedan länge varit aktuell. Brottsbalken har gjort det nödvändigt att vidtaga åtskilliga ändringar och kompletteringar i 1937 års lag om verkställighet av bötesstraff. I samband därmed synes emellertid — i avvaktan på den av nordiska straffrättskommittén upptagna utredningen om bötesstraffets utformning — vissa ytterligare ändringar böra vidtagas i de nuvarande reglerna. Då härigenom flertalet av den gällande lagens paragrafer kommit att beröras av ändringar och flera nya stadganden tillkommit, har den verkställda omarbetningen av bötesverkställighetsreglerna givits formen av ett förslag till ny lag om verkställighet av bötesstraff. Härigenom har även blivit möjligt att vidtaga vissa önskvärda redaktionella ändringar i den äldre lagtexten.

Gällande regler om verkställighet av bötesstraff

Verkställighet av bötesstraff sker genom frivillig eller framtvingad betalning eller genom böternas förvandling till fängelse. Huvudreglerna härom finnes i lagen den 9 april 1937 om verkställighet av bötesstraff (bötesverkställighetslagen). Till lagen ansluter sig kungörelsen den 18 november 1938 med vissa föreskrifter rörande tillämpning av lagen om verkställighet av bötesstraff (tillämpningskungörelsen). I förordningen den 14 december 1917 angående indrivning och redovisning av böter (bötesindrivningsförordningen) är — med undantag för vissa speciella fall — regler meddelade om bötesbeslutets avlämnande för verkställighet samt om indrivning och redovisning av böter. Lagen den 22 juni 1939 om villkorlig dom innehåller bestämmelser angående villkorligt anstånd med verkställande av förvandlingsstraff. Slutligen finnes i skilda författningar stadganden, som angår bötesverkställigheten.

Böter kan ej uttagas tvångsvis förrän beslut, varigenom böterna ådömts, vunnit laga kraft; dock får på grund av hovrätts beslut utmätning under vissa förutsättningar ske på ett tidigare stadium (52 § utsökningslagen och 22 § promulgationsförordningen till denna lag). Enligt 5 kap. 20 § andra stycket strafflagen bortfaller ådömda böter, sedan tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, där ej dessförinnan talan om böternas förvandling blivit anställd. Har förvandlingsstraff för böter ålagts, får på grund av stadgandet i 5 § bötesverkställighetslagen böterna icke uttagas ändå att preskription ej inträtt.

Bötesverkställighetslagen upptar två huvudavsnitt, det ena (1—6 §§) om betalning och indrivning av böter samt det andra (7—19 §§) om förvandling av böter. Härtill kommer särskilda bestämmelser samt övergångsstadganden. Reglerna i det förstnämnda avsnittet präglas av önskemålet att främja och underlätta en frivillig bötesbetalning. I detta syfte äger indrivningsmyndigheten bevilja den bötfälde anstånd med betalningen eller medgiva avbetalning (1—3 §§). Erlägges ej böterna i föreskriven ordning, skall de indrivnas. Undantag härifrån gäller i vissa fall beträffande böter avseende fylleri eller förargelseväckande beteende. Dylika böter, som icke tillika avser annat brott, får nämligen icke uttagas, om den bötfälde efter gärningens begående enligt meddelat beslut intagits å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller frivilligt ingått å sådan anstalt och förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader. Från utmätning för böter må utöver sådan egendom, som alltid är fri från utmätning, även undantagas nödig bostad och egendom, som i den bötfälldes näring fordras för att bereda nödig bärgning åt honom, hans maka och oförsörjda barn eller adoptivbarn (4 §).

Erlägges ej böter till fullo, skall vad som återstår oguldet förvandlas till fängelse (7 §). Från denna huvudregel är undantag stadgade för vissa fall. Vissa låga bötesstraff, s. k. småböter, får sålunda som regel icke förvandlas (8 §). Till dylika böter hänföres bötesstraff, som ej överstiger 5 dags-

böter eller 25 kronor omedelbart i penningar eller vid gemensamt straff 10 dagsböter respektive 50 kronor. Även småböter skall dock förvandlas, därest omständigheterna föranleder till antagande att den bötfällda av tredska eller uppenbar vårdlöshet underlåtit att betala böterna eller att förvandling erfordras för hans tillrättaförande eller bötesstraffet ådömts för fylleri och den dömde under de före förvandlingen senast förflutna två åren tre eller flera gånger fällts till ansvar för sådan förseelse (8 §). — Förvandling får ej heller ske av böter som ådömts någon, innan han enligt meddelat beslut intagits å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller frivilligt ingått å sådan anstalt, och förbundit sig att kvarstanna där sex månader, eller intagits å tvångsarbetsanstalt eller för samhällsvård i ungdomsvårdsskola. Har förvandlingsbeslut redan meddelats, förfaller detta. Böter, som ådömts efter intagandet men före utskrivningen, må ej förvandlas med mindre anstaltens styrelse påkallar detta (9 §). — Undantag från huvudregeln om förvandling gäller vidare i vissa fall beträffande böter för fylleri och vissa därmed jämställda alkoholbrott. Uppkommer fråga om förvandling av dylika böter och har den bötfällda blivit dömd för minst tre under de senaste två åren begångna gärningar av ifrågavarande slag, skall åklagaren, innan talan om förvandling väckes, göra anmälan om förhållandet till vederbörande nykterhetsnämnd. Därest nämnden inom två månader därefter gör ansökan om den bötfälldes intagning å vårdanstalt för alkoholmissbrukare, får talan om förvandling icke föras. Leder sådan ansökan till beslut om intagning, förfaller frågan om böternas förvandling. Göres icke ansökan eller resulterar den icke i ett beslut om intagning, skall däremot talan om förvandling föras (11 §). — Föreskrifter finnes slutligen i vissa specialförfattningar, att däri upptagna böter icke må förvandlas.

Förvandlingsstraffets längd bestämmes efter antalet dagsböter enligt en fallande skala till lägst 10 och högst 90 dagars fängelse. Dagsbot som endast delvis erlagts anses såsom obetald. Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat belopp av fem kronor anses svara mot en dagsbot (13 §). Om förvandling skall ske av något bötesstraff och den bötfällda även häftar för andra böter som må förvandlas, skall förvandling ske av samtliga böter och gemensamt förvandlingsstraff bestämmas efter sammanräknade antalet dagsböter. Skall bötesstraff med olika dagsbotsbelopp förvandlas samtidigt och har avbetalning skett, skall denna avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot (14 § första stycket). I några fall när särskilt förvandlingsstraff bestämmes för vissa böter, sedan andra böter förvandlats, skall vid förvandlingen eller verkställigheten den gemensamma strafftiden anpassas till det straff, som skulle ha erhållits vid en samtidig förvandling av böterna (14 § andra stycket samt 18 §).

Kan i fråga om normerade böter med skäl antagas, att den bötfällda gjort vad han förmått för att betala böterna, må, om med hänsyn till omständigheterna så prövas skäligt, förvandlingsstraffet sättas lägre än som följer enligt nyssnämnda beräkningsgrunder, dock ej under sex dagar, eller den bötfällda befrias från förvandlingsstraff. Finnes i fråga om andra böter skäl

för motsvarande antagande, må enahanda nedsättning av förvandlingsstraffet ske, om synnerliga skäl föreligger därtill. Har böterna till huvudsaklig del erlagts och är vad som återstår ringa, må den bötfällde befrias från förvandlingsstraff (15 §).

Enligt lagen om villkorlig dom kan villkorligt anstånd med förvandlingsstraffets verkställande beviljas, därest ej omständigheterna föranleder till antagande, att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet har underlåtit att betala böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande (4 §). Prövotiden skall i villkorliga domar av detta slag bestämmas till två år (5 § samma lag). Om så prövas erforderligt, kan den dömda ställas under övervakning och åläggas att iakttaga särskilda föreskrifter.

Vissa bestämmelser i bötesverkställighetslagen hänför sig till själva förfarandet. Beträffande beslut angående avbetalning eller anstånd med betalning gäller, att beslutet ej kan komma under högre myndighets prövning annat än i samband med klagan över utmätning eller införsel (6 §).

Talan om förvandling utföres av allmän åklagare och upptages av allmän underrätt i den ort, där den bötfällde finnes, eller av den underrätt, vid vilken den i målet ifrågavarande ansvarstalan förts (10 §). Rätten är domför med tre i nämnden. Åklagaren och den bötfällde skall kallas till förhör inför rätten; målet får dock handläggas och avgöras utan hinder av att den bötfällde uteblivit. I övrigt gäller i tillämpliga delar samma processuella regler som beträffande mål om allmänt åtal (16 §).

Praktiskt betydelsefull är domstolens plikt att hänskjuta saken till ny behandling av indrivningsmyndigheten, om ytterligare prövning finnes vara erforderlig i fråga om avbetalning eller anstånd med betalning eller åtgärd för indrivning av böterna (12 §). Erbjuder den bötfällde betalning efter underrättens avgörande, får beslut om sådant hänskjutande endast om synnerliga skäl föreligger meddelas av hovrätt (19 §).

I beslut om bötesförvandling må förordnas, att beslutet skall verkställas utan hinder av att det ej vunnit laga kraft (17 §). Sedan beslut om bötesförvandling meddelats, får förvandlingsstraffet ej ändras på grund av betalning (5 §). Fullföljdsrätten är i förvandlingsmål i vissa hänseenden begränsad. Sålunda får klagan ej föras över beslut, varigenom saken hänskjutits till ny behandling av indrivningsmyndigheten. Hovrätts beslut i förvandlingsmål får vidare icke överklagas (19 §).

Bötesverkställighetslagens bestämmelser är tillämpliga också på viten. Liksom beträffande böter gäller dock, att förvandling i vissa fall icke kan komma i fråga på grund av förbud däremot i den författning, där vitesföreskriften meddelats (21 §).

Av brottsbalken föranledda ändringar i gällande regler

Brottsbalken medför åtskilliga, ehuru icke mera genomgripande ändringar i bötesystemet (25 kap.). Uppdelningen i dagsböter och penningböter bibehålles. Reglerna om lägsta och högsta dagsbotsantal överensstämmer vidare med gällande rätt.

De belopp, vartill dagsbot lägst och högst må bestämmas, har emellertid höjts från 1 och 300 kronor till 2 respektive 500 kronor. Gränsen mellan penningböter och dagsböter har flyttats från 300 till 500 kronor varjämte det belopp, som högst må utdömas vid penningböter såsom gemensamt straff, höjts från 500 till 1 000 kronor. Bötesminimum vid såväl dagsböter som penningböter har vidare i brottsbalken höjts från 5 till 10 kronor.

De angivna höjningarna av olika bötesbelopp återverkar i vissa hänseenden direkt på reglerna om verkställighet av bötesstraff. Mot höjningarna svarande ändringar i dessa regler måste därför vidtagas (9 § första stycket och 15 § tredje stycket i förslaget).

Enligt 33 kap. 2 § brottsbalken skall under vissa förutsättningar böter kunna ådömas för brott, som någon begått under inflytande av sinnessjukdom eller annan därmed jämförlig abnormitet. Det har förutsatts, att förvandling av dylika böter icke skall kunna ske. Bestämmelse därom har intagits i förslaget till ny bötesverkställighetslag (10 §).

Vid brottsbalkens ikraftträdande upphäves lagen om villkorlig dom och ersättes med nya, i brottsbalken intagna regler. Dessa innehåller icke några stadganden om sådant anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff för böter, som för närvarande kan beviljas genom villkorlig dom. Erforderliga bestämmelser härom har i stället ansetts böra intagas bland reglerna om verkställighet av bötesstraff. I överensstämmelse härmed har vissa stadganden i förevarande hänseende, som finnes i lagen om villkorlig dom, upptagits i lagförslaget (18 och 19 §§).

Enligt 35 kap. 7 § brottsbalken bortfaller ådömda böter när tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, därest den dömde ej dessförrinnan delgivits ansökan om förvandling av böterna. I fråga om bortfallande av böter, sedan sådan ansökan delgivits, samt av ålagt förvandlingsstraff hänvisas i balken till vad särskilt finnes stadgat. De regler i sistnämnda hänseenden som åsyftas har upptagits i det föreliggande förslaget. Därvid har jämte frågan om bortfallande av förvandlingsstraff reglerats verkan i preskriptionshänseende av beslut i förvandlingsmål, varigenom saken hänskjutes till ny behandling av indrivningsmyndigheten (25 och 26 §§ i förslaget).

Övriga ändringar

Såsom inledningsvis anförts har översynen av bötesverkställighetsreglerna givit anledning även till andra ändringar i dessa än dem som föranletts av brottsbalken. Av förstnämnda ändringar synes några böra särskilt framhållas. Till dessa hör att betalning av böter enligt förslaget skall kunna ske

även efter det beslut om förvandling meddelats men innan verkställighet av det ådömda förvandlingsstraffet påbörjats och att dylik betalning skall kunna leda till minskning eller bortfall av förvandlingsstraffet (6 och 22 §§ i förslaget). Vidare föreslås att i fråga om böter, vid vilka enligt föreskrift i bötesverkställighetslagen förvandling är utesluten, domstol under vissa förutsättningar skall kunna befria den bötfällda även från betalningsskyldigheten (5 §). Slutligen torde i detta sammanhang böra nämnas den ändring, som föreslås i reglerna om bestämmande av förvandlingsstraff och som går ut på att vid ådömande av gemensamt förvandlingsstraff verkställd avbetalning skall avräknas å det äldsta bötesstraffet i stället för som för närvarande å bötesstraff med lägre dagsbot (16 §).

De övriga ändringarna kännetecknas av en strävan att ytterligare begränsa användningen av förvandlingsstraff och innebär i detta hänseende närmast en utbyggnad av vissa av de nuvarande stadgandena. I de bestämmelser, som särskilt har avseende å verkställighet av böter vid olika alkoholbrott (4 och 12 §§) och som i huvudsak övertagits från den gällande lagen, har den ändringen vidtagits, att intagning för samhällsvård i ungdomsvårdsskola jämförts med intagning å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare i vad avser verkningarna i bötesverkställighetshänseende. Ändringen innebär ett beaktande av att, då fråga är om alkoholmissbruk hos ungdom, erforderliga åtgärder skall vidtagas inom ramen för samhällets barn- och ungdomsvård. Det nuvarande stadgandet (9 §) om ett allmänt undantag från förvandling av böter, som ådömts den som intagits i vissa anstalter, har i ett par hänseenden utvidgats. Sålunda föreslås att den regel stadgandet innehåller skall bli tillämplig även på den som enligt 31 kap. 3 § brottsbalken överlämnats till vård enligt sinnessjuklagen och på grund härav intagits å sjukhus samt på den som intagits i fångvårdsanstalt för att undergå fängelse i två år eller däröver (11 §). En omarbetning har slutligen skett av de nuvarande reglerna om möjlighet för domstolen att i förvandlingsmål nedsätta eller eftergiva förvandlingsstraff (17 §). Förslaget går i denna del ut på att lämna utrymme för en friare prövning och att särskilt vad gäller eftergivande av förvandlingsstraff ge domstolarna ökade möjligheter att beakta särskilda omständigheter.

Genom det framlagda lagförslaget torde det omedelbara behovet av ändringar och kompletteringar av de gällande bötesverkställighetsreglerna i huvudsak ha blivit tillgodosett. På längre sikt kan emellertid en ytterligare reformering av dessa komma att övervägas inom ramen för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Frågan om bötesstraffets utformning har nämligen såsom förut nämnts ansetts böra upptagas av den nordiska straffrättskommittén, som nyligen börjat utreda denna fråga.

De särskilda bestämmelserna

Liksom den gällande lagen upptar lagförslaget två huvudavdelningar, »Betalning och indrivning av böter» (1—7 §§) och »Förvandling av böter» (8—20 §§). Härutöver har under en särskild rubrik »Allmänna bestäm-

meler» (21—28 §§) sammanförts stadganden angående handläggningen inför domstol, bestämmelserna om verkan av betalning av böter efter förvandlingsbeslut, de förut berörda preskriptionsbestämmelserna samt vissa andra stadganden.

Betalning och indrivning av böter

1 §.

Denna paragraf, som innehåller de viktigaste bestämmelserna om avbetalning och anstånd med betalning av böter, överensstämmer i sak med 1 § i den gällande lagen.

I fråga om förutsättningarna för anstånd och avbetalning synes den nuvarande lydelsen icke helt täcka stadgandets avsedda innehåll. Däri föreskrives att anstånd eller avbetalning må medgivas, därest den bötfällde »icke utan att oskäligt betungas förmår att genast utgiva böterna». Denna lydelse utesluter formellt sett möjligheten, att den bötfällde icke alls förmår att genast betala böterna. Stadgandet har i detta hänseende förtydligats i förslaget.

2 §.

I paragrafen har utan sakliga ändringar sammanförts innehållet i 2 och 3 §§ i den gällande lagen. Första stycket motsvarar nuvarande 2 § medan det andra stycket motsvarar 3 §.

3 §.

Paragrafen motsvarar utan sakliga ändringar första meningen i första stycket samt hela andra stycket i nuvarande 4 §. Återstoden av denna upptar det undantag från indrivning, som gäller i vissa fall i fråga om böter för fylleri och förargelseväckande beteende. Denna del har utbrutits till en särskild paragraf (4 §).

4 §.

Paragrafen motsvarar i sak det stadgande, som enligt vad nyss anförts utbrutits ur 4 § i den gällande lagen.

I förhållande till vad nu gäller har vidtagits den ändringen att det undantag från indrivning, som stadgandet innehåller, utvidgats till att gälla även för det fall att den bötfällde intagits i ungdomsvårdsskola. Ändringen är närmast föranledd av en framställning därom från *socialstyrelsen* den 5 januari 1962. Styrelsen anför i framställningen bl. a. följande.

Enligt 25 § b) barnavårdslagen, vilken trätt i kraft den 1 januari 1961, har barnavårdsnämnd att vidtaga åtgärder, om någon som ej fyllt 21 år på grund av missbruk av rusdrycker eller narkotiska medel är i behov av särskilda tillrättaförande åtgärder från samhällets sida. Uppstår fråga om anstaltsbehandling av alkoholskadade barn och ungdomar, torde denna behandling, ifall den icke skall försiggå på sjukhus, i allmänhet bättre kunna meddelas i ungdomsvårdsskola än inom den anstaltsorganisation, som är avsedd för vuxna alkoholskadade och där inga särskilda anordningar kan eller

bör vidtagas för mottagande av underåriga. Socialstyrelsen har också under år 1961 låtit vid ungdomsvårdsskola inskriva åtskilliga ungdomar, vilka varit spritmissbrukare. Vid Långanäs yrkesskola finnes en särskild avdelning för det spritmissbrukande äldre klientelet.

Enligt 69 § barnavårdslagen må statsåklagare eftergiva åtal för brott, som elev vid ungdomsvårdsskola begått före utskrivningen från skolan. Bestämelsen utgör en motsvarighet till 57 § nykterhetsvårdslagen. Däremot finnes för närvarande, fransett nådevägen, ingen möjlighet att eftergiva sådana böter för fylleri och förargelseväckande beteende, som ådömts före intagningen. Helt nyligen har elever, som utskrivits från Långanäs yrkesskola, sedan de blivit arbetsplacerade, genom införsel fått sina löner reducerade till betalning av böter, som ådömts före intagningen på ungdomsvårdsskolan. En sådan åtskillnad mellan de yngre och de äldre alkoholmissbrukarna är enligt socialstyrelsen föga tillfredsställande.

Vid remissbehandling av framställningen har icke framförts någon erinran mot den föreslagna ändringen. *Barnavårdsnämnden i Stockholm* uttalar sig vidare för en sådan ytterligare utvidgning av stadgandet, att även andra former av omhändertagande enligt 25 § b) barnavårdslagen än inskrivning i ungdomsvårdsskola inbegripes däri. *Riksåklagarämbetet* å sin sida framhåller, att stadgandet icke bör göras tillämpligt på den som enligt 30 § barnavårdslagen omhändertagits för utredning och i anslutning härtill placerats i ungdomsvårdsskola.

Departementschefen. Mot den föreslagna ändringen kan göras gällande, att den medför, att böter för enstaka fylleriförseelser bortfaller även i sådana fall, då hemfallenhet åt alkoholmissbruk icke föreligger och grunden för intagningen i ungdomsvårdsskola huvudsakligen varit av annan art. Även i sådana fall torde dock det aktuella fylleriet vanligen utgöra en del av den asocialitet, som man vill komma till rätta med genom intagningen. I betraktande härav får anses motiverat att utan särskilda inskränkningar låta befrielse från de berörda böterna inträda. Befrielsen bör emellertid i överensstämmelse med vad riksåklagaren anfört avse endast bötfälld, vilken intagits i ungdomsvårdsskola för samhällsvård.

5 §.

Paragrafen saknar motsvarighet i den nuvarande lagen.

Socialstyrelsen anför i den framställning om bortfall av böter för fylleri och förargelseväckande beteende, som berörts i det föregående vid 4 §, att styrelsen övervägt att även föreslå, att ungdomsvårdsskoleelever skulle befrias från alla före intagningen i ungdomsvårdsskola ådömda böter, oberoende av vilka brott böterna hänför sig till. Då denna fråga syntts böra bedömas i ett större sammanhang, har styrelsen emellertid inskränkt sig till att hemställa om den angivna ändringen i 4 §.

Departementschefen. Frågan om möjligheten att generellt medgiva bortfall av böter för vilka brott det vara må har såsom socialstyrelsen antytt betydelse även beträffande andra bötfällda än sådana som intagits i ungdoms-

vårdsskola. Motsvarande situation föreligger sålunda i fråga om bötfällda i allmänhet, vilka intagits i anstalt för icke allenast kort tid, t. ex. vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller fångvårdsanstalt. Olika skäl kan åberopas för att dylika bötfällda bör befrias från böter, som ådömts dem före utskrivningen från anstalten. Den utskrivnes ekonomi har ofta som en följd av anstaltsvistelsen och olika förhållanden i tiden före denna blivit undergrävd och han är vanligen helt beroende av sin arbetsinkomst. Hans vilja till återanpassning i samhället torde vidare icke sällan i hög grad påverkas av hur han bedömer möjligheterna att ekonomiskt reda upp sin situation. En bötesindrivning, som försämrar hans möjligheter härutinnan, kan under sådana förhållanden få mycket ogynnsamma verkningar. Om han har försörjningsplikt, kan böternas uttagande vidare komma att onödigt hårt drabba dem som är beroende av honom för sin försörjning. Att införa en generell regel om bortfall av böter i nu berörda fall är emellertid icke möjligt utan en närmare utredning med avseende å verkningarna därav i olika hänseenden. Frågan därom har med hänsyn härtill tills vidare lämnats öppen. Den tillhör emellertid de spörsmål, som bör övervägas vid en vidare reformering av bötesverkställighetsreglerna.

Då en generell regel om bortfall av böter således icke kunnat förordas men det synts önskvärt att åtminstone i mera uttalade fall söka komma till rätta med de ur olika synpunkter ogynnsamma verkningarna av bötesindrivning hos dem som nyligen utskrivits från anstalt, har införandet av en möjlighet att efter särskild prövning eftergiva betalningsskyldighet för böter i vissa av dessa fall framstått såsom en lämplig utväg. Det förhållandet, att de nämnda verkningarna kan variera avsevärt från fall till fall, talar över huvud taget för en ordning, vid vilken böternas bortfallande göres beroende av omständigheterna i det enskilda fallet. I enlighet med det anförda föreslås i fråga om böter, vilka enligt lagförslaget icke kan förvandlas, att rätten i den ort, där den bötfällda finnes, under vissa förutsättningar skall kunna förordna att böter eller vad av bötesbeloppet återstår obetalat icke skall uttagas. Såsom förutsättningar för ett dylikt förordnande har uppställts, att böternas uttagande skulle vara till synnerligt men för den bötfällda eller någon, som är beroende av honom för sin försörjning, samt att omständigheterna icke ger anledning till antagande, att verkställighet av bötesstraffet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande eller ur allmän synpunkt. Med hänsyn till syftet med det föreslagna stadgandet bör efterskänkande av böterna i vissa fall kunna ske, även om den bötfällda icke gjort vad han kunnat för att betala böterna. Något uttryckligt krav på den bötfällda i detta hänseende torde med hänsyn härtill icke böra uppställas.

Den avgränsning som skett till böter, vilka enligt bestämmelse i lagen icke kan förvandlas, medför att paragrafen blir tillämplig på böter, som förekommer i fall där den bötfällda intagits i anstalt; vilka dessa fall är framgår av lagförslagets 11 §. Men dessutom kommer förevarande paragraf att avse även andra böter, nämligen s. k. småböter (9 §), böter som ådömts med stöd av 33 kap. 2 § brottsbalken (10 §) samt böter i fall, då

efter anmälan av åklagare beslut meddelats om den bötfälldes intagning i vårdanstalt för alkoholmissbrukare men villkorligt anstånd beviljats med beslutets verkställande (12 §). Att paragrafens tillämpningsområde bestämts på detta sätt sammanhänger med att det, i vad avser regler om en domstolsprövning på verkställighetsstadiet, synes önskvärt att om möjligt kunna göra samma regler tillämpliga på samtliga böter, vilka enligt bestämmelse i lagen icke kan förvandlas och således icke kan förekomma i förvandlingsmål. Någon betänksamhet häremot torde icke kunna föreligga beträffande de av de angivna böterna, som icke avser fall där den bötfälde intagits i anstalt. Särskilt gäller detta i betraktande av de särskilda förutsättningar, som uppställts för att befrielse från betalningsskyldigheten för böterna skall kunna erhållas. Dessa förutsättningar gör att i fråga om småböter något utrymme för stadgandets tillämpning i praktiken knappast torde finnas. Vad åter angår böter som ådömes med stöd av 33 kap. 2 § brottsbalken och böter som avses i 12 § i lagförslaget torde, om de nämnda förutsättningarna för paragrafens tillämpning är för handen, icke vara anledning till erinran mot att den bötfälde kommer i åtnjutande av samma behandling som den som varit intagen å anstalt.

Såsom framgår av det anförda föreslås, att stadgandet skall gälla böter som ej kan förvandlas. Visserligen torde de skäl som föranlett stadgandet kunna tillmätas betydelse också när det gäller böter som må förvandlas. Den väsentliga förändring av gällande verkställighetsordning som förslaget innebär bör emellertid tills vidare begränsas. En utvidgning av tillämpningsområdet till att omfatta alla böter kan icke komma under övervägande förrän efter en ingående utredning om konsekvenserna. För den föreslagna avgränsningen kan också anföras, att verkställigheten av förvandlingsbara böter även utan det nya stadgandet kan komma under domstols bedömande och att, om därvid villkorligt anstånd medges beträffande verkställigheten av ådömt förvandlingsstraff, all verkställighet av bötesstraffet inhiberas.

6 §.

Denna paragraf innehåller en i jämförelse med den nuvarande lagen ny reglering. För närvarande gäller att böter ej må uttagas, sedan beslut om förvandlingsstraff meddelats, och att betalning, som erlägges efter beslutet, icke kan medföra ändring av förvandlingsstraffet. I sistnämnda hänseende föreslås genom förevarande paragraf tillsammans med 22 § den ändringen att bötesbetalning, som erlägges efter förvandlingsbeslutet men innan verkställigheten av förvandlingsstraffet påbörjats, skall kunna medföra nedsättning i eller befrielse från förvandlingsstraffet.

Möjligheten att låta betalning, som erlägges efter förvandlingsbeslutet, inverka på förvandlingsstraffet diskuterades vid tillkomsten av den nuvarande lagen (SOU 1935: 36 s. 48). Därvid uttrycktes farhågor för att en dylik möjlighet skulle kunna leda till att den bötfälde lockades att spekulera i möjligheten av villkorlig dom eller straffnedsättning eller straff-

befrielse enligt 16 § andra stycket i den nuvarande lagen. Beträffande de fall, i vilka villkorlig dom meddelats och för vilka de nämnda farhågorna följaktligen icke kunde åberopas, anfördes att den varning, som villkorlig dom innebär, skulle komma att försvagas. Vidare anfördes, att det icke vore tilltalande att ändring i ett meddelat förvandlingsstraff skulle kunna åstadkommas av den bötfällda. Det påpekades slutligen, att den ordning som upptogs i den nuvarande lagen medförde vissa praktiska fördelar med avseende å verkställighet och registrering av förvandlingsstraff.

Att den möjlighet till bötesbetalning, som avvisats vid tillkomsten av den nuvarande lagen, funnits böra medtagas i det föreliggande förslaget sammanhänger med den praxis, som efter hand utvecklats i nådeärenden i motsvarande fall och enligt vilken efter förvandlingsbeslutet erbjuden betalning accepterats såsom skäl för ett eftergivande av förvandlingsstraffet. Denna praxis torde få ses som ett uttryck för en i den praktiska rättstillämpningen naturlig strävan att så långt det är möjligt låta betalning, såsom den primära formen för bötesverkställighet, få företräde framför förvandlingsstraff. Då den varit gällande åtskillig tid och de därunder vunna erfarenheterna givit anledning till en omvärdering av de i det föregående redovisade skälen mot betalning efter förvandlingsbeslutet, har ansetts naturligt att reglera möjligheten härtill i lagen. Erfarenheterna har ej givit belegg för de farhågor för en spekulation i villkorlig dom, vilka främst ansetts tala mot nämnda möjlighet. Det är i detta sammanhang anledning att framhålla dels att bötesindrivningen kommit att bli mycket effektiv, vartill bl. a. utformningen av reglerna om betalning och indrivning av böter torde ha medverkat, och dels att redan det med ett förvandlingsmål förenade obehaget är ägnat att sporra till en ytterligare betalningsprestation i de fall, i vilka utrymme finnes för en sådan. Även om en i vissa hänseenden annan situation inträder, om den angivna möjligheten lagfästes, torde icke finnas tillräckliga skäl att i vart fall fram till dess verkställigheten av förvandlingsstraffet påbörjats vägra godtaga i dess ställe erbjuden betalning. Då ovillkorligt förvandlingsstraff är reserverat för de fall, då den uteblivna betalningen har sin grund i tredska eller uppenbar vårdslöshet, blir detta straff mer ett påtryckningsmedel och en bestraffning av betalningsovillighet än en omvandling av den ursprungliga påföljden. Genom den förordade ordningen uppnås, att förvandlingsstraffets egenskap av påtryckningsmedel helt tillvaratages. Dess effekt i detta hänseende torde för övrigt vara starkast, när straffet bestämts och verkställigheten väntar. Vidare tillgodoses det eljest på olika sätt beaktade allmänna önskemålet att begränsa användningen av förvandlingsstraff.

I de nyssnämnda nådeärendena har genomgående erbjudits full betalning för de resterande böterna. Enligt förslaget accepteras emellertid även delbetalning med däremot svarande avräkning å den i förvandlingsbeslutet bestämda strafftiden. Därest möjlighet till efterbetalning med inverkan på förvandlingsstraffet öppnas genom uttrycklig lagbestämmelse, torde såväl från principiell synpunkt som med hänsyn till vad som anförts om önsk-

vårdheten av att till fullo kunna utnyttja förvandlingsstraffets verkan såsom påtryckningsmedel övervägande skäl tala för att den angivna möjligheten icke begränsas till de fall, då full betalning kan erläggas. Det anförda kan åberopas även till stöd för att låta möjligheten till betalning stå öppen till dess förvandlingsstraffet till fullo verkställts. Då vissa olägenheter i verkställighetshänseende skulle vara förenade med en sådan ordning och betalning under avtjänandet av förvandlingsstraffet måste antagas vara ett föga praktiskt fall, har emellertid efterbetalning ansetts icke böra medgivas längre än till dess verkställigheten av detta straff påbörjats.

Möjligheten till efterbetalning bör stå öppen även för den som erhållit villkorligt anstånd med förvandlingsstraffets verkställande. Det måste nämligen anses skäligt att den som måhända utan egen förskyllan försatts i den situationen, att han icke kunnat betala böterna i tid och därför ådragit sig ett villkorligt förvandlingsstraff, icke utestänges från nämnda möjlighet. Härvid torde man i praktiken endast ha att räkna med det fall, att den dömde genom betalning helt befriar sig från förvandlingsstraffet.

Den föreslagna ordningen för med sig vissa problem, när det gäller beaktandet av betalning, som sker efter förvandlingsbeslutet. Dessa avser främst frågorna om vilka avräkningsregler, som bör gälla vid sådan betalning, och vilken myndighet, som skall ha att besluta om den ändring i förvandlingsstraffet, som betalningen skall föranleda. Härtill återkommer jag i det följande vid 22 §. Därjämte måste beaktas vissa registreringsspörsmål.

De utsträckta möjligheterna till betalning för den dömde föreslås icke kombinera med någon motsvarande utvidgning av möjligheten att indriva böterna. Något praktiskt behov härav torde icke finnas.

Vid en ändring av de nuvarande reglerna i enlighet med vad här föreslagits bör stadgandet i 17 § i den gällande lagen, att förvandlingsbeslut där så förordnas må verkställas utan hinder av att det ej vunnit laga kraft, utgå.

7 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 6 § i den gällande lagen.

Bestämmelsen i andra stycket är föranledd av det nya stadgandet om eftergivande av betalningsskyldighet för böter, som intagits i 5 §.

Förvandling av böter

8 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 7 § första stycket och 21 § andra stycket.

9 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 8 §. I första stycket har dock vidtagits de i det föregående angivna, av brottsbalken föranledda höjningarna av småböternas belopp.

10 §.

Paragrafen saknar motsvarighet i den gällande lagen. Såsom framhållits under förarbetena till brottsbalken (prop. 1962: 10 del C s. 364) bör böter för brott, som någon begått under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämställd med sinnessjukdom, icke kunna förvandlas.

11 §.

Paragrafens första stycke motsvarar utan sakliga ändringar nuvarande 9 §. I andra stycket föreslås två sakligt sett nya stadganden.

Det har synt naturligt att överväga att göra reglerna i paragrafens första stycke tillämpliga även på personer, som intagits å sinnessjukhus. En sådan utvidgning av paragrafens tillämpningsområde torde emellertid icke kunna ske utan begränsning. Det synes böra krävas att den omständighet som skall utesluta förvandling av böter — om det icke är fråga om böter som avses i den nu föreslagna lagens 10 § — utgöres av ett samhällsingripande, varöver den enskilde icke äger disponera, eller som, om det tillkommit på initiativ från hans sida, blir för honom bindande på samma sätt som en tvångsvis åvägabringad åtgärd. Det kan antagas, att i den nya sinnessjuklagstiftningen reglerna om intagning å sinnessjukhus kommer att utformas så, att tvång i stor utsträckning elimineras. Redan för närvarande finnes för övrigt en intagningsform, med vilken icke är förenad kvarhållningsrätt. Under sådana förhållanden synes icke lämpligt med en allmän regel, enligt vilken intagning å sinnessjukhus skulle få till verkan, att möjligheten till förvandling av böter som ådömts den intagne bortföll. En tillfredsställande avgränsning torde erhållas, om stadgandet blir tillämpligt på dem som efter förordnande enligt 31 kap. 3 § brottsbalken intagits å sinnessjukhus. Den situation, som föreligger för dem som i andra fall intagits å sinnessjukhus, torde kunna beaktas inom ramen för möjligheter, som bör ges domstolen att i förvandlingsmål efterskänka förvandlingsstraff; detta spørsmål kommer att närmare behandlas i det följande vid 17 §. Dessa möjligheter bör över huvud taget kunna omfatta fall, i vilka det på grund av vederbörandes sjukdom framstår såsom väl motiverat att eftergiva förvandlingsstraffet, och därigenom även det fall, att den bötfällde enligt 31 kap. 4 § brottsbalken överlämnats till öppen psykiatrisk vård. Särskilda bestämmelser som tar sikte på den sistnämnda kategorien torde icke böra meddelas nu.

I skrivelse från *riksåklagaren* den 12 november 1957 har upptagits frågan om att från förvandling undantaga även böter, vilka ådömts den som undergår mångårigt frihetsstraff. För en sådan ordning talar framför allt vissa praktiska skäl. Några betänkligheter däremot torde heller icke kunna anföras. Den regel, som enligt första stycket i förevarande paragraf gäller för böter vid annan anstaltsvistelse, föreslås därför bli tillämplig på böter varom här är fråga. Vad angår längden av det fängelsestraff, som skall kunna inverka på böternas förvandlingsbarhet, torde gränsen lämpligen kunna dra-

gas vid två år. Härvid får hänsyn tagas till den tid under vilken den dömdes i ett sammanhang skall undergå fängelse, om flera domar samtidigt verkställas.

Den nämnda regeln blir ett komplement till vad som enligt brottsbalken gäller om verkan av andra allvarliga påföljder. Om dom å fängelse å livstid, ungdomsfängelse eller internering förekommer till verkställighet samtidigt med böter eller förvandlingsstraff för böter, skall nämligen de förra påföljderna träda i stället för böterna eller förvandlingsstraffet (34 kap. 11—13 §§).

Ett spørsmål som övervägts i förevarande sammanhang är om med hänsyn till de regler, som i brottsbalken meddelats för bestämmande av fängelse i vissa fall när villkorlig dom eller skyddstillsyn undanröjes (27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 34 kap. 5 och 6 §§), anledning kunde finnas att i fråga om bortfall av möjligheten till förvandling av böter behandla böter, som ådömts enligt 27 kap. 2 § och 28 kap. 2 § brottsbalken, annorlunda än andra böter. Någon dylik särbehandling av de nämnda böterna har emellertid icke ansetts böra förekomma.

Vid tillämpningen av vad som sägs i förevarande paragrafs första stycke torde, i de fall som avses i andra stycket, befogenheten att påkalla förvandling av böter, som ådömts efter intagningen men före utskrivningen, få tillkomma sjukvårdsläkaren och fångvårdsanstaltens styresman.

12 §.

Denna paragraf motsvarar i huvudsak nuvarande 11 §.

I den skrivelse från *socialstyrelsen*, för vilken redogjorts i anslutning till 4 §, har styrelsen föreslagit den ändringen av nuvarande bestämmelser att åklagaren, om den bötfälle är under 21 år, skall göra anmälan till såväl nykterhetsnämnden som barnavårdsnämnden och att frågan om böternas förvandling skall vara förfallen jämväl i det fall, att barnavårdsnämnden inom två månader gör ansökan om den bötfälldes intagande i ungdomsvårdsskola och denna ansökan leder till beslut om intagning. Socialstyrelsens förslag har beaktats vid utformningen av stadgandet. I enlighet med vad som förutsatts i den nya barnavårdslagen bör alkoholmissbrukare, som ej fyllt tjugooett år, i första hand omhändertagas genom barnavårdens försorg. Åklagaren har ålagts att beträffande dessa göra anmälan till barnavårdsnämnden. Det torde däremot icke som socialstyrelsen tänkt sig vara påkallat att anmälan dessutom göres till nykterhetsnämnden. Intagning i ungdomsvårdsskola har med avseende å böternas förvandlingsbarhet jämsätts med beslut om intagning å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare.

Hinder mot förvandling föreligger, därest lagakraftvunnet beslut om intagning å vårdanstalt följt på anmälan från åklagare, även om villkorligt anstånd beviljats med beslutets verkställande. Det är tveksamt, om tillräckliga skäl finnes att upprätthålla den skillnad som i detta hänseende föreligger mellan nämnda beslut och intagningsbeslut, som tillkommit i annan ordning. Det är emellertid att anmärka, att i nykterhetsvårdslagen sär-

skilda rättsverkningar har ansetts böra förbindas med att tvångsintagning skett på grund av en anmälan från åklagaren. Sålunda skall det i dylikt fall enligt 34 § d) nykterhetsvårdslagen alltid ankomma på länsstyrelsen att föranstalta om verkställighet av intagningsbeslutet. Enligt 39 § samma lag förfaller vidare tvångsintagningsbeslut, som meddelats på grund av åklagaranmälan, efter det två år förflutit utan att verkställighet av beslutet påbörjats, medan motsvarande tid för övriga tvångsintagningsbeslut endast är ett år. Den längre tiden för dessa fall är avsedd att motsvara provotiden vid villkorligt anstånd med förvandlingsstraff. Med hänsyn härtill samt till att en allmän utredning om fylleribrotten och med dessa sammanhängande problem förberedes har de nuvarande reglerna i förevarande hänseende ansetts böra lämnas oförändrade. Av samma skäl är jag icke heller beredd att föreslå en sådan utvidgning av paragrafens tillämpningsområde, att den kommer att omfatta även fall då vederbörande nämnds ingripande avser åtgärder utan frihetsberövande.

13 och 14 §§.

Dessa paragrafer överensstämmer i huvudsak med nuvarande 10 och 12 §§.

15 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 13 §. Såsom förutsattes vid utarbetande av brottsbalken (prop. 1962: 10 del C s. 230 och 554) föreslås den ändringen i tredje stycket, att vid penningböters omräkning i dagsböter varje påbörjat belopp av tio kronor skall anses motsvara en dagsbot.

16 §.

Problemet hur avbetalningar å böter bör avräknas, då flera bötesstraff samtidigt skall förvandlas, har vid bötesverkställighetslagens tillämpning vållat icke obetydliga svårigheter. Såsom redan nämnts gäller för närvarande, att avräkningen skall ske å bötesstraff med lägre dagsbot.

Frågan om sättet för avräkning av delbetalning upptogs av *justitieombudsmannen* i en framställning till Kungl. Maj:t den 31 oktober 1947. I framställningen påpekades, att utmätningsmännen tillämpade olika principer då de hade att avgöra å vilken eller vilka bötesposter en verkställd avbetalning skulle redovisas. I regel hänfördes en avbetalning till det tidigast ådömda straffet. Det förekom emellertid även, att avbetalningar fördelades på flera bötesposter. Vissa utmätningsmän avräknade i första hand en avbetalning å böter med lägre dagsbotsbelopp. Justitieombudsmannen framhöll, att bötesindrivarnas förfarande ej sällan blev avgörande för längden av det förvandlingsstraff, som kunde komma att ådömas den bötfällde. Häftade denne för dagsböter i flera poster med olika dagsbotsbelopp eller för penningböter jämte dagsböter med annat dagsbotsbelopp än 5 kronor, kunde avbetalningens hänförande till den ena eller den andra bötesposten bli helt bestämmande för det antal dagsböter, som kvarstod obetalda vid förvandlingen och således för förvandlingsstraffets storlek. En person, som ex-

empelvis ådömts dels 80 kronor omedelbart i penningar och dels 60 dagsböter å en krona och avbetalade 60 kronor, kunde sålunda erhålla ett förvandlingsstraff av antingen 17 eller 45 dagars fängelse beroende på hur avbetalningen avräknades.

Justitieombudsmannen påvisade vidare, huru ett flertal variationer kunde uppkomma, när den bötfällda ådömts flera bötesstraff och gjort upprepade avbetalningar. Som exempel anfördes, att fyra bötesstraff om respektive 30 kronor omedelbart i penningar, 30 dagsböter å en krona, 40 kronor omedelbart i penningar och 40 dagsböter å en krona, ådömda samma person i nu angiven ordning, kunde — under förutsättning att dels 30 kronor avbetalats vid indrivning av de två äldsta straffen, dels dessa båda straff blivit föremål för särskild förvandling, dels 40 kronor avbetalats vid indrivning av de två sist ådömda straffen och dels straffet å 40 kronor omedelbart i penningar men ej straffet å 40 dagsböter ådömts innan det vid nyssnämnda förvandling bestämda straffet avtjänats — medföra förvandlingsstraff av sammanlagt fängelse i 19, 34, 46 eller 65 dagar. Än större differens mellan de möjliga förvandlingsstraffen uppstod, om ettvarvt av de omedelbart i penningar ådömda straffen avsett flera brott. Jämlikt 8 § bötesverkställighetslagen skulle dessa böter då i regel icke förvandlas. Om de båda avbetalningarna hänförts till dagsbotsstraffen, kunde följaktligen den bötfällda undgå varje förvandlingsstraff. Detsamma kunde inträffa eller också kunde förvandlingsstraffet nedsättas, om de omedelbart i penningar ådömda böterna utgjordes av normerade böter, beträffande vilka förvandlingsskalan kunde frångås. Skulle några av bötesstraffen vara av sådan beskaffenhet, att 9 § bötesverkställighetslagen vore tillämplig å dem, kunde också frågan huruvida talan om bötesförvandling överhuvud skulle föras vara beroende av den ordning, i vilken böterna indrevs.

Justitieombudsmannen anförde ytterligare:

Förfarandet vid bötesindrivningen kan emellertid inverka icke blott på förvandlingsstraffets längd och på frågan huruvida någon talan om bötesförvandling skall föras eller icke, utan även på avgörandet, huruvida en bötfälld skall jämlikt 11 § i lagen, i stället för att erhålla förvandlingsstraff, underkastas behandling enligt alkoholistlagen. Skulle utmätningssmannen, när fylleriböter föreligga, i första hand avräkna gjord avbetalning å dessa böter, så att de såsom till fullo guldna icke hänskjutas till förvandling, kommer någon tillämpning av nämnda lagrum icke i fråga, medan motsatsen blir fallet om utmätningssmannen verkställer indrivningen så, att fylleriböterna återstå oguldna.

Av det anförda framgick enligt justitieombudsmannens mening vikten av att bötesindrivarna erhöill bestämda direktiv rörande vilket av flera den bötfällda ådömda bötesstraff som en gjord avbetalning i första hand skulle påföras. Att i detta hänseende överlåta åt utmätningssmännen själva att bestämma principerna för deras handlande eller giva dem möjlighet att förfara efter vad i varje fall syntes dem lämpligast kunde medföra olika förvandlingsstraff i likartade fall och kunde till och med innebära en fara för rättssäkerheten.

Rörande frågan om utformningen av de bestämmelser, som kunde anses erforderliga, yttrade justitieombudsmannen:

För bötesindrivaren måste det framstå såsom naturligast, att den tidigast ådömda bötesposten i första hand indrives, detta med hänsyn såväl till angelägenheten av att de äldsta ärendena bliva först avslutade och redovisade som till undvikande av att böter, vilka synas kunna gäldas av den bötfällde, måste hänskjutas till förvandling på grund av att den äldsta bötesposten hotar att bliva preskriberad. Därtill kommer, att anstånd med bötesbetalning kan medgivas endast under åtta månader och avbetalning beviljas under högst två år, såframt indrivningen ej sker genom införsel, vilken kan utsträckas till hela preskriptionstiden. Även för den bötfällde bör det vara till fördel, att indrivningsmyndigheten icke tvingas att begära förvandling av böter, som den bötfällde har möjlighet att betala. Den bötfällde kan icke heller sägas vara utsatt för någon orättvisa, om han nödgas betala de äldsta böterna i första hand. Förhållandet blir ju då detsamma för honom som för den ordentlige bötesbetalaren, vilken omedelbart erlägger honom ådömda böter allt efter som bötesutslagen bliva meddelade. En omständighet, som även synes mig värd ett visst beaktande, är den praktiska fördelen av att med en sådan ordning en tillämpning av 14 § andra stycket lagen om verkställighet av bötesstraff mera sällan kommer i fråga.

För en bötfälld, som ej förmår att med sina avbetalningar gälda samtliga böter, kan det emellertid stundom bliva synnerligen ofördelaktigt, att avbetalningarna avräknas å den äldsta bötesposten. Detta inträffar, om sistnämnda bötespost har högre dagsbot än de senare ådömda böterna och bötesstraffen gå till förvandling. Det ligger då i den bötfälldes intresse, att den äldsta bötesposten icke blir tillfullo gulden och att de gjorda avbetalningarna till följd därav medtagas vid bestämmandet av förvandlingsstraffet.

Det är denna omständighet, som föranlett åtskilliga utmätningsmän att vid bötesindrivningen tillämpa samma principer, som i 14 § första stycket lagen om verkställighet av bötesstraff ligga till grund för förvandlingen av flera bötesstraff. Nämnda stadgande gäller emellertid uttryckligen endast »vid bestämmande av förvandlingsstraffet» och avser icke att materiellt reglera, å vilket bötesstraff betalningen skall redovisas. Det har också visat sig, att de utmätningsmän, som sökt använda detta förfarande, mött svårigheter av praktisk art. Faran för att det äldsta bötesstraffet blir preskriberat har således ofta hindrat en konsekvent tillämpning av regeln. Härtill kommer, att regeln i vissa fall omöjligen kan tillämpas. Vid bötesförvandlingen kunna nämligen gjorda avbetalningar avräknas å ett bötesbelopp, som ej ens var ådömt då avbetalningen skedde, en möjlighet som ju är utesluten vid bötesindrivningen.

De övriga förfaringssätt i fråga om redovisningen av gjorda avbetalningar, som berörts i de hit avgivna yttrandena, torde knappast vara lämpliga eller ens riktiga. Det synes således få anses oriktigt att i första hand verkställa avräkning å böter, som ej kunna förvandlas, framför äldre böter eller böter med lägre dagsbot. Detsamma gäller fylleriböter, i anledning av vilka den bötfällde kan underkastas alkoholistbehandling, samt normerade böter, rörande vilka förvandlingsskalan kan frångås.

Justitieombudsmannen anförde vidare:

Enligt allmänna rättsprinciper står det en gäldenär öppet att själv avgöra vilken av flera skuldposter, som skall likvideras genom en gjord avbetalning. Den gängse uppfattningen torde vara, att en bötfälld har en motsvarande rätt att bestämma ordningen för böternas gäldande, oaktat det här gäller

verkställighet av straff. I de flesta fall torde nog en sådan rätt vara tämligen illusorisk, enär den bötfällde på grund av sin ovetskap om verkningarna av bötesindrivningen oftast ställer sig fullständigt likgiltig till hur bötesbetalningarna redovisas. Med hänsyn härtill har också bötesindrivaren stora möjligheter att inverka på den bötfälldes beslut i för bötesindrivaren önskvärd riktning. Stundom kan dock bötesbetalaren ha ett påtagligt intresse av att genom en gjord avbetalning likvidera en bestämd bötespost. Detta kan vara fallet exempelvis då någon önskar gälda ett visst, en annan person ådömt bötesbelopp eller då den bötfälld önskar att före böter, som ej kunna förvandlas, likvidera förvandlingsbara böter. Skulle emellertid för utmätningsmännen stadgas skyldighet att indriva böterna i viss ordning, synes det vara mest följdriktigt, att den sålunda stadgade ordningen för böternas gäldande skall iakttagas utan hinder av den bötfälldes egna önskemål i annan riktning.

Även om bötesindrivarna ålägges att iakttaga en viss ordningsföljd vid indrivningen av flera en bötfälld ådömda bötesposter, bliva icke samtliga nu ifrågavarande spörsmål därmed lösta. En bestämd ordningsföljd kan nämligen icke alltid iakttagas vid indrivningen. Ha bötesutslagen successivt inkommit till utmätningsmannen eller har indrivning mot en bötfälld verkställts av utmätningsmän å skilda orter, måste det inträffa, att betalning i första hand verkställs å ett bötesbelopp, medan en annan bötespost, som rätteligen först bort likvideras, utestår ogulden. Genom inrättandet av ett för hela riket gemensamt centralt bötesregister skulle denna olägenhet kunna undanröjas. Vid tillkomsten av lagen om verkställighet av bötesstraff framhölls emellertid med rätta, att det av praktiska skäl vore hart när omöjligt att införa registrering av alla ådömda böter.

Efter att ha berört möjligheten att åstadkomma större enhetlighet vid straffbestämningen genom att med tillämpning av stadgandet i 15 § andra stycket frånga förvandlingsskalan uttalade justitieombudsmannen slutligen:

Att förvandlingsstraffets storlek göres helt oberoende av förfarandet vid bötesindrivningen kan emellertid icke åstadkommas ens med en sådan användning av 15 § andra stycket, som nu antytts. Dels kan lagrummet icke tillämpas vare sig till höjning av förvandlingsstraffet eller i alla fall för nedsättning av detsamma och dels är lagrummets tillämpning beroende av domarens fria skön. Därtill kommer, att de förut omförmälda osäkerhetsmomenten i fråga om preskriberade böter och beträffande behandlingen av dem, vilka ådömts ansvar för fylleri under omständigheter som i 11 § sägs, icke därmed avlägsnas. Ett fullständigt undanröjande av de rådande missförhållandena synes därför endast kunna ske genom lagbestämmelser i ämnet.

Över justitieombudsmannens framställning avgavs efter remiss utlåtanden av *justitiekanslersämbetet*, *överståthållarämbetet*, *länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus* och *Västernorrlands län* samt *Föreningen Sveriges stadsfogdar*.

I de avgivna yttrandena vitsordades behovet av bestämmelser för åstadkommande av önskvärd enhetlighet i förfarandet vid bötesindrivningen.

Beträffande frågan, vilka böter som vid delbetalningar borde äga företräde, uttalade *överståthållarämbetet* och *de tre länsstyrelserna* att de äldsta böterna i första hand borde likvideras.

Överståthållarämbetet åberopade som skäl för sin mening, att bestämmelserna om ordningsföljden borde vara enkla och på samma gång sådana att deras tillämpning tedde sig naturlig för gemene man. Frågan om reglerna i det ena eller andra fallet skulle komma att medföra, att förvandlingsstraff bleve kortare eller längre än om ett annat förfaringsätt kom till användning, kunde ämbetet icke finna vara av utslagsgivande betydelse. Såväl från synpunkten av enkelhet som med avseende på den allmänna uppfattningen om vad som tedde sig naturligt, syntes därför avbetalningar undantagslöst böra hänföras till det tidigast meddelade bötesbeslutet. Överståthållarämbetet yttrade vidare att en konsekvens av denna metod måste bli att till bötesstraff fälld person icke kan medgivas rätt att själv avgöra, vilket bötesstraff avbetalning skall avse. En följdriktig tillämpning av regeln leder vidare till att, vid införsel för gäldande av böter, influtna medel hänföras till det tidigast meddelade bötesbeslutet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhöll, att utmätningsmannen vid bötesindrivningen hade att tillse att åtgärder, som äventyrade straffverkställigheten, icke företogs, och att han därvid särskilt måste beakta preskriptionsbestämmelsen. Uppfattningen att den bötfällde skulle äga rätt att själv bestämma ordningen för böternas gäldande syntes vidare länsstyrelsen ej förenlig med bötesindrivningens karaktär av straffverkställighet. Liknande synpunkter framfördes av *länsstyrelsen i Västernorrlands län*.

Justitiekanslersämbetet förordade — under åberopande av vad justitieombudsmannen anført angående fördelarna med att avbetalningar avräknades å det äldsta bötesstraffet — också ett dylikt förfarande. Ämbetet uppställde dock såsom förutsättning *dels* att vissa ändringar i stadgandena om bötesförvandlingen vidtoges så att vid bestämmande av förvandlingsstraff verkställda avbetalningar skulle beaktas till förmån för den bötfällde i större utsträckning än för närvarande kunde ske och *dels* att särskilda föreskrifter utfärdades, genom vilka tillförlitlig utredning om verkställda avbetalningar skulle tillföras förvandlingsdomstolen. I andra hand ifrågasatte justitiekanslersämbetet att ge bestämmelserna om utmätningsmännens avräkningsförfarande sådan innebörd, att avräkningen skulle göras på det för den bötfällde förmånligaste sättet. Genom en samtidig föreskrift, att över två år gamla böter skulle ha förtur framför senare bötesstraff, borde enligt ämbetets mening risken att det äldsta straffet preskriberades kunna motverkas.

Under hänvisning till att indrivningsprincipen om avräkning å det äldsta bötesstraffet kunde få mycket ofördelaktiga verkningar för den bötfällde vid de obetalda böternas förvandling anförde ämbetet, att man för att komma till rätta med dessa verkningar sannolikt icke kunde lita endast till en tillämpning av 15 § andra stycket bötesverkställighetslagen. En samtidig utvidgning av stadgandet i 14 § första stycket borde enligt ämbetet ske så, att även betalningar av böter, som vid förvandlingen redan redovisats såsom betalda, kunde bli beaktade vid denna. En dylik regel, som förutsattes

bli gällande även för det fall att endast ett bötesstraff skulle förvandlas, borde enligt ämbetet dock begränsas till att avse betalningar, som erlagts efter ådömandet av det äldsta till förvandling föreliggande bötesstraffet.

I en den 25 november 1955 inom justitiedepartementet utarbetad *promemoria* med förslag till vissa ändringar i lagen om verkställighet av bötesstraff behandlades förutom andra frågor även den av justitieombudsmannen aktualiserade frågan om avräkning av betalning i samband med förvandling av bötesstraff. I promemorian togs till utgångspunkt den gällande regeln att avbetalning skall avräknas å bötesstraff med lägre dagsbot och därmed så, att den resulterar i lägsta möjliga förvandlingsstraff. Att upprätthålla denna förvandlingsregel även i indrivningsförfarandet bedömdes emellertid icke vara möjligt. Då de av justitieombudsmannen påtalade olägenheterna därför icke kunde undanröjas genom ett för indrivning och förvandling samordnat avräkningsförfarande, ansågs det böra överlämnas åt domstolen i förvandlingsmålet att tillse att den nämnda regeln blev konsekvent beaktad. Detta förutsatte, att prövningen i förvandlingsmålet icke inskränktes till de bötesstraff, för vilka den bötfällde häftade vid tiden för förvandlingen. Domstolen borde i stället ges möjlighet att taga hänsyn till alla bötesposter, för vilka den bötfällde häftade, när en i förvandlingsmålet aktuell avbetalning verkställdes, oberoende av hur betalningen redovisats vid indrivningen. I överensstämmelse härmed föreslogs att i 14 § första stycket i 1937 års lag uttrycket »häftar den bötfällde jämväl för andra böter» skulle utbytas mot »har den bötfällde ådömts jämväl andra böter». Avräkningsregeln i andra punkten i samma stycke skulle vidare anknytas till att avbetalningar skett, medan den bötfällde häftade för flera bötesstraff. För en riktig tillämpning av den föreslagna regeln förutsattes, att domstolen skulle tillföras en såvitt möjligt fullständig utredning angående ådömda bötesstraff och gjorda avbetalningar.

Över det i promemorian framlagda förslaget avgavs efter remiss utlåtanden av *riksåklagarämbetet, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus och Västernorrlands län, Föreningen Sveriges härads-hövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare, Föreningen Sveriges stadsfogdar samt Föreningen Sveriges landsfiskaler.*

Förslaget lämnas i huvudsak utan erinringar i de utlåtanden, som avgavs av *riksåklagarämbetet, hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*. Förslaget tillstyrktes i princip även i yttrandena från *hovrätten för Västra Sverige, länsstyrelsen i Malmöhus län* och *Föreningen Sveriges stadsfogdar*. Samtidigt framhölls emellertid i dessa yttranden de svårigheter, som kunde visa sig förknippade med att tillföra domstolen tillförlitlig utredning om de bötesstraff, för vilka den bötfällde häftade då avbetalning skedde. Från stadsfogdeföreningens sida påtalades, att även bestämmandet av tiden för betalningens verkställande kunde bereda svårigheter, när betalningen skedde genom införsel.

De ovannämnda svårigheterna betonades med större skärpa av de remiss-

instanser, som fann sig böra avstyrka förslaget. Till dessa hörde *överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Västernorrlands län, Föreningen Sveriges härads hövdingar, Föreningen Sveriges stadsdomare och Föreningen Sveriges landsfiskaler.*

Härads hövdingeföreningen anförde, att de uttalanden, som i promemorian gjorts om det avräkningsförfarande, som skulle tillämpas enligt ändringarna i 14 §, innebar en ofullständig och i åtskilliga hänseenden olämplig lösning av de föreliggande problemen. Föreningen uttalade bl. a.:

Enligt den nya lydelsen kommer det att åligga domstolen att i varje förvandlingsmål efterforska, huruvida den bötfällde tidigare ådömts annat bötesstraff än det eller de, som avses med ansökningen, oavsett om de ådömda böterna äro redovisade som guldna eller ej. Så snart den bötfällde befinnas vara tidigare dömd till böter, måste undersökas i vad mån förekommit att bötesbetalning erlagts å tidpunkt, då vederbörande häftade för mer än ett bötesstraff. Föreligger sådant fall skall ju — enligt vad som också utsäges i promemorian — vid förvandlingen hänsyn tagas till varje skedd inbetalning, som kan påverka bedömningen av huruvida den bötfällde blivit tillgodoräknad betalning på det sätt, som till resultat ger det lägsta möjliga förvandlingsstraffet i målet. Eftersom även bötesstraff, som vid tidpunkten för förvandlingsmålets avgörande är preskriberat, skall omfattas av bedömningen, kan avräkningsförfarandet teoretiskt komma att sträcka sig mycket långt tillbaka i tiden. Det är uppenbart att detta kan förorsaka åklagare och domstolar mycket utredningsarbete, vars nytta kan starkt sättas i fråga så mycket mera som någon säker garanti ändock icke finnes för att utredningen kommer att lämna uppgift om alla de bötesstraff, som rätteligen bort beaktas, om den antagna principen skall restlös förverkligas. Fullständighet i detta hänseende kan ej ens med den föreslagna fullständigare förundersökningen åstadkommas utan ett centralt bötesregister, och knappast med hjälp av ett sådant.

Efter att ha belyst olika konsekvenser, som förslaget skulle komma att få, anförde föreningen vidare:

Om än promemorians förslag i begränsad omfattning rättar till vissa missförhållanden synas de i andra hänseenden leda till nya, till sina verkningar svåröverskådliga olägenheter. Detta synes sammanhånga med att promemorian strävat efter att ytterligare renodla principerna om att avräkningen i bötesförvandlingsmålen skall verkställas oberoende av hur bötesinbetalningar bokförts hos indrivningsmyndigheterna samt på sådant sätt att det leder till det för den bötfällde förmånligaste resultatet. Det torde emellertid förhålla sig så, att det är önskvärt att få till stånd största möjliga överensstämmelse mellan indrivningsmyndigheternas ofrånkomliga redovisning av bötesbeloppen på visst bötesstraff och domstolarnas avräkning i förvandlingsmålen. Principen att tillgodoräkning av delbetalning bör ske på sådant sätt att den bötfällde får lägsta möjliga förvandlingsstraff är visserligen viktig och bör därför upprätthållas så långt det är rimligt, men den synes ej böra drivas så till sin spets, att den i alltför stor utsträckning leder till bortfallande av bötesstraff eller komplicering av förfarandet, vilket synes bliva fallet enligt den linje som föreslagits i promemorian.

Det rör sig här om ganska invecklade och svårlösta problem, som tarva en mera allsidig och grundlig utredning än som kunnat ske inom promemorians ram. Intet försök har gjorts att söka i görligaste mån samordna

avräkningsförfarandet hos indrivningsmyndigheterna och hos domstolarna. JO:s förslag att ge utsträckt tillämpning åt stadgandet i 15 § andra stycket bötesverkställighetslagen tycks icke ha närmare prövats. Detsamma gäller det i justitiekanslerns yttrande över justitieombudsmannens framställning framlagda alternativa förslaget, nämligen att avräkningen visserligen skulle göras på det för den bötfällda förmånligaste sättet men att dock avräkning skulle i första hand ske på böter, som äro mer än två år gamla.

Föreningen Sveriges stadsdomare avstyrkte bestämt det i promemorian framlagda förslaget och framhöll, att det var behäftat med allvarliga brister. Efter att ha uppehållit sig vid justitieombudsmannens skrivelse anförde föreningen bl. a.:

JO rekommenderade främst att bötesindrivarna erhöles bestämda direktiv rörande vilket av flera ådömda bötesstraff som i första hand skulle gäldas genom en gjord avbetalning. I promemorian begagnas emellertid icke denna av JO rekommenderade utvägen utan göres ett försök att lösa frågan genom en vidgad tillämpning av principen att en avbetalning alltid skall avräknas på ett för den bötfällda förmånligt sätt, vilken princip det skulle åligga domstolen att beakta vid bestämmandet av förvandlingsstraffet.

Den föreslagna förvandlingsregeln torde vidare icke, såsom den av motiven att döma synes vara avsedd att tolkas, vara möjlig att tillämpa utan risk för felaktigheter så länge ett centralt bötesregister icke finnes. Detta påpekades i remissyttranden över JO:s framställning, men förbigås i promemorian med lätt hand under hänvisning till att det med den reform av förfarandet i bötesförvandlingsmålen, som i promemorian ifrågasatts, i regel torde bli möjligt att grunda förvandlingsdomen på tillförlitliga uppgifter i dessa avseenden. Styrelsen delar icke denna uppfattning. Även om åklagaren mera verksamt deltagar i utredningen föreligger risk för att bötesstraff icke kommer till åklagarens och därmed icke heller till rättens kännedom. Det bör nämligen beaktas att det här ofta rör sig om ett klientel med skiftande uppehållsorter och utan stadigvarande hemvist. Det kan icke vara riktigt att ålägga domstolarna att vid bestämmandet av förvandlingsstraff beakta samtliga under viss tid ådömda bötesstraff utan att det föreligger några garantier för att domstolarna erhåller kännedom om dessa bötesstraff.

Det i promemorian upptagna förslaget ledde icke till lagstiftning. Då de berörda reglerna icke heller därefter ändrats, har de i justitieombudsmannens skrivelse behandlade problemen bibehållit sin aktualitet.

Departementschefen. Då det gäller att komma till rätta med de av justitieombudsmannen påtalade missförhållandena, synes man i princip kunna välja två olika vägar. Den ena är att införa en ordning, som medför att det sätt på vilket bötesbetalning redovisats på indrivningsstadiet icke får betydelse vid bestämmande av förvandlingsstraff. Den andra är att göra samma regler för avräkning av betalning tillämpliga vid indrivning och vid förvandling.

Den förra av de nämnda utvägarna erbjuder i sin tur två alternativ. Som det första kan upptagas den i det föregående icke berörda möjligheten att

med frångående av den nuvarande bundna relationen mellan antalet obetalda dagsböter och viss strafftid överlåta åt domstolen i förvandlingsmålet att med beaktande av samtliga föreliggande omständigheter utmäta ett förvandlingsstraff inom exempelvis den ram av 10—90 dagars fängelse, som motsvarar den nuvarande skalan. Under sådana förhållanden blir något avräkningsförfarande över huvud taget icke aktuellt i förvandlingsmålet. Därmed skulle även vara förenade andra fördelar än de nu berörda. Då verkningarna av en dylik lösning icke skulle vara begränsade till bötesverkställighetsreglerna, har den icke kunnat övervägas i förevarande sammanhang. Frågan därom tillhör emellertid de spörsmål, som bör närmare utredas i samband med en vidare reformering av dessa regler. Det andra alternativet är att göra det möjligt för domstolen i förvandlingsmålet att avräkningsvis beakta gjorda betalningar utan hänsyn till hur dessa redovisats vid indrivningen. Det i den tidigare nämnda departementspromemorian upptagna förslaget överensstämmer i princip med detta alternativ. Den kritik, som anförts mot förslaget, måste dock anses berättigad. Förslaget förutsätter, att domstolen kan tillföras utredning om samtliga böter, som den bötfällde ådömts under flera år, i vissa fall 4—5 år bakåt i tiden, om vilka avbetalningar som gjorts, även sådana, varigenom böter blivit slutredovisade såsom till fullo betalda, samt om tidpunkten för verkställda betalningar. De svårigheter som skulle vara förenade med att åstadkomma en tillförlitlig utredning i dessa hänseenden och det arbete som skulle erfordras härför gör, att detta alternativ icke kan förordas.

Om således de alternativ, som bygger på att förvandlingsstraffet bestämmes oberoende av betalningsredovisningen på indrivningsstadiet, icke kan förordas, återstår utvägen att göra samma avräkningsregler gällande vid indrivning och vid förvandling. En sådan ordning måste uppenbarligen bygga på att den avräkningsregel, som lämpar sig bäst på indrivningsstadiet, d. v. s. kan användas i flertalet fall, göres tillämplig också vid förvandling.

Vad justitieombudsmannen anfört framhäver vikten av att ett enhetligt förfarande tillämpas av utmätningsmännen, då de vid bötesindrivning har att avgöra å vilken av flera oguldna bötesposter ett influtet belopp, som ej förslår till gäldande av samtliga böter, skall avräknas. För det fortsatta indrivningsförfarandet kan det sålunda i vissa fall vara av betydelse hur avräkningen sker, nämligen om en av bötesposterna preskriberas innan full betalning för alla posterna erlagts eller den bötfällde intages å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare och några av böterna är av beskaffenhet att uttagning av dem ej må ske på grund av undantagsstadgandet i 4 § i det nu framlagda lagförslaget. Vidare kan, såsom justitieombudsmannen särskilt framhållit, förfarings sättet vid avräkningen inverka på frågan, huruvida talan om böternas förvandling skall väckas eller ej, och på längden av det eventuella förvandlingsstraffet ävensom på avgörandet, huruvida åklagaren skall göra anmälan enligt 12 § i förevarande lagförslag.

Av justitieombudsmannens framställning samt de yttranden, som avgivits

däröver, framgår att bestämmelser är påkallade för att den önskvärda enhetligheten skall ernås.

I första hand synes den erforderliga regleringen böra avse frågan, i vilken ordning olika, till indrivning samtidigt föreliggande bötesposter skall likvideras vid verkställda frivilliga avbetalningar. Härvidlag är, såsom justitieombudsmannen påvisat, ett flertal lösningar tänkbara. Då det vid utfärdande av bestämmelser i ämnet gäller att avgöra åt vilken av dessa företrädare bör ges, synes den omständigheten att avräkningen ingår som ett led i ett straffverkställighetsförfarande böra vara vägledande. Med hänsyn härtill får avräkningen icke ske på sådant sätt, att straffverkställigheten äventyras eller oförmånligt påverkas, t. ex. genom att någon bötespost blir stående obetald under så lång tid att preskriptionsrisk uppkommer. Icke heller bör tillfälliga yttre omständigheter, såsom tidpunkten då bötesärendena inkom till vederbörande utmätningsman, tillåtas inverka. En konsekvens av betraktelsesättet, att avräkningen ingår i ett straffverkställighetsförfarande blir vidare, att det i och för sig saknas anledning att anordna avräkningen på det för den bötfällde förmånligaste sättet. Vid valet av metod för avräkningen bör även beaktas, att förfarandet om möjligt blir enkelt och att bestämmelserna blir lättillämpliga. Icke minst av denna anledning synes ett sådant förfarande olämpligt, som fordrar en undersökning av vad som kan vara förmånligast för den bötfällde. Av samma skäl bör en fördelning av influtna belopp mellan olika bötesposter undvikas. På grund av vad sålunda anförts får övervägande skäl anses tala för att den praxis att hänföra avbetalningar i första hand till det äldsta straffet, som flestades torde tillämpas, lagfästes.

Justitieombudsmannen samt vissa remissinstanser har uppehållit sig vid spörsmålet, huruvida vid sidan av huvudregeln för avräkningen borde finnas en föreskrift om att önskemål från den betalandes sida om ordningen för bötesposternas likviderande skulle beaktas. Det lär emellertid endast sällan förekomma, att några sådana önskemål framställles. Detta torde, åtminstone där den bötfällde själv erlägger betalningen, bero på att vederbörande oftast ej kan bedöma hur avräkningen bör göras för att bli så fördelaktig för honom som möjligt. Redan av denna anledning skulle det vara olämpligt att låta den betalande påverka förfarandet. Sålunda vore det stötande, om den som kände till betydelsen av sättet för avräkningen skulle kunna komma i åtnjutande av en förmån, som andra på grund av sin bristande kännedom ej finge tillfälle att utnyttja. Om huvudregeln för avräkningen utformas på sätt här förordats, blir det också mest följdriktigt att den bötfällde ej tillerkännes rätt att avgöra, vilket bötesstraff en avbetalning skall avse. En sådan anordning synes ej böra uppkalla principiella betänkligheter. Väl äger enligt allmänna rättsprinciper, som bland annat kommit till uttryck i stadgandet i 9 kap. 5 § första punkten handelsbalken, en gäldenär, som häftar i skuld till samma person för flera fordringar, bestämma i vilken ordning en frivillig avbetalning skall avräknas. Stadgandet avser emellertid fordringar med olika räntesatser. Vid bötesindrivning, som

är en form av straffverkställighet och där möjlighet att avbryta preskriptionen annorledes än genom att väcka talan om bötesförvandling saknas, torde en dylik regel om valfrihet för gäldenären icke behöva upprätthållas.

På grund av vad sålunda anförts angående sättet för avräkningen bör i bestämmelserna om bötesindrivningen föreskrivas att, om belopp som frivilligt erlagts ej förslår till betalning av samtliga böter för vilka den bötfällde häftar, betalningen skall avräknas å straffen i sådan ordning att de äldsta böterna i första hand blir betalda.

De påtalade olägenheterna med nuvarande förhållanden kan emellertid icke helt undanröjas genom en dylik föreskrift. Vid betalningar, som framtvingats genom utmätning eller införsel, blir ordningen för indrivningen i stor utsträckning avgörande för frågan, på vilken bötespost influtna medel skall avräknas. För åstadkommande av enhetlighet är det av vikt, att föreskrifter meddelas även om de principer som skall följas vid utmätning och införsel, då flera bötesstraff föreligger till indrivning.

Den enklaste lösningen skulle otvivelaktigt vara att i överensstämmelse med vad som föreslagits beträffande frivilliga betalningar föreskriva, att genom utmätning eller införsel influtet belopp i första hand skall avräknas å den äldsta av bötesposterna. Det får emellertid anses principiellt oriktigt att genomföra en ordning, varigenom influtet belopp skulle kunna bli avräknat å andra böter än dem, för vars gäldande tvångsåtgärden i fråga vidtagits. Regleringen synes i stället böra genomföras så, att indrivningsmyndigheten ålägges att, när flera samma person ådömda bötesstraff föreligger till indrivning, handlägga indrivningen på sådant sätt, att influtet belopp i första hand blir avräknat å det äldsta straffet.

De förordade bestämmelserna om sättet för avräkning av bötesbelopp, som frivilligt erlägges, och om handläggningen av bötesindrivningen genom tvångsåtgärder kan, då införande av ett centralt bötesregister givetvis ej bör komma i fråga, göras tillämpliga endast beträffande böter, som samtidigt föreligger till indrivning hos en och samma indrivningsmyndighet. Större olägenheter synes emellertid ej behöva uppstå, om annan ordningsföljd än den föreslagna kan komma att tillämpas i vissa fall, t. ex. då indrivning mot samma person handlägges av olika myndigheter. Emellertid bör till undvikande av att sådana fall inträffar i bestämmelserna om bötesindrivningen föreskrivas skyldighet för utmättningsman och exekutionsbiträde att genom förfrågan hos den bötfällde eller på annat sätt undersöka, huruvida denne häftar även för andra böter än dem som avses med indrivningen, samt — om så skulle visa sig vara förhållandet — medverka till att indrivningen av samtliga böter blir handlagd av samma myndighet. Skulle principen om avräkning å det äldsta straffet någon gång likväl bli åsidosatt och den bötfällde därigenom lida förfång vid bestämmande av förvandlingsstraff, torde erforderlig rättelse i regel kunna ske genom nedsättning av straffet med tillämpning av 17 § i förevarande lagförslag.

De förordade bestämmelserna synes lämpligen böra införas i förordningen den 14 december 1917 ang. indrivning och redovisning av böter.

När härefter skall behandlas förutsättningarna för att göra avräkningsreglerna tillämpliga vid bötesförvandlingen, torde vara anledning att något beröra den tidigare utvecklingen. De problem, som sammanhänger med bötesförvandlingens beroende av indrivningsförfarandet och om vilka nu är fråga, blev aktuella i och med att dagsbotssystemet infördes år 1931. Regler om bötesförvandlingen upptogs då i 2 kap. 11 och 12 §§ strafflagen. Därvid stadgades i 11 § första och andra styckena, att förvandlingsstraffet skulle bestämmas enligt en viss skala efter antalet ådömda dagsböter. Enligt tredje stycket i samma paragraf skulle, då böter delvis betalats, å det förvandlingsstraff, som erhöles på grundval av det ådömda bötesstraffet, avdragas så stor del som svarade mot förhållandet mellan vad som erlagts och de ådömda böternas fulla belopp. I 12 § meddelades föreskrifter om förfaringssättet, då genom flera domar ålagda böter skulle förvandlas. Enligt första stycket skulle förvandlingen därvid göras efter sammanräknade antalet dagsböter på sätt stadgats i 11 § första och andra styckena. Enligt andra stycket i 12 § skulle, om böterna delvis erlagts, vad i 11 § tredje stycket sagts äga motsvarande tillämpning. Dock skulle, om förvandlingsstraffet därigenom blev lägre, förvandlingen göras så, att vad som erlagts avräknades å det av straffen, mot vilket svarade ett i förhållande till bötesbeloppet högre förvandlingsstraff. Återstoden skulle förvandlas efter vad i 11 § första och andra styckena sagts. Det subsidiära stadgandet i 2 kap. 12 § synes närmast ha tillkommit för att undvika obilliga resultat, som sammanhänge med att förvandlingsstraffet bestämdes med ledning av antalet ådömda dagsböter men reduktionen på grund av verkställd betalning gjordes med hänsyn till det guldna beloppet och ej till antalet guldna dagsböter. Utan nyssnämnda stadgande skulle den bötfälde, om han häftade för flera straff och gjort avbetalning, som avräknats å straff med lägre dagsbot, på grund av sättet för det gemensamma förvandlingsstraffets bestämmande gå miste om den förmån, som avräkningen hade inneburit för honom, därest ej gemensamt förvandlingsstraff ålades. Dock gavs åt stadgandet en sådan formulering, att det blev till förmån för den bötfälde även i andra situationer än då obilliga resultat av nu angivet slag kunde uppkomma.

Ehuru man vid införandet av bötesverkställighetslagen frångick den år 1931 genomförda principen för beräkning av förvandlingsstraffet och i stället föreskrev, att detta straff skulle bestämmas efter antalet oguldna dagsböter, bibehölls det ifrågavarande subsidiära stadgandet, vilket efter viss förenkling upptogs i 14 § första stycket andra punkten. Av förarbetena till lagen framgår ej av vilket skäl bestämmelsen fick kvarstå, låt vara i förenklad form, oaktat det motiv, som närmast tycks ha föranlett dess införande, ej längre förelåg. En förklaring, som ligger nära till hands, är den att, eftersom avräkningsförfarandet ej var reglerat utan kunde påverkas av ovidkommande omständigheter, det för den bötfälde förmånligaste sättet för avräkningen ansågs alltid böra ligga till grund för förvandlingsstraffet. Med detta betraktelsesätt hade bestämmelsen emellertid bort utformas annorlunda. Den hade sålunda å ena sidan ej bort tillåta, att vid bötesförvandlingen

avbetalning skulle avräknas å straff, som vid betalningen ännu ej ådömts, och å andra sidan bort medgiva att avbetalningar å böter, som ej berördes av förvandlingen, åtminstone i vissa fall, beaktades vid förvandlingen. Genom att bestämmelsen endast har avseende å avbetalningar av bötesstraff, som skall förvandlas, kan den bötfällde komma i ett sämre läge genom att göra en avbetalning, vilket framgår av följande exempel. En person har först dömts att böta 50 kronor omedelbart i penningar och därefter att utgiva 50 dagsböter om en krona. Han har avbetalat 30 kronor, som avräknats å förstnämnda straff. I händelse av bötesförvandling i detta läge blir — oavsett huruvida avbetalningen skett före eller efter dagsbotsstraffets ådömande — förvandlingsstraffet fängelse 30 dagar. Emellertid betalar den bötfällde, innan förvandlingstalan väckes, ytterligare 20 kronor. Detta belopp avräknas likaledes å de omedelbart i penningar ådömda böterna, som därmed blir helt guldna. Om förvandling sedan kommer till stånd, blir förvandlingsstraffet fängelse 40 dagar.

Om den föreslagna regleringen i fråga om bötesindrivningen genomföres och ett enhetligt förfaringsätt alltså åstadkommes, talar övervägande skäl för att den nyssnämnda bestämmelsen i 14 § bötesverkställighetslagen bör upphävas.

Den reglering, som erfordras om stadgandet i fråga ej skulle upphävas, måste bli av ganska vidlyftig beskaffenhet. Som skäl för att ifrågakvarande stadgande i 14 § bötesverkställighetslagen bör bibehållas och en sådan reglering komma till stånd har åberopats, att en tillämpning av principen om avräkning av bötesbetalning å det äldsta straffet skulle kunna bli synnerligen ofördelaktig för den bötfällde, särskilt när de betalda böterna hade högre dagsbot än de obetalda och förvandling skulle äga rum. Då förändringen i dagsbotens belopp torde ha sin grund i att den bötfälldes ekonomiska förhållanden försämrats, vore det rimligt, har man menat, att vid bötesförvandlingen förändringarna i betalningsförmågan beaktades och avbetalningar därför vid förvandlingen avräknades på det för den bötfällde förmånligaste sättet. Häremot kan emellertid invändas, att det ej förefaller helt motiverat att en person, vars ekonomiska förhållanden försämrats efter det ett dagsbotsstraff ådömts honom, i den speciella situation, som föreligger då han gjort sig skyldig till ytterligare brottslighet vilken föranlett nytt bötesstraff, skall kunna få sitt försämrade ekonomiska läge beaktat. Om förändringar i en bötfällds ekonomi under tiden från domens meddelande till dess verkställande skall få påverka straffverkställigheten, bör detta ske endast på grund av en allmängiltig bestämmelse. Att införa en sådan bestämmelse synes icke påkallat vid sidan av stadgandet i 17 § i förslaget, vilket torde medgiva möjlighet till straffnedsättning i vissa av dessa fall. Ej heller i annat hänseende kan principen om avräkning av bötesbetalningar å det äldsta straffet beräknas föranleda så otillfredsställande resultat att till undvikande därav avräkningsregeln bör kompletteras med särskilda undantagsbestämmelser.

Med hänsyn till vad sålunda anförts bör samtidigt med att den föreslagna

avräkningsprincipen införes i indrivningsförfarandet, det berörda stadgandet i nuvarande 14 § upphävas och ersätts av en föreskrift i 16 § i förslaget, att vid bestämmande av förvandlingsstraff i förevarande fall avbetalning i första hand skall avräknas å det äldsta bötesstraffet.

17 §.

Denna paragraf innehåller de redan i det föregående berörda reglerna om nedsättning och eftergivande av förvandlingsstraff. Paragrafen har i detta hänseende sin motsvarighet i nuvarande 15 §. De ändringar, som föreslås i förhållande till sistnämnda paragraf, syftar till att lämna utrymme för en friare prövning och att särskilt i fråga om efterskänkande av förvandlingsstraff ge domstolen ökade möjligheter att beakta särskilda omständigheter.

Enligt förslaget göres i förevarande avseende icke — såsom för närvarande — någon skillnad mellan olika slag av böter. Förslaget överensstämmer i så måtto med vad strafflagberedningen förordat i betänkandet Skyddslag (SOU 1956: 55, 1 kap. 18 §). Däremot har det funnits påkallat att stadga andra förutsättningar för efterskänkande av förvandlingsstraffet än för nedsättning därav.

Vad angår villkoren för nedsättning av förvandlingsstraff synes såsom strafflagberedningen föreslagit lämpligt att anknyta till de förutsättningar som nu gäller beträffande normerade böter. Tillämpningen torde icke behöva bindas av utförligare regler. Den särskilda situation, som föreligger vid de normerade böterna, förutsättes enligt samma grunder som för närvarande kunna beaktas inom ramen för den nedsättningsregel som förslaget innehåller.

Den i det föregående berörda principen, att betalning som regel skall gottskrivas det äldsta bötesstraffet, utesluter icke att betalningen kan komma att bokföras på annat sätt, till förfång för den bötfällde vid beräkningen av förvandlingsstraffet. En dylik oegentlighet bör regelmässigt kunna beaktas genom tillämpning av förevarande paragraf. Om den bötfälldes ekonomi undergått mera betydande försämring efter bötesbeslutet kan vidare, i betraktande av den tid som kan åtgå innan åtgärder vidtages för böternas uttagande, finnas anledning att medge straffnedsättning för att undgå obilliga resultat vid förvandlingen. En förutsättning bör dock alltid vara att den bötfälldes lag i dagen vilja att efter förmåga betala böterna.

Vad åter angår förutsättningarna för ett fullständigt efterskänkande av förvandlingsstraffet har det syntts vara av värde att i lagtexten ge en anvisning om, vilka omständigheter utöver visad betalningsvillighet som bör kunna påverka avgörandet. Därvid är bl. a. anledning att framhålla olika förhållanden, vilka icke kan beaktas inom ramen för 11 § men som i fråga om verkningarna för den enskilde har beröringspunkter med de situationer, som upptagits i sistnämnda paragraf. Hit hör exempelvis fall, där den bötfälldes är omhändertagen för åldringsvård eller sedan längre tid vistas på sjukhus. Det torde i dylika fall ofta kunna inträffa, att den bötfälldes onö-

digt hårt skulle drabbas av ett förvandlingsstraff. Anledningen till att dessa fall icke inordnats i 11 § har tidigare berörts. Förhållandena torde vidare vara så varierande, att ett bedömande från fall till fall bör ske.

Vissa skäl kan anföras för att i anslutning till efterskänkande av förvandlingsstraff även införa en möjlighet att eftergiva betalningsskyldigheten för böterna. En dylik bestämmelse skulle bilda en motsvarighet till stadgandet i 5 § beträffande böter, som icke kan förvandlas. Anledning har emellertid icke ansetts föreligga att i förevarande sammanhang även införa en möjlighet att i förvandlingsmål eftergiva betalningsskyldigheten för böter.

18 och 19 §§.

Den i brottsbalken upptagna påföljden villkorlig dom omfattar icke det villkorliga anstånd som meddelas i fråga om verkställigheten av förvandlingsstraff (prop. 1962: 10 del C s. 278). I förevarande paragrafer upptages därför bestämmelser i detta avseende. Bestämmelserna motsvarar i huvudsak 4, 13 och 16 §§ lagen om villkorlig dom.

I förhållande till gällande lag föreslås, i överensstämmelse med vad strafflagberedningen förordat (SOU 1956: 55, 1 kap. 19 §), vissa ändringar. Sålunda upptages icke någon motsvarighet till det stadgande om den villkorligt dömdes allmänna skyldigheter som nu finnes i 6 § lagen om villkorlig dom (27 kap. 4 § brottsbalken). Icke heller ges möjlighet att ställa den som erhållit villkorligt anstånd under övervakning eller att meddela särskilda föreskrifter. Som strafflagberedningen visat torde de nuvarande bestämmelserna härom haft en mycket ringa praktisk betydelse (SOU 1956: 55 s. 70 f). Ett ingripande mot den som erhållit villkorligt anstånd kommer härigenom att kunna ske endast om han finnes ha begått brott eller erhåller nytt förvandlingsstraff. Med hänsyn härtill har föreslagits, att prövotiden alltid skall räknas från dagen för beslutet, utan hinder av att det ej vunnit laga kraft. Med en sådan regel behövs icke några bestämmelser om nöjdförklaring.

Förutsättningarna för meddelande av villkorligt anstånd är desamma som nu. Jag vill emellertid framhålla, att villkorligt anstånd skall beviljas, om icke de särskilt angivna omständigheterna talar däremot.

20 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 19 §. Det har emellertid befunnits motiverat att bland de omständigheter, som bör kunna föranleda att i här föreliggande fall saken hänskjutes till ny behandling av indrivningsmyndigheten, särskilt framhålla att detta skulle vara av väsentlig betydelse med hänsyn till den bötfällde åvilande försörjningsbörda. Genom de nu föreslagna bestämmelserna om möjlighet att betala böter efter det förvandlingsstraff ålagts (6 och 22 §§) torde dock frågan om hovrättens tillämpning av 14 § få minskad betydelse.

Allmänna bestämmelser

21 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 16 §. Därjämte har beaktats den domförhållsregel, som för närvarande finnes i 17 § lagen om villkorlig dom. De i paragrafen upptagna reglerna är tillämpliga på både mål enligt 5 § och mål om förvandling av böter.

22 §.

Med den i 6 § föreslagna möjligheten till betalning av böter fram till dess verkställighet av ålagt förvandlingsstraff påbörjats skall såsom förut berörts följa, att även betalning, som sker efter det förvandlingsstraff bestämts, kan leda till minskning av strafftiden. Regler om beaktandet av sådan betalning har intagits i förevarande paragraf.

Vid hänsynstagandet till betalning, som erlägges efter förvandlingsbeslutet, bör gälla samma avräkningsregler som gällt före beslutet. Några möjligheter till skönsmässig nedsättning av förvandlingsstraffet synes däremot icke böra medgivas på verkställighetsstadiet. Har domstolen med tillämpning av bestämmelsen i 17 § i förslaget nedsatt förvandlingsstraffet under vad som gäller enligt reglerna i 15 och 16 §§, bör en senare betalning kunna leda till ändring av den bestämda strafftiden endast om betalningen, i förekommande fall tillsammans med vad som tidigare erlagts, med tillämpning av reglerna i 15 och 16 §§ resulterar i en kortare tid.

Beträffande prövningen av verkan av betalning, som sker efter förvandlingsbeslutet, torde det vara mest praktiskt, att ärendet handlägges av den domstol som har tillgång till akten i förvandlingsmålet, om fråga är om böt-fälld som erhållit anstånd med verkställigheten. Det kan antagas, att det endast i undantagsfall kommer att inträffa, att den som erhållit villkorligt anstånd verkställer betalning, varom här är fråga. Skall förvandlingsstraff verkställas, torde den myndighet, som skall svara för verkställigheten, nämligen kriminalvårdsstyrelsen, även böra ha att pröva verkan av betalning, som erlagts efter förvandlingsbeslutet. Det bör ankomma på den dömde att påkalla sådan prövning och att där så erfordras styrka betalningen.

23 §.

Paragrafen överensstämmer med nuvarande 18 §.

24 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 17 § andra punkten. Regeln i första punkten i sistnämnda paragraf, att domstolen må förordna att beslut om förvandling må verkställas utan hinder av att det icke vunnit laga kraft, har såsom redan nämnts med hänsyn till reglerna i 6 och 22 §§ icke medtagits i förslaget.

25 och 26 §§.

Enligt 35 kap. 7 § brottsbalken bortfaller ådömda böter när tre år förflutit från det bötesbeslutet vann laga kraft, därest den dömde ej dessförinnan delgivits ansökan om förvandling av böterna. I fråga om bortfallande av böter sedan sådan ansökan delgivits samt av ålagt förvandlingsstraff hänvisas till vad särskilt finnes stadgat. De regler i sistnämnda hänseenden som åsyftas har upptagits i 25 och 26 §§ i förslaget. Därvid har jämte frågan om bortfallande av förvandlingsstraff (26 §) — i vilket hänseende ingen ändring göres i vad som nu gäller (5 kap. 20 § strafflagen) — reglerats verkan i preskriptionshänseende av beslut i förvandlingsmål, varigenom saken hänskjutes till ny behandling av indrivningsmyndigheten (25 §). I sistnämnda hänseende innebär förslaget, i överensstämmelse med vad som föreslogs vid lagrådsremiss av brottsbalken år 1960 (prop. 1962: 10 del C s. 421), att ny preskriptionstid om tre år skall räknas från dagen för beslutet.

27 §.

Paragrafen motsvarar nuvarande 21 §. Det torde även utan uttryckligt stadgande vara klart, att bestämmelsen icke avser vite, som är bestämt genom avtal.

Övergångsbestämmelser

Äldre lag bör tillämpas vid bestämmande av förvandlingsstraff i mål, i vilka beslut meddelats av första domstol när nya lagen träder i kraft, och även eljest beträffande äldre böter, om den leder till lindrigare förvandlingsstraff.

Avgörande i fråga angående villkorligt anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff bör dock efter nya lagens ikraftträdande alltid träffas enligt de nya bestämmelserna.

Beträffande upphävande av lagen om villkorlig dom ges bestämmelser i brottsbalkens promulgationslag (2 och 10 §§). Vad i nya lagen stadgas i 19 och 26 §§ bör gälla även dem som beviljats villkorligt anstånd enligt den äldre lagstiftningen. Då nya lagen icke upptager bestämmelser om övervakning, har det icke heller ansetts böra meddelas bestämmelser om övervakning beträffande dem som erhållit anstånd enligt den äldre lagstiftningen utan de förordnanden i detta hänseende, som redan meddelats, bör upphöra att gälla.

Förslag till lag om straff för folkmord

Den 9 december 1948 antog Förenta Nationernas generalförsamling en konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide). Konventionen trädde i kraft den 12 januari 1951. Sedan riksdagen enligt skrivelse den 17 april 1952 (nr 111) beslutat i överensstämmelse med utrikesutskottets utlåtande (nr 5) om godkännande utav ratifikation av kon-

ventionen, har denna ratificerats av Sverige den 9 maj 1952. Den 27 samma månad har ratifikationsinstrumentet deponerats hos Förenta Nationernas generalsekreterare.

Enligt art. I i konventionen bekräftar de fördragsslutande parterna, att folkmord, vare sig det begås i fredstid eller i krigstid, är ett brott enligt folkrätten, vilket de förpliktar sig att förebygga och bestraffa. Definitionen av folkmord har fått sin plats i art. II. Enligt denna förstås med folkmord att någon, i avsikt att helt eller delvis förinta en nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös grupp såsom sådan, dödar medlemmar av gruppen, tillfogar medlemmarna svår kroppslig eller själslig skada, uppsåtligen påtvingar gruppen levnadsvillkor avsedda att helt eller delvis medföra dess fysiska undergång, genomför åtgärder avsedda att förhindra födelser inom gruppen eller ock med våld överför barn från gruppen till annan grupp.

Enligt art. III skall, utom för folkmord sådant detta brott definierats i art. II, straff inträda även för försök och stämpling till folkmord och delaktighet i sådant brott samt omedelbar och offentlig uppmaning till folkmord. I sistnämnda hänseende är att märka, att konventionen tar sikte även på gärningar som förövats medelst tryckt skrift. Under förarbetena till konventionen väcktes förslag om att även vissa former av förberedelse till folkmord skulle förklaras straffbara. Förslaget härom blev emellertid icke antaget dels på grund av de praktiska svårigheterna att beskriva vilka förberedelsehandlingar som skulle bestraffas och dels på grund av att bestämmelser om straff för stämpling, uppmaning, försök och delaktighet ansågs tillfyllest när det gällde att bekämpa folkmord på tidigare stadier än det fullbordade brottets.

I art. IV i konventionen fastslås, att personer, som gör sig skyldiga till folkmord, skall bestraffas, vare sig de är grundlagsenligt ansvariga styresmän, ämbets- och tjänstemän eller enskilda personer.

Enligt art. V förpliktar sig de fördragsslutande parterna att var och en i överensstämmelse med sin grundlag genomföra den lagstiftning som erfordras för att konventionen skall kunna tillämpas och i synnerhet att stadga verk samma straff för personer, vilka gör sig skyldiga till folkmord eller andra i art. III uppräknade gärningar.

Straffrättskommittén. Kommittén har undersökt, huruvida genom dess förslag till brottsbalk de gärningar som har karaktär av folkmord beläggs med ansvar i den utsträckning som krävs enligt konventionen, och har därvid funnit, att stadgandena i förslaget relativt väl täcker de enligt konventionen straffbara gärningarna. Däremot är bestämmelserna om försök och stämpling ej alltid så omfattande att de helt tillgodoser konventionens krav. Ej heller har straffskalorna för de brottstyper som avses i konventionen, lika litet som skalorna för andra mot enskild person riktade brott som kan förövas i folkmordssyfte, i brottsbalksförslaget bestämts med beaktande av den särskilda form av brottslighet som folkmordsbrottet utgör.

Några nya särskilda brottstyper utöver dem som upptagits i brottsbalks-

förslaget är således enligt kommitténs uppfattning ej erforderliga, men det krävs att lagstiftningen kompletteras i fråga om straffskalorna och beträffande straffbarheten av försök, stämpling och underlåtenhet att avslöja brott av ifrågavarande slag. Jämväl förberedelse bör upptagas i detta sammanhang, trots att sådan form av brottslighet ej avses i konventionen.

Med hänsyn till den säregna beskaffenheten av brottet folkmord bör de sålunda erforderliga kompletterande bestämmelserna enligt kommittén lämpligen upptagas i en särskild lag. Denna föreslås få rubriken lag om straff för folkmord.

Kommittén har givit kompletteringen av brottsbalksförslagets straffskalor den formen, att i 1 § i den föreslagna lagen upptages stadgande att för gärning, varå enligt lag kan följa fängelse i fyra år eller däröver, skall dömas för folkmord till fängelse på livstid eller från och med fyra till och med tio år, om gärningen förövats mot nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös folkgrupp med avsikt att förgöra gruppen helt eller delvis. Brotts-typen folkmord anknyter sålunda till vilket som helst brott, varå enligt lag kan följa fängelse i fyra år eller däröver, om brottet förövas mot en folkgrupp av angivet slag och avsikten är att förgöra gruppen helt eller delvis.

I 2 § föreslås ett stadgande, varigenom försök, förberedelse eller stämpling till folkmord, så ock underlåtenhet att avslöja sådant brott straffbelägges.

Enligt kommittén är en särskild bestämmelse om folkmord icke påkallad i tryckfrihetsförordningen, eftersom ansvar enligt 7 kap. 4 § punkt 8 i denna förordning kan ådömas den som uppmanar eller eljest söker förleda till brottslig gärning, d. v. s. gör sig skyldig till uppvigling (16 kap. 5 § brottsbalken).

Departementschefen. I prop. nr 71 till 1952 års riksdag angående ratifikation av konventionen framhöll föredragande departementschefen, att vårt lands strafflagstiftning icke i alla avseenden uppfyllde konventionens krav beträffande möjligheterna att beivra folkmordsbrott men att frågan om lagstiftningens anpassning till konventionsbestämmelserna kunde beaktas i samband med det pågående arbetet inom strafflagstiftningen. I enlighet med straffrättskommitténs förslag torde nu i särskild lag böra upptagas de bestämmelser som utöver vad brottsbalken innehåller erfordras för uppfyllande av våra förpliktelser enligt konventionen.

Mot kommitténs förslag till lagens avfattning har någon kritik icke rikts under remissbehandlingen. Förslaget synes ej heller ge anledning till erinran i sak. Vissa närmast redaktionella jämkningar av förslaget torde dock böra vidtagas. 1 § torde få avse gärning av angivet slag, för vilken är stadgat fängelse i fyra år eller däröver.

Såsom anfördes av föredragande departementschefen när konventionen antogs (prop. 1952: 71 s. 11) och vid antagandet av lagen om utlämning för brott (prop. 1957: 156 s. 55) torde brottet folkmord icke vara att anse som politiskt brott, när fråga är om prövning av utlämningsärende.

Förslag till ändring i lagen om disciplinstraff för krigsmän

Lagen torde i sakligt hänseende böra bibehållas i stort sett oförändrad. En längre gående omarbetning synes icke böra övervägas, förrän militärstraffsakkunniga slutfört sin utredning. Med hänsyn till att i 32 kap. brottsbalken intagits vissa grundläggande bestämmelser om disciplinstraff för krigsmän, bör emellertid motsvarande stadganden i lagen utgå i den mån deras bibehållande icke erfordras för sammanhangets skull (jfr i sistnämnda hänseende lagrådets yttrande prop. 1962: 10 del C s. 574). Jämväl det nya påföljdssystemet föranleder vissa sakliga ändringar och tillägg i lagen. I övrigt föreslås redaktionella jämkningar i åtskilliga stadganden.

Det synes lämpligt att lagen inledes med stadgande om vilka disciplinstraffen är. 1 § bör därför bibehållas, ehuru motsvarande stadgande återfinnes i 32 kap. 6 § första stycket brottsbalken.

I likhet med vad nu gäller bör i 2 § första stycket anges bland annat, att disciplinstraff företrädesvis skall användas, utom för brott mot bestämmelse vari sådant straff är utsatt, när fråga är om brott av krigsman enligt 20—22 kap. brottsbalken. I 21 och 22 kap. är, såvitt gäller brott som begås av krigsman, icke i något fall stadgade böter, och nyssnämnda regel i förevarande paragraf avser därför i fråga om dessa kapitel sådana fall, då med tillämpning av någon straffnedsättningsregel eller reglerna om straff för försök m. m. straffet skall bestämmas lägre än eljest stadgat fängelse.

För bibehållande av möjligheten att döma till disciplinstraff i stället för böter, då straff jämlikt 5 § förslaget till lag om införande av brottsbalken skall bestämmas enligt strafflagen, torde i övergångsbestämmelse böra föreskrivas att för sådant fall 2 § i sin nuvarande lydelse alltså skall äga tillämpning.

De för närvarande i 2 § andra stycket sista punkten intagna bestämmelserna föreslås överförda till ett nytt tredje stycke, varvid de med hänsyn till lydelsen av 25 kap. 1 § brottsbalken kan ges en enklare utformning än den nuvarande.

De nu gällande bestämmelserna i 4 § första stycket och andra stycket första punkten samt i 6 § första stycket rörande de gränser inom vilka disciplinstraff kan bestämmas samt i fråga om verkställigheten av arrest har upptagits i 32 kap. 6 § andra och tredje styckena brottsbalken och bör därför utgå ur lagen. Stadgandet i 4 § första stycket om beräkning av tiden för arrest torde därvid böra överföras till ett nytt tredje stycke i paragrafen.

I likhet med vad som skett beträffande böter och fängelse (25 kap. 4 § och 26 kap. 2 § brottsbalken) torde böra anges förutsättningarna för att disciplinstraff skall få användas såsom gemensamt straff för flera brott. Bestämmelser härom föreslås upptagna i ett nytt första stycke av 8 §. Därvid torde utgångspunkten böra vara, att icke något av brotten är svårare än att disciplinstraff kan följa därå. Av andra stycket — vilket motsvarar paragrafens

nuvarande första stycke — framgår dock, att disciplinstraff i vissa fall kan ådömas såsom gemensamt straff, även om disciplinstraff icke kan följa å samtliga brott. Innehållet i paragrafens nuvarande andra stycke föreslås i samband härmed med vissa jämkningar överfört till ett tredje stycke i paragrafen.

De regler, som nu upptages i 8 § tredje stycket, har fått motsvarighet i 1 kap. 5 § andra stycket och 34 kap. 17 § brottsbalken och bör därför utgå ur lagen.

Med hänsyn till införandet av enhetligt frihetsstraff bör föreskrifterna i 9, 10 och 11 §§ med avseende å straffarbete utgå; i 9 § andra stycket torde i förtydligande syfte böra anges att med dom å fängelse avses dom å fängelse på viss tid.

För den situation som föreligger om efter den 1 januari 1965 arrest skulle komma att konkurrera med ett ådömt straffarbetsstraff, torde regler böra upptagas i övergångsbestämmelse till lagen. För sammanläggning av arrest, som ådömts före den nya lagens ikraftträdande, och straffarbete bör därvid — i överensstämmelse med vad som för motsvarande fall föreslagits i 8 § lagen om införande av brottsbalken — föreskrivas, att arreststraffet skall anses svara mot straffarbete under hälften så lång tid.

Enligt 28 kap. 3 § brottsbalken kan i dom å skyddstillsyn förordnas att i tillsynen skall ingå behandling i anstalt. Jämväl den konkurrenssituation, som kan uppkomma då dom eller beslut om arrest sammanträffar med beslut om intagning i anstalt, bör regleras i 9 § i förevarande lag. För sådant fall torde böra föreskrivas, att anstaltsbehandlingen skall träda i stället för arreststraffet. Stadgande härom torde få upptagas i ett nytt tredje stycke i paragrafen.

I 10 § bör företagas den redaktionella ändring som föranledes av att den centrala fängelsemyndigheten skall benämnas kriminalvårdsstyrelsen.

I 11 § torde någon särskild regel utöver vad som sägs i första stycket sista punkten icke behöva upptagas för den situation som uppkommer om arreststraff ändras till skyddstillsyn med behandling i anstalt.

Enär bestämmelsen i 12 § fått motsvarighet i återfallsreglerna i 26 kap. 3 § brottsbalken, torde paragrafen böra upphävas.

Det nuvarande stadgandet i 5 kap. 22 § strafflagen om preskription vid avbrott i verkställigheten av frihetsstraff äger tillämpning även på arrest. Då emellertid motsvarande bestämmelse i 35 kap. 9 § brottsbalken endast avser fängelse, torde föreskrifterna i 13 § i förevarande lag böra kompletteras med en uttrycklig regel om bortfallande av arrest efter avbrott i verkställigheten.

Förslag till ändring i lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar

12, 25 och 28 §§.

Den i 12 § för åklagare föreskrivna anmälningssplikten torde få omfatta gärningar som avses i angivna stadganden i brottsbalken (6 kap. 1, 2, 3, 4 och 10 §§) i stället för motsvarande lagrum i strafflagen; det torde emellertid icke vara erforderligt att stadga anmälningssplikt när fråga är om gärning som nu avses i 18 kap. 13 § strafflagen. Avfattningen av paragrafen innebär att anmälningsskyldighet föreligger även för fall som avses i 6 kap. 9 § i balken, nämligen då den misstänkte i subjektivt hänseende kan antagas ha gjort sig skyldig till oaktsamhet beträffande de åldersgränser som ingår i brottsbeskrivningen för vissa av de angivna sedlighetsbrotten. Anmälan skall också ske när fråga är om sådant brott som avses i den nu föreslagna 29 § i lagen, motsvarande 14 kap. 21 § strafflagen.

I 25 § torde hänvisning till lagrum i strafflagen få ändras till att avse lagrum i brottsbalken och den nu föreslagna 29 § i lagen. I 28 § torde en redaktionell jämkning få vidtagas beträffande straffskalan.

29 §.

Gällande rätt. Enligt 14 kap. 21 § första stycket strafflagen inträder ansvar om någon som lider av könssjukdom i smittsamt skede med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge eller under övande av otukt som ej är att hänföra till könsumgänge utsätter annan för fara att bli smittad. Om någon på annat sätt, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet, utsätter annan för fara att bli smittad av könssjukdom, ådrager han sig ansvar enligt andra stycket i paragrafen. Förhöjt straff må ådömas, om sjukdomen blev överförd.

Straffrättskommittén. Kommittén, som i sitt förslag till brottsbalk upptagit brottet utsättande för venerisk smitta i 11 kap. 9 §, erinrar om att könssjukdomarna så gott som alltid sprids genom könsumgänge. För att göra tydligt, att samlag faller under straffbudet även när det sker med användande av preventivmedel, föreslår kommittén att gärningsbeskrivningen utformas så, att den omfattar det fall att en könssjuk person som har vetskap eller misstanke om sjukdomen övar samlag med annan. För straffbarhet bör i sådant fall icke uppställas något krav på att den andra skall utsättas för fara att bli smittad. I sak torde detta icke innebära någon avvikelse från gällande lag, som tillämpats oavsett om preventivmedel kommit till användning eller ej (NJA 1924 s. 52, 1934 s. 415 och 1935 s. 386). Ståndpunkten synes kommittén motiverad dels med hänsyn till att användande av preventivmedel icke torde helt utesluta fara för smitta, dels

emedan straffbestämmelsen skulle bli nära nog verkningslös om ett obestyrkt påstående att preventivmedel använts skulle, i enlighet med den allmänna regeln att bevisbördan ligger på åklagaren, godtagas såsom giltig ursäkt till dess motsatsen bevisats.

Vidare bör enligt kommittén beaktas att med de behandlingsmetoder som numera används sjukdomssymtom kan försvinna tämligen snabbt. Risk för ett återuppblossande av sjukdomen kvarstår dock under viss tid efter det symtomen försvunnit. Denna tid uppskattas beträffande den vanligast förekommande könssjukdomen, gonorré, till minst tre veckor för män och ungefär två månader för kvinnor samt beträffande syfilis till minst två år. Om en person under nämnda tidrymd utsätts för en ny infektion, kan sjukdomssymtom uppträda som kliniskt icke kan skiljas från ett s. k. recidiv men som i själva verket orsakats av en ny infektion. Vad särskilt angår gonorrén kan numera också särskiljas olika stammar av smittämnet vilka kan vara mer eller mindre motståndskraftiga mot de medicinska preparat som används mot sjukdomen. På grund härav kan det förekomma att en person som lider av gonorré av viss typ infekteras med gonorré av annan typ. Straffbestämmelsen bör därför bli tillämplig även för det fall att båda kontrahenterna lider av samma slags könssjukdom. Båda blir i ett sådant fall straffbara under förutsättning att de hade vetskap eller misstanke om sjukdomen. Detta torde innebära en utvidgning i förhållande till gällande lag (jfr SvJT 1945 rf. s. 12).

Förutom det fall, att könssjuk med vetskap eller misstanke om sjukdomen har samlag med annan, bör liksom i SL 14:21 straffbeläggas även det fall, att någon eljest, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, utsätter annan för fara att bli smittad.

I fråga om påföljden är det enligt kommittén beträffande nu förevarande brottslighet lika litet som beträffande andra brott lämpligt, att en strängare straffskala skall gälla med hänsyn till viss effekt — sjukdomens överförande — oavsett huruvida gärningsmannen med fog kan tillvitas uppsåt i förhållande till denna effekt eller ej. I stället för de olika straffsatserna i SL 14:21 föreslår kommittén därför en enhetlig straffskala, fängelse i högst två år eller böter, inom vilken domstolen har att utmäta straffet med hänsyn till brottets svårhet och övriga omständigheter.

Yttrandena. Den av kommittén föreslagna brottsbeskrivningen har i flertalet yttranden, däribland *medicinalstyrelsens*, lämnats utan erinran. *Advokatsamfundet* däremot har ansett, att såsom förutsättning för straffbarhet allttjämt i samtliga fall bör gälla att den andre utsatts för fara att bli smittad. Straffbestämmelsens tillämpning även för det fall, att båda kontrahenterna lider av samma slags könssjukdom, har avstyrkts av *förste provinsialläkaren i Malmöhus län*, vilken påpekat, att olika typbestämningar av gonorré kan vara mycket svåra att verkställa och att diagnoser-na vid olika laboratorier på grund därav kan variera i avsevärd mån.

Departementschefen. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 november 1961 har tillkallats sakkunnig för att verkställa översyn av lagstiftningen om smittsamma sjukdomar och därmed sammanhängande spørsmål. Såvitt gäller könssjukdomarna har i direktiven erinrats bland annat om att de i 14 kap. 21 § strafflagen upptagna stadgandena om straff för framkallande av fara för venerisk smitta i enlighet med vad som anfördes vid lagrådsremiss 1958 av förslag till brottsbalk bör inrymmas i lagstiftningen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar. Arbetet med revidering av lagstiftningen om smittsamma sjukdomar kan icke beräknas bli avslutat före brottsbalkens ikraftträdande. I avvaktan på resultatet av den pågående utredningen torde därför bestämmelser om straff för framkallande av fara för könssjukdom — som icke fått någon motsvarighet i brottsbalken — få upptagas i den nuvarande lagen om åtgärder mot utbredning av könssjukdomar. Bestämmelserna torde kunna upptagas i 29 §. Den i paragrafen nu upptagna åtalsregeln torde i samband därmed kunna utgå. Regeln är överflödig; vad där sägs gäller även utan särskild föreskrift.

Kommitténs förslag, att krav på att annan skall utsättas för fara att bli smittad ej skall uppställas i gärningsbeskrivningen såvitt avser samlag, synes böra godtagas. Såsom kommittén anført, torde stadgandet böra bli tillämpligt även för det fall att båda kontrahenterna är behäftade med sjukdomen. Någon anledning att ge nu ifrågavarande brott särskild brottsbeteckning torde icke föreligga. Strafflatituden torde böra bestämmas till böter eller fängelse i högst två år; någon särskild straffskala för det fall att sjukdomen blev överförd torde icke böra upptagas.

30 §.

Gällande rätt och straffrättskommittén. Enligt 14 kap. 45 § sista stycket strafflagen må brott som avses i 14 kap. 21 § ej åtalas av allmän åklagare, om brottet begåtts mot make samt målsäganden ej angivit det till åtal. Enligt straffrättskommittén kan med hänsyn till brottets allmänfarliga karaktär ett ingripande i straffrättslig ordning stundom vara påkallat även när gärningen riktats mot make, exempelvis om denne är prostituerad eller eljest står i sexuellt förhållande till annan eller andra än den könssjuke. Kommittén föreslår därför att, även om gärningen förövats mot make, åklagaren utan angivelse från målsägandens sida får väcka åtal om det finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Yttrandena. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har anført, att förundersökning icke bör kunna inledas eller fortsättas eller åtal väckas, om den av makarna som varit utsatt för det påstådda brottet motsätter sig att så sker.

Advokatsamfundet har hemställt, att uttrycket »åklagaren finner åtal vara påkallat ur allmän synpunkt» måtte utbytas mot »åklagaren finner åtal påkallat på den grund att fara för vidare spridning av smittan före-

legat» eller annan formulering av samma innebörd. Med en sådan formulering skulle man minska risken för opåkallad inblandning i enskildas privata förhållanden och samtidigt ge åklagaren möjlighet att väcka åtal i de fall, där det kan sägas vara ett allmänt intresse att ett ingripande i straffrättslig ordning sker.

Departementschefen. Såvitt gäller mot make förövat brott som avses i 29 §, vill jag i likhet med kommittén förorda, att åklagare beredes viss möjlighet att väcka åtal även utan att angivelse skett. Sådan möjlighet bör föreligga om vidare spridning av smittan kan befaras. Den av kommittén föreslagna lydelsen av bestämmelsen torde kunna godtagas.

De i förevarande paragraf nu givna bestämmelserna om böter torde med hänsyn till de allmänna reglerna i 25 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken kunna utgå.

Förslag till ändring i lagen den 17 juni 1938 om avbrytande av havandeskap

Gällande rätt. I 1 § lagen om avbrytande av havandeskap anges de särskilda förutsättningar under vilka abort lagligen får ske. Enligt punkt 3 i paragrafen får abort ske, när kvinnan hävdats under förhållande varom förmåles i 15 kap. 12, 13, 15 eller 15 a § eller 18 kap. 1, 2, 3, 7, 8, 8 a eller 9 § strafflagen, så ock då hävdandet ägt rum under omständigheter som omförmåles i 18 kap. 6 § strafflagen samt inneburit ett grovt åsidosättande av kvinnans handlingsfrihet.

I 2 § stadgas att, om kvinnan hävdats under förhållande varom förmåles i 15 kap. 12, 13, 15 eller 15 a § eller 18 kap. 6 eller 8 a § strafflagen, abort på grund därav icke får äga rum med mindre brottet, där så kunnat ske, åtalats eller angivits till åtal.

Enligt 4 § första stycket må abort ej äga rum, med mindre den läkare som utför ingreppet samt viss annan läkare i skriftligt utlåtande förklarat förutsättningarna för åtgärden vara för handen eller ock medicinalstyrelsen lämnat tillstånd därtill.

Om havandeskap avbrutits eller försök till sådant avbrytande gjorts under iakttagande av de i lagen givna föreskrifterna, får enligt 10 § ej dömas till straff enligt 14 kap. 26, 27, 28 eller 28 a § strafflagen.

I 12 § första stycket stadgas straff för läkare, vilken mot bättre vetande antingen i utlåtande enligt 4 § förklarat förutsättningarna för abort vara för handen eller ock till myndighet eller annan läkare avgivit falsk utsaga i ärende angående sådan åtgärd. I paragrafens andra stycke stadgas att, om läkare vid prövning av ärende angående avbrytande av havandeskap eller eljest genom att överträda eller åsidosätta vad i lagen stadgas visat vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet, han skall dömas

till dagsböter eller fängelse i högst sex månader, såvida han icke är underkastad ansvar för ämbetsbrott.

Samma straff stadgas enligt 13 § för den som i annat fall än som anges i 12 § mot bättre vetande till myndighet eller läkare avger falsk utsaga i ärende angående avbrytande av havandeskap, såframt han ej är förfallen till ansvar för fosterfördrivning eller försök därtill.

Straffrättskommittén. Kommittén föreslår, att samtliga hänvisningar till strafflagen ändras till att avse motsvarande paragrafer i brottsbalken. Eftersom enligt 6 kap. 2 § brottsbalken (4 kap. 2 § i kommitténs förslag) gärning som där avses kan förövas icke endast av man mot kvinna utan även av kvinna mot man, har det nuvarande uttrycket i förevarande lags 1 § punkt 3 »när kvinnan hävdats under förhållande varom förmäles» ändrats till »när hävdandet inneburit gärning varom förmäles». Kommittén har därmed avsett att framhäva, att i fall som avses i 6 kap. 2 § brottsbalken endast gärning som riktats mot kvinnan kan utgöra förutsättning för abort enligt 1 § punkt 3.

Kommittén har ansett, att några särskilda föreskrifter med anledning av att i 6 kap. 1 och 2 §§ samt 4 § första stycket brottsbalken avses jämväl gärningar, som förövats mot make, icke erfordras i 2 § förevarande lag utöver stadgandet, att brottet skall ha åtalats eller angivits till åtal.

Med hänsyn till att gärningar som avses i 12 § första stycket straffas jämlikt 15 kap. 10 och 11 §§ brottsbalken (13 kap. 10 och 11 §§ i kommitténs förslag) har kommittén ansett, att 12 § första stycket kan upphävas. I anslutning härtill har kommittén föreslagit, att i 4 § första stycket föreskrives, att utlåtande som där avses skall avgivas på heder och samvete. Upphävandet av 12 § första stycket har föranlett viss jämkning av stadgandet i 12 § andra stycket. I överensstämmelse med beskrivningen av tjänstefel i 20 kap. 4 § brottsbalken (18 kap. 4 § i kommitténs förslag) har kommittén föreslagit jämväl en mindre, redaktionell ändring i sagda stycke. Även i 13 § föreslås en mindre jämkning, som närmast är av redaktionell art.

Yttrandena. *Medicinalstyrelsen* finner, att gällande rätts ordning bör bibehållas i fråga om avbrytande av sådant havandeskap som utgör en följd utav att otukt bedrivits med kvinna, som är sinnessjuk eller sinnesslö (SL 18:9). Enligt gällande rätt kräves icke att brottet åtalats eller angivits till åtal. Enligt kommittéförslaget kommer emellertid att så bli fallet, ehuru en viss reservation göres genom tillägget av orden »där så kunnat ske». Denna ändring kommer att vålla svårigheter vid prövning av abortärenden av detta slag, då just dessa ärenden ofta inkommer mycket sent till prövning.

Departementschefen. I 1 § 3 torde hänvisningarna till lagrum i strafflagen få ändras till att avse motsvarande stadganden i brottsbalken (6 kap. 1,

2, 3 och 5 §§ samt 4 § första stycket). Straffrättskommittén har — med hänsyn till att brottet frihetskränkande otukt kan förövas även av kvinna mot man — föreslagit en jämkning av den nuvarande lydelsen av förevarande paragraf. Mot den av kommittén föreslagna jämkningen torde emellertid kunna riktas samma anmärkning som mot den nuvarande lydelsen. Då någon olägenhet knappast kan uppkomma om denna lydelse bibehålles — det kan erinras om att abort i fall som nu avses regelmässigt förutsätter att brottet angivits till åtal — torde någon ändring av lydelsen icke böra ske.

De stadganden i brottsbalkens 6 kap. till vilka förevarande paragraf hänvisar är i så måtto mera omfattande än motsvarande paragrafer i 15 kap. strafflagen, att de avser även gärningar som begås av en make mot andra maken. Såsom anmäldes vid lagrådsremiss av förslaget till brottsbalk år 1958 har medicinalstyrelsen uttalat, att praktiska skäl talade mot att utvidga våldtäktsbrottet så att det kom att omfatta även det fall att parterna är gifta med varandra. Styrelsen framhöll därvid, att en sådan ändring också skulle innebära en utvidgning av gällande abortindikationer; för bifall till abortansökan krävdes emellertid i sådana fall, att kvinnan anmälde sin make till åtal. Detta syntes styrelsen vara föga tilltalande.

Då våldtäktsbrottet i brottsbalken nu givits den av medicinalstyrelsen kritiserade innebörden, har man att taga ställning till om detta förhållande bör föranleda, att man när det gäller den i 1 § 3 förevarande lag angivna abortindikationen meddelar särskilda regler för det fall att mannen och kvinnan är gifta. Enligt min mening är detta icke påkallat. Kan det styrkas att mannen begått sådan gärning som här avses mot sin hustru, synes det icke omotiverat att möjlighet finns till abort, likaväl som i de fall där parterna lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden utan att vara gifta. Liksom straffrättskommittén anser jag också, att det därvid ej finns anledning att göra undantag i fråga om kravet att brottet angivits till åtal. Detta krav kan motverka, att oöverlagda framställningar om abort göres i fall, där andra skäl för abort ej kan åberopas, och att makar handlar i samförstånd.

Från den i 2 § angivna förutsättningen, att brottet skall ha åtalats eller angivits till åtal, torde i enlighet med medicinalstyrelsens påpekande undantag böra göras för det fall att kvinnan var sinnessjuk eller sinnesslö.

De av straffrättskommittén föreslagna ändringarna i 4, 12 och 13 §§ torde böra genomföras. I 15 § torde, med hänsyn till stadgandet i 25 kap. 6 § första stycket brottsbalken, vad som stadgas om att böter tillfaller kronan kunna utgå.

Förslag till ändringar i lagen om sterilisering och lagen om kastrering

Enligt 3 § andra stycket lagen om sterilisering och 4 § andra stycket lagen om kastrering får sterilisering eller kastrering företagas utan medicinalstyrelsens tillstånd endast om den läkare som utför ingreppet samt viss annan läkare i skriftligt utlåtande förklarar förutsättningarna för åtgärden vara för handen. Bestämmelserna motsvarar föreskrifterna i 4 § första stycket lagen om avbrytande av havandeskap. Av skäl som anförts vid detta lagrum föreslår straffrättskommittén, att i nämnda stadganden i lagarna om sterilisering och om kastrering föreskrives att utlåtandet skall avgivas på heder och samvete.

I lagarna stadgas i 8 § straff för den som verkställer sterilisering eller kastrering i strid med vederbörande lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver falsk utsaga i ärende angående ingrepp som avses i lagen eller överträder föreskriven tystnadsplikt. Straffet utgör, där ej förseelsen eljest är belagd med strängare straff, dagsböter eller fängelse i högst ett år. Kommittén föreslår under hänvisning till motsvarande bestämmelse i 12 § lagen om avbrytande av havandeskap en sänkning av straffmaximum till fängelse i sex månader och har även vidtagit en närmast redaktionell jämkning av ifrågavarande stadganden, innebärande att straff ej skall ådömas enligt förevarande lagar om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Departementschefen. Kommitténs förslag torde böra godtagas. Att ansvar ej skall ådömas enligt lagarnas 8 § om för gärningen är stadgat straff i brottsbalken, således även om brottsbalken stadgar lindrigare straff än 8 §, torde icke innebära någon faktisk ändring i förhållande till vad nu gäller.

Förslag till ändring i lagen om nykterhetsvård

Vissa ändringar av övervägande redaktionell natur föreslås i 15, 47 och 68 §§. Sålunda har hänvisningar till lagrum i strafflagen ändrats till att avse motsvarande paragrafer i brottsbalken. I 15 § har också vidtagits en ändring för att klart skall anges, att stadgandet är tillämpligt även beträffande den som erhållit påföljdseftergift. I 68 § har i enlighet med den princip som angivits i 4 § i förslaget till lag om införande av brottsbalken maximum för fängelsestraffet bestämts till ett år.

19, 25, 34 och 45 §§.

Gällande rätt. 19 § innehåller bestämmelser om tvångsintagning å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare. Enligt paragrafens 1 mom. skall ansökan om sådan intagning göras hos länsstyrelsen av nykterhetsnämnden

eller i vissa fall av polismyndigheten i orten. Då någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, av domstol straffrifyklarats jämlit 5 kap. 5 § strafflagen, kan emellertid enligt 2 mom. länsstyrelsen utan särskild ansökan förordna om tvångsintagning, under förutsättning att alkoholmissbrukaren vid prövning i vederbörlig ordning befunnits ej vara i behov av vård å sinnessjukhus. I dylikt fall äger länsstyrelsen enligt 25 § andra stycket förordna, att alkoholmissbrukaren i avbidan på slutligt beslut om tvångsintagning skall omhändertagas och vårdas på lämpligt sätt. Huvudregeln är, att nykterhetsnämnden har att föranstalta om verkställighet av beslut om tvångsintagning. Enligt 34 § första stycket åligger det emellertid länsstyrelsen att föranstalta om verkställigheten bl. a. när fråga är om straffrifyklarad alkoholmissbrukare som nu avses. För sådan missbrukare kan vårdtiden, som i regel är ett år, jämlit 45 § förlängas med två år.

Strafflagberedningen. I samband med förslaget att överlämnande för vård enligt lagen om nykterhetsvård skulle ingå i det straffrättsliga påföljdssystemet förordas, att den i 19 § 2 mom. stadgade befogenheten för länsstyrelse att utan ansökan förordna om tvångsintagning å allmän vårdanstalt av straffrifyklarad alkoholmissbrukare utvidgas till att avse alla de fall, i vilka domstol förordnar om överlämnande till nykterhetsvård. Enligt beredningen är intresset av att en sådan möjlighet införes icke enbart betingat därav, att i dessa fall länsstyrelsen bör kunna utöva kontroll över att erforderliga åtgärder kommer till stånd. Även ur nykterhetsnämndens synpunkt kan det med hänsyn till de särskilda rättsverkningar som är förenade med intagning enligt 19 § 2 mom. vara ändamålsenligt, att intagning sker i denna ordning, och nämnden bör kunna göra framställning därom hos länsstyrelsen.

Yttrandena. Beredningens förslag har godtagits av *Stockholms nykterhetsnämnd*, som emellertid framhåller att stadgande bör införas om att nykterhetsnämnden skall beredas tillfälle att yttra sig innan länsstyrelsen fattar slutligt beslut i ärendet. *Mentalsjukvårdsdelegationen* har uttalat tveksamhet om lämpligheten av beredningens förslag. Tvångsintagning i allmän vårdanstalt bör icke kunna ske, om ej den lokala nykterhetsnämnden anser, att sådan intagning bör komma till stånd. *Utredningen om administrativa frihetsberövanden*, som sedermera i sitt förslag angående handläggningen av frågor om vissa frihetsberövanden (SOU 1960:19) eftersträvat att för handläggningen inför länsorgan av sådana frågor genomföra ett processliknande förfarande med särskild representant, som regel vederbörande kommunala nämnd, för det allmänna, har under åberopande av denna tankegång i sitt yttrande framhållit, att med ett sådant förfarande mindre väl överensstämmer den av beredningen föreslagna ordningen att det beslutande organet skall äga självt taga upp frågan om tvångsintagning. Utredningen anser därför, att ansökan, eventuellt av åklagaren, om tvångsintagning även i förevarande fall bör göras hos länsstyrelsen.

Departementschefen. I det år 1960 till lagrådet remitterade förslaget till brottsbalk uttalade jag (prop. 1962: 10 del C s. 351 f) tvekan i frågan, huruvida på sätt strafflagberedningen föreslagit länsstyrelsens befogenhet enligt 19 § 2 mom. borde utvidgas till att omfatta alla de fall, i vilka domstol förordnat om överlämnande till nykterhetsvård. Jag uttalade emellertid, att denna fråga fick slutgiltigt behandlas i samband med övriga följdändringar till balken.

Jämlikt 31 kap. 2 § brottsbalken sker överlämnande för vård enligt nykterhetsvårdslagen till nykterhetsnämnden utom då den tilltalade redan är omhändertagen å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, i vilket fall överlämnandet sker till anstaltens styrelse. Det är alltså på nykterhetsnämnden det i princip skall ankomma att föranstalta om erforderlig vård när överlämnande skett. I första hand blir det den kommunala nykterhetsnämnden som blir ansvarig härför. Enligt 4 § 3 mom. lagen om nykterhetsvård åligger det länsnykterhetsnämnd att utöva tillsyn över att de kommunala nykterhetsnämnderna fullgör sina uppgifter samt att, om så ej är fallet, vidtaga de åtgärder som eljest ankommer på dessa nämnder. Den av länsnykterhetsnämnden sålunda utövade tillsynen torde vara tillräcklig även för nu avsedda fall, och dess befogenhet att vidtaga åtgärd, som eljest ankommer på lokal nykterhetsnämnd, torde utgöra fullgod garanti för att ingripande sker i den mån så är påkallat. Anledning torde därför icke föreligga att utifrån nu nämnda synpunkter utrusta länsstyrelse med befogenhet att även utan ansökan av behörig myndighet förordna om tvångsintagning å allmän vårdanstalt i de fall då överlämnande jämlikt 31 kap. 2 § brottsbalken skett. Ej heller torde det vara motiverat att i fråga om vårdtidens längd, tillfälligt omhändertagande i avvaktan på slutligt beslut om tvångsintagning eller verkställighet av sådant beslut göra åtskillnad mellan de alkoholmissbrukare som av domstol överlämnats till nykterhetsvård och övriga missbrukare. Jag är således icke beredd att följa strafflagberedningens förslag om utvidgning av länsstyrelsens befogenhet enligt 19 § 2 mom.

Fråga uppkommer då, om länsstyrelsens nuvarande åligganden beträffande sinnessjuka och andra psykiskt abnorma lagöverträdare bör få någon motsvarighet, när sådan lagöverträdare överlämnas för vård enligt lagen om nykterhetsvård. Vid övervägande av detta spørsmål har jag stannat vid att icke föreslå någon särregel för dessa lagöverträdare. Enligt brottsbalken föreligger icke i fråga om dessa några principiella avvikelser beträffande de förutsättningar under vilka överlämnande kan ske, och den omständigheten att alkoholmissbrukaren begått brottet under inflytande av själslig abnormitet torde icke i och för sig motivera att frågan, vilka nykterhetsvårdande åtgärder som skall tillgripas, prövas eller avgöres i annan ordning än den eljest gällande. Även i dessa fall torde därför ansvaret för att erforderliga åtgärder vidtages få ligga hos nykterhetsnämnden. I enlighet härmed torde stadgandet i 19 § 2 mom. böra upphävas. Som en följd härav torde även få upphävas de särskilda regler i 25, 34 och 45 §§, vilka avser sådana alkoholmissbrukare som i 19 § 2 mom. sägs. Det må i detta sammanhang dock

framhållas, att de särskilda regler, som gäller t. ex. för alkoholmissbrukare som är farlig för annans personliga säkerhet eller som på grund av oförmåga att taga vård om sig själv är i trängande behov av omedelbar vård, givetvis kan bli tillämpliga också i fråga om de lagövertredare som här avses. Dessa regler medger bl. a., att ansökan om tvångsintagning kan göras av polismyndighet, att omedelbart omhändertagande kan ske och att länsstyrelsen har att föranstalta om verkställighet av beslut om tvångsintagning.

Vid genomförandet av den här föreslagna ordningen torde på administrativ väg kunna föreskrivas, att meddelande om att någon överlämnas till nykterhetsvård skall sändas — förutom till vederbörande kommunala nykterhetsnämnd eller anstaltsstyrelse — till länsnykterhetsnämnden i det län, inom vilket den dömde har sitt hemvist.

57 §.

Gällande rätt. Enligt 57 § skall i vissa fall särskild åtalsprövning ske, då den som är intagen å allmän vårdanstalt misstänkes att ha begått brott före utskrivning från anstalten. Om å brottet enligt lag icke kan följa högre straff än böter eller fängelse i sex månader och brottet hör under allmänt åtal eller av målsäganden angivits till åtal, skall det således ankomma på statsåklagaren att efter hörande av anstaltsstyrelse avgöra, huruvida åtal lämpligen bör ske. Har brottet begåtts innan den intagne fyllt aderton år, skall sådan åtalsprövning ske även om högre straff än nyss nämnts kan följa å brottet.

Särskild framställning. I en till riksåklagarämbetet ställd skrivelse har styrelsen för statens vårdanstalt å Venngarn ifrågasatt, huruvida icke åtgärder bör vidtagas i syfte att förenkla handläggningen av ärenden rörande åtalsprövning enligt förevarande paragraf. Enligt styrelsen bör i fall, då fråga är om fylleri och andra förseelser, som begåtts före intagningen eller under avvikande eller permission, och vederbörande återförts till anstalten, åtals eftergift kunna medgivas utan anstaltsstyrelsens hörande.

Sedan riksåklagarämbetet med anledning av Venngarnsstyrelsens framställning inhämtat yttranden från statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, vilka tillstyrkt en förenklad handläggning av ifrågavarande ärenden, har *riksåklagarämbetet* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 april 1961 — med överlämnande av berörda framställning och de däröver avgivna yttrandena — för egen del anfört, att starka skäl talar för en förenkling i den av Venngarnsstyrelsen föreslagna riktningen. Ämbetet framhåller bland annat att, då uppgifter i de hänseenden, som är av betydelse för åtalsprövningen, ofta torde kunna erhållas genom utdrag ur kontrollstyrelsens register eller lämnas av anstalts föreståndare, det icke torde vara nödvändigt att alltid höra anstaltsstyrelse.

Över riksåklagarämbetets skrivelse har yttrande inhämtats från *socialstyrelsen*. Styrelsen framhåller att — oberoende av huruvida den misstänkte

efter brottets begående återhämtats till anstalten eller ej - åtalseftergift numera regelmässigt tillstyrkes av flertalet anstaltsstyrelser när fråga är om fylleri eller förargelseväckande beteende och den misstänkte vid brottets begående varit intagen å anstalten. Enligt socialstyrelsens uppfattning är böter eller förvandlingsstraff en ur vårdsynpunkt meningslös reaktionsform mot fylleri och liknande av alkoholskadade människor begångna förseelser. För sådana förseelser bör därför åtal alltid eftergivnas och således även i det fall att vederbörande efter förseelsens begående icke återhämtas till anstalten. Socialstyrelsen förordar därför, att i 57 § intages föreskrift att åtal icke skall väckas mot den som före utskrivning från anstalt gjort sig skyldig till fylleri eller förargelseväckande beteende.

Departementschefen. Det av socialstyrelsen framförda förslaget, att åtal i fall som avses i förevarande paragraf aldrig skall väckas när fråga är om fylleri och förargelseväckande beteende, har starka skäl för sig. Ingripande med böter för fylleri mot sådana alkoholmissbrukare som är föremål för anstaltsvård framstår som en föga ändamålsenlig åtgärd. Då emellertid hela frågan om samhällets åtgärder mot fylleri inom kort kan förväntas bli föremål för särskild utredning, torde en så vittgående ändring som den av socialstyrelsen föreslagna icke nu böra vidtagas. Jag vill framhålla, att inom ramen för gällande lag åtal kan underlätas i vidsträckt omfattning.

I fråga om handläggningen av åtalsärendena torde emellertid en förenkling böra eftersträvas. För närvarande är åklagare skyldig att alltid inhämta yttrande från anstaltsstyrelsen. Antalet ärenden är betydande och torde till stor del gälla fråga om fylleri eller förargelseväckande beteende. För sådana gärningar lär anstaltsstyrelserna enligt stadgad praxis regelbundet tillstyrka att åtal ej väckes, om gärningen begåtts före intagningen eller om den är begången efter intagningen och gärningsmannen återhämtas till vårdanstalten, och åklagarna torde i stor utsträckning följa styrelsernas förslag. Med hänsyn härtill synes det i allmänhet icke vara erforderligt, att i dessa fall anstaltsstyrelsens yttrande inhämtas innan åklagaren prövar åtalsfrågan. Även i andra fall än nu nämnts synes yttrande av styrelsen kunna undvaras. Om åklagaren på grundval av kännedom om den praxis anstaltsstyrelserna följer kan bedöma vilken ståndpunkt en styrelse i visst fall skulle inta, torde yttrande icke behöva infordras, om icke särskild anledning föreligger att styrelsen ändå yttrar sig i ärendet. Framför allt bör åtalsprövningen kunna ske i denna förenklade ordning, när åklagaren delar anstaltsstyrelsens mening. Förevarande paragraf torde på grund av det anförda böra ändras så, att åklagaren får möjlighet att utan att yttrande inhämtas från anstaltsstyrelsen avgöra åtalsfrågan i de fall, då styrelsens hörande finnes obehövt.

I paragrafen bör — i likhet med vad som skett i brottsbalken — icke angivas på vilken åklagare åtalsprövningen skall ankomma. Möjlighet bör finnas att bestämma, att prövningen skall ske av den åklagare som enligt sin instruktion har att föra talan i målet.

I paragrafen föreslås i förenklande syfte en ändring i fråga om angivandet av de brott, beträffande vilka åtalsprövning skall ske. För att icke de nya återfallsreglerna i 26 kap. 3 § brottsbalken skall medföra, att förevarande stadgande får ett alltför begränsat tillämpningsområde, bör det ges sådan avfattning, att därav framgår att man vid bedömningen av brottets svårhet skall bortse från återfallsregler (jfr prop. 1962: 10 del C s. 160).

Förslag till ändring i lagen den 6 december 1957 om utlämning för brott

Enligt 4 § i 1957 års utlämningslag i dess nu gällande lydelse krävs för utlämning, att brottet är av sådan svårhetsgrad att därå kan följa straffarbete enligt svensk lag. Vid förslaget till denna avgränsning uttalade dåvarande chefen för justitiedepartementet under hänvisning till den pågående revisionen av strafflagstiftningen (prop. 1957: 156 s. 44 f) att han icke avsåg att ta definitiv ställning till frågan vilken avgränsning som borde gälla. Såväl huvudregeln angående brottets svårhetsgrad som frågan, huruvida denna regel — såsom lagrådet förordat — borde kompletteras med bestämmelse om utlämning även för ringare, med brott av angiven svårhetsgrad sammanträffande brott, borde övervägas i samband med nämnda revision.

Sverige har den 12 september 1958 ratificerat den inom Europarådet utarbetade, den 13 december 1957 dagtecknade europeiska utlämningskonventionen. Enligt denna skall utlämning kunna ske, om brottet enligt såväl tillflyktslandets som den utlämningssökande statens lag är belagt med frihetsstraff till en tid av lägst ett år eller med strängare straff. Vid depositionen den 22 januari 1959 av ratifikationsinstrumentet gjorde Sverige förbehåll i överensstämmelse med 4 § förevarande lag. Det må nämnas, att också Danmark och Norge vid sin anslutning till konventionen gjorde det förbehållet att för utlämning skall krävas att för brottet är stadgat frihetsstraff i mer än ett år.

Vid övervägande av frågan om avgränsningen av brottets svårhetsgrad såsom villkor för utlämning har jag ej funnit anledning att föreslå att man i sak frångår gällande rätt. Drages gränsen med hänsyn till brottets svårhet så att brott, för vilka är stadgat fängelse i ett år, kunde medföra utlämning, skulle stadgandets tillämpningsområde vidgas högst betydligt; bl. a. skulle ett antal brott inom specialstraffrätten komma att omfattas av stadgandet. Med beaktande av den princip som följts vid bestämmandet av straffskalorna efter sammanslagningen av straffarbete och fängelse torde därför — i syfte att bibehålla utlämningslagens nuvarande tillämpningsområde — böra för utlämning uppställas det kravet att för brottet är stadgat fängelse i mer än ett år.

Vad beträffar frågan, huruvida vid sammanträffande av brott utlämning

må ske även för ringare brott än nyss angivits, torde icke nu finnas anledning till ändring i gällande rätt.

I 5 och 11 §§ torde få vidtagas ändring av redaktionell natur.

Om 4 § ändras på sätt här föreslås, torde det av Sverige vid anslutningen till utlämningskonventionen gjorda förbehållet böra jämkas till överensstämmelse med 4 § i dess nya lydelse.

Övriga lagförslag

Ändringar med hänsyn till den förändrade gränsdragningen mellan dagsböter och penningböter

Enligt 25 kap. 1 § andra stycket brottsbalken skall böter ådömas omedelbart i penningar och ej i dagsböter, om för böterna är utsatt visst högsta belopp, ej över femhundra kronor. Detta innebär en ändrad gränsdragningsgräns i förhållande till vad som gäller enligt 1931 års särskilda böteslag, där gränsen drages vid trehundra kronor. Såsom framhölls i propositionen (1962: 10 del C s. 224) förekommer alltjämt i skilda författningar stadganden från tiden före år 1932, som enligt sin ordalydelse bestämmer bötesstraff upp till femhundra kronor. Dessa äldre straffskalor innebär numera, att dagsböter skall ådömas. För att förebygga att misstag i detta hänseende uppkommer efter brottsbalkens ikraftträdande, torde alltjämt kvarstående straffstadganden av detta slag böra ändras. Ändringar av denna innebörd föreslås bl. a. i 1916 års lag om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag, lagen den 19 juni 1919 om flottning i allmän flottled och lagen den 24 maj 1929 om tillsyn över stiftelser. I samband med ändring av denna anledning har i vissa lagar, såsom lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet och lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning, även andra straffstadganden översetts.

Utöver de författningar, i vilka nu föreslås ändring beträffande bötesstraffet, innehåller flera i administrativ ordning utfärdade äldre författningar straffskalor med bötesmaximum femhundra kronor. Även dessa torde böra ändras före den 1 januari 1965.

Ändringar med hänsyn till införandet av enhetligt frihetsstraff

Såsom nämnts i det föregående upptages i 4 § i förslaget till lag om införande av brottsbalken ett allmänt stadgande om innebörden efter brottsbalkens ikraftträdande av äldre straffskalor, som innehåller fängelse eller straffarbete. Detta stadgande är i och för sig tillräckligt för att de i skilda författningar förekommande straffbestämmelserna av förevarande slag skall kunna tillämpas. I vissa fall torde emellertid finnas anledning att närmare överse straffskalorna för att vinna en ändamålsenlig gradering av brot-

tens svårhetsgrad. Därjämte synes det vara lämpligt, att i viss utsträckning även eljest ändra de särskilda författningarnas ansvarsbestämmelser. Strafflagberedningen föreslog i sitt betänkande om enhetligt frihetsstraff ändringar i några författningar. Under remissbehandlingen har bl. a. hovrätten för Övre Norrland och rådhusrätterna i Stockholm och Malmö framfört önskemål, att sådana ändringar göres i större utsträckning, särskilt i de oftast tillämpade författningarna. Dessa önskemål synes böra biträdas.

I enlighet med det anförda föreslås ändringar i åtskilliga lagar. Därvid har i överensstämmelse med 4 § i promulgationslagen fängelse utan angivet maximum i allmänhet ersatts med fängelse i högst ett år och straffarbete med fängelse på samma tid som hittills gällt för straffarbete. I några straffstadganden, som nu innehåller särskilt maximum för det fall att brottet begåtts under försvårande omständigheter, föreslås särskild straffskala där brottet är grovt, så i 49 § lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet, 74 § checklagen och 81 § civilförsvarslagen. I 1 § skattestrafflagen föreslås en enhetlig straffskala.

I åtskilliga författningar är för närvarande särskild verkan knuten till den omständigheten, att straffarbete eller fängelse kan följa å eller är stadgat för visst brott eller att någon dömts till straffarbete eller fängelse. Strafflagberedningen föreslog, att uttrycket »straffarbete kan följa» skulle ersättas med »fängelse i mer än ett år kan följa» och uttrycket »icke svårare straff än fängelse» med »icke svårare straff än fängelse i ett år». Den verkan som nu knytes till ådömt straffarbete föreslås följa av fängelse i sex månader eller däröver. Säsom nämnts i det föregående har den av strafflagberedningen förordade lösningen följts vid ändring i rättegångsbalken. Principen har även följts vid nu föreslagna ändringar av andra lagrum av denna beskaffenhet, så t. ex. i 87 § militära rättegångslagen, 26 § utlänningslagen och 27 § lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag samt i 3 § lagen den 30 juni 1960 om behörighet att utöva läkaryrket, i vilket lagrum även i övrigt företagits en mindre jämkning. Ett allmänt stadgande i förevarande hänseende har säsom nämnts i det föregående upptagits i 13 § i den föreslagna promulgationslagen.

I detta sammanhang må nämnas, att i några fall, där för närvarande rättsverkan knutits till att visst straff »kan följa» å brottet, en ändring torde böra ske så, att verkan i stället knytes till att visst straff »är stadgat» för brottet (jfr vad som anförts vid 1 kap. rättegångsbalken). Ändring av detta slag föreslås bl. a. i flera paragrafer i rättegångsbalken och i 57 § lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård säsom nämnts i det föregående samt, närmast föranlett av föreslagna ändringar i rättegångsbalken, i 13 § lagen den 26 april 1957 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.

Ändringar med hänsyn till den ändrade behandlingen av psykiskt abnorma lagöverträdare

I brottsbalken göres ingen skillnad mellan »tillräkneliga» och »otillräkneliga» lagöverträdare. De sinnessjuka och sinnesslöa lagöverträdarna föres in under det av domstolarna tillämpade påföljdssystemet, och straffrifyklaring i den mening som innefattas i 5 kap. 5 § strafflagen skall icke längre förekomma.

Försäkringsavtalslagen innehåller nu i 19 § undantag från de regler, vilka enligt lagens 18 § gäller om försäkringsgivarens frihet från ansvarighet, för den som befann sig i sådan ålder eller sådant sinnestillstånd som utesluter tillräknelighet för brott. Förstnämnda paragraf torde få ändras till att avse den som är under 15 år eller i sådant sinnestillstånd, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken, d. v. s. sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämfäst med sinnessjukdom. Tillämpningsområdet blir härmed oförändrat. Lika litet som i gällande lydelse anges uttryckligen, att kausalitet skall föreligga mellan sinnestillståndet och gärningen; kausaliteten får anses vara presumerad.

Den förändring beträffande påföljderna för de psykiskt abnorma lagöverträdarna som brottsbalken innebär har betydelse även i fråga om flera andra författningar än den som nu berörs. I de fall, där viss verkan knutits till att någon dömts för brott, kommer efter brottsbalkens ikraftträdande sådan verkan — i motsats till vad nu är fallet — att kunna inträda även för lagöverträdare som avses i 5 kap. 5 § strafflagen. Såvitt gäller särskild rättsverkan, varom rätten har att förordna, skall frågan om tillämpningen i fall som nu avses prövas enligt 36 kap. 8 § brottsbalken; denna paragraf blir tillämplig såväl när verkan knutits till att någon dömts för brott som när det för dess inträde är tillfyllest att någon funnits ha begått brott. Det är här fråga icke bara om regler om förverkande av egendom; 36 kap. 8 § brottsbalken torde kunna tillämpas också t. ex. när rätten bedömer om förvisning bör beslutas enligt 26 § utlänningslagen den 30 april 1954.

För de fall, då det nämnda stadgandet i brottsbalken icke är tillämpligt, har såsom nämnts i det föregående i några fall föreslagits uttrycklig bestämmelse, varigenom psykiskt abnorma lagöverträdare undantages (6 kap. 7 § giftermålsbalken, 15 kap. 1 § ärvdabalken). I andra fall föreslås icke någon särbestämmelse, vilket betyder att psykiskt abnorma lagöverträdare blir helt likställda med andra lagöverträdare i det avseende som det ifrågavarande stadgandet reglerar. Exempel härpå är 151 § konkurslagen och 1 § lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs.

Ändringar med hänsyn till brottsbalkens stadgande om påföljdseftergift

Stadganden i vilka förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan knutits till den omständigheten, att någon blivit dömd till påföljd, blir icke utan vidare tillämpliga, om den som övertygats om brott erhåller på-

följdseftergift enligt 33 kap. 4 § brottsbalken. Beträffande andra stadganden av detta slag, vari användes uttryck såsom att någon blivit dömd, fällts till ansvar eller liknande, kan tvekan uppkomma om tillämpningen när det gäller den som erhållit påföljdseftergift. En generell regel som tar sikte på dessa situationer ges i 36 kap. 7 § brottsbalken, vari det stadgas att, om för förverkande eller annan särskild rättsverkan som kan följa å brott förutsättes att någon dömts till påföljd, rätten må, när påföljd för sådant brott eftergives, i den mån omständigheterna föranleder det förordna att rättsverkningen skall inträda. Domstolen kan sålunda i det enskilda fallet bestämma härom.

I åtskilliga fall är den nu nämnda regeln dock icke tillfyllest. När det gäller rättsverkningar som icke beror av domstolens förordnande utan antingen följer automatiskt av att någon fälls till ansvar eller också är beroende av annan myndighets avgörande, kan frågan om betydelsen av att någon erhåller påföljdseftergift icke alltid lösas med hjälp av 36 kap. 7 §. Som exempel på bestämmelser av detta slag kan nämnas 1 § andra stycket lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs, enligt vilken gäldenär som blivit dömd för vissa brott icke kan erhålla offentlig ackordsförhandling. För att i bestämmelser av detta slag klargöra om de skall äga tillämpning när den åtalade övertygas om brott men erhåller påföljdseftergift, torde bestämmelserna böra omarbetas. Om en sådan bestämmelse skall kunna tillämpas, bör då verkan knytas till att någon finnes ha begått brott, oberoende av om påföljd ådömts. Eljest torde böra utsägas, att verkan är knuten till att någon dömes till påföljd.

Den genomgång av bestämmelser av förevarande slag som nu skett kan icke göra anspråk på att vara fullständigt uttömmande. I den mån ledning för tillämpningen av bestämmelse som icke särskilt uppmärksamats ej kan erhållas av stadgandet i 36 kap. 7 § brottsbalken, torde man med utgångspunkt i bestämmelsens syfte få pröva om den väsentligen beror av att påföljd ådömes eller av att någon befinnes skyldig till brott.

Andra ändringar

I enlighet med förslag av straffrättskommittén torde i 74 § andra stycket checklagen avfattningen av brottsbeskrivningen böra jämkas genom att »vårdslöshet» ersättes med »oaktsamhet» samt i 31 § 2 mom. lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt innebörden av stadgandet preciseras genom tillägget att motvärn skall ha skett »med våld eller hot om våld».

I samband med att hänvisning till lagrum i strafflagen ändras till motsvarande lagrum i brottsbalken har straffrättskommittén föreslagit, att i 18 § lagen den 20 juni 1924 om viss panträtt i spannmål och 18 § lagen den 30 juni 1942 om viss panträtt i spånadslin och hampa införes brottsbeteckningen olovligt förfogande och i 9 § lagen den 22 april 1938 om hittegods brottsbeteckningen fyndförseelse. När det gäller de två förstnämnda lagrummen torde kommitténs förslag böra följas. Däremot synes det kunna för-

anleda missförstånd, om beteckningen fyndförseelse införes i hittegodslagen; i fråga om förfaranden med föremål som avses i lagens 9 § torde nämligen liksom för närvarande även straffbestämmelsen för olovligt förfogande stundom kunna bli tillämplig.

Med anledning av de ändringar som brottsbalken medför i påföljdssystemet har smärre jämkningar funnits påkallade i flera lagrum.

I lagen den 13 april 1945 om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl. torde 3 § böra kompletteras med ersättningsrätt för den som varit intagen i anstalt i samband med dom till skyddstillsyn (28 kap. 3 § brottsbalken). Vad i nämnda paragraf sägs om tvångsuppfostran och förvaring bör utgå. Bestämmelse om förvaring bör utgå även ur 91 § militära rättegångslagen. I militära rättegångslagen torde härutöver, förutom ändring av hänvisningar till att avse lagrum i brottsbalken, avfattningen av 24, 60 och 93 §§ böra jämkas.

De nya påföljderna villkorlig dom och skyddstillsyn föranleder förslag till jämkning av 26 § första stycket utlänningslagen den 30 april 1954. I 5 § andra stycket lagen den 26 april 1957 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. bör, med hänsyn till brottsbalkens stadganden i 1 kap. 3 och 4 §§, tillämpningsområdet för bestämmelsen preciseras.

Vissa lagrum torde få ändras med anledning av de nya konkurrensreglerna i 34 kap. brottsbalken. Det gäller 4 § lagen den 30 juni 1948 om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig och 26 § tredje stycket utlänningslagen. Den redaktionella avfattningen av den speciella konkurrensregeln i 12 § förordningen den 2 juni 1922 om automobilskatt föreslås jämkad. Motsvarande konkurrensregler i 43 § andra stycket lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet och 12 § lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning torde kunna utgå.

Utöver vad som nu nämnts bör i viss utsträckning genom direkt lagändring hänvisning till lagrum i strafflagen ändras till att avse lagrum i brottsbalken. Vidare bör, när anledning föreligger att ändra viss författning, bestämmelser om att böter skall tillfalla kronan och om förvandling av böter få utgå; sådana bestämmelser är med hänsyn till innehållet i 25 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken överflödiga. Även vad i vissa stadganden sägs om att talan utföres av åklagare torde böra utgå liksom den bestämmelse om åklagarandel i böter som finnes i 81 § lagen om flottning i allmän flottled; det förutsattes, att åklagarväsendet förstatligas från den 1 januari 1965.

Departementschefens hemställan

I enlighet med vad som anförts i det föregående föreligger inom justitiedepartementet utarbetade förslag till

- 1) lag om införande av brottsbalken,
- 2) lag om ändring i giftermålsbalken,
- 3) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken,

- 4) lag om ändring i rättegångsbalken,
- 5) lag med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare,
- 6) lag om verkställighet av bötesstraff,
- 7) lag om straff för folkmord,
- 8) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän,
- 9) lag om ändring i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar,
- 10) lag angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap,
- 11) lag angående ändring i lagen den 23 maj 1941 (nr 282) om sterilisering,
- 12) lag angående ändring i lagen den 24 mars 1944 (nr 133) om kastring,
- 13) lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård,
- 14) lag angående ändring i lagen den 6 december 1957 (nr 668) om utlämning för brott,
- 15) förordning om ändrad lydelse av § 18 förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet,
- 16) lag angående ändrad lydelse av 27 § lagen den 28 juni 1895 (nr 64) om handelsbolag och enkla bolag,
- 17) lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag,
- 18) lag angående ändring i lagen den 2 april 1918 (nr 163) med vissa bestämmelser om sjöfynd,
- 19) lag angående ändring i lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,
- 20) lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper,
- 21) lag angående ändring i lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled,
- 22) lag om ändring i konkurslagen,
- 23) lag angående ändring i lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs,
- 24) förordning angående ändrad lydelse av 11 och 12 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt.
- 25) lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål,
- 26) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal,
- 27) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser,

- 28) lag angående ändrad lydelse av 63 och 64 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar,
- 29) lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbets-
tidens begränsning,
- 30) lag om ändring i checklagen den 13 maj 1932 (nr 131),
- 31) lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 april 1938 (nr 121)
om hittegods,
- 32) lag om ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt,
- 33) lag om ändrad lydelse av 9 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350),
- 34) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss
panträtt i spånadslin och hampa,
- 35) lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313),
- 36) lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 13 april 1945
(nr 118) om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.,
- 37) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 450) om döds-
straff i vissa fall då riket är i krig,
- 38) lag om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472),
- 39) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 491) om ämbets-
ansvar för vigsselförrättare i vissa fall,
- 40) förordning om ändrad lydelse av 36 § 1, 2 och 7 mom. vapenförord-
ningen den 10 juni 1949 (nr 340),
- 41) förordning angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr
341) om explosiva varor,
- 42) lag angående ändring i lagen den 29 december 1949 (nr 722) om
pantlånerörelse,
- 43) lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193),
- 44) lag om ändring i allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 (nr
279),
- 45) lag om ändring i allmänna ransoneringslagen den 26 maj 1954 (nr
280),
- 46) lag om ändrad lydelse av 12 § allmänna prisregleringslagen den 1
juni 1956 (nr 236),
- 47) lag om ändrad lydelse av 7 och 11 §§ atomenergilagen den 1 juni
1956 (nr 306),
- 48) lag om ändrad lydelse av 5 och 13 §§ lagen den 26 april 1957 (nr
132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången
vid krig eller krigsfara m. m.,
- 49) lag om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297),
- 50) lag angående ändring i lagen den 5 juni 1959 (nr 254) om utlämning
för brott till Danmark, Finland, Island och Norge,
- 51) lag om ändrad lydelse av 81 och 82 §§ civilförsvarslagen den 22 april
1960 (nr 74),
- 52) lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 30 juni 1960
(nr 408) om behörighet att utöva läkaryrket,

53) lag angående ändrad lydelse av 3 och 8 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling,

54) förordning angående ändring i förordningen den 26 maj 1961 (nr 180) om tillverkning av sprit och vin,

55) lag angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 15 december 1961 (nr 655) om undanförsel och förstöring, samt

56) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 27 april 1962 (nr 120) om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.

Förslagen torde såsom bilaga få fogas vid detta protokoll.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande måtte genom utdrag av protokollet inhämtas över de upprättade förslagen.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Stig Granqvist

Förslag

till

Lag**om införande av brottsbalken****1 §.**

Den av riksdagen år 1962 antagna och den 21 december samma år (nr 700) utfärdade brottsbalken skall jämte vad nedan stadgas träda i kraft den 1 januari 1965; dock må dessförinnan bestämmelser meddelas av Konungen enligt vad i balken och denna lag är för vissa fall stadgat.

2 §.

Genom brottsbalken upphävas med den begränsning som följer av vad här nedan stadgas

strafflagen den 16 februari 1864;

3 § förordningen den 16 november 1841 (nr 58) emot fylleri och dryckenskap;

lagen den 22 april 1927 (nr 110) om tillsyn över dem, som utskrivits på prov från förvaring eller internering i säkerhetsanstalt;

lagen den 24 september 1931 (nr 328) med vissa bestämmelser om bötesstraff utom strafflagens område (särskild böteslag);

lagen den 15 juni 1935 (nr 343) om ungdomsfängelse;

lagen den 18 juni 1937 (nr 461) om förvaring och internering i säkerhetsanstalt;

lagen den 22 juni 1939 (nr 314) om villkorlig dom;

lagen den 18 september 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning;

lagen den 20 april 1951 (nr 175) med vissa bestämmelser om böter och viten; samt

lagen den 30 december 1952 (nr 789) med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller författning eller i reglemente, instruktion eller annan särskild föreskrift stridande mot bestämmelserna i brottsbalken eller denna lag.

3 §.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses eljest däri lagrum, som ersatts genom bestämmelse i brottsbalken eller denna lag, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

4 §.

Är i lag eller författning såsom straff för brott stadgat fängelse utan angivande av längsta tid därför, må fängelse ej ådömas på längre tid än ett år.

Till straffarbete må ej vidare dömas; i stället dömes till fängelse på tid som är stadgad för straffarbete.

5 §.

För gärning som begåtts före den 1 januari 1965 må ansvar ej ådömas enligt brottsbalken, om för gärningen ej var stadgat straff när den företogs.

Äldre lag skall allttjämt tillämpas när fråga är om att döma till straff för gärning som begåtts före den 1 januari 1965, om den lagen leder till lindrigare straff än brottsbalken. Beträffande ådömande av annan påföljd än straff skall vad i brottsbalken stadgas äga tillämpning även å gärning som begåtts före den 1 januari 1965; dock må i sådant fall för gärning som någon begått under inflytande av sinnesbeskaffenhet som avses i 5 kap. 5 § strafflagen ej tillämpas annan påföljd än överlämnande till särskild vård.

Vad i 36 kap. 1—5 §§ brottsbalken stadgas skall äga tillämpning jämväl när fråga är om gärning, för vilken straff jämlikt andra stycket ovan skall bestämmas enligt äldre lag.

6 §.

Vad i 26 kap. 3 § brottsbalken stadgas om återfall i brott må tillämpas utan hinder av att det förra brottet bedömts efter äldre lag.

Bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken skola tillämpas jämväl när fråga är om brott, som begåtts före den 1 januari 1965.

7 §.

Aklagares befogenhet att tala å brott skall bedömas efter den lag som gäller när åtal väckes. Bedömningen skall dock alltid ske efter äldre lag, om när handlingen företogs brottet var undantaget från allmänt åtal eller för sådant åtal var stadgat särskilt villkor och bestämmelsen härom icke upptagits i brottsbalken.

8 §.

Förekomma till verkställighet på en gång dom, varigenom någon dömts till straffarbete på viss tid, och annan dom, meddelad före den 1 januari 1965, enligt vilken han har att undergå fängelse, skall fortfarande tillämpas vad i 4 kap. 5 § andra stycket och 6 § första stycket strafflagen sägs.

9 §.

Vad i brottsbalken stadgas om fängelse skall, med de undantag som angivas nedan, i tillämpliga delar gälla straffarbete och fängelse som ådömts före balkens ikraftträdande.

1. Vid prövning av fråga om villkorlig frigivning från gemensamt straff, som bestämts jämlikt 4 kap. 3 § strafflagen, skall allttjämt iakttagas vad i 1 § andra stycket, 14 § andra stycket och 20 § första stycket lagen om villkorlig frigivning sägs.

2. I fråga om den som vid brottsbalkens ikraftträdande är villkorligt frigiven från straffarbete eller fängelse skall beträffande prøvotidens längd och innehållet i honom meddelade särskilda föreskrifter allttjämt tillämpas vad därom stadgas i lagen om villkorlig frigivning. Vid tillämpning av 26 kap. 18 § brottsbalken må, såvitt avser förhållande som hänför sig till tiden före balkens ikraftträdande, ej föreläggas vite. Ej heller må den som på grund av sådant förhållande omhändertages jämlikt 26 kap. 22 § brottsbalken kvarhållas längre än en vecka.

3. I fråga om bortfallande av fängelse eller straffarbete, som ådömts före brottsbalkens ikraftträdande, skall gälla vad i 5 kap. 20 och 22 §§ strafflagen stadgas; i stället för tid som där sägs skall dock för bortfallande av straffarbete på kortare tid än sex månader gälla en tid av fem år.

10 §.

Lagen om villkorlig dom skall med nedan angivna avvikelser allttjämt äga tillämpning i fall då villkorlig dom enligt 1 § nämnda lag meddelats före brottsbalkens ikraftträdande.

1. Vad i lagen om villkorlig dom sägs om övervakningsdomstol skall i stället gälla övervakningsnämnd varom förmäles i 37 kap. 1 § brottsbalken; dock skall fråga om förverkande av villkorligt anstånd alltid avgöras av domstol. Beträffande övervakningsnämnds och domstols handläggning och beslut i ärenden enligt lagen om villkorlig dom skola bestämmelserna i 37 och 38 kap. brottsbalken äga motsvarande tillämpning. Övervakningsnämnd må icke finnas tillsatt jämlikt 25 § lagen om villkorlig dom efter det att brottsbalken trätt i kraft.

2. Finnes den som erhållit villkorligt anstånd hava begått annat brott skall, i stället för vad i 13 § 1 mom. lagen om villkorlig dom sägs, gälla att rätten må döma särskilt till påföljd för detta brott eller förklara anståndet förverkat och, med undanröjande av vad som må hava bestämts om straff, döma till påföljd för det brott som avsågs med den villkorliga domen och det nya brottet eller ock, om brottet begåtts före prövotidens början, utan att bestämma annan påföljd förordna att anståndet skall avse jämväl ådömande av straff för detta brott. I fall som nu avses skola bestämmelserna i 14 och 16 §§ lagen om villkorlig dom äga motsvarande tillämpning.

3. Förklaras villkorligt anstånd förverkat, må rätten, jämväl i annat fall än som avses ovan under 2, under förutsättningar som angivas i 28—31 kap. brottsbalken döma till skyddstillsyn, ungdomsfängelse eller internering eller förordna om överlämnande till särskild vård att träda i stället för straff för det brott som avsågs med den villkorliga domen.

4. Vad i 34 kap. 11, 12 och 13 §§ brottsbalken stadgas om att vissa påföljder skola träda i stället för villkorlig dom skall jämväl avse villkorlig dom enligt 1 § lagen om villkorlig dom och straff som utsatts i domen.

11 §.

Beträffande ungdomsfängelse, ådömt enligt äldre lag, skall i tillämpliga delar gälla vad i brottsbalken stadgas om ungdomsfängelse och beträffande förvaring eller internering i säkerhetsanstalt vad i balken är stadgat om internering, varvid utskrivning på prov skall anses såsom vård utom anstalt. Vid tillämpning av 29 kap. 8 § och 30 kap. 11 § brottsbalken må, såvitt avser förhållande som hänför sig till tiden före balkens ikraftträdande, ej föreläggas vite. Beträffande den, som vid balkens ikraftträdande undergår ungdomsfängelse, må icke meddelas föreskrift enligt 34 kap. 8 § andra stycket brottsbalken om tid för vård i anstalt, när fråga är om brott som begåtts före balkens ikraftträdande. I fråga om den som undergår förvaring eller internering i säkerhetsanstalt och för vilken minsta tiden för påföljden gått till ända skall tid, varom stadgas i 30 kap. 8 § brottsbalken, räknas från dagen för balkens ikraftträdande.

12 §.

För brott som begåtts före den 1 januari 1965 må, även om hinder ej möter till följd av vad i 35 kap. brottsbalken sägs, påföljd ej ådömas, om straff skulle vara att anse som förfallet vid bedömning efter lag som gällde då brottet begicks.

Vad i 36 kap. 10 § brottsbalken stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande beslut, som meddelats angående förverkande eller annan åtgärd enligt 2 kap. 16 eller 17 § strafflagen.

13 §.

Vad i lag eller författning är föreskrivet om särskild rättsverkan av att straffarbete kan följa å brott skall tillämpas, när fråga är om brott varå kan följa fängelse i mer än ett år. Stadgande om särskild rättsverkan av att någon dömes till straffarbete skall äga tillämpning, när fängelse i minst sex månader ådömes.

14 §.

Följande lagrum skola allttjämt äga tillämpning i deras lydelse vid brottsbalkens ikraftträdande:

16 § 1 och 6 punkterna förordningen den 16 februari 1864 (nr 11 s. 101) om nya strafflagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall;

1 punkten övergångsbestämmelserna till lagen den 3 juni 1938 (nr 251) om ändring i vissa delar av strafflagen;

3 punkten övergångsbestämmelserna till lagen den 12 juni 1942 (nr 378) om ändring i vissa delar av strafflagen; ävensom

4 § a) samt 5 och 7 §§ lagen den 30 juni 1948 (nr 451) angående införande av lagen om ändring i strafflagen m. m.

15 §.

Konungen äger förordna, att befattningshavare vid skyddsförening må fullgöra uppgift som enligt brottsbalken eller annan lag ankommer på skyddskonsulent.

16 §.

Vad i 26 kap. 9 § första stycket brottsbalken stadgas om att fråga angående fakultativ villkorlig frigivning prövas av övervakningsnämnd skall icke äga tillämpning i vidare mån än Konungen förordnar därom. I fråga om prövningen av fakultativ villkorlig frigivning av dömda, vilka icke omfattas av förordnande som nu avses, skall gälla följande.

1. Beslut om fakultativ villkorlig frigivning meddelas av den kriminalvårdsnämnd varom förmäles i 37 kap. 3 § brottsbalken.

2. Finner den övervakningsnämnd, till vars verksamhetsområde fångvårdsanstalten hör, att den dömda bör frigivas eller gör han själv ansökan därom, skall övervakningsnämnden med eget yttrande hänskjuta frågan till kriminalvårdsnämndens prövning.

3. Kriminalvårdsnämnden äger besluta, att övervakning icke skall äga rum vid frigivningen. Skall den frigivne stå under övervakning, må kriminalvårdsnämnden förordna övervakare och meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 § brottsbalken.

4. I fråga om kriminalvårdsnämndens och övervakningsnämnds handläggning av ärende som nu avses skall vad i 37 kap. 5, 6 och 11 §§ brottsbalken stadgas äga tillämpning.

Förslag
till
Lag
om ändring i giftermålsbalken

Härigenom förordnas, att 6 kap. 7 §, 11 kap. 11 § och 15 kap. 11 § giftermålsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 KAP.

7 §.

Har make genom brottslig gärning uppsåtligen bragt andra maken om livet, eller har han, när annan sålunda dräpt denne, haft sådan del i brottet, som i 3 kap. 1—6 §§ strafflagen sägs, vare han förlustig sin giftorätt i den egendom, som tillhört den döde.

Har make genom brottslig gärning uppsåtligen bragt andra maken om livet, eller har han, när annan sålunda dräpt denne, haft sådan del i brottet, som i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken sägs, vare han förlustig sin giftorätt i den egendom, som tillhört den döde. Vad nu sagts skall dock ej gälla den som handlat under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken.

11 KAP.

11 §.

Varder ena maken dömd till straffarbete i tre år eller svårare straff eller till internering i säkerhetsanstalt, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Varder ena maken dömd till fängelse i tre år eller svårare straff, äge andra maken vinna skillnad i äktenskapet.

Dömes ena maken till straffarbete på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till förvaring i säkerhetsanstalt eller till fängelse eller tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömd låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, om ena maken varder av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken på den grund vill skiljas.

Dömes ena maken till fängelse på viss tid understigande tre år, dock minst sex månader, eller till internering eller till tvångsarbete i minst ett år, och yrkar andra maken äktenskapsskillnad, pröve rätten, huruvida med hänsyn till vad den dömd låtit komma sig till last och övriga omständigheter skillnad må ske. Samma lag vare, om ena maken varder av utländsk domstol dömd till frihetsstraff i minst ett år och andra maken på den grund vill skiljas.

För straffdom — — — — — samtyckt därtill.

Vill make — — — — — sin talan.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 11 kap. 11 § SFS 1937: 468 och beträffande 15 kap. 11 § SFS 1946: 822.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 KAP.

11 §.

I mål om återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter vad som skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande och om bidrag av ena maken till den andres underhåll, så ock förbjuda makarna vid vite av fängelse eller böter att besöka varandra.

Vid förordnande — — — — — 5 kap. 8 § sägs.

Förordnande, varom — — — — — skall bestå.

Beslut, varom — — — — — rätten återkallas.

I mål om återgång av äktenskap, hemskillnad eller äktenskapsskillnad äge rätten, på yrkande av endera maken, att för tiden intill dess laga kraft ägande dom föreligger förordna, efter vad som skäligt finnes, om sammanlevnadens hävande och om bidrag av ena maken till den andres underhåll, så ock förbjuda makarna vid vite av fängelse i högst ett år eller böter att besöka varandra.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Vad 11 kap. 11 § i sin äldre lydelse stadgar om skillnad i äktenskapet skall dock alltjämt äga tillämpning i fråga om dom som i brottmål meddelats före denna dag.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken

Härigenom förordnas, att 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 KAP.

1 §.

Ej må — — — — — om livet.

Dräper han — — — — — dräpte levat.

Vad nu sagts skall ej gälla, om gärningsmannen var under femton år eller handlat under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken.

3 §.

Vad i 1 och 2 §§ är sagt om förövare av brottslig gärning gäller envar som medverkat till brottet såsom i 3 kap. 4 och 5 §§ strafflagen sägs.

Vad i 1 och 2 §§ är sagt om förövare av brottslig gärning gäller envar som medverkat till brottet såsom i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag
till
Lag
om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 1 kap. 4, 5, 11 och 12 §§, 5 kap. 1 §, 6 kap. 1 §, 9 kap. 8 och 9 §§, 20 kap. 6, 7 och 8 §§, 21 kap. 2 §, 23 kap. 7 och 22 §§, 24 kap. 1, 3 och 7 §§, 25 kap. 1 §, 27 kap. 2, 3 och 16 §§, 28 kap. 1, 11, 12 och 14 §§, 29 kap. 2 och 3 §§, 30 kap. 6 och 9 §§, 31 kap. 1 och 10 §§, 36 kap. 5 §, 46 kap. 15 §, 48 kap. 1—3 §§, 51 kap. 21 och 25 §§, 53 kap. 2 §, 54 kap. 12 § och 58 kap. 3 § rättegångsbalken¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 KAP.

4 §.

I häradsrätt dömer häradshövdingen med nämnd. Häradsrätten vare dock domför utan nämnd vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen. Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, *varå icke kan följa* svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.

I häradsrätt dömer häradshövdingen med nämnd. Häradsrätten vare dock domför utan nämnd vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen. Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, *för vilket icke är stadgat* svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.

5 §.

I tingslag — — — — — deras antal.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. I mål om brott, *varå icke kan följa straffarbete eller avsättning*, så ock vid syn å stället utom huvudförhandling vare dock häradsrätten domför med tre i nämnden.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. I mål om brott, *för vilket ej är stadgat svårare straff än fängelse i ett år och ej heller avsättning*, så ock vid syn å stället utom huvudförhandling vare dock häradsrätten domför med tre i nämnden.

Häradshövdingen fördele — — — — — inom nämnden.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 kap. 4 och 5 §§ SFS 1958: 465, beträffande 1 kap. 11 och 12 §§, 6 kap. 1 § och 29 kap. 3 § SFS 1958: 8, beträffande 20 kap. 6 § SFS 1960: 685, beträffande 20 kap. 8 § SFS 1948: 453, beträffande 23 kap. 7 § SFS 1959: 257, beträffande 30 kap. 6 § SFS 1955: 56, beträffande 36 kap. 5 § SFS 1960: 161 samt beträffande 48 kap. 1 § SFS 1954: 432.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

11 §.

Rådhusrätt vare — — — — — och nämnd.

Vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen, vare rådhusrätt dock domför med en lagfaren domare. Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, *vara icke kan följa* svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.

Vid måls avgörande utan huvudförhandling samt annan handläggning, som ej sker vid huvudförhandling eller syn å stället, så ock i tvistemål vid huvudförhandling, som hålles i omedelbart samband med förberedelsen, vare rådhusrätt dock domför med en lagfaren domare. Lag samma vare i fråga om huvudförhandling och syn å stället i brottmål, om målet rör allenast ansvar för brott, *för vilket icke är stadgat* svårare straff än böter, och i målet ej förekommer anledning, att målsägande finnes.

12 §.

I stad — — — — — Konungen bestämmer.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. I mål om brott, *vara icke kan följa straffarbete eller* avsättning, så ock vid syn å stället utom huvudförhandling vare dock rådhusrätten domför med tre i nämnden.

I nämnd skola sitta minst sju och högst nio. I mål om brott, *för vilket ej är stadgat svårare straff än fängelse i ett år och ej heller* avsättning, så ock vid syn å stället utom huvudförhandling vare dock rådhusrätten domför med tre i nämnden.

Borgmästaren fördele — — — — — mellan nämndemännen.

5 KAP.

1 §.

Förhandling vid — — — — — vara offentlig.

Kan det — — — — — skulle röjas.

I mål om ansvar för utpressning må rätten, om målsäganden begär det eller rätten eljest finner det lämpligt, förordna, att förhandling skall hållas inom stängda dörrar. Förhandling, som under förundersökning i brottmål äger rum vid domstol, skall hållas inom stängda dörrar, om den misstänkte begär det eller rätten finner, att offentligheten skulle vara till men för utredningen.

I mål om ansvar för utpressning må rätten, om målsäganden begär det eller rätten eljest finner det lämpligt, förordna, att förhandling skall hållas inom stängda dörrar. Förhandling, som under förundersökning i brottmål äger rum vid domstol, skall hållas inom stängda dörrar, om den misstänkte begär det eller rätten finner, att offentligheten skulle vara till men för utredningen. *I brottmål skall, när skäl äro därtill, förhandling angående personundersökning, sinnesundersökning eller annan utredning rörande den tilltalades levnadsomständigheter och personliga förhål-*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

landen i övrigt äga rum inom stängda dörrar.

Förhör med — — — — — stängda dörrar.

Är eljest — — — — — det gällande.

6 KAP.

1 §.

Protokoll skall — — — — — mål särskilt.

Över handläggning — — — — — heller protokoll.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och *svårare straff* än böter ej ådömes, i stället för protokoll föras anteckningar enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och *annan påföljd* än böter ej ådömes, i stället för protokoll föras anteckningar enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen.

9 KAP.

8 §.

Då enligt denna balk vite föreläggas part eller annan, bestämme rätten vitet till belopp, som med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kan antagas förmå honom att iakttaga föreläggandet. Vite må ej bestämmas under *fem* kronor eller över femtusen kronor. Har vite utdömts och förelägger rätten nytt vite, må vitet bestämmas till högre belopp, dock ej över tiotusen kronor. Vitesföreläggande skall delgivas den som föreläggandet avser.

Då enligt denna balk vite föreläggas part eller annan, bestämme rätten vitet till belopp, som med hänsyn till hans ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kan antagas förmå honom att iakttaga föreläggandet. Vite må ej bestämmas under *tio* kronor eller över femtusen kronor. Har vite utdömts och förelägger rätten nytt vite, må vitet bestämmas till högre belopp, dock ej över tiotusen kronor. Vitesföreläggande skall delgivas den som föreläggandet avser.

Vite må — — — — — föreläggas kronan.

Finnes, då — — — — — ej utdömas.

9 §.

Är i denna balk straff utsatt i böter, dock ej dagsböter, vare lägsta bötesstraff *fem* kronor och högsta *tre* hundra kronor. Böter och viten, som ådömas enligt denna balk, tillfalla kronan.

Är i denna balk straff utsatt i böter, dock ej dagsböter, vare lägsta bötesstraff *tio* kronor och högsta *fem* hundra kronor.

20 KAP.

6 §.

Åklagare skall tala å brott, som hör under allmänt åtal. Att strafföreläggande må i visst fall träda i stället

Åklagare skall, om ej annat är stadgat, tala å brott, som hör under allmänt åtal.

(Gällande lydelse)

för åtal, stadgas i 48 kap. Om hinder mot åtal för vissa brott, som ej äro belagda med svårare straff än böter omedelbart i penningar, gälle vad särskilt är stadgat.

(Föreslagen lydelse)

7 §.

Allmänt åtal må av åklagaren eftergivas:

1. om å brottet icke kan följa svårare straff än böter och det är uppenbart, att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt; eller

2. om brottet förövats, innan den misstänkte dömts för annat av honom förövat brott eller till fullo undergått straff eller annan påföljd för sådant brott, och det är uppenbart, att brottet i jämförelse med det andra brottet är med hänsyn till påföljden utan nämnvärd betydelse.

Finns tillräckliga skäl för eftergift ej längre föreligga, må den återkallas. Närmare föreskrifter om eftergift av åtal meddelas av Konungen.

Är i lag eller författning särskild föreskrift meddelad om eftergift av åtal, vare den gällande.

Åklagare må besluta att icke tala å brott:

1. om det är uppenbart, att i händelse av lagföring annan påföljd än böter icke skulle komma att ådömas och att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt; eller

2. om brottet förövats, innan den misstänkte dömts för annat av honom förövat brott eller till fullo undergått straff eller annan påföljd för sådant brott, och det är uppenbart, att brottet i jämförelse med det andra brottet är med hänsyn till påföljden utan nämnvärd betydelse; eller

3. om det i annat fall av särskilda skäl är uppenbart, att påföljd ej erfordras för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet och att det med hänsyn till omständigheterna ej heller eljest är påkallat, att åtal väckes; eller

4. om den misstänkte uppenbarligen begått brottet under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken, samt vård enligt sinnessjuklagen kommer till stånd utan lagföring och åtal ej är påkallat av särskilda skäl.

Beslut jämlikt första stycket 3 må meddelas endast av riksåklagaren.

Beslut att ej tala å brott må återkallas, om tillräckliga skäl för beslutet ej längre finnas föreligga.

Närmare föreskrifter om beslut att ej tala å brott meddelas av Konungen.

8 §.

Målsäganden må — — — — — äga rum.

Har åklagare — — — — — fullfölja talan.

Utan hinder — — — — — angående brott.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Målsägande är den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärmad eller lidit skada.

21 KAP.

2 §.

Den misstänkte skall vid huvudförhandling i underrätt infinna sig personligen i mål om allmänt åtal för brott, varå straffarbete kan följa, så ock i annat mål, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i hovrätt skall den misstänkte infinna sig personligen, om han av underrätten dömts till straffarbete för brottet eller anledning förekommer till ådömande av sådant straff, så ock eljest, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i högsta domstolen vare den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig för utredningen. I underrätt skall den misstänkte ock infinna sig personligen vid muntlig förberedelse, om det kan antagas, att förberedelsen därigenom främjas. Vid annan förhandling än nu nämnts vare han skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig.

Den misstänkte vare i mål om allmänt åtal skyldig infinna sig personligen vid huvudförhandling i underrätt, dock ej om anledning saknas att ådöma annan påföljd än böter och hans närvaro tillika kan antagas vara utan betydelse för utredningen. I mål om enskilt åtal skall den misstänkte infinna sig personligen vid dylik förhandling, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i hovrätt skall den misstänkte infinna sig personligen, om han av underrätten dömts till fängelse i minst sex månader eller internering för brottet eller anledning förekommer till ådömande av sådan påföljd, så ock eljest, om hans närvaro ej kan antagas sakna betydelse för utredningen. Vid huvudförhandling i högsta domstolen vare den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig för utredningen. I underrätt skall den misstänkte ock infinna sig personligen vid muntlig förberedelse, om det kan antagas, att förberedelsen därigenom främjas. Vid annan förhandling än nu nämnts vare han skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro finnes erforderlig.

Lider den — — — — — sig personligen.

Är den — — — — — förordnande därom.

Då den — — — — — är stadgat.

23 KAP.

7 §.

Underlåter den — — — — — till förhöret.

Utan föregående kallelse må den som uppehåller sig inom en väglängd av trettio kilometer från den plats, där förhör skall hållas, hämtas till förhöret, om undersökningen avser brott, varå frihetsstraff kan följa, och

Utan föregående kallelse må den som uppehåller sig inom en väglängd av trettio kilometer från den plats, där förhör skall hållas, hämtas till förhöret, om undersökningen avser brott, varå fängelse kan följa, och det

(Gällande lydelse)

det skäligen kan befaras, att han ej skulle hörsamma kallelse eller i anledning av kallelse skulle genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvåra utredningen.

Är den — — — — — för förhöret.

(Föreslagen lydelse)

skäligen kan befaras, att han ej skulle hörsamma kallelse eller i anledning av kallelse skulle genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvåra utredningen.

22 §.

Förundersökning enligt detta kapitel vare, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, *vara icke kan följa svårare straff än böter*, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller vare förundersökning erforderlig i mål, som skall upptagas omedelbart av högre rätt, med mindre anledning förekommer till ådömande av *frihetsstraff eller avsättning*.

Vill åklagaren — — — — — ägt rum.

Förundersökning enligt detta kapitel vare, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, *för vilket icke annan påföljd än böter är stadgad*, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. Ej heller vare förundersökning erforderlig i mål, som skall upptagas omedelbart av högre rätt, med mindre anledning förekommer till ådömande av *annan påföljd än böter eller suspension*.

24 KAP.

1 §.

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, *vara straffarbete* kan följa, må han häktas, om med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen kan befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning, eller ock anledning förekommer, att han fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Är brottet — — — — — han *Kan å brottet icke följa* lindrigare straff än *straffarbete* i två år, skall häktning ske, om det ej är uppenbart, att anledning därtill saknas.

Kan det antagas, att den misstänkte kommer att dömas allenast till böter eller *mistning av befattning på viss tid*, må häktning icke ske.

Är någon på sannolika skäl misstänkt för brott, *vara fängelse i mer än ett år* kan följa, må han häktas, om med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen kan befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff eller genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning, eller ock anledning förekommer, att han fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Är för brottet *icke stadgat* lindrigare straff än *fängelse* i två år, skall häktning ske, om det ej är uppenbart, att anledning därtill saknas.

Kan det antagas, att den misstänkte kommer att dömas allenast till böter eller *suspension*, må häktning icke ske.

3 §.

Kan på grund av den misstänktes ungdom eller hans sjukdom häktning antagas medföra allvarligt men för

Kan på grund av den misstänktes ungdom eller hans sjukdom häktning antagas medföra allvarligt men för

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

honom och finnes sådan övervakning kunna ordnas, att skäl till hans häktning ej längre föreligga, må han ej häktas. Den som är under aderton år må ej häktas, med mindre det är uppenbart, att betryggande övervakning ej kan ordnas. Lag samma vare beträffande kvinna, som är havande i framskridet tillstånd eller som fött så kort tid förut, att häktning kan antagas medföra allvarligt men för henne eller barnet. Vill den misstänkte ej underkasta sig övervakning, som nu nämnts, skall häktning ske.

honom och finnes sådan övervakning kunna ordnas, att skäl till hans häktning ej längre föreligga, må han ej häktas. *Kvinna som är havande i framskridet tillstånd eller som fött så kort tid förut, att häktning kan antagas medföra allvarligt men för henne eller barnet, må ej häktas, med mindre det är uppenbart, att betryggande övervakning ej kan ordnas.* Vill den misstänkte ej underkasta sig övervakning, som nu nämnts, skall häktning ske.

Om ytterligare inskränkning i fråga om häktning av den som är under aderton år är särskilt stadgat.

Att reseförbud — — — — — i 25 kap.

7 §.

Förekomma mot — — — — — gripa honom.

Träffas den som begått brott, varå frihetsstraff kan följa, å bar gärning eller flyende fot, må han gripas av envar. Envar må ock gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman.

Då någon — — — — — eller frigivas.

Träffas den som begått brott, varå fängelse kan följa, å bar gärning eller flyende fot, må han gripas av envar. Envar må ock gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman.

25 KAP.

1 §.

Är någon skäligen misstänkt för brott, varå frihetsstraff kan följa, och kan med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff, men förekommer eljest ej anledning att anhålla eller häkta honom, må, om det finnes tillfyllest, i stället förbud meddelas honom att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort. Oberoende av brottets beskaffenhet må ock förbud, som nu sagts, meddelas, om skäligen kan befaras, att den misstänkte genom att begiva sig från riket undandrager sig lagföring eller straff eller gäldande av skadestånd eller annan ersättning till

Är någon skäligen misstänkt för brott, varå fängelse kan följa, och kan med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller annan omständighet skäligen befaras, att han avviker eller annorledes undandrager sig lagföring eller straff, men förekommer eljest ej anledning att anhålla eller häkta honom, må, om det finnes tillfyllest, i stället förbud meddelas honom att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort. Oberoende av brottets beskaffenhet må ock förbud, som nu sagts, meddelas, om skäligen kan befaras, att den misstänkte genom att begiva sig från riket undandrager sig lagföring eller straff eller gäldande av skadestånd eller annan ersättning

(Gällande lydelse)

målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom.

(Föreslagen lydelse)

till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom.

27 KAP.

2 §.

Beslag må ej läggas å skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 §, ej må höras som vittne därom, och handlingen innehaves av honom eller av den, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller. Ej heller må, med mindre fråga är om brott, *vara ej kan följa* lindrigare straff än *straffarbete* i två år, hos den misstänkte eller honom närstående, som avses i 36 kap. 3 §, beslag läggas å skriftligt meddelande mellan den misstänkte och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes.

Beslag må ej läggas å skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare eller annan, som avses i 36 kap. 5 §, ej må höras som vittne därom, och handlingen innehaves av honom eller av den, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller. Ej heller må, med mindre fråga är om brott, *för vilket ej är stadgat* lindrigare straff än *fängelse* i två år, hos den misstänkte eller honom närstående, som avses i 36 kap. 3 §, beslag läggas å skriftligt meddelande mellan den misstänkte och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes.

3 §.

Brev, telegram eller annan försändelse, som finnes i post- eller *telegrafverkets* vård, må tagas i beslag, allenast om å brottet kan följa *straffarbete* samt försändelsen hos mottagaren skulle vara underkastad beslag.

Brev, telegram eller annan försändelse, som finnes i post- eller *televerkets* vård, må tagas i beslag, allenast om å brottet kan följa *fängelse i mer än ett år* samt försändelsen hos mottagaren skulle vara underkastad beslag.

16 §.

Kan någon skäligen misstänkas för brott, *vara icke kan följa* lindrigare straff än *straffarbete* i två år, och finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen, att undersökningsledaren eller åklagaren erhåller del av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den misstänkte eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, äge rätten meddela tillstånd till deras avhörande. Fråga därom må upptagas allenast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Kan någon skäligen misstänkas för brott, *för vilket ej är stadgat* lindrigare straff än *fängelse* i två år, och finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen, att undersökningsledaren eller åklagaren erhåller del av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den misstänkte eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, äge rätten meddela tillstånd till deras avhörande. Fråga därom må upptagas allenast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Tillstånd skall — — — — — telefonanstaltens föreståndare.

Om granskning — — — — — omedelbart förstöras.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

28 KAP.

1 §.

Förekommer anledning, att brott föröfvats, varå *frihetsstraff* kan följa, må i hus, rum eller slutet förvaringsställe husrannsakan företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

Förekommer anledning, att brott föröfvats, varå *fängelse* kan följa, må i hus, rum eller slutet förvaringsställe husrannsakan företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

Hos annan — — — — — brottet vinnas.

Ej må — — — — — begärt åtgärden.

11 §.

Förekommer anledning, att brott föröfvats, varå *frihetsstraff* kan följa, må kroppsvisitation företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

Förekommer anledning, att brott föröfvats, varå *fängelse* kan följa, må kroppsvisitation företagas för eftersökande av föremål, som är underkastat beslag, eller eljest till utrönande av omständighet, som kan äga betydelse för utredning om brottet.

Å annan — — — — — brottet vinnas.

12 §.

Å den som skäligen kan misstänkas för brott, varå *frihetsstraff* kan följa, må för ändamål, som sägs i 11 §, kroppsbesiktning företagas.

Å den som skäligen kan misstänkas för brott, varå *fängelse* kan följa, må för ändamål, som sägs i 11 §, kroppsbesiktning företagas.

Vid kroppsbesiktning — — — — — men, utföras.

14 §.

Av den som är anhållen eller häktad må fotografi och fingeravtryck tagas; han vare ock underkastad annan dylik åtgärd. Vad nu sagts gälle ock annan, om det erfordras för vinnande av utredning om brott, varå *frihetsstraff* kan följa.

Av den som är anhållen eller häktad må fotografi och fingeravtryck tagas; han vare ock underkastad annan dylik åtgärd. Vad nu sagts gälle ock annan, om det erfordras för vinnande av utredning om brott, varå *fängelse* kan följa.

Närmare bestämmelser — — — — — av Konungen.

29 KAP.

2 §.

Över fråga, — — — — — röstas särskilt.

Är fråga om ansvar för flera brott, skall, om det erfordras, först i fråga om varje brott omröstning ske, huruvida den tilltalade är skyldig till brottet, och därefter *straff eller annan* påföljd bestämmas. Uppkommer fråga, huruvida ett eller flera brott föreligga, skall ock därom röstas särskilt.

Är fråga om ansvar för flera brott, skall, om det erfordras, först i fråga om varje brott omröstning ske, huruvida den tilltalade är skyldig till brottet, och därefter påföljd bestämmas. Uppkommer fråga, huruvida ett eller flera brott föreligga, skall ock därom röstas särskilt.

(Gällande lydelse)

Förekomma vid omröstning angående påföljden skiljaktiga meningar om villkorligt anstånd med straffets ådömande eller huruvida ungdomsfängelse, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd skall ådömas, skall, om det erfordras, särskild omröstning ske om varje påföljd, för vilken någon sålunda röstat. Ådömes därvid ej sådan påföljd, skall särskild omröstning ske om straffet. Vad nu sagts om skyddsåtgärd gälle ock fråga, huruvida den tilltalade på grund av sin sinnesbeskaffenhet är fri från straff.

Uppkommer fråga om villkorligt anstånd med straffs verkställande, skall, sedan straffet bestämts, särskild omröstning därom företagas.

Har någon vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, vare han skyldig att deltaga i senare omröstning; vid omröstning angående ådömande av annat straff än ungdomsfängelse skall dock den som tidigare röstat för den tilltalades frikännande på annan grund än hans sinnesbeskaffenhet anses hava biträtt den för den tilltalade lindrigaste meningen.

(Föreslagen lydelse)

Förekomma vid omröstning angående påföljden skiljaktiga meningar, huruvida annan påföljd än straff eller sådan påföljd jämte böter för samma brott skall ådömas eller huruvida i skyddstillsyn skall ingå anstaltsbehandling, skall, om det erfordras, särskild omröstning ske om varje sådan mening. Vad nu sagts gälle ock fråga, huruvida påföljd skall eftergivas eller huruvida tilltalad, som begått brott under inflytande av själslig abnormitet, skall vara fri från påföljd. Blir sådan mening ej gällande, skall särskild omröstning ske om straff.

Har någon vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, vare han skyldig att deltaga i senare omröstning; vid omröstning angående ådömande av straff skall dock den som tidigare röstat för den tilltalades frikännande anses hava biträtt den för den tilltalade lindrigaste meningen.

3 §.

Yppas, då — — — — — gälle ordförandens.

Vid omröstning, då nämnd ej har säte i rätten, gälle den mening, som omfattats av mer än hälften av ledamöterna. Har någon mening erhållit hälften av rösterna och är denna den lindrigaste, gälle den meningen; vid särskild omröstning, huruvida den misstänkte på grund av sin sinnesbeskaffenhet är fri från straff eller om villkorligt anstånd med straffets ådömande eller huruvida ungdomsfängelse, förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd skall ådömas, så ock eljest, då ej någon mening kan anses som lindrigare, gälle dock den mening, som erhållit hälften av rösterna och bland dem ordförandens.

Vid omröstning, då nämnd ej har säte i rätten, gälle den mening, som omfattats av mer än hälften av ledamöterna. Har någon mening erhållit hälften av rösterna och är denna den lindrigaste, gälle den meningen; vid särskild omröstning, huruvida villkorlig dom skall meddelas eller skyddstillsyn, ungdomsfängelse eller internering ådömas eller förordnande meddelas om överlämnande till särskild vård, så ock eljest, då ej någon mening kan anses som lindrigare, gälle dock den mening, som erhållit hälften av rösterna och bland dem ordförandens.

Om omröstning — — — — — 3 kap. 7 §.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

30 KAP.

6 §.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och *svårare straff* än böter ej ådömes, domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må ock utfärdas i förenklad form. Närmare bestämmelser därom meddelas av Konungen.

I mål, som rör allenast ansvar för brott, må, om den tilltalade erkänt gärningen och *annan påföljd* än böter ej ådömes, domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må ock utfärdas i förenklad form. Närmare bestämmelser därom meddelas av Konungen.

9 §.

Sedan tid — — — — — ånyo upptagas.

Om förändring och förening av *straff* så ock om särskilda rättsmedel gälle vad därom är stadgat.

Om förändring och förening av *påföljd* så ock om särskilda rättsmedel gälle vad därom är stadgat.

31 KAP.

1 §.

Dömes i — — — — — prövas skäligt.

Förklaras den tilltalade *på grund av sin sinnesbeskaffenhet fri från straff*, vare han skyldig att ersätta kostnad, som nu sagts, om och i den mån det med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt.

Eftergives påföljd eller har den tilltalade begått brottet under inflytande av sådan själslig abnormitet, som avses i 33 kap. 2 § brottsbalken, vare han skyldig att ersätta kostnad, som nu sagts, om och i den mån det med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt.

10 §.

Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes. Högre rätts dom skall anses som fällande, allenast då den tilltalade dömes till *straff*, som är att anse såsom svårare än *det*, vartill lägre rätt dömt, eller, om han frikänts av lägre rätt, *dömes för brottet* eller av honom fullföljd talan ej föranleder ändring i lägre rätts dom. Stadgandet i 3 § skall avse det fall, att i högre rätt talan utan skäl fullföljts av åklagaren.

Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes. Högre rätts dom skall anses som fällande, allenast då den tilltalade dömes till *påföljd*, som är att anse såsom svårare än *den*, vartill lägre rätt dömt, eller, om han frikänts av lägre rätt, *finnes hava begått brottet* eller av honom fullföljd talan ej föranleder ändring i lägre rätts dom. Stadgandet i 3 § skall avse det fall, att i högre rätt talan utan skäl fullföljts av åklagaren.

Om kostnad — — — — — motsvarande tillämpning.

Återförvisas mål, — — — — — dess återupptagande.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

36 KAP.

5 §.

Ämbets- eller tjänsteman — — — — — iakttaga tystnad.

Ej heller — — — — — samtycker därtill.

Rättegångsombud, biträde — — — — — må yppas.

Utan hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, *vara icke kan följa* lindrigare straff än *straffarbete* i två år.

Utan hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, *för vilket icke är stadgat* lindrigare straff än *fängelse* i två år.

Om tystnadsplikt — — — — — förhållanden erfarit.

46 KAP.

15 §.

Uteblir den — — — — — senare dag.

Kan å brottet icke följa svårare straff än fängelse, må, om saken finnes kunna nöjaktigt utredas, målet avgöras utan hinder av att den tilltalade kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit.

Förekommer ej anledning att ådöma annan påföljd än böter, må, om saken finnes kunna nöjaktigt utredas, målet avgöras utan hinder av att den tilltalade kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit.

Har den — — — — — delgivits honom.

Rättegångsfråga må — — — — — tilltalades utevaro.

48 KAP.

1 §.

Skall allmänt åtal äga rum för brott, *vara allenast böter kunna följa*, dock ej normerade böter, äge åklagaren, i stället för att väcka åtal, till godkännande förelägga den misstänkte det straff åklagaren anser brottet förskylla. Ej må strafföreläggande avse dagsböter utöver fyrtio. Är brottet förenat med egendoms förverkande eller annan sådan *påföljd*, skall ock *den påföljden* föreläggas den misstänkte till godkännande. Är fråga om flera brott, må föreläggande ej givas, med mindre det sker gemensamt för alla brotten.

Skall allmänt åtal äga rum för brott, *för vilket äro stadgade allenast böter*, dock ej normerade böter, äge åklagaren, i stället för att väcka åtal, till godkännande förelägga den misstänkte det straff åklagaren anser brottet förskylla. Ej må strafföreläggande avse dagsböter utöver fyrtio. Är brottet förenat med egendoms förverkande eller annan sådan *särskild rättsverkan*, skall ock *denna* föreläggas den misstänkte till godkännande. Är fråga om flera brott, må föreläggande ej givas, med mindre det sker gemensamt för alla brotten.

Strafföreläggande må — — — — — målsägande finnes.

2 §.

Strafföreläggande skall — — — — — åklagaren uppgiva:

1. den misstänkte;

2. den brottsliga — — — — — tillämpliga; samt

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3. det straff och den *påföljd*, som föreläggas den misstänkte.

3. det straff och den *särskilda rättsverkan*, som föreläggas den misstänkte.

Föreläggandet skall — — — — — av åklagaren.

3 §.

Godkännande av straffföreläggande skall göras skriftligen å föreläggandet och skall innehålla, att den misstänkte erkänner gärningen och att han underkastar sig det straff och den *påföljd*, som förelagts honom.

Godkännande av straffföreläggande skall göras skriftligen å föreläggandet och skall innehålla, att den misstänkte erkänner gärningen och att han underkastar sig det straff och den *särskilda rättsverkan*, som förelagts honom.

Godkännes ej — — — — — äga rum.

51 KAP.

21 §.

Hovrätten äge — — — — — av motparten.

Har den tilltalade av underrätten frikänts för brottet eller dömts till böter eller fällts till vite och förekommer ej anledning till ådömande av svårare straff eller annan *påföljd* än nu sagts, må målet avgöras utan huvudförhandling; föres tillika talan om annat än ansvar, må det dock ej ske, med mindre talan därutinnan enligt 50 kap. 21 § må prövas utan huvudförhandling.

Har den tilltalade av underrätten frikänts för brottet *eller har påföljd eftergivits eller har den tilltalade funnits vara fri från påföljd på grund av själslig abnormitet* eller dömts till böter eller fällts till vite och förekommer ej anledning till ådömande av svårare straff eller annan *påföljd* än nu sagts, må målet avgöras utan huvudförhandling; föres tillika talan om annat än ansvar, må det dock ej ske, med mindre talan därutinnan enligt 50 kap. 21 § må prövas utan huvudförhandling.

För prövning, — — — — — ej erforderlig.

25 §.

Ej må hovrätten i anledning av den tilltalades talan eller talan, som av åklagare föres till hans förmån, döma till *straff*, som är att anse såsom svårare än *det*, vartill underrätten dömt. Har den tilltalade av underrätten dömts till *frihetsstraff*, äge hovrätten döma till *ungdomsfängelse eller förvaring eller internering i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd eller förordna om villkorligt anstånd med straffs ådömande*. Har underrätten dömt till *ungdomsfängelse eller skyddsåtgärd eller meddelat förordnande*, som nu sagts, äge hovrät-

Ej må hovrätten i anledning av den tilltalades talan eller talan, som av åklagare föres till hans förmån, döma till *påföljd*, som är att anse såsom svårare än *den*, vartill underrätten dömt. Har den tilltalade av underrätten dömts till *fängelse*, äge hovrätten *förordna om villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller överlämnande till särskild vård, så ock jämte villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen för samma brott döma till böter*. Har underrätten *meddelat förordnande*

(Gällande lydelse)

ten döma till annan påföljd. Är hovrätten beträffande frågan, huruvida den tilltalade på grund av sin sinnesbeskaffenhet är fri från straff, av annan mening än underrätten, äge hovrätten göra den ändring i domen, som föranledes därav.

(Föreslagen lydelse)

som nu sagts, äge hovrätten döma till annan påföljd.

53 KAP.

2 §.

- I brottmål, — — — — — följande avvikelser:
1. Hovrätten äge — — — — — utfärda stämning.
 2. Hovrätten äge — — — — — yttra sig.
 3. I stället — — — — — två veckor.
 4. Förekommer ej anledning till ådömande av *svårare straff än böter*, äge hovrätten företaga målet till avgörande utan huvudförhandling; där- om gälle vad i 51 kap. 22 § stadgats.
 4. Förekommer ej anledning till ådömande av *annan påföljd än böter*, äge hovrätten företaga målet till avgörande utan huvudförhandling; där- om gälle vad i 51 kap. 22 § stadgats.

54 KAP.

12 §.

Ej må — — — — — talans väckande.

Ej heller må i anledning av talan rörande ansvar prövningstillstånd enligt 10 § 2 meddelas målsägande, med mindre hans talan avser brott, *vara straffarbete eller avsättning kan följa*, eller tilltalad eller honom närstående, som sägs i 21 kap. 1 §, med mindre talan avser sådant brott eller ock annat brott och den tilltalade *förklarats straffri på grund av sin sinnesbeskaffenhet eller erhållit anstånd med straffs ådömande eller för brottet dömts till förvaring i säkerhetsanstalt eller annan skyddsåtgärd eller till ungdomsfängelse, fängelse, mistning av befattning på viss tid*, dagsböter ej under sextio eller böter omedelbart i penningar ej under ettusenfemhundra kronor eller ock blivit fälld till vite omedelbart i penningar ej under nämnda belopp eller för honom bestämts ny minsta tid för förvaring eller internering.

Ej heller må i anledning av talan rörande ansvar prövningstillstånd enligt 10 § 2 meddelas målsägande, med mindre hans talan avser brott, *för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år eller avsättning*, eller tilltalad eller honom närstående, som sägs i 21 kap. 1 §, med mindre talan avser sådant brott eller ock annat brott och den tilltalade *erhållit villkorlig dom eller dömts till fängelse, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering, suspension, avsättning, dagsböter ej under sextio eller böter omedelbart i penningar ej under ettusenfemhundra kronor eller ock blivit fälld till vite omedelbart i penningar ej under nämnda belopp eller överlämnats till särskild vård* eller för honom bestämts ny minsta tid för internering.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

58 KAP.

3 §.

Sedan dom — — — — — resning beviljas:

1. om sådant — — — — — tillämpas; eller

2. om å brottet kan följa straffarbete samt omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade dömts för brottet eller detta hänförts under väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

2. om för brottet är stadgat fängelse i mer än ett år samt omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till att den tilltalade dömts för brottet eller detta hänförts under väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

Ej må — — — — — göra det.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Vad i 21 kap. 2 § stadgas om att den som av underrätt dömts till fängelse i minst sex månader skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätt, skall äga tillämpning jämväl å den som dömts till straffarbete på samma tid.

Vid prövning huruvida häktning enligt 24 kap. 1 § första stycket eller beslag jämlikt 27 kap. 3 § må ske, prövningstillstånd enligt 54 kap. 12 § andra stycket må meddelas eller resning jämlikt 58 kap. 3 § 2 må beviljas, när fråga är om brott, som begåtts före den 1 januari 1965, skall hänsyn tagas till det straff, som kunnat följa å brottet, om det begåtts efter det brottsbalken trätt i kraft; dock må beslut om häktning eller beslag ej meddelas eller prövningstillstånd eller resning beviljas, om det ej skulle hava kunnat ske före den 1 januari 1965.

Förslag
till
Lag
med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga
lagöverträdare

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Har brott begåtts av någon som vid tiden för brottet ej fyllt aderton år, må, utöver vad som följer av 20 kap. 7 § rättegångsbalken, åklagare besluta att ej tala å brottet,

om den underårige ställes under övervakning jämlikt 26 § barnavårdslagen, omhändertages för samhällsvård enligt 29 § sagda lag eller blir föremål för annan därmed jämförlig åtgärd eller utan dylik åtgärd erhåller särskild tillsyn eller lämplig sysselsättning samt det med skäl kan antagas att härigenom vidtages vad som är lämpligast för hans tillrättaförande, eller om brottet uppenbarligen skett av okynne eller förhastande.

Åtal skall dock väckas, om det finnes påkallat ur allmän synpunkt.

2 §.

Fråga om beslut jämlikt 1 § skall handläggas skyndsamt. Fattas ej sådant beslut, skall åtal väckas utan dröjsmål.

3 §.

Föreligger skälig anledning att ej tala å brott, skall åklagaren, innan han beslutar i ärendet, från barnavårdsnämnden i den kommun, där den underårige vistas, inhämta yttrande, huruvida nämnden vidtagit eller avser att vidtaga åtgärd beträffande den underårige samt huruvida enligt nämndens mening sådan åtgärd kan anses vara lämpligast för hans tillrättaförande.

Nämndens yttrande skall, om åklagaren det begär eller nämnden finner det erforderligt, även innefatta redogörelse för den underåriges personliga utveckling samt hansandel och levnadsomständigheter i övrigt.

Det åligger nämnden att avgiva sitt yttrande skyndsamt.

Är brottet ringa, må åklagaren utan att barnavårdsnämndens yttrande inhämtats besluta att ej tala å brottet.

4 §.

Har brottet medfört skada av någon betydelse, skall åklagaren, om så kan ske, bereda målsäganden tillfälle att yttra sig innan han må besluta att ej tala å brottet.

5 §.

Beslut att ej tala å brott skall på lämpligt sätt delgivas den underårige.

Underrättelse om beslutet skall ock, därest åtgärd av barnavårdsnämnd förutsättes, tillställas denna.

6 §.

Beslut att ej tala å brott må återkallas, såframt skäl äro därtill ur allmän synpunkt.

7 §.

Angående prövning huruvida åtal bör väckas mot den som inskrivits såsom elev vid ungdomsvårdsskola eller som intagits å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare är särskilt stadgat.

8 §.

Den som är under aderton år må ej häktas med mindre synnerliga skäl äro därtill.

9 §.

Brottmål, vari talan föres mot någon som ej fyllt tjuogoett år, skall, om å brottet kan följa svårare straff än böter, såvitt möjligt utsättas till handläggning i sådan ordning att målet ej tilldrager sig uppmärksamhet.

Finnes i mål mot den som ej fyllt tjuogoett år, att förhandlingens offentlighet är till uppenbar olägenhet till följd av den uppmärksamhet för vilken den underårige kan antagas bliva föremål, äger rätten förordna att målet skall handläggas inom stängda dörrar. Anses sådant förordnande böra meddelas och är jämväl någon som fyllt tjuogoett år tilltalad i målet, skall rätten, om det finnes kunna ske utan att utredningen avsevärt försvåras, handlägga åtalet mot den underårige såsom särskilt mål.

Utan hinder av beslut som meddelats enligt andra stycket må rätten medgiva tilltalads anhöriga ävensom annan, vilkens närvaro kan väntas bliva till nytta, att övervara handläggningen.

10 §.

Ej må den som icke fyllt tjuogoett år dömas till fängelse, skyddstillsyn eller ungdomsfängelse, med mindre den som har vårdnaden om honom, där så lämpligen kunnat ske, blivit hörd i målet. Har i sådant mål personundersökning ägt rum, skall ock personundersökaren höras, om skäl äro därtill.

11 §.

Förekommer i mål mot den som ej fyllt tjuogoett år anledning att döma till annan påföljd än böter, böra för tjänstgöring i nämnd företrädesvis anlitas nämndemän med insikt och erfarenhet i vård och fostran av ungdom.

12 §.

Saknar i fall, som sägs i 11 §, den underårige försvarare, skall offentlig försvarare förordnas för honom, om det icke på grund av sakens beskaffenhet eller eljest finnes uppenbart, att försvarare ej erfordras.

13 §.

Mål mot den som ej fyllt tjuogoett år skall alltid behandlas skyndsamt.

Väckes allmänt åtal mot den som ej fyllt aderton år för brott varå fängelse i mer än ett år kan följa, skola, ändå att han ej är häktad, de tidsfrister iakttagas som äro föreskrivna för åtgärd i mål vari den tilltalade är häktad. I stället för den tid av en vecka, som i 45 kap. 14 § rättegångsbalken är föreskriven för hållande av huvudförhandling, skall dock gälla en tid av två veckor.

14 §.

Misstänkes någon hava begått brottslig gärning innan han fyllt femton år, må åklagare, om det finnes påkallat ur allmän synpunkt, efter framställning av barnavårdsnämnd eller länsstyrelse hos domstol begära prövning huruvida den misstänkte begått gärningen (*bevistalan*).

15 §.

Om bevistalan skall vad här ovan i 9—12 §§ stadgas samt vad i rättegångsbalken är föreskrivet angående åtal för brott varå kan följa fängelse i

mer än ett år äga motsvarande tillämpning. Vad i 24 och 25 kap. rättegångsbalken är stadgat skall dock icke gälla beträffande dylik talan. Sådan rättegångskostnad som avses i 31 kap. 1 § rättegångsbalken skall stanna å statsverket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965, då lagarna den 19 maj 1944 (nr 215) om eftergift av åtal mot vissa underåriga och den 20 december 1946 (nr 862) med vissa bestämmelser om mål rörande brott av underårig upphöra att gälla.

Förslag
till
Lag
om verkställighet av bötesstraff

Härigenom förordnas som följer.

Betalning och indrivning av böter

1 §.

Böter, som äro förfallna till betalning, skola genast erläggas. Förmår den bötfällde icke detta eller skulle han oskäligt betungas därav, må dock den myndighet som har att indriva böterna bevilja honom anstånd med betalningen eller medgiva avbetalning. Anstånd må beviljas under fyra månader från det beslut därom meddelas. Avbetalning skall ske med visst belopp minst en gång i månaden, om ej särskilda omständigheter föranleda annat, och i övrigt så, att böterna äro till fullo betalda inom ett år från beslutet. När särskilda skäl äro därtill, må tiden utsträckas, för anstånd till åtta månader och för avbetalning till två år.

Anstånd och rätt till avbetalning må ej beviljas, om den bötfällde saknar stadigt hemvist här i riket eller kan antagas vilja undandraga sig bötesbeslutets verkställighet eller omständigheterna eljest giva anledning till antagande att anstånd eller rätt till avbetalning icke kommer att leda till böternas erläggande.

2 §.

Yppas efter det beslut angående anstånd eller avbetalning meddelats anledning till ändring i beslutet, må sådan ändring vidtagas. Anstånd eller rätt till avbetalning må dock ej utsträckas utöver de i 1 § för vardera fallet stadgade tiderna, räknat från den dag då beslut om anstånd eller avbetalning först meddelades.

Fullgöres ej avbetalning inom föreskriven tid, skall hela det obetalda bötesbeloppet genast erläggas. Om synnerliga skäl äro därtill, må dock anstånd eller ytterligare avbetalning medgivas. Vad i första stycket föreskrives skall därvid iakttagas.

3 §.

Böter som ej erläggas skola, om ej annat är föreskrivet, indrivas enligt vad därom är särskilt stadgat.

Utom egendom som jämlikt 65 § utsökningslagen skall undantagas från utmätning må för böter ej heller tagas i mät fast eller lös egendom, som i

den bötfälldes näring erfordras för att åt honom, hans make och oförsörjda barn eller adoptivbarn bereda nödig bärning, och ej heller nödig bostad.

4 §.

Har den bötfällda på grund av meddelat beslut intagits å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller frivilligt ingått å sådan anstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader eller har han intagits för samhällsvård i ungdomsvårdsskola, må icke uttagas böter, som avse före intagningen begånget fylleri eller förargelseväckande beteende men ej tillika annat brott.

5 §.

Kunna böter enligt bestämmelse i denna lag icke förvandlas och skulle deras uttagande vara till synnerligt men för den bötfällda eller någon, som är beroende av honom för sin försörjning, äger rätten förordna, att böterna eller vad av bötesbeloppet återstår obetalat icke må uttagas. Förordnande som nu sagts må ej meddelas, därest omständigheterna föranleda antagande, att verkställighet av bötesstraffet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande eller ur allmän synpunkt.

Mål som avses i första stycket upptages av rätten i den ort, där den bötfällda finnes, på ansökan av denne eller åklagaren.

6 §.

Böter må ej indrivas, sedan beslut om förvandlingsstraff meddelats. Sedan verkställighet av förvandlingsstraffet påbörjats, må ej heller betalning för böterna mottagas.

7 §.

Mot beslut angående anstånd eller avbetalning må talan ej föras. Bötfälld äger dock påkalla prövning av beslutet i samband med klagan över utmätning eller införsel.

Mot hovrätts beslut i fråga som avses i 5 § må talan ej föras.

Förvandling av böter

8 §.

Bliva böter ej betalda, skola de, om ej annat är stadgat, på talan av åklagare förvandlas till fängelse enligt vad i denna lag sägs.

9 §.

Böter, som bestämts till högst fem dagsböter eller femtio kronor omedelbart i penningar, må ej förvandlas. Böter såsom gemensamt straff för flera brott må ej förvandlas med mindre de överstiga tio dagsböter eller etthundra kronor omedelbart i penningar. När flera bötesstraff sammanträffa, skall vad sålunda stadgas gälla de särskilda straffen.

Utan hinder av vad nu är sagt skall förvandling äga rum, såframt omständigheterna föranleda antagande att den bötfällda av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit betala böterna eller att förvandling erfordras för hans tillrättaförande eller ock böterna ådömts för fylleri samt den bötfällda under de före förvandlingen senast förflutna två åren tre eller flera gånger dömts för sådan förseelse.

10 §.

Böter som ådömts med stöd av 33 kap. 2 § brottsbalken må ej förvandlas.

11 §.

När någon på grund av meddelat beslut intagits å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller frivilligt ingått å sådan anstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader eller när någon intagits å tvångsarbetsanstalt eller för samhällsvård i ungdomsvårdsskola, förfaller beslut om förvandling som dessförinnan meddelats. Böter som ådömts före intagningen må ej förvandlas. Böter, som ådömts efter intagningen men före utskrivningen, må ej förvandlas med mindre anstaltens eller skolans styrelse påkallar det.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande den som efter förordnande enligt 31 kap. 3 § brottsbalken för vård intagits å sjukhus samt den som intagits i fängvårdsanstalt för att undergå fängelse i två år eller däröver.

12 §.

Uppkommer fråga om förvandling av böter, som ådömts någon för gärning varom förmåles i 15 § andra stycket lagen om nykterhetsvård eller för sådan gärning jämte annat brott, och har den bötfällda blivit dömd för minst tre under de två senast förflutna åren begångna gärningar som nyss sagts, skall åklagaren, innan talan anhängiggöres om böternas förvandling, hos nykterhetsnämnden eller, om den bötfälde ej fyllt tjuogoett år, hos barnavårdsnämnden göra anmälan om förhållandet. Har ej inom två månader därefter nykterhetsnämnden ansökt hos länsstyrelsen om den bötfälldes intagning å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller barnavårdsnämnden ansökt hos socialstyrelsen om intagning av honom för samhällsvård i ungdomsvårdsskola, skall åklagaren föra talan om böternas förvandling.

Blir på grund av anmälan varom i första stycket sägs genom lagakraftvunnet beslut förordnat om den bötfälldes intagning å allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller i ungdomsvårdsskola, skall frågan om böternas förvandling vara förfallen. Innefattar beslutet ej sådant förordnande, skall åklagaren föra talan om böternas förvandling.

13 §.

Mål om förvandling av böter upptages av rätten i den ort, där den bötfälde finnes, eller ock av allmän underrätt som handlagt mål vari böterna ådömts.

14 §.

Finnes i mål om förvandling av böter ytterligare prövning vara erforderlig i fråga om anstånd eller avbetalning eller rörande åtgärd för indrivning av böterna, skall rätten hänskjuta saken till ny behandling av indrivningsmyndigheten.

15 §.

Vid böters förvandling till fängelse svara en till och med fem dagsböter mot tio dagars fängelse, varje följande dagsbot till och med tjuگو mot en dags fängelse, varje följande påbörjat antal av två dagsböter till och med nittio mot en dags fängelse samt varje därefter påbörjat antal av tre dagsböter mot en dags fängelse, dock med iakttagande att förvandlingsstraffet ej må sättas över nittio dagar.

Om böterna delvis erlagts, skall förvandlingen ske efter antalet obetalda dagsböter. Därvid skall dagsbot som endast delvis erlagts anses som obetald.

Vid förvandling av böter, som ådömts omedelbart i penningar, skall varje påbörjat belopp av tio kronor anses lika med en dagsbot.

16 §.

Häftar den bötfällde, när förvandling skall ske, jämväl för andra böter som må förvandlas, skola samtliga böter förvandlas och gemensamt förvandlingsstraff bestämmas efter sammanräknade antalet dagsböter. Har avbetalning skett, skall vid bestämmande av förvandlingsstraffet betalningen i första hand avräknas å det äldsta bötesstraffet.

Har någon avtjänat förvandlingsstraff för böter och förekomma därefter till förvandling andra böter, vilka ådömts innan förstnämnda straff till fullo verkställes, må för dessa böter ej åläggas högre förvandlingsstraff än som skulle hava återstått, därest gemensamt förvandlingsstraff på sätt i första stycket sägs beräknats för samtliga böter och därifrån avräknats det förut verkställda förvandlingsstraffet. Föreligger, när flera bötesstraff skola förvandlas, fall som nu sagts allenast beträffande något eller några av straffen, beräknas för sistnämnda böter och de övriga särskilda förvandlingsstraff, varefter straffen sammanläggas med iakttagande dock att sammanlagda strafftiden ej må överstiga nittio dagar.

17 §.

Kan med skäl antagas att den bötfällde gjort vad han förmått för att betala böterna, må, om så provas skäligt, förvandlingsstraffet sättas lägre än enligt 15 och 16 §§, dock ej under sex dagar. Föreligga i fall som nu sagts med hänsyn till den bötfälldes personliga förhållanden eller eljest synnerliga skäl att icke ålägga förvandlingsstraff, må, om hinder härför icke möter ur allmän synpunkt, förvandlingsstraff eftergivnas.

18 §.

När förvandlingsstraff ålägges, må rätten bevilja anstånd med verkställigheten, såframt omständigheterna ej föranleda antagande att den bötfällde av tredska eller uppenbar vårdslöshet underlåtit betala böterna eller att straffets verkställighet erfordras för hans tillrättaförande.

Beviljas anstånd, skall gälla en prøvotid av två år. Prøvotiden räknas från dagen för beslutet utan hinder av att det ej vunnit laga kraft.

19 §.

Finnes den som erhållit anstånd enligt 18 § hava begått brott före prøvotidens utgång eller ålägges honom förvandlingsstraff för böter, må anståndet förklaras förverkat. Beslutas ej förverkande, äger rätten förlänga prøvotiden till tre år.

Åtgärd som nu sagts må ej beslutas, med mindre fråga därom uppkommer i mål vari den bötfällde före prøvotidens utgång eller, vid förverkande på grund av brott, inom ett år från prøvotidens utgång häktats eller erhållit del av åtal eller av ansökan om böters förvandling.

Förvandlingsstraffet bortfaller, när anståndet ej längre kan förklaras förverkat.

20 §.

Talan må ej föras mot beslut enligt 14 §. Om först i hovrätt uppgives tillgång till böters gäldande, må beslut som nyss sagts icke på den grund av hovrätten meddelas, med mindre det finnes vara av särskild betydelse

med hänsyn till den bötfällde åvilande försörjningsskyldighet eller eljest synnerliga skäl äro därtill.

Mot hovrätts beslut i mål om förvandling av böter må talan ej föras.

Allmänna bestämmelser

21 §.

Underrätt är i mål enligt denna lag domför med tre i nämnden. Finnes i annat mål anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff böra förklaras förverkat, må målet ej i underrätt prövas och avgöras utan nämnd.

I mål enligt denna lag skola åklagaren och den bötfällde kallas till förhör inför rätten. Kommer den bötfällde icke tillstådes, må utan hinder härav målet avgöras, om nöjaktig utredning i saken finnes.

Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

I övrigt skall i tillämpliga delar gälla vad beträffande mål om allmänt åtal är stadgat.

22 §.

Erlägges, sedan beslut om förvandlingsstraff meddelats men innan verkställighet av straffet påbörjats, full betalning för böterna, bortfaller förvandlingsstraffet. Om böterna delvis erläggas, skall förvandlingsstraffet nedsättas till vad som enligt 15 och 16 §§ svarar mot de obetalda böterna. Har förvandlingsstraffet med stöd av 17 § satts lägre än enligt 15 och 16 §§, må ej på grund av betalning som nu sagts strafftiden minskas i vidare mån än som kunnat ske, därest straffet bestämts med tillämpning av sistnämnda paragrafer.

Beslut i fråga som avses i denna paragraf meddelas, om den bötfällde åtnjuter anstånd enligt 18 §, av den domstol som förvandlat böterna och eljest av kriminalvårdsstyrelsen. Beslutet länder omedelbart till efterrättelse.

23 §.

Förekomma till verkställighet flera beslut, varigenom någon ålagts förvandlingsstraff för böter, skola straffen förenas sålunda, att strafftiden motsvarar den som skulle följt, därest böterna på en gång förvandlats.

Har någon avtjänat förvandlingsstraff och förekommer därefter till verkställighet beslut om förvandling av böter, vilka ådömts innan förstnämnda straff till fullo verkställts, skall straffet nedsättas efter vad i 16 § andra stycket sägs, om det ej skett vid böternas förvandling.

Beslut som avses i denna paragraf meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

24 §.

Om verkställighet av förvandlingsstraff är särskilt stadgat.

25 §.

Meddelas, sedan tid för böters bortfallande avbrutits enligt vad i 35 kap. 7 § första stycket brottsbalken sägs, i mål om förvandling av böter beslut, varigenom saken hänskjutes till ny behandling av indrivningsmyndigheten, skall ny tid om tre år för böternas bortfallande räknas från dagen för beslutet.

26 §.

Ålagt förvandlingsstraff bortfaller, om beslutet ej börjat verkställas inom tre år från det beslutet vann laga kraft.

Har meddelat anstånd med verkställigheten förklarats förverkat, skall tid som i första stycket sägs räknas från det beslutet om förverkande vann laga kraft.

27 §.

Vad i denna lag är stadgat om böter skall även gälla viten.

28 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965. Genom lagen upphäves lagen den 9 april 1937 (nr 119) om verkställighet av bötesstraff.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i förevarande lag, skall denna i stället tillämpas.

Vid fullföljd av mål om förvandling av böter, vari beslut av första domstol meddelats före den 1 januari 1965, skall äldre lag äga tillämpning utom i vad avser fråga om anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff. Förekomma eljest till förvandling böter, vilka ådömts genom beslut som meddelats före sistnämnda dag, skall med samma undantag äldre lag tillämpas, om den leder till lägre förvandlingsstraff.

Vad i 19 och 26 §§ nya lagen stadgas skall gälla jämväl den som jämlikt lagen den 22 juni 1939 om villkorlig dom erhållit anstånd med verkställighet av förvandlingsstraff. Har i fall som nu sagts enligt sistnämnda lag förordnande meddelats om övervakning, skall förordnandet jämte föreskrift som meddelats jämlikt 8 § samma lag upphöra att gälla den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

om straff för folkmord

Sedan Förenta Nationernas generalförsamling genom resolution den 9 december 1948 antagit konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord samt Sverige ratificerat konventionen och den 27 maj 1952 deponerat ratifikationsinstrumentet hos Förenta Nationernas generalsekreterare, förordnas härigenom som följer.

1 §.

Förövar någon gärning, för vilken enligt lag är stadgat fängelse i fyra år eller däröver, mot en nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös folkgrupp med avsikt att förgöra gruppen helt eller delvis, dömes för folkmord till fängelse på viss tid, lägst fyra och högst tio år, eller på livstid.

2 §.

För försök, förberedelse eller stämpling till folkmord, så ock för underlåtenhet att avslöja sådant brott dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. brottsbalken stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff
för krigsmän

Härigenom förordnas, *dels* att 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13 och 14 §§ lagen den 30 juni 1948 om disciplinstraff för krigsmän¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att 12 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Disciplinstraff ådömes, utom för brott mot bestämmelse vari sådant straff är utsatt, jämväl i stället för böter såsom straff för brott av krigsman mot 25—27 kap. strafflagen samt för annat av krigsman förövat brott av beskaffenhet att straff därför kan åläggas i disciplinmål.

Där någon som icke fullgör tjänstgöring vid krigsmakten eller vilkens tjänstgöring är av tillfällig art finnes förskylla arrest, dömes dock i stället till böter, om det med hänsyn till brottets art och övriga omständigheter kan ske utan fara för disciplinen och särskilda skäl ej föranleda till annat. Böter må ock eljest ådömas, om med hänsyn till den brottsliges tjänstgöringsförhållanden och brottets art bötesstraff finnes vara lämpligare än disciplinstraff. I fall då disciplinstraff är utsatt ådömas böterna i dagsböter; såvitt fråga är om brott mot 26 kap. 15 eller 16 § ådömas dock böterna, utan hinder av vad i lag eljest finnes stadgat, omedelbart i penningar, högst femhundra kronor.

Disciplinstraff ådömes, utom för brott mot bestämmelse vari sådant straff är utsatt, jämväl i stället för böter när fråga är om brott av krigsman enligt 20—22 kap. brottsbalken eller om annat av krigsman förövat brott av beskaffenhet att straff därför kan åläggas i disciplinmål.

Den som icke eller endast tillfälligt tjänstgör vid krigsmakten skall dock dömas till böter i stället för arrest, om det med hänsyn till brottets art och övriga omständigheter kan ske utan fara för disciplinen och särskilda skäl ej föranleda till annat. Böter må ock eljest användas i stället för disciplinstraff, om med hänsyn till den brottsliges tjänstgöringsförhållanden och brottets art bötesstraff finnes vara lämpligare än disciplinstraff.

Vid tillämpning av andra stycket skola böterna, i fall då disciplinstraff är utsatt för brottet, ådömas i dagsböter; för brott som sägs i 21 kap. 15 eller 16 § brottsbalken ådömas dock böterna omedelbart i penningar, högst femhundra kronor.

4 §.

Arrest ådömes i minst tre och högst trettio dagar, varje dag räknad till tjugufyra timmar.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 § SFS 1952: 121 och beträffande 14 § SFS 1949: 365.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Straffet verkställles i militärhåkte. Arrestant deltagar i tjänstgöring i den mån strafftiden överstiger tio dagar. I övrigt verkställles arrest utan tjänstgöring, där ej i straffbeslutet på grund av tjänstens krav eller eljest föreliggande särskilda skäl annorlunda förordnats. Finnes arrest utan tjänstgöring medföra fara för arrestantens hälsa, skall han under hela strafftiden eller vad därav återstår deltaga i tjänstgöring.

Den som dömts till arrest deltagar i tjänstgöring i den mån strafftiden överstiger tio dagar. I övrigt verkställles arrest utan tjänstgöring, där ej i straffbeslutet på grund av tjänstens krav eller eljest föreliggande särskilda skäl annorlunda förordnats. Finnes arrest utan tjänstgöring medföra fara för arrestantens hälsa, skall han under hela strafftiden eller vad därav återstår deltaga i tjänstgöring.

Under strafftiden — — — — — gällande avlöningsföreskrifter.

Vid beräkning av tid för arrest räknas varje dag till tjugofyra timmar.

6 §.

Disciplinbot ådömes för minst en och högst tjugu dagar. Straffet utgöres av löneavdrag, vilket bestämmes för dag till belopp som i 4 § sägs. Är löneavdrag ej tillämpligt, skall den brottslige förpliktas att för varje dag gälda ett belopp i penningar, vilket fastställles efter ty prövas skäligt med hänsyn till löneavdraget för löntagare i motsvarande ställning.

Disciplinbot utgöres av löneavdrag, vilket bestämmes för dag till belopp som i 4 § sägs. Är löneavdrag ej tillämpligt, skall den brottslige förpliktas att för varje dag gälda ett belopp i penningar, vilket fastställles efter ty prövas skäligt med hänsyn till löneavdraget för löntagare i motsvarande ställning.

Verkställighet av — — — — — flera avlöningstillfällen.

Kan disciplinbot — — — — — beträffande bötesstraff.

7 §.

Disciplinstraff såsom gemensamt straff för flera brott ådömes med tillämpning av de högsta och lägsta mått som angivas i 4 och 6 §§.

Disciplinstraff såsom gemensamt straff för flera brott ådömes med tillämpning av de högsta och lägsta mått som angivas i 32 kap. 6 § brottsbalken.

8 §.

Såsom gemensamt straff för brott som finnes förskylla disciplinstraff och brott som finnes förskylla böter skall, där ej straffet bestämmes i svårare straffart, bötesstraff eller, om särskilda skäl äro därtill, disciplinstraff ådömas. Högsta och lägsta gemensamma straff i allmän straffart,

Disciplinstraff må, om ej annat följer av vad nedan sägs, användas såsom gemensamt straff för flera brott allenast när disciplinstraff kan följa å vart och ett av brotten.

Gemensamt straff för brott som finnes förskylla disciplinstraff och brott som finnes förskylla böter skall, såframt ej fängelse ådömes, bestämmas i böter; om särskilda skäl äro därtill, må dock i stället dömas till disciplinstraff. Högsta och lägsta gemensamma straff i böter eller fäng-

(Gällande lydelse)

då disciplinstraff är utsatt för något av flera sammanträffande brott, beräknas såsom om bötesstraff, som i 2 § sägs, vore utsatt i stället för disciplinstraffet.

För brott som finnes förskylla disciplinstraff må, då flera brott sammanträffa, disciplinstraffet ådömas jämte straff i allmän straffart för övriga brott, om särskilda skäl föranleda därtill.

Har någon för skilda brott förskyllt avsättning eller suspension och disciplinstraff, varde straffen ådömda jämte varandra; dock må ej jämlikt 25 kap. 1—4 §§ strafflagen dömas till disciplinstraff, där den brottslige för annat brott förskyllt avsättning eller suspension och sådant straff prövas vara tillfyllest.

(Föreslagen lydelse)

else beräknas, då disciplinstraff är utsatt för något av brotten, såsom om böter som i 2 § sägs vore stadgade i stället för disciplinstraffet.

Skall någon dömas för flera brott må, om särskilda skäl äro därtill, för brott varå kan följa disciplinstraff sådant straff ådömas jämte påföljd av annan art för brottsligheten i övrigt.

9 §.

Förekomma på — — — — — fyrtio dagar.

Skola på en gång verkställas dels dom eller beslut varigenom någon fällts till arrest, dels ock dom eller beslut varigenom han dömts till fängelse, vare sig det omedelbart ådömts eller utgör förvandlingsstraff för böter, eller till straffarbete på viss tid, skall arreststraffet övergå till sådant frihetsstraff. Därvid skall varje dags arrest anses svara mot en dags fängelse.

Skola på en gång verkställas dels dom eller beslut varigenom någon fällts till arrest, dels ock dom eller beslut varigenom han dömts till fängelse på viss tid, vare sig det omedelbart ådömts eller utgör förvandlingsstraff för böter, skall arreststraffet övergå till fängelse. Därvid skall varje dags arrest anses svara mot en dags fängelse.

Förekommer till verkställighet dom eller beslut om arrest när den dömde skall undergå behandling varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken, skall denna behandling träda i stället för arreststraffet eller vad som återstår därav.

10 §.

Dom eller — — — — — närmast därtill.

Om sammanläggning av arreststraff förordnar den som har att befordra straffbesluten till verkställighet. Förordnande om sammanläggning av arrest med fängelse eller straffarbete meddelas av fängelsestyrelsen.

Om sammanläggning av arreststraff förordnar den som har att befordra straffbesluten till verkställighet. Förordnande om sammanläggning av arrest med fängelse meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

11 §.

Har arrest ålagts någon och varder han i målet slutligen dömd till arrest på längre tid eller till fängelse *eller straffarbete* på viss tid, skall från detta straff avräknas vad han utstått av förstnämnda straff, därvid varje dags arrest anses svara mot en dags fängelse *eller straffarbete*. Dömes han till arrest på kortare tid, skall vad enligt 4 § innehållits för överskjutande tid utbetalas. Dömes han till disciplinbot, böter eller suspension, skall enligt 4 § innehållet belopp avräknas å vad han enligt det nya straffbeslutet har att vidkännas eller, i den mån det ej kan ske, utbetalas; och skall i övrigt det andra straffet anses verkställt genom utstående av arreststraffet i den mån domstolen funnit skäligt så förordna. Dömes han annorlunda än förut är sagt eller befrias han från ansvar i målet, skall enligt 4 § innehållet belopp utbetalas.

Därest dom — — — — — att vidkännas.

12 §.

Dom eller beslut varigenom disciplinstraff ålagts skall ej tillräknas någon till sådan förhöjning av straff för återfall i brott, varom i 4 kap. 14 § strafflagen förmäles.

13 §.

Adömt arreststraff vare förfallet, där verkställighet ej börjat innan tre år förflutit från det straffbeslutet vann laga kraft.

Disciplinbot bortfaller i den mån straffet ej verkställts inom *tid* som nyss nämnts.

Arrest bortfaller, om verkställighet ej påbörjats inom tre år från det arrestbeslutet vann laga kraft. Avbrytes påbörjad verkställighet, skall vad nu sagts äga motsvarande tillämpning i fråga om den fortsatta verkställigheten.

Disciplinbot bortfaller i den mån straffet ej verkställts inom *tre år från det beslutet om disciplinbot vann laga kraft.*

14 §.

För mindre — — — — — lämna fartyget (landgångsförbud).

Begår till vapenfri tjänst uttagen krigsman som icke står under militärt befäl förseelse som avses i 26 kap. 11, 14 eller 18 § strafflagen och är förseelsen att anse som ringa, må den felande i stället för straff åläggas

Begår till vapenfri tjänst uttagen krigsman som icke står under militärt befäl förseelse som avses i 21 kap. 11, 14 eller 18 § brottsbalken och är förseelsen att anse som ringa, må den felande i stället för straff ålägg-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

tillrättavisning i form av varning, gas tillrättavisning i form av varning,
extratjänst eller utgångsförbud en- extratjänst eller utgångsförbud en-
ligt vad i första stycket sägs. ligt vad i första stycket sägs.

Ej må — — — — — eller tjänstbarhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965; dock skall vad i 2 § sägs i dess hittills gällande lydelse äga tillämpning när, enligt vad därom är föreskrivet, straff skall bestämmas jämlikt stadgande i strafflagen.

Vad i 9 och 10 §§ sägs om sammanläggning av arrest med fängelse skall iakttagas även då på en gång skola verkställas dom eller beslut varigenom någon fällts till arrest och dom eller beslut varigenom han dömts till straffarbete på viss tid. Därvid skall viss tids arrest, ålagd genom dom eller beslut som meddelats före den 1 januari 1965, anses svara mot straffarbete under hälften så lång tid.

Förslag

till

Lag

om ändring i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar

Härigenom förordnas, att 12, 25, 28, 29 och 30 §§ lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §.

Finnes vid förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken någon skäligen misstänkt för brott, som *omförmäles i 14 kap. 21 §, 15 kap. 12, 13, 15 eller 15 a §, 18 kap. 7, 8, 8 a, 9, 10 eller 10 a § strafflagen, eller försök till brott, som nu sagts, där sådant försök är med straff belagt, eller för gärning varom i 18 kap. 13 § samma lag sägs och som innebär uppfordran eller inbjudan till otukt*, åligger det åklagaren att omedelbart göra skriftlig anmälan därom till sundhetsinspektören i orten eller, om den misstänkte är för brottet häktad, den vid häktet anställde eller anlidade läkaren.

Finnes vid förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken någon skäligen misstänkt för brott, som *i 29 § sägs, eller för gärning, som omförmäles i 6 kap. 1, 2, 3, 4 eller 10 § brottsbalken*, åligger det åklagaren att omedelbart göra skriftlig anmälan därom till sundhetsinspektören i orten eller, om den misstänkte är för brottet häktad, den vid häktet anställde eller anlidade läkaren.

Anhängiggöres talan — — — — — anlidade läkaren.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 12 § SFS 1946: 874 och beträffande 25 § SFS 1948: 138.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

25 §.

Vad hos hälsovårdsmyndighet eller sundhetsinspektör, militärläkare eller läkare vid straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte eller å allmänt sjukhus eller poliklinik förekommit i ärende, som avses i denna lag, må ej av någon, som på grund av sin tjänstebefattning eller sitt uppdrag erhållit kunskap därom, yppas för obehöriga. Protokoll och handlingar i sådant ärende skola så förvaras, att de icke kunna av obehöriga åtkommas. I fall, då någon vid förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken befunnits skäligen misstänkt för brott som *omförmäles i 14 kap. 21 § strafflagen*, äger åklagaren att, på begäran, undfå besked, huru den föranstaltade läkarundersökningen utfallit. Har åtal väckts, må besked som nu sagts efter därom gjord framställning lämnas jämväl till domstolen.

Är på grund av anmälan, som enligt denna lag inkommit till sundhetsinspektören, anledning antaga, att gärning som omförmäles i *14 kap. 21 § strafflagen* förövats, äger sundhetsinspektören, då särskilda skäl äro därtill, anmäla förhållandet till vederbörande åklagare. Finnes skälig anledning antaga, att gärning varom i *18 kap. 11 § strafflagen* sägs blivit övad, åligger det sundhetsinspektören att göra anmälan därom till åklagaren.

Vad hos hälsovårdsmyndighet eller sundhetsinspektör, militärläkare eller läkare vid straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte eller å allmänt sjukhus eller poliklinik förekommit i ärende, som avses i denna lag, må ej av någon, som på grund av sin tjänstebefattning eller sitt uppdrag erhållit kunskap därom, yppas för obehöriga. Protokoll och handlingar i sådant ärende skola så förvaras, att de icke kunna av obehöriga åtkommas. I fall, då någon vid förundersökning enligt 23 kap. rättegångsbalken befunnits skäligen misstänkt för brott som i *29 § sägs*, äger åklagaren att, på begäran, undfå besked, huru den föranstaltade läkarundersökningen utfallit. Har åtal väckts, må besked som nu sagts efter därom gjord framställning lämnas jämväl till domstolen.

Är på grund av anmälan, som enligt denna lag inkommit till sundhetsinspektören, anledning antaga, att gärning som omförmäles i *29 §* förövats, äger sundhetsinspektören, då särskilda skäl äro därtill, anmäla förhållandet till vederbörande åklagare. Finnes skälig anledning antaga, att gärning varom i *6 kap. 7 § brottsbalken* sägs blivit övad, åligger det sundhetsinspektören att göra anmälan därom till åklagaren.

28 §.

Asidosätter ämbets- eller tjänsteman — — — — — för tjänstefel.

Underlåter vid häkte anlitad läkare, som ej är att till ämbets- eller tjänsteman hänföra, att iakttaga vad honom enligt 23 eller 24 § åligger eller överträder annan än ämbets- eller tjänsteman vad i 25 § första stycket stadgas, *straffes med böter, högst femhundra kronor.*

Försummar läkare — — — — — tvåhundra kronor.

29 §.

Åtal för överträdelse, varom i 28 § sägs, anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Underlåter vid häkte anlitad läkare, som ej är att till ämbets- eller tjänsteman hänföra, att iakttaga vad honom enligt 23 eller 24 § åligger eller överträder annan än ämbets- eller tjänsteman vad i 25 § första stycket stadgas, *dömes till dagsböter.*

Den som lider av könssjukdom i smittsamt skede och med vetskap eller misstanke därom övar samlag med

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

annan, dömes till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om någon eljest, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, utsätter annan för fara att bli smittad av könssjukdom.

30 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Har brott som i 29 § sägs föröfvats mot make, må åklagare väcka åtal allenast om målsägande angiver brottet till åtal eller åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap

Härigenom förordnas, att 1, 2, 4, 10, 12, 13 och 15 §§ lagen den 17 juni 1938 om avbrytande av havandeskap¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Havandeskap må enligt denna lag avbrytas:

- 1) när på ————— eller hälsa;
 - 2) när med ————— om barnet;
 - 3) när kvinnan hävdats under förhållande varom förmåles i 15 kap. 12, 13, 15 eller 15 a § eller 18 kap. 1, 2, 3, 7, 8, 8 a eller 9 §, så ock då hävdandet ägt rum under omständigheter som omförmålas i 18 kap. 6 § strafflagen samt inneburit ett grovt åsidosättande av kvinnans handlingsfrihet;
 - 3) när kvinnan hävdats under förhållande varom förmåles i 6 kap. 1, 2, 3 eller 5 § brottsbalken, så ock då hävdandet ägt rum under omständigheter som omförmålas i 6 kap. 4 § första stycket samma balk samt inneburit ett grovt åsidosättande av kvinnans handlingsfrihet;
 - 4) när med ————— annat slag;
 - 5) när med ————— svårt lyte.
- Avbrytande av ————— tjugufjärde veckan.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 1 och 4 §§ SFS 1963: 213, beträffande 2 § SFS 1946: 210 och beträffande 10, 12 och 13 §§ SFS 1942: 392.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Har kvinnan hävdats under förhållande varom förmäles i 15 kap. 12, 13, 15 eller 15 a § eller 18 kap. 6 eller 8 a § strafflagen, må på grund därav avbrytande av havandeskapet icke äga rum, med mindre brottet, där så kunnat ske, åtalats eller angivits till åtal.

Avbrytande av — — — — — tala därför.
Havandeskap må — — — — — finnes olämplig.

4 §.

Havandeskap må ej avbrytas, med mindre den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänstställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, på grunder som i utlåtandet angivas, förklarar förutsättningarna för åtgärden vara förhanden eller ock medicinalstyrelsen lämnat tillstånd därtill.

Avbrytande av — — — — — till åtgärden.

10 §.

Har någon efter prövning som avses i 4 eller 7 § avbrutit havandeskap eller gjort försök därtill, och skedde åtgärden med iakttagande av de i 1 § andra stycket samt 3 § givna föreskrifter, då må ej dömas till straff enligt 14 kap. 26, 27, 28 eller 28 a § strafflagen.

12 §.

Läkare, vilken mot bättre vetande antingen i utlåtande som i 4 § sägs förklarar förutsättningarna för avbrytande av havandeskap vara förhanden eller ock till myndighet eller annan läkare avgivit falsk utsaga i ärende angående sådan åtgärd, dömes, om han ej är förfallen till ansvar för fosterfödrivning eller försök därtill, till fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till dagsböter.

Har läkare vid prövning av ärendet angående avbrytande av havande-

Har kvinnan hävdats under förhållande varom förmäles i 6 kap. 1 eller 2 § eller 4 § första stycket brottsbalken, må på grund därav avbrytande av havandeskapet icke äga rum, med mindre brottet, där så kunnat ske, åtalats eller angivits till åtal. Vad nu sagts skall ej gälla om kvinnan var sinnessjuk eller sinnesslö.

Havandeskap må ej avbrytas med mindre den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänstställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, på grunder som i utlåtandet angivas, på heder och samvete förklarar förutsättningarna för åtgärden vara förhanden eller ock medicinalstyrelsen lämnat tillstånd därtill.

Har någon efter prövning som avses i 4 eller 7 § avbrutit havandeskap eller gjort försök därtill, och skedde åtgärden med iakttagande av de i 1 § andra stycket samt 3 § givna föreskrifter, då må ej dömas till ansvar enligt 3 kap. 4 eller 10 § brottsbalken.

Har läkare i ärende angående avbrytande av havandeskap eller eljest

(Gällande lydelse)

skap eller eljest genom att överträda eller åsidosätta vad i denna lag stadgas visat *vårdslöshet*, försummelse, oförstånd eller oskicklighet, *och är han icke underkastad ansvar för ämbetsbrott*, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

(Föreslagen lydelse)

genom att överträda eller åsidosätta vad i denna lag stadgas visat försummelse, oförstånd eller oskicklighet, *dömes, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

13 §.

Avgiver någon i annat fall än ovan sägs mot bättre vetande till myndighet eller läkare *falsk* utsaga i ärende angående avbrytande av havandeskap, *och är han ej förfallen till ansvar för fosterfördrivning eller försök därtill, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.*

Avgiver någon mot bättre vetande till myndighet eller läkare *osann* utsaga i ärende angående avbrytande av havandeskap, *dömes, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

15 §.

Förseelse mot — — — — — till åtal.
Böter som *ådomas enligt denna lag*
tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 23 maj 1941 (nr 282) om sterilisering

Härigenom förordnas, att 3, 8 och 9 §§ lagen den 23 maj 1941 om sterilisering skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

3 §.

Sterilisering må — — — — — och föreståndare.

Å den som är i stånd att lämna giltigt samtycke må dock, utan hinder av vad i första stycket sägs, på grund av kroppslig sjukdom eller kroppsfel sterilisering enligt 1 § tredje stycket företagas, därest den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänsteställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, med angivande av grunden

Å den som är i stånd att lämna giltigt samtycke må dock, utan hinder av vad i första stycket sägs, på grund av kroppslig sjukdom eller kroppsfel sterilisering enligt 1 § tredje stycket företagas, därest den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänsteställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, med angivande av grunden

(Gällande lydelse)

för åtgärden förklarat förutsättningarna för densamma vara för handen.

(Föreslagen lydelse)

för åtgärden *på heder och samvete* förklarat förutsättningarna för densamma vara för handen.

8 §.

Den som verkställer sterilisering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver *falsk* utsaga i ärende angående sterilisering eller överträder vad i 6 § stadgas, dömes, *där ej förseelsen eljest är belagd med strängare straff*, till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Den som verkställer sterilisering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver *osann* utsaga i ärende angående sterilisering eller överträder vad i 6 § stadgas, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse i högst *sex månader*.

9 §.

Förseelse mot — — — — — till åtal.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 24 mars 1944 (nr 133) om kastrering

Härigenom förordnas, att 4, 8 och 9 §§ lagen den 24 mars 1944 om kastrering skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

4 §.

Kastrering må — — — — — och föreståndare.

Å den som fyllt tjugutre år och är i stånd att lämna giltigt samtycke må kastrering enligt 1 § andra stycket företagas utan medicinalstyrelsens tillstånd, därest den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänsteställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, med angivande av grunden för åtgärden förklarat förutsättningarna för densamma vara för handen. Vad nu sagts skall dock ej gälla den som är intagen å fängervårdsanstalt, sinnessjukhus eller annan dylik anstalt.

Å den som fyllt tjugutre år och är i stånd att lämna giltigt samtycke må kastrering enligt 1 § andra stycket företagas utan medicinalstyrelsens tillstånd, därest den läkare som utför ingreppet samt annan läkare i den tjänsteställning Konungen föreskriver, i skriftligt utlåtande, med angivande av grunden för åtgärden *på heder och samvete* förklarat förutsättningarna för densamma vara för handen. Vad nu sagts skall dock ej gälla den som är intagen å fängervårdsanstalt, sinnessjukhus eller annan dylik anstalt.

Vid prövning — — — — — punkten stadgas.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.

Den som verkställer kastrering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver *falsk* utsaga i ärende angående kastrering eller överträder vad i 6 § stadgas, dömes, *där ej förseelsen eljest är belagd med strängare straff*, till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Den som verkställer kastrering i strid med denna lag eller mot bättre vetande till myndighet eller läkare avgiver *osann* utsaga i ärende angående kastrering eller överträder vad i 6 § stadgas, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse i högst *sex månader*.

9 §.

Förseelse mot — — — — — till åtal.
Böter som dömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård

Härigenom förordnas, att 15, 19, 25, 34, 45, 47, 57 och 68 §§ lagen den 27 juli 1954 om nykterhetsvård¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 §.

Den som — — — — — störande levnadssätt.

Samma lag vare, där någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk,

blivit dömd för minst tre under de två senast förflutna åren begångna gärningar, innefattande fylleri, brott, som i 26 kap. 13 eller 14 § strafflagen sägs, därest han vid brottets begående varit berusad av starka drycker, så att det framgått av hans åtbörder eller tal, eller brott, som avses i 4 § lagen den 28 september 1951 om straff för vissa trafikbrott, därest brottet varit en följd av förtäring av starka drycker, eller

utan att söka ärligen försörja sig för ett kringflackande liv.

Beslut om — — — — — laga kraft.

Samma lag vare, där någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk,

funnits skyldig till minst tre under de två senast förflutna åren begångna gärningar, innefattande fylleri, brott, som i 21 kap. 13 eller 14 § brottsbalken sägs, därest han vid brottets begående varit berusad av starka drycker, så att det framgått av hans åtbörder eller tal, eller brott, som avses i 4 § lagen den 28 september 1951 om straff för vissa trafikbrott, därest brottet varit en följd av förtäring av starka drycker, eller

utan att söka ärligen försörja sig för ett kringflackande liv.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 15 § SFS 1956:225 och beträffande 57 § SFS 1963:72.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

19 §.

1 mom. Ansökan om tvångsintagning göres hos länsstyrelsen av nykterhetsnämnden.

Ansökan om tvångsintagning göres hos länsstyrelsen av nykterhetsnämnden.

Ansökan skall ————— omedelbar vård.
Innan polismyndigheten ————— ansvarig ställning.

2 mom. Har någon, som är hemfallen åt alkoholmissbruk, begått brottslig gärning men i anseende till sin sinnesbeskaffenhet icke fällts till ansvar, och har han vid prövning i vederbörlig ordning befunnits icke vara i behov av vård å sinnessjukhus, må länsstyrelsen, även utan att ansökan därom gjorts, besluta om tvångsintagning, om förutsättningar därför eljest föreligga.

25 §.

Föreligger, såvitt ————— lämpligt sätt.

När skäl äro därtill, må länsstyrelsen jämväl förordna, att alkoholmissbrukare, som avses i 19 § 2 mom., i avbidan på slutligt beslut om händertages och vårdas på lämpligt sätt.

34 §.

Länsstyrelsen har ————— om tvångsintagning,

a) därest beslutet ————— kringflackande liv;

b) då eljest polismyndighet gjort ansökan om tvångsintagning enligt 19 § 1 mom.; b) då eljest polismyndighet gjort ansökan om tvångsintagning enligt 19 §; samt

c) då fråga är om person som avses i 19 § 2 mom.; samt c) då beslutet tillkommit efter anmälan, som avses i 10 § sista stycket.

d) då beslutet tillkommit efter anmälan, som avses i 10 § sista stycket.

I övriga ————— om verkställigheten.

45 §.

Har beslut om intagande å allmän vårdanstalt grundats därpå, att den, som beslutet avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller kroppsliga eller själsliga hälsa eller för eget liv, eller har beslutet meddelats jämlikt 19 § 2 mom., eller har någon, som förut minst tre gånger varit intagen å allmän vårdanstalt, ånyo intagits enligt slutligt beslut, som meddelats inom ett år från senaste utskrivningen, då må, därest den intagne med hänsyn till sin sinnesart

Har beslut om intagande å allmän vårdanstalt grundats därpå, att den, som beslutet avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller kroppsliga eller själsliga hälsa eller för eget liv, eller har någon, som förut minst tre gånger varit intagen å allmän vårdanstalt, ånyo intagits enligt slutligt beslut, som meddelats inom ett år från senaste utskrivningen, då må, därest den intagne med hänsyn till sin sinnesart samt sitt föregående liv och förhållande i anstalt

(Gällande lydelse)

samt sitt föregående liv och förhållande i anstalten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att föra ett nyktert liv, den i 44 § angivna vårdtiden förlängas med två år.

Beslut om — — — — — socialstyrelsens prövning.

(Föreslagen lydelse)

ten måste antagas i händelse av utskrivning icke komma att föra ett nyktert liv, den i 44 § angivna vårdtiden förlängas med två år.

47 §.

Har någon, som intagits å allmän vårdanstalt, blivit häktad eller överflyttad till fängvårdsanstalt för att undergå frihetsstraff eller förvandlingstraff för böter, eller har han avvikit från vårdanstalten, skall den tid, under vilken han sålunda ej vistats å anstalten, icke inräknas i vårdtiden.

Har någon, som intagits å allmän vårdanstalt, blivit häktad eller överflyttad till fängvårdsanstalt för att undergå fängelse eller annan påföljd för brott, eller har han avvikit från vårdanstalten, skall den tid, under vilken han sålunda ej vistats å anstalten, icke inräknas i vårdtiden.

57 §.

Misstänkes den, som tvångsintagits å allmän vårdanstalt eller, på sätt i 58 § sägs, frivilligt ingått å sådan anstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader, att hava före utskrivning från anstalten begått brott, *varå enligt lag icke kan följa högre straff än böter* eller fängelse i sex månader, och hör brottet under allmänt åtal eller har det av målsäganden angivits till åtal, ankommer det å statsåklagaren att efter hörande av anstaltens styrelse avgöra, huruvida åtal lämpligen bör ske. Har brottet begåtts innan den intagne fyllt aderton år, skall frågan om åtal prövas i nämnda ordning ändå att *högre straff än nyss sagts kan följa å brottet*.

Misstänkes den, som tvångsintagits å allmän vårdanstalt eller, på sätt i 58 § sägs, frivilligt ingått å sådan anstalt och därvid förbundit sig att kvarstanna å anstalten sex månader, att hava före utskrivning från anstalten begått brott, *för vilket icke är stadgat svårare straff än böter* eller fängelse i sex månader, och hör brottet under allmänt åtal, *skall åklagaren pröva, huruvida åtal lämpligen bör ske. Innan åtalsfrågan avgöres, skall anstaltens styrelse höras, om det ej finnes obehövt*. Har brottet begåtts innan den intagne fyllt aderton år, skall frågan om åtal prövas i nämnda ordning ändå att *svårare straff än nyss sagts är stadgat för brottet*.

68 §.

Hjälper någon den som är intagen å allmän vårdanstalt att avvika från anstalten, *straffes med dagsböter eller fängelse*.

Försök straffes efter vad i 3 kap. strafflagen stadgas.

Hjälper någon den som är intagen å allmän vårdanstalt att avvika från anstalten, *dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år*.

För försök dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. brottsbalken stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 6 december 1957 (nr 668) om utlämning för brott**

Härigenom förordnas, att 4, 5 och 11 §§ lagen den 6 december 1957 om utlämning för brott skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***4 §.**

Ej må någon utlämnas, med mindre den gärning för vilken utlämning begäres motsvarar brott, *varå straffarbete kan följa enligt svensk lag*. Har personen i den främmande staten dömts för gärningen, må han utlämnas allenast om påföljden utgör minst frihetsstraff i fyra månader eller annat omhändertagande på anstalt under motsvarande tid.

Ej må någon utlämnas, med mindre den gärning för vilken utlämning begäres motsvarar brott, *för vilket enligt svensk lag är stadgat fängelse i mer än ett år*. Har personen i den främmande staten dömts för gärningen, må han utlämnas allenast om påföljden utgör minst frihetsstraff i fyra månader eller annat omhändertagande på anstalt under motsvarande tid.

5 §.

För gärning, varom förmåles i sådan bestämmelse i *26 eller 27 kap. strafflagen* som avser brott av krigsman, må utlämning ej medgivas.

För gärning, varom förmåles i sådan bestämmelse i *21 eller 22 kap. brottsbalken* som avser brott av krigsman, må utlämning ej medgivas.

Vad nu — — — — — det brottet.

11 §.

Den som här i riket är åtalad för annat brott, *varå kan följa frihetsstraff*, eller som enligt dom mot honom skall undergå *sådant straff* eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning inletts för brott som nyss nämnts.

Den som här i riket är åtalad för annat brott, *varå kan följa fängelse*, eller som enligt dom mot honom skall undergå *fängelse* eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning inletts för brott som nyss nämnts.

Utan hinder — — — — — Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Förordning

**om ändrad lydelse av § 18 förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1)
angående utvidgad näringsfrihet**

Härigenom förordnas, att § 18 förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

§ 18.

Den, som utan vederbörlig anmälan, där sådan är föreskriven, eller tillstånd, då sådant erfordras, idkar försäljning eller tillverkning av varor eller eljest överskrider den näringsrättighet, denna förordning i särskilda fall bestämmer, eller i övrigt felar mot de i dessa avseenden givna föreskrifter, *är förfallen till böter från och med fem till och med femhundra kronor.*

Den, som utan vederbörlig anmälan, där sådan är föreskriven, eller tillstånd, då sådant erfordras, idkar försäljning eller tillverkning av varor eller eljest överskrider den näringsrättighet, denna förordning i särskilda fall bestämmer, eller i övrigt felar mot de i dessa avseenden givna föreskrifter, *dömes till dagsböter.*

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 27 § lagen den 28 juni 1895 (nr 64)
om handelsbolag och enkla bolag**

Härigenom förordnas, att 27 § lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag² skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

27 §.

Evad handelsbolag slutits på bestämd tid eller icke, äge bolagsman påfordra, att bolaget genast träder i likvidation, om skäl därtill är, såsom:
att han ————— bolagsman åligger;
att annan ————— i bolaget;
att annan ————— och försåld;
att annan ————— eller vårdslöshet;

¹ Senaste lydelse se SFS 1887: 73.

² Senaste lydelse se SFS 1918: 327.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

att annan bolagsman genom laga kraft ägande *utslag* dömts till *straffarbete* eller blivit för brott ställd under framtiden.

att annan bolagsman genom laga kraft ägande *dom* dömts till *fängelse* i minst sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965; vad i äldre lag stadgas om den som dömts till straff skall dock tillämpas, när domen meddelats före nya lagens ikraftträdande.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa
inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller
gruva eller aktier i vissa bolag

Härigenom förordnas, *dels* att 15 § lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* ock att 16 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

15 §.

Styrelseledamot,
med vars begivande utlämnas aktiebrev, som i strid mot föreskriften i 12 § andra stycket första punkten ej försetts med påskrift som där sägs,
eller som mot bättre vetande låter i aktieboken göra anteckning i strid mot bestämmelsen i 12 § andra stycket första punkten,
eller som uppsåtligen underlåter att iakttaga föreskriften i 12 § andra stycket andra punkten,
eller som uppsåtligen låter i strid mot bestämmelsen i 12 § andra stycket tredje punkten verkställa utdelning till aktieägare,
straffes med böter från och med femtio till och med tvåtusen kronor *dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.*

Underlåter styrelseledamot i annat fall än nyss är sagt att iakttaga föreskrift, som är meddelad i 12 § andra stycket första eller andra punkten, *straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.*

Ej må straff, som ovan är stadgat, tillämpas, om *förseelsen enligt allmänna strafflagen* bör beläggas med *strängare straff.*

Underlåter styrelseledamot i annat fall än nyss är sagt att iakttaga föreskrift, som är meddelad i 12 § andra stycket första eller andra punkten, *dömes till dagsböter.*

Ej må straff, som ovan är stadgat, tillämpas, om *för gärningen är stadgat strängare straff i brottsbalken.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

16 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 2 april 1918 (nr 163) med vissa bestämmelser om sjöfynd

Härigenom förordnas, *dels* att 8 § lagen den 2 april 1918 med vissa bestämmelser om sjöfynd skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* ock att 9 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.

Underlåter bärgare — — — — — allmän lag.

Lämnar bärgare, befälhavare eller redare, i sviklig avsikt, oriktig uppgift angående omständigheterna vid bärgningen, eller vidtager han, i sådan avsikt, särskild åtgärd med det bärgade godset, eller underlåter befälhavare eller redare att, i enlighet med vad i 2 § stadgas, avlämna det bärgade eller därför influtna medel, dömes till böter från och med fem till och med femhundra kronor, där ej gärningen efter allmän lag bör beläggas med strängare straff.

Lämnar bärgare, befälhavare eller redare, i sviklig avsikt, oriktig uppgift angående omständigheterna vid bärgningen, eller vidtager han, i sådan avsikt, särskild åtgärd med det bärgade godset, eller underlåter befälhavare eller redare att, i enlighet med vad i 2 § stadgas, avlämna det bärgade eller därför influtna medel, dömes till dagsböter, om ej för gärningen är stadgat strängare straff i allmän lag.

I de — — — — — varit skäligt.

9 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas efter allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet

Härigenom förordnas, dels att 43, 44, 47, 48, 49 och 50 §§ lagen den 16 maj 1919 om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att 45, 46 och 51 §§ sagda lag skola upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

43 §.

Driver någon rörelse såsom fondkommissionär utan att vara berättigad därtill, straffes med böter från och med fem hundra till och med tio tusen kronor.

Fortsätter någon under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, som nu är nämnd, samma förseelse, skall han, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som för sådan förseelse äro stadgade.

44 §.

Handlar fondkommissionär i strid emot försäkran, varav han jämlikt 7 § är bunden, straffes med böter från och med ett hundra till och med tio tusen kronor.

Till dagsböter dömes fondkommissionär, som

1) handlar i strid mot försäkran, varav han jämlikt 7 § är bunden;

2) underlåter att ställa sig till efterrättelse vad i 9 § finnes stadgat; eller

3) underlåter att iakttaga föreskrift, som är meddelad i 23 §.

45 §.

Underlåter fondkommissionär att ställa sig till efterrättelse vad i 9 § finnes stadgat, straffes med böter från och med tjugufem till och med fem tusen kronor.

46 §.

Underlåter fondkommissionär att iakttaga föreskrift, som i 23 § är med-

¹ Senaste lydelse av 49 § se SFS 1942: 382.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

delad, straffes med böter från och med tio till och med fem hundra kronor.

47 §.

Fondkommissionär, som i syfte att vilseleda tillsynsmyndigheten för oriktiga böcker eller som mot bättre vetande lämnar tillsynsmyndigheten oriktiga upplysningar om sin rörelse eller sin ekonomiska ställning, straffes med böter från och med fem hundra till och med tio tusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

Förbryter sig hos fondkommissionär anställd föreståndare på sätt nu sagts vid förandet av kommissionärens böcker eller i fråga om upplysningar beträffande kommissionärens rörelse eller hans ekonomiska ställning, straffes med böter från och med tjugufem till och med tio tusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

Om fondkommissionär eller hos honom anställd föreståndare för oriktiga böcker i syfte att vilseleda tillsynsmyndigheten eller mot bättre vetande lämnar tillsynsmyndigheten oriktiga upplysningar om kommissionärens rörelse eller hans ekonomiska ställning, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

48 §.

Den, som obehörigen yppar vad han såsom företrädare för eller innehavare av befattning hos tillsynsmyndigheten fått sig bekant om fondkommissionärs eller annans affärsförhållanden, straffes med böter från och med tjugufem till och med fem tusen kronor. Sker det för egen eller annans fördel eller för att skada göra eller begagnar han sig eljest i sådant syfte av sin kännedom i nämnda hänseende, då må böterna höjas till högst tio tusen kronor eller till fängelse i högst ett år dömas. Framgår av omständigheterna, att hans förfarande icke kunnat medföra skada för den person, om vars affärsförhållanden fråga är, och var ej heller sådan skada åsyftad, må han icke fällas till ansvar.

Å förseelse, — — — — — av målsäganden.

49 §.

Med böter från och med ett hundra till och med tio tusen kronor straffes

Till dagsböter dömes

1) den, som — — — — — 42 § stadgas;

2) den, som — — — — — i fondpapper;

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

3) den, som — — — — — svikligen förfar;

4) den, som — — — — — anses rimligt.

Sker förseelse, varom under 3) eller 4) sägs, under försvårande omständigheter eller begår någon sådan förseelse andra gången eller oftare, må till fängelse i högst ett år dömas.

Är brott som under 3) eller 4) sägs grovt, må dömas till fängelse i högst ett år.

I fråga om förseelse, som under 3) eller 4) avses, må ovan stadgade straff icke tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

I fråga om brott, som under 3) eller 4) avses, må ovan stadgade straff icke tillämpas, om för gärningen är stadgat strängare straff i brottsbalken.

50 §.

Utslag, varigenom fondkommissionen dömts till ansvar för förseelse, som avses i 44 eller 49 §, skall genom domstolens försorg ofördröjligen insändas till tillsynsmyndigheten.

Dom, varigenom fondkommissionen funnits hava begått gärning som avses i 44 eller 49 §, skall genom domstolens försorg ofördröjligen insändas till tillsynsmyndigheten.

51 §.

Böter och viten, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till fulla gäldandet av böter eller vite, skall förvandling ske efter allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 4 § lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper

Härigenom förordnas, att 4 § lagen den 16 maj 1919 med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

4 §.

Förfogar den, vilken såsom pant eller till förvaring eller till försäljning i kommission emottagit eller i kommission inköpt fondpapper, utan laga

Förfogar den, vilken såsom pant eller till förvaring eller till försäljning i kommission emottagit eller i kommission inköpt fondpapper, utan laga

¹ Senaste lydelse se SFS 1942:383.

(Gällande lydelse)

rätt för annans räkning än ägarens däröver, dömes, *där* ej gärningen är belagd med strängare straff, för olovligt förfogande såsom i 22 kap. 4 § strafflagen sägs.

(Föreslagen lydelse)

rätt för annans räkning än ägarens däröver, dömes, *om* ej för gärningen är stadgat strängare straff, för olovligt förfogande såsom i 10 kap. 4 § brottsbalken sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled

Härigenom förordnas, *dels* att 77, 78, 79 och 80 §§ lagen den 19 juni 1919 om flottning i allmän flottled¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, *dels* ock att 81 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

77 §.

Idkas utan — — — — — 18 § förmäles.

Underlåter någon att vid flottning ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som till skydd för allmän farled, väg, bro eller färja blivit meddelade; eller

underlåter flottande vad honom åligger enligt 66 § andra stycket med avseende å virkesjournaler och tumningslistor; eller

bryter någon mot det i 68 § andra stycket stadgade förbud att ur allmän flottled upptaga omärkt eller otydligt märkt virke; eller

bryter någon i fråga om avbarkning mot vad som stadgas i 69 § tredje stycket eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av samma stycke, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Underlåter någon att vid flottning ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som till skydd för allmän farled, väg, bro eller färja blivit meddelade; eller

underlåter flottande vad honom åligger enligt 66 § andra stycket med avseende å virkesjournaler och tumningslistor; eller

bryter någon mot det i 68 § andra stycket stadgade förbud att ur allmän flottled upptaga omärkt eller otydligt märkt virke; eller

bryter någon i fråga om avbarkning mot vad som stadgas i 69 § tredje stycket eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av samma stycke, dömes till dagsböter.

78 §.

Med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor straffes:

Till dagsböter dömes:

1) ledamot av — — — — — oriktig uppgift;

¹ Senaste lydelse av 77 § se SFS 1958:188.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

- 2) styrelseledamot eller — — — — — må användas;
 3) revisor, där — — — — — honom granskats.

79 §.

Asidosättes föreskrift, som i 37 § andra stycket, 41 § första stycket, 44 §, 47 § andra och tredje styckena, 51 § första stycket, 54 § sista stycket eller 76 § första och andra styckena är meddelad, eller försummar styrelseledamot vare sig att på sätt i 56 § tredje stycket stadgas hålla den där omförmälda förteckningen tillgänglig och översända den till flottande eller att, då flottande enligt sjätte stycket i nämnda § påyrkat hänskjutande av visst ärende till prövning å flottningsstämma, låta upptaga ärendet å förteckningen,

straffes den försumlige med böter *dömes den försumlige till dagsbö-*
från och med fem till och med fem- *ter.*
hundra kronor.

Förseelse mot — — — — — varje flottande.

Atal för — — — — — sitt säte.

80 §.

Ej må straff, som ovan är stadgat, Ej må straff, som ovan är stadgat,
 tillämpas, där *förseelsen enligt all-* tillämpas, om *för gärningen är stad-*
 männa strafflagen bör beläggas med *gat strängare straff i brottsbalken.*
 strängare straff.

81 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag,
tillfalla kronan, dock att av böter,
som ådömas enligt 77 § första styc-
ket, en tredjedel, dock högst fem-
hundra kronor, tillfaller åklagaren.
Saknas tillgång till böternas fulla gäl-
dande, skall förvandling ske enligt all-
männa strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag
till
Lag
om ändring i konkurslagen

Härigenom förordnas, att 151, 160 och 166 §§ konkurslagen skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

151 §.

Ackordsförslag må ej upptagas till behandling,

1) om före — — — — — blivit utfärdad,

2) om gäldenären — — — — — ackordsförslags innehåll,

3) om gäldenären genom laga kraft-
ägande beslut, som icke meddelats ti-
digare än två år innan konkursansök-
ningen gjordes, *blivit dömd för be-*
drägligt eller oredligt förhållande mot
sina borgenärer,

3) om gäldenären genom laga kraft-
ägande beslut, som icke meddelats ti-
digare än två år innan konkursansök-
ningen gjordes, *funnits skyldig till*
bedrägligt eller oredligt förhållande
mot sina borgenärer,

4) om gäldenären — — — — — avlägga bouppteckningsed.

160 §.

Är gäldenären, — — — — — hava förfallit.

Besluta borgenärerna, att ackords-
förslaget skall vara vilande, och *var-*
der åtalet mot gäldenären ej bifallet,
äge han, där ej sådant fall inträffat,
som avses i 173 §, att inom fyra vec-
kor från det beslutet i målet vunnit
laga kraft hos rättens ombudsman
göra anmälan om ackordsfrågans
återupptagande. Göres ej sådan an-
mälan eller *varder gäldenären fälld*
till ansvar och vinner beslutet därom
laga kraft, skall ackordsfrågan anses
förfallen.

Besluta borgenärerna, att ackords-
förslaget skall vara vilande, och *fin-*
nes gäldenären ej hava begått den åta-
lade gärningen, äge han, där ej sådant
fall inträffat, som avses i 173 §, att in-
om fyra veckor från det beslutet i må-
let vunnit laga kraft hos rättens om-
budsman göra anmälan om ackords-
frågans återupptagande. Göres ej så-
dan anmälan eller *finnes gäldenären*
hava begått gärningen och vinner be-
slutet därom laga kraft, skall ackords-
frågan anses förfallen.

Vid anmälan — — — — — i ackordsförslaget.

Göres anmälan, — — — — — motsvarande tillämpning.

Vid det — — — — — anses förfallen.

166 §.

Ackord må — — — — — för borgenärerna.

Vägras fastställelse — — — — — i ackordsfrågan.

Har gäldenären blivit ställd under
tilltal för bedrägligt eller oredligt för-
hållande mot sina borgenärer men
prövas i övrigt skäl vara för handen
att meddela fastställelse å ackordet,
förordne rätten, att frågan därom

Har gäldenären blivit ställd under
tilltal för bedrägligt eller oredligt för-
hållande mot sina borgenärer men
prövas i övrigt skäl vara för handen
att meddela fastställelse å ackordet,
förordne rätten, att frågan därom

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

skall anstå i avbidan på åtalets utgång; skolande ombudsmannen genast underrättas om beslutet. *Var der åtalet ej bifallet*, äge förvaltaren, gäldenären eller borgenär att inom fyra veckor från det beslutet i målet vunnit laga kraft hos konkursdomaren göra anmälan om ärendets återupptagande. Göres sådan anmälan, utsättes konkursdomaren ofördröjligen dag, då ackordsfrågan skall förekomma vid rätten; och skall i ty fall vad i 164 § tredje och fjärde styckena stadgas äga motsvarande tillämpning. Göres ej anmälan, som nyss sagts, eller *var der gäldenären fälld till ansvar* och vinner beslutet därom laga kraft, anses ackordsfrågan förfallen.

skall anstå i avbidan på åtalets utgång; skolande ombudsmannen genast underrättas om beslutet. *Finnes gäldenären ej hava begått den åtalade gärningen*, äge förvaltaren, gäldenären eller borgenär att inom fyra veckor från det beslutet i målet vunnit laga kraft hos konkursdomaren göra anmälan om ärendets återupptagande. Göres sådan anmälan, utsättes konkursdomaren ofördröjligen dag, då ackordsfrågan skall förekomma vid rätten; och skall i ty fall vad i 164 § tredje och fjärde styckena stadgas äga motsvarande tillämpning. Göres ej anmälan, som nyss sagts, eller *finnes gäldenären hava begått gärningen* och vinner beslutet därom laga kraft, anses ackordsfrågan förfallen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

**angående ändring i lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om
ackordsförhandling utan konkurs**

Härigenom förordnas, att 1, 10, 24 och 32 §§ lagen den 13 maj 1921 om ackordsförhandling utan konkurs¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §.**

Vill gäldenär, — — — — —
Gäldenär, som inom de två sista åren *blivit* genom laga kraftägande beslut *dömd för* bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer, äge ej den rätt, som i första stycket sägs.

offentlig ackordsförhandling.
Gäldenär, som inom de två sista åren genom laga kraftägande beslut *funnits skyldig till* bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer, äge ej den rätt, som i första stycket sägs.

10 §.

Försättes gäldenären — — — — —
Samma lag vare, där under tid, som nyss sagts, *utslag*, varigenom gälde-

— — — — — anses förfallen.
Samma lag vare, där under tid, som nyss sagts, *dom*, varigenom gälde-

¹ Senaste lydelse av 32 § se SFS 1946: 812.

(Gällande lydelse)

nären *dömts för* bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer, vinner laga kraft.

(Föreslagen lydelse)

nären *funnits skyldig* till bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer, vinner laga kraft.

24 §.

Är gäldenären, — — — — — hava förfallit.

Besluta borgenärerna, att ackordsförslaget skall vara vilande, och *var-der åtalet mot gäldenären ej bifallet*, äge han att inom fyra veckor från det beslutet i målet vunnit laga kraft hos rättens ombudsman göra anmälan om ackordsfrågas återupptagande. Göres ej sådan anmälan, skall ackordsfrågan anses förfallen.

Besluta borgenärerna, att ackordsförslaget skall vara vilande, och *finnes gäldenären ej hava begått den åtalade gärningen*, äge han att inom fyra veckor från det beslutet i målet vunnit laga kraft hos rättens ombudsman göra anmälan om ackordsfrågans återupptagande. Göres ej sådan anmälan, skall ackordsfrågan anses förfallen.

Vid anmälan — — — — — i ackordsförslaget.

Göres anmälan, _____ är känd.

Vid det — — — — — anses förfallen.

32 §.

Ackord må — — — — — för borgenärerna.

Vägras fastställelse — — — — — ej föras.

Har gäldenären blivit ställd under tilltal för bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer, men anser rätten i övrigt skäl vara för handen att meddela fastställelse å ackordet, skall frågan därom anstå i avbidan på åtalets utgång. *Bifalles ej åtalet*, skall konkursdomaren efter det beslutet vunnit laga kraft ofördröjligen utsätta dag, då ackordsfrågan skall förekomma vid rätten; och skola därvid bestämmelserna i 29 § första och andra styckena i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Har gäldenären blivit ställd under tilltal för bedrägligt eller oredligt förhållande mot sina borgenärer, men anser rätten i övrigt skäl vara för handen att meddela fastställelse å ackordet, skall frågan därom anstå i avbidan på åtalets utgång. *Finnes gäldenären ej hava begått den åtalade gärningen*, skall konkursdomaren efter det beslutet vunnit laga kraft ofördröjligen utsätta dag, då ackordsfrågan skall förekomma vid rätten; och skola därvid bestämmelserna i 29 § första och andra styckena i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Är, då _____ till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Förordning

**angående ändrad lydelse av 11 och 12 §§ förordningen den 2 juni 1922
(nr 260) om automobils katt**

Härigenom förordnas, att 11 och 12 §§ förordningen den 2 juni 1922 om automobils katt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***11 §.**

Den, som mot stadgandet i 10 § brukar automobil, böte från och med tjugufem till och med femhundra kronor.

Den, som mot stadgandet i 10 § brukar automobil, dömes till dagsböter.

Där någon, — — — — — ansvar fri.

Har förseelse, — — — — — till ansvar.

Böter, som enligt denna förordning ådömas, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

12 §.

Åtal för förseelse mot denna förordning skall anhängiggöras vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol i den ort, där förseelsen skett.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom nu är sagt, fortsätter samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som för dylik förseelse äro bestämda.

Om någon under tid då han är ställd under åtal för brott mot denna förordning fortsätter sitt brottsliga förfarande, skall som särskilt brott anses vad han förbrutit före varje åtal.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse av 11 § se SFS 1939: 88.

Förslag

till

Lag

**angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss
panträtt i spannmål**

Härigenom förordnas, *dels* att 18 § lagen den 20 juni 1924 om viss pant-
rätt i spannmål¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock*
att 19 § sagda lag skall upphöra att gälla.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

18 §.

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vet-skap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbu-det bortför eller utlämnar pantför-skriven spannmål, *straffes som i 22 kap. 4 § strafflagen sägs. Lag samma vare, där någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i spannmål, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.*

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vet-skap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbu-det bortför eller utlämnar pantför-skriven spannmål, *dömes för olovligt förfogande såsom i 10 kap. 4 § brotts-balken sägs. Detsamma skall gälla, om någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i spannmål, vari honom ve-terligen panträtt redan åt annan upp-låtits.*

Om innehavaren — — — — — med dagsböter.

19 §.

Brott mot denna lag åtalas av all-män åklagare.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse av 18 § se SFS 1942:386.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 8 april 1927 (nr 77)
om försäkringsavtal**

Härigenom förordnas, att 19 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***19 §.**

Var den, som framkallat försäkringsfallet på sätt i 18 § sägs, *i sådan ålder* eller i sådant sinnestillstånd som *utesluter tillräknelighet för brott*, äge vad i nämnda paragraf sägs ej tillämpning.

Var den, som framkallat försäkringsfallet på sätt i 18 § sägs, *under femton år* eller i sådant sinnestillstånd som *avses i 33 kap. 2 § brottsbalken*, äge vad i *förstnämnda* paragraf sägs ej tillämpning.

Lag samma — — — — — anses försvarlig.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 24 maj 1929 (nr 116)
om tillsyn över stiftelser**

Härigenom förordnas, att 19 § lagen den 24 maj 1929 om tillsyn över stiftelser skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***19 §.**

Försummar styrelseledamot att fullgöra vad enligt 3 eller 11 § *honom åligger*, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Försummar styrelseledamot att fullgöra vad enligt 3 eller 11 § *åligger honom*, dömes till dagsböter.

Förseelsen åtalas — — — — — skall utövas.

Böter och viten, som *å dömas enligt denna lag*, tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras fulla gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 63 och 64 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 115)
om bostadsrättsföreningar**

Härigenom förordnas, att 63 och 64 §§ lagen den 25 april 1930 om bostadsrättsföreningar¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***63 §.**

Driver annan än bostadsrättsförening verksamhet med ändamål motsvarande det i 1 § 1 mom. angivna straffes med böter från och med tjugufem till och med ett tusen kronor.

Driver annan än bostadsrättsförening verksamhet med ändamål motsvarande det i 1 § 1 mom. angivna, dömes till dagsböter.

Till enahanda — — — — — där sägs.

64 §.

Bryter någon mot vad i 9 § 2 mom. sägs, straffes med böter från och med fem till och med fem hundra kronor.

Bryter någon mot vad i 9 § 2 mom. sägs, dömes till dagsböter.

Åsidosättes föreskrift, — — — — — 1 mom. sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

**angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om
arbetstidens begränsning**

Härigenom förordnas, dels att 12 och 13 §§ lagen den 16 maj 1930 om arbetstidens begränsning skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att 14 § sagda lag skall upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***12 §.**

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, straffes med

Använder arbetsgivare arbetare till arbete i strid mot vad i denna lag är stadgat eller mot föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, dömes till

¹ Senaste lydelse se SFS 1951:310.

(Gällande lydelse)

böter från och med tio till och med ettusen kronor. Är arbetaren under aderton år och har användandet skett med faders eller målsmans vetskap och vilja, vare fadern eller målsmanen förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom i denna paragraf förmäles, fortsätter samma förseelse, skall, när han varder därtill lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till det ansvar, som är bestämt för sådan förseelse.

(Föreslagen lydelse)

dagsböter. Var arbetaren under aderton år och skedde användandet med vårdnadshavarens vetskap och vilja, är denne förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

13 §.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 §, eller att iakttaga vad enligt 8 § eller 11 § 2 mom. åligger honom, straffes med böter från och med fem till och med femhundra kronor.

Har arbetsgivare mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift i anteckning, som avses i 8 §, straffes med böter från och med femtio till och med ettusen kronor.

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrives i 6 §, eller att iakttaga vad enligt 8 § eller 11 § 2 mom. åligger honom, eller lämnar han mot bättre vetande oriktig uppgift i anteckning, som avses i 8 §, dömes till dagsböter.

14 §.

Förseelse mot denna lag åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag**om ändring i checklagen den 13 maj 1932 (nr 131)**

Härigenom förordnas, *dels* att 74 § checklagen den 13 maj 1932¹ skall er-
hålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, *dels ock* att 75 § sagda lag skall
upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***74 §.**

Har någon med uppsåt till annans
förfång antingen utställt check utan
täckning eller ock, före utgången av
den tid, inom vilken av honom ut-
ställd check skall uppvisas till betal-
ning, utan skälig anledning återkallat
checken eller förfogat över täckning-
en, *straffes med dagsböter eller fängel-*
else i högst ett år, där ej brottet är
straffbart enligt 21 kap. strafflagen.

Har någon av vårdslöshet förfarit
på sätt i första stycket sägs, *straffes*
med dagsböter. Äro omständigheterna
synnerligen försvårande, må till fäng-
else i högst sex månader dömas.

Har någon med uppsåt till annans
förfång antingen utställt check utan
täckning eller ock, före utgången av
den tid, inom vilken av honom ut-
ställd check skall uppvisas till betal-
ning, utan skälig anledning återkallat
checken eller förfogat över täckning-
en, *dömes till dagsböter eller fängel-*
se i högst ett år, om ej för gärningen
är stadgat straff i 9 kap. brottsbalken.

Har någon av oaktsamhet förfarit
på sätt i första stycket sägs, *dömes*
till dagsböter. Är brottet grovt, må
dömas till fängelse i högst sex måna-
der.

75 §.

Böter, som ådömas enligt denna
lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång
till böternas fulla gäldande, skola de
förvandlas efter allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse av 74 § se SFS 1942:388.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 april 1938 (nr 121)
om hittegods**

Härigenom förordnas, att 9 § lagen den 22 april 1938 om hittegods¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

9 §.

Påträffas föremål, — — — — — är fornfynd.

Underlåter upphittaren att tillkännagiva fyndet, straffes enligt vad i 22 kap. 8 § strafflagen stadgas.

Underlåter upphittaren att tillkännagiva fyndet, dömes till ansvar enligt vad i 10 kap. 8 § brottsbalken stadgas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag**om ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt**

Härigenom förordnas, att 28, 30 och 31 §§ lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt² skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

28 §.

Jagar någon — — — — — till dagsböter.

Har han — — — — — sex månader.

Har olovlig jakt ägt rum inom annans fågeldamm eller har vid dylik jakt inom annans hägnade jaktpark eller djurgård fällts, fångats, sårats eller påskjutits villebråd som i andra stycket sägs eller ren eller svan, dömes den jagande till fängelse eller vid synnerligen förmildrande omständigheter till dagsböter, dock ej under tjugu.

Har olovlig jakt ägt rum inom annans fågeldamm eller har vid dylik jakt inom annans hägnade jaktpark eller djurgård fällts, fångats, sårats eller påskjutits villebråd som i andra stycket sägs eller ren eller svan, dömes den jagande till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till dagsböter, dock ej under tjugu.

¹ Senaste lydelse se SFS 1942: 351.

² Senaste lydelse, se beträffande 30 § och 31 § 1 mom. SFS 1963: samt beträffande 31 § 2 mom. SFS 1942: 391.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

30 §.

Fälles någon till ansvar för förbrytelse varom sägs i 28 eller 29 §, vare villebråd som han olovligt dödat, fångat eller tillägnat sig eller fallvilt som han tillvaratagit eller, därest det icke kan tillrättaskaffas eller det undergått förskämning, dess värde förverkat.

Finnes någon hava begått gärning varom sägs i 28 eller 29 §, vare villebråd som han olovligt dödat, fångat eller tillägnat sig eller fallvilt som han tillvaratagit eller, därest det icke kan tillrättaskaffas eller det undergått förskämning, dess värde förverkat.

Var det — — — — — jaktberättigade personer.

Med förverkat — — — — — i 5 § 2 mom.

31 §.

1 mom. Anträffas å — — — — — för sig.

A område — — — — — vid lappväsendet.

Har den som *blivit dömd till ansvar* för olovlig jakt å annans jaktområde inom två år därefter ånyo gjort sig skyldig till sådan förseelse, vare skjutvapen, annan jaktredskap och hundar förbrutna; och skall därmed förfaras på sätt föreskrives i 36 §.

Har den som genom lagakraftvunnen dom funnits skyldig till olovlig jakt på annans jaktområde inom två år därefter ånyo gjort sig skyldig till sådan förseelse, vare skjutvapen, annan jaktredskap och hundar förbrutna; och skall därmed förfaras på sätt föreskrives i 36 §.

Vad i _____ än kronan.

2 mom. Sätter i fall varom sägs i 1 mom. den brottslige sig till motvärn mot jakträttsinnehavaren, den som äger, innehar eller vårdar marken eller deras folk eller mot i andra stycket av samma moment omförmäld befattningshavare, då någon av dem vill hindra honom från gärningen eller av honom taga vad han åtkommit eller ock frångåta honom det som må kvarhållas till vedermåle och pant, vare lag som i 20 kap. 6 § strafflagen sägs.

2 mom. Sätter i fall varom sägs i 1 mom. den brottslige sig *med våld eller hot om våld* till motvärn mot jakträttsinnehavaren, den som äger, innehar eller vårdar marken eller deras folk eller mot i andra stycket av samma moment omförmäld befattningshavare, då någon av dem vill hindra honom från gärningen eller av honom taga vad han åtkommit eller ock frångåta honom det som må kvarhållas till vedermäle och pant, vare lag som i 8 kap. 8 § brottsbalken sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 9 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350)**

Härigenom förordnas, att 9 § valutalagen den 22 juni 1939¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

9 §.

För överträdelse av föreskrift, som meddelas med stöd av denna lag, må stadgas straff, högst *straffarbete* i två år. Tillika må bestämmelse meddelas om förverkande till kronan av betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, eller av vederlag därför, så ock om utgivande av däremot svarande värde.

För överträdelse av föreskrift, som meddelas med stöd av denna lag, må stadgas straff, högst *fängelse* i två år. Tillika må bestämmelse meddelas om förverkande till kronan av betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, eller av vederlag därför, så ock om utgivande av däremot svarande värde.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss panträtt i spånadslin och hampa**

Härigenom förordnas, *dels* att 18 § lagen den 30 juni 1942 om viss pant- rätt i spånadslin och hampa skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan an- ges, *dels ock* att 19 § sagda lag skall upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

18 §.

Den som, efter det besiktning en- ligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vet- skap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbu- det bortför eller utlämnar pantför- skriven vara, *straffes som i 22 kap.*

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vet- skap härom uppsåtligen förstör eller i strid mot det i 12 § stadgade förbu- det bortför eller utlämnar pantför- skriven vara, *dömes för olovligt för-*

Senaste lydelse av lagens rubrik se SFS 1959: 262.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 § strafflagen sägs. Lag samma vare, där någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i vara, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.

fogande såsom i 10 kap. 4 § brottsbalken sägs. Detsamma skall gälla, om någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i vara, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.

Om innehavaren — — — — — med dagsböter.

19 §.

Brott mot denna lag åtalas av allmän åklagare.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313)

Härigenom förordnas, att 1, 4 och 6 §§ skattestrafflagen den 11 juni 1943¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Var som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklaration till böter eller fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst fyrahundra kronor, där ej skattebelopp som nyss nämnts understiger etthundra kronor.

Var som i deklaration till ledning vid fastställande av skatt uppsåtligen lämnar oriktig uppgift ägnad att för honom eller den han företräder leda till frihet från skatt eller till för låg sådan, dömes för falskdeklaration till böter eller fängelse i högst två år. Böterna skola bestämmas till högst fem gånger det belopp, som genom den oriktiga uppgiften undandragits eller, om uppgiften följts, skulle hava undandragits, dock minst fyrahundra kronor, där ej skattebelopp som nyss nämnts understiger etthundra kronor.

Lika med — — — — — skriftlig försäkran.

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1961: 60.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Den som förskyllt fängelse eller straffarbete må, efter omständigheterna, dömas att gälda straffskatt med högst tre gånger det belopp, som undandragits eller kunde hava undandragits.

Den som förskyllt fängelse må, efter omständigheterna, dömas att gälda straffskatt med högst tre gånger det belopp, som undandragits eller kunde hava undandragits.

6 §.

Är gärning, som avses i 1 eller 2 §, straffbelagd i annan lag än *allmänna strafflagen* eller i särskild författning, skola bestämmelserna i denna lag icke äga tillämpning.

Är gärning, som avses i 1 eller 2 §, straffbelagd i annan lag än *brottsbalken* eller i särskild författning, skola bestämmelserna i denna lag icke äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 13 april 1945 (nr 118)
om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.**

Härigenom förordnas, att 2 och 3 §§ lagen den 13 april 1945 om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Har någon, som dömts till *straffarbete*, fängelse eller förvandlingsstraff för böter, helt eller till någon del undergått straffet och meddelas sedermera efter ansökan om resning eller besvär över domvilla dom, varigenom han frikännes eller fälles till ringare straff än han redan utstått, äge han av allmänna medel ersättning med anledning av verkställandet av straffet eller den del därav, varifrån han sedermera befriats; dock ej om han genom sanningslös bekännelse vid eller utom rätten eller genom att falskeligen angiva sig själv eller eljest uppsåtligen föranlett, att han blivit dömd till straffet.

Har någon, som dömts till fängelse eller förvandlingsstraff för böter, helt eller till någon del undergått straffet och meddelas sedermera efter ansökan om resning eller besvär över domvilla dom, varigenom han frikännes eller fälles till ringare straff än han redan utstått, äge han av allmänna medel erhålla ersättning med anledning av verkställandet av straffet eller den del därav, varifrån han sedermera befriats; dock ej om han genom sanningslös bekännelse vid eller utom rätten eller genom att falskeligen angiva sig själv eller eljest uppsåtligen föranlett, att han blivit dömd till straffet.

¹ Senaste lydelse av 3 § se SFS 1948: 467.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Vad ovan stadgats äge motsvarande tillämpning, bestämmelserna i 1 § beträffande den som utan att domen mot honom vunnit laga kraft varit intagen i anstalt för undergående av *tvångsuppfostran* eller ungdomsfängelse eller avtjänat arrest och bestämmelserna i 2 § beträffande den som på grund av lagakraftgående dom varit intagen i sådan anstalt eller avtjänat arrest eller som varit *underkastad förvaring* eller internering.

Vad ovan stadgats äge motsvarande tillämpning, bestämmelserna i 1 § beträffande den som utan att domen mot honom vunnit laga kraft varit intagen i anstalt för undergående av *behandling varom stadgas i 28 kap. 3 § brottsbalken* eller ungdomsfängelse eller avtjänat arrest och bestämmelserna i 2 § beträffande den som på grund av lagakraftgående dom varit intagen i sådan anstalt eller avtjänat arrest eller som varit *intagen i anstalt för undergående av* internering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Vad i 2 § sägs om den som dömts till fängelse skall gälla även den som dömts till straffarbete och vad i 3 § sägs om den som undergått internering skall gälla även den som undergått förvaring.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 450) om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig

Härigenom förordnas, att 1, 3 och 4 §§ lagen den 30 juni 1948 om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Den som, då riket är i krig, gör sig skyldig till uppror eller försök därtill eller begår brott, varom förmåles i 8, 26 eller 27 kap. *strafflagen*, må, där-
est *straffarbete* på livstid kan följa å brottet, dömas till dödsstraff.

Den som, då riket är i krig, gör sig skyldig till uppror eller försök därtill eller begår brott, varom förmåles i 19, 21 eller 22 kap. *brottsbalken*, må, där-
est *fängelse* på livstid kan följa å brottet, dömas till dödsstraff.

Har riket — — — — — stycket stadgas.

3 §.

Dödsstraff må icke verkställas utan att Konungen meddelat tillstånd därtill. Meddelas icke tillstånd till verkställighet av dödsstraff, skall den dömde i stället undergå *straffarbete* på livstid.

Dödsstraff må icke verkställas utan att Konungen meddelat tillstånd därtill. Meddelas icke tillstånd till verkställighet av dödsstraff, skall den dömde i stället undergå *fängelse* på livstid.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Dömes någon, som är underkastad ämbetsansvar, till dödsstraff, skall han därigenom anses avsatt. *I övrigt förfaller straff som någon, vilken blivit dömd till dödsstraff, tillika förskyllt.*

Dömes någon, som är underkastad ämbetsansvar, till dödsstraff, skall han därigenom anses avsatt. *Jämte dödsstraff må ej dömas till påföljd, som avses i 1 kap. 3 § brottsbalken.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472)

Härigenom förordnas, att 2, 3, 9, 24, 60, 87, 91, 93 och 93 a §§ militära rättegångslagen den 30 juni 1948¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Med krigsman avses i denna lag den som är underkastad ansvar såsom krigsman enligt 26 kap. 21 § eller 27 kap. 14 § strafflagen.

Med krigsman avses i denna lag den som är underkastad ansvar såsom krigsman enligt 21 kap. 20 § eller 22 kap. 14 § brottsbalken.

3 §.

Såsom militära brottmål anses enligt denna lag:

1. mål om ansvar för sådant av krigsman förövat brott som omförmäles i något av följande kapitel eller lagrum i *strafflagen*, nämligen 11 kap. 10 och 11 §§ därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt, 19, 20, 21, 22 och 24 kap. därest brottet angått krigsmakten tillhörig eller för dess behov avsedd egendom, 25 kap. 1—4 och 9 §§ samt 26 och 27 kap.;

1. mål om ansvar för sådant av krigsman förövat brott som omförmäles i något av följande kapitel eller lagrum i *brottsbalken*, nämligen 16 kap. 15 och 16 §§ därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt, 8, 9, 10, 12 och 13 kap. därest brottet angått krigsmakten tillhörig eller för dess behov avsedd egendom, 20 kap. 1—4 och 10 §§ samt 21 och 22 kap.;

2. mål om ansvar för annat i *strafflagen* omförmäلت brott som krigsman förövat med anledning av den förfördelades eller sin egen tjänst vid krigsmakten eller ock mot myndighet

2. mål om ansvar för annat i *brottsbalken* omförmäلت brott som krigsman förövat med anledning av den förfördelades eller sin egen tjänst vid krigsmakten eller ock mot myndighet

¹ Senaste lydelse, se beträffande 3 § SFS 1955: 55, beträffande 9 § SFS 1952: 122, beträffande 91 § SFS 1949: 364 och beträffande 93 a § SFS 1954: 65.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

eller annat organ tillhörande krigsmakten;

3. mål om — — — — — värnpliktslagen; samt

4. mål om — — — — — sin tjänsteplikt.

Vad i — — — — — militärt mål.

9 §.

För följande i *strafflagen* omförmälda brott må, där ej annat följer av 10 §, straff åläggas i disciplinmål:

1. brott som sägs i 11 kap. 10 eller 11 §, därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt;

2. brott som avses i 22 kap. 2, 4 eller 7 § eller 24 kap. 2 §, under förutsättning att fråga är om krigsmakten tillhörig eller för dess behov avsedd egendom samt, såvitt angår brott mot någon av nämnda paragrafer i 22 kap., att egendomen lämnats åt den brottslige för begagnande;

3. brott som sägs i 25 kap. 4 § eller 26 kap. 18 §, dock ej då fråga är om sådan förseelse vid manövrering eller navigering av krigsmaktens fartyg eller luftfartyg, som någon för dess säkerhet ansvarig krigsman begått under utövande av befäl å detsamma eller, om fartyget var luftfartyg, såsom förare därå, samt genom förseelsen skada uppkommit; samt

4. brott varom förmåles i 26 kap. 1, 4, 7—9 eller 11—16 §§ eller 27 kap. 4 §.

För följande i *brottsbalken* omförmälda brott må, där ej annat följer av 10 §, straff åläggas i disciplinmål:

1. brott som sägs i 16 kap. 15 eller 16 §, därest den brottslige vid gärningens begående var iklädd militär tjänstedräkt;

2. brott som avses i 10 kap. 2, 4 eller 7 § eller 12 kap. 2 §, under förutsättning att fråga är om krigsmakten tillhörig eller för dess behov avsedd egendom samt, såvitt angår brott mot någon av nämnda paragrafer i 10 kap., att egendomen lämnats åt den brottslige för begagnande;

3. brott som sägs i 20 kap. 4 § eller 21 kap. 18 §, dock ej då fråga är om sådan förseelse vid manövrering eller navigering av krigsmaktens fartyg eller luftfartyg, som någon för dess säkerhet ansvarig krigsman begått under utövande av befäl å detsamma eller, om fartyget var luftfartyg, såsom förare därå, samt genom förseelsen skada uppkommit; samt

4. brott varom förmåles i 21 kap. 1, 4, 7—9 eller 11—16 §§ eller 22 kap. 4 §.

24 §.

Militärförhör skall — — — — — ske kan.

Förhöret hålles — — — — — likställd befattning.

Vid förhöret skall den misstänkte få tillfälle att förklara sig; i övrigt skall iakttagas vad som erfordras för utredning av brottets beskaffenhet och prövning av *den misstänktes straffbarhet*. Där så ske kan, bör någon av den misstänktes förmän eller med honom jämställda närvara vid förhöret.

Över förhöret — — — — — protokollets riktighet.

Närmare bestämmelser — — — — — av Konungen.

Vid förhöret skall den misstänkte få tillfälle att förklara sig; i övrigt skall iakttagas vad som erfordras för utredning av brottets beskaffenhet och prövning av *frågan om påföljd för brottet*. Där så ske kan, bör någon av den misstänktes förmän eller med honom jämställda närvara vid förhöret.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

60 §.

Ersättningsskyldighet må ej åläggas, därest tillika är fråga om *straffansvar för den ersättningsskyldige* och denna fråga handlägges av åklagare eller domstol. Prövas ansvarsfrågan i disciplinmål, må ersättningsskyldighet åläggas i samma mål.

Innan fråga — — — — — Konungen meddelar.

Militärt tvistemål — — — — — benämnes ersättningsmål.

87 §.

I militärt mål som handlägges av åklagare eller domstol skall rätt att på begäran erhålla offentlig försvarare tillkomma, förutom anhållen och häktad, jämväl den som är tagen i förvarsarrest samt annan som är misstänkt för ämbetsbrott vara kan följa avsättning eller för annat brott vara kan följa *straffarbete*.

I militärt mål som handlägges av åklagare eller domstol skall rätt att på begäran erhålla offentlig försvarare tillkomma, förutom anhållen och häktad, jämväl den som är tagen i förvarsarrest samt annan som är misstänkt för ämbetsbrott vara kan följa avsättning eller för annat brott vara kan följa *fängelse i mer än ett år*.

Den som — — — — — sin talan.

91 §.

Domstols dom — — — — — laga kraft.

Dömes någon, då riket är i krig, av hovrätt till *straffarbete*, fängelse, *förvaring* eller internering, må hovrätten, om det finnes vara av synnerlig vikt för krigslydnadens upprätthållande, förordna att domen skall verkställas utan hinder av att den ej vunnit laga kraft. Vad sålunda stadgats om hovrätts dom skall äga motsvarande tillämpning beträffande slutligt beslut av hovrätt.

Dömes någon, då riket är i krig, av hovrätt till fängelse eller internering, må hovrätten, om det finnes vara av synnerlig vikt för krigslydnadens upprätthållande, förordna att domen skall verkställas utan hinder av att den ej vunnit laga kraft. Vad sålunda stadgats om hovrätts dom skall äga motsvarande tillämpning beträffande slutligt beslut av hovrätt.

93 §.

Under tid som sägs i 92 § må hovrätt företaga militärt brottmål till avgörande utan huvudförhandling, förutom i de fall som avses i 51 kap. 21 § första och tredje styckena rättegångsbalken, jämväl när den tilltalade av underrätten frikänts för brottet eller dömts till böter eller disciplinstraff eller till fängelse, ej överstigande sex månader, eller fällts till vite och anledning ej förekommer till ådömande av svårare straff eller annan påföljd än nu sagts; föres tillika

Under tid som sägs i 92 § må hovrätt företaga militärt brottmål till avgörande utan huvudförhandling, förutom i de fall som avses i 51 kap. 21 § första och tredje styckena rättegångsbalken, jämväl när den tilltalade av underrätten frikänts för brottet eller påföljd eftergivits eller den tilltalade funnits vara fri från påföljd på grund av *själslig abnormitet* eller dömts till böter eller disciplinstraff eller till fängelse, ej överstigande sex månader, eller fällts till vite och an-

(Gällande lydelse)

talán om annat än ansvar, må det dock ej ske, med mindre talan därutinnan enligt 50 kap. 21 § rättegångsbalken må prövas utan huvudförhandling.

(Föreslagen lydelse)

ledning ej förekommer till ådömande av svårare straff eller annan påföljd än nu sagts; föres tillika talan om annat än ansvar, må det dock ej ske, med mindre talan därutinnan enligt 50 kap. 21 § rättegångsbalken må prövas utan huvudförhandling.

93 a §.

Ej må i anledning av talan mot hovrätts dom eller beslut, varigenom disciplinstraff ålagts, prövningstillstånd meddelas enligt 54 kap. 10 § 2 rättegångsbalken, med mindre talan avser brott, *vard straffarbete* eller avsättning *kan följa*.

Ej må i anledning av talan mot hovrätts dom eller beslut, varigenom disciplinstraff ålagts, prövningstillstånd meddelas enligt 54 kap. 10 § 2 rättegångsbalken, med mindre talan avser brott, *för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år* eller avsättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 491) om ämbetsansvar för vigsselförrättare i vissa fall

Härigenom förordnas, att lagen den 30 juni 1948 om ämbetsansvar för vigsselförrättare i vissa fall skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

Åsidosätter vigsselförrättare vad honom i sådan egenskap åligger beträffande annat än rent kyrklig ordning, dömes, ändå att det ej sker i utövning av befattning varmed ämbetsansvar är förenat, för tjänstefel till *allmänt straff som i 25 kap. 4 § strafflagen* sägs.

(Föreslagen lydelse)

Åsidosätter vigsselförrättare vad honom i sådan egenskap åligger beträffande annat än rent kyrklig ordning, dömes, ändå att det ej sker i utövning av befattning varmed ämbetsansvar är förenat, för tjänstefel till *böter eller, om brottet är grovt, fängelse i högst ett år efter vad i 20 kap. 4 § brottsbalken* sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 36 § 1, 2 och 7 mom. vapenförordningen
den 10 juni 1949 (nr 340)

Härigenom förordnas, att 36 § 1, 2 och 7 mom. vapenförordningen den 10 juni 1949¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

36 §.

1 mom. Innehar någon skjutvapen utan att vara berättigad därtill; eller använder någon, med uppenbart missbruk av sin rätt att innehava skjutvapen, detsamma för annat ändamål än det vartill han är berättigad att använda vapnet; eller

ändrar någon vapen, där enligt 11 § tillstånd härtill erfordras, utan att hava erhållit sådant tillstånd; eller

underlåter innehavare av vapen att, efter vad i 15, 17 eller 30 § sägs, avlämna vapnet och ammunition till detsamma; eller

förvärvar någon ammunition i strid mot vad i 21 § sägs,

straffes med dagsböter eller fängelse.

Egendom, med — — — — —

Förklaras vapen — — — — —

1 mom. Innehar någon skjutvapen utan att vara berättigad därtill; eller använder någon, med uppenbart missbruk av sin rätt att innehava skjutvapen, detsamma för annat ändamål än det vartill han är berättigad att använda vapnet; eller

ändrar någon vapen, där enligt 11 § tillstånd härtill erfordras, utan att hava erhållit sådant tillstånd; eller

underlåter innehavare av vapen att, efter vad i 15, 17 eller 30 § sägs, avlämna vapnet och ammunition till detsamma; eller

förvärvar någon ammunition i strid mot vad i 21 § sägs,

straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

— — — — — värdet förklaras förverkat.

— — — — — förklaras förverkad.

2 mom. Överlåter eller upplåter någon vapen eller ammunition i strid mot vad i 5 § 2 mom., 6 § första stycket, 21 § 1 mom. eller 31 § andra stycket sägs; eller

överlåter någon vapen utan rekvisition som i 29 § sägs,

straffes med dagsböter eller fängelse.

2 mom. Överlåter eller upplåter någon vapen eller ammunition i strid mot vad i 5 § 2 mom., 6 § första stycket, 21 § 1 mom. eller 31 § andra stycket sägs; eller

överlåter någon vapen utan rekvisition som i 29 § sägs,

straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

7 mom. Dömes någon för förseelse som i denna paragraf sägs eller har eljest högre rätt avgjort mål, vari sådan dom meddelats, åligger det domstolen att ofördröjligen om domen un-

7 mom. Har någon funnits skyldig till förseelse som i denna paragraf sägs eller har eljest högre rätt avgjort mål, vari någon av lägre rätt funnits skyldig till sådan förseelse, åligger det

¹ Senaste lydelse av 1 och 7 mom. se SFS 1961: 40.

(Gällande lydelse)

derrätta myndighet som i 5 § 1 mom. första stycket avses eller, där fråga är om den som idkar handel med skjutvapen eller ammunition, länsstyrelsen i det län, där rörelsen utövas. Enahanda underrättelseplikt åligger domstolen, där någon som övertygats om gärning som avses i denna paragraf förklarats jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen ej kunna fällas till ansvar, så ock då förverkande av vapen eller ammunition helt eller delvis eftergivits.

(Föreslagen lydelse)

domstolen att ofördröjligen om domen underrätta myndighet som i 5 § 1 mom. första stycket avses eller, där fråga är om den som idkar handel med skjutvapen eller ammunition, länsstyrelsen i det län, där rörelsen utövas. Enahanda underrättelseplikt åligger domstolen, om förverkande av vapen eller ammunition helt eller delvis eftergivits.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag**till****Förordning**

angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341)

om explosiva varor

Härigenom förordnas, dels att 61 § 1 och 6 mom. samt 64 § förordningen den 10 juni 1949 om explosiva varor¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, dels ock att 62 § sagda förordning skall upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***61 §.**

1 mom. Tillverkar någon eller idkar handel med explosiv vara eller innehar eller förvärvar någon eljest sådan vara utan att vara berättigad därtill, eller

innehar eller förvärvar någon större myckenhet explosiv vara än vad i varje särskilt fall är medgivet, eller

överlåtes explosiv vara i strid mot bestämmelse i 10 § fjärde stycket eller 24 § första stycket,

straffes med dagsböter eller fängelse.

Vara, som — — — — —

6 mom. Yppar någon, som har eller haft att utöva tillsyn eller kontroll jämlikt 55 §, obehörigen affärs- eller

1 mom. Tillverkar någon eller idkar handel med explosiv vara eller innehar eller förvärvar någon eljest sådan vara utan att vara berättigad därtill, eller

innehar eller förvärvar någon större myckenhet explosiv vara än vad i varje särskilt fall är medgivet, eller

överlåtes explosiv vara i strid mot bestämmelse i 10 § fjärde stycket eller 24 § första stycket,

straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

förklaras förverkat.

6 mom. Yppar någon, som har eller haft att utöva tillsyn eller kontroll jämlikt 55 §, obehörigen affärs- eller

¹ Senaste lydelse av 61 § 1 mom. se SFS 1963:185.

(Gällande lydelse)

driftförhållande, varom han under tillsynsverksamheten erhållit kännedom, eller begagnar han sig obehörigen av sådan kännedom,

straffes med dagsböter eller fängelse.

Förseelse som — — — — — av målsäganden.

62 §.

Böter tillfalla kronan.

(Föreslagen lydelse)

driftförhållande, varom han under tillsynsverksamheten erhållit kännedom, eller begagnar han sig obehörigen av sådan kännedom,

straffes med dagsböter eller fängelse i högst ett år.

64 §.

Dömes någon för förseelse som i 61 § sägs eller har eljest högre rätt avgjort mål, vari *sådan dom meddelats*, och innehar den dömda tillstånd eller godkännande, som i denna förordning avses, skall åklagaren ofördröjligen om domen underrätta myndighet som meddelat tillståndet eller godkännandet. *Enahanda underrättelseplikt åligger åklagaren, där någon övertygats om gärning som avses i nämnda paragraf men förklarats jämligt 5 kap. 5 § strafflagen ej kunna fällas till ansvar.*

Har någon funnits skyldig till förseelse som i 61 § sägs eller har eljest högre rätt avgjort mål, vari någon av lägre rätt funnits skyldig till sådan förseelse och innehar han tillstånd eller godkännande, som i denna förordning avses, skall åklagaren ofördröjligen om domen underrätta myndighet som meddelat tillståndet eller godkännandet.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 29 december 1949 (nr 722) om pantlånerörelse

Härigenom förordnas, *dels* att 22 § lagen den 29 december 1949 om pantlånerörelse skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges, *dels ock* att 26 § sagda lag skall upphöra att gälla.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

22 §.

Då med avseende å rörelsen föreligger anledning till anmärkning, skall polismyndigheten göra anmälan därom till länsstyrelsen samt föreslå de åtgärder, som kunna vara erforderli-

Då med avseende å rörelsen föreligger anledning till anmärkning, skall polismyndigheten göra anmälan därom till länsstyrelsen samt föreslå de åtgärder, som kunna vara erforder-

(Gällande lydelse)

ga. Åtalas enskild person som utövar pantlånerörelse eller föreståndare för sådan rörelse för brott, som omförmäles i 12 eller 20—23 kapitlen strafflagen, eller för förseelse mot denna lag, skall åklagaren så snart ske kan underrätta länsstyrelsen om åtalet samt om utgången av målet.

26 §.

Böter enligt denna lag tillfalla kronan.

(Föreslagen lydelse)

derliga. Åtalas enskild person som utövar pantlånerörelse eller föreståndare för sådan rörelse för brott, som omförmäles i 8—11 eller 14 kap. brottsbalken, eller för förseelse mot denna lag, skall åklagaren så snart ske kan underrätta länsstyrelsen om åtalet samt om utgången av målet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193)

Härigenom förordnas, att 26, 27 och 66 §§ utlänningslagen den 30 april 1954 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

26 §.

Dömes utlännning till ansvar för brott, varå straffarbete kan följa, eller förklaras utlännning medgivet anstånd med ådömande eller verkställelse av straff för sådant brott förverkat, och kan det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter befaras att han kommer att här i riket fortsätta brottslig verksamhet eller föranleder brottet eljest att han icke bör få kvarstanna, må domstolen förvisa honom ur riket.

Vid bedömande — — — — —

Förvisas utlännning, skall det men han därigenom lider beaktas vid bestämmande av annan påföljd för brottet. Förordnar domstol enligt 4 kap. strafflagen om förändring av påföljd, som ådömts jämte förvisning, må ock meddelas det beslut i fråga om förvisningen, som därav påkallas.

(Föreslagen lydelse)

26 §.

Finnes utlännning hava begått brott, å vilket fängelse i mer än ett år kan följa, eller undanröjes villkorlig dom eller skyddstillsyn som ådömts utlännning för sådant brott, och kan det på grund av gärningens beskaffenhet och övriga omständigheter befaras att han kommer att här i riket fortsätta brottslig verksamhet eller föranleder brottet eljest att han icke bör få kvarstanna, må domstolen förvisa honom ur riket.

— — — — — äro därtill.

Förvisas utlännning, skall det men han därigenom lider beaktas vid bestämmande av annan påföljd för brottet. Förordnar domstol enligt 34 kap. brottsbalken om förändring av påföljd, som ådömts jämte förvisning, må ock meddelas det beslut i fråga om förvisningen, som därav påkallas.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

27 §.

Vad i 26 § stadgas för det fall att utlänning dömes till ansvar för brott, varå straffarbete kan följa, skall äga motsvarande tillämpning, om utlänning dömes till ansvar för brott, varå enligt denna lag eller enligt författning, utfärdad med stöd därav, kan följa fängelse, samt omständigheterna vid gärningens begående äro försvårande eller han under de före gärningen senast förflutna två åren dömts till ansvar för brott av samma slag.

Vad i 26 § stadgas för det fall att utlänning finnes hava begått brott, varå fängelse i mer än ett år kan följa, skall äga motsvarande tillämpning, om utlänning finnes hava begått brott, varå enligt denna lag eller enligt författning, utfärdad med stöd därav, kan följa fängelse, samt omständigheterna vid gärningens begående äro försvårande eller han under de före gärningen senast förflutna två åren funnits skyldig till brott av samma slag.

66 §.

Uppehåller sig utlänning i riket, ehuru han enligt verkställt beslut om förvisning eller utvisning icke ägt återvända, skall han straffas med fängelse i högst sex månader. Till straff skall dock ej dömas, om utlänningen flytt hit för att undgå politisk förföljelse.

Uppehåller sig utlänning i riket, ehuru han enligt verkställt beslut om förvisning eller utvisning icke ägt återvända, dömes till fängelse i högst sex månader. Till ansvar skall dock ej dömas, om utlänningen flytt hit för att undgå politisk förföljelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965. När anstånd med ådömande eller verkställande av straff förklaras förverkat, skall vad i 26 § stadgas för det fall att villkorlig dom undanröjes äga motsvarande tillämpning. Förvisning må ej beslutas på grund av gärning, som någon före den 1 januari 1965 begått under inflytande av sådan själslig abnormitet som avses i 5 kap. 5 § strafflagen.

Förslag

till

Lag

om ändring i allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 (nr 279)

Härigenom förordnas, att 35, 38 och 42 §§ allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

35 §.

Är brott som i 31—33 §§ sägs med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse eller till straffarbete i högst två år.

Är brott som i 31—33 §§ sägs med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

38 §.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet mot vad i 29 § är stadgat, dömes, *där han ej för brottet är underkastad ansvar enligt allmän strafflag*, till dagsböter eller fängelse.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet mot vad i 29 § är stadgat, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse *i högst ett år*.

42 §.

Brott varom förmäles i 38 § må ej åtalas av allmän åklagare utan att målsägande angivit det till åtal. *Skall brottet straffas efter allmän strafflag*, gäller vad där *stadgas* i fråga om rätt till åtal.

Brott varom förmäles i 38 § må ej åtalas av allmän åklagare utan att målsägande angivit det till åtal. *Är för gärningen stadgat straff i brottsbalken*, gäller vad där *sägs* i fråga om rätt till åtal.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

om ändring i allmänna ransoneringslagen den 26 maj 1954 (nr 280)

Härigenom förordnas, att 31, 34, 36, 38 och 43 §§ allmänna ransoneringslagen den 26 maj 1954 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

31 §.

Är brott som i 24—29 §§ sägs med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse *eller till straffarbete* i högst två år.

Är brott som i 24—29 §§ sägs med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse *i högst två år*.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

34 §.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet mot vad i 22 § är stadgat, dömes, *där han ej för brottet är underkastad ansvar enligt allmän strafflag*, till dagsböter eller fängelse.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet mot vad i 22 § är stadgat, dömes, *om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken*, till dagsböter eller fängelse *i högst ett år*.

36 §.

Har mot — — — förnödenheter, beträffande vilka reglering genomförts med stöd av 2 §.

Avsåg brottet — — — — — av 2 §.

Ogillas åtalet eller upphäves fällande dom av högre rätt, skall förbudet *Finnes han ej skyldig till brottet* eller upphäves fällande dom av hög-

(Gällande lydelse)

omedelbart hävas av den myndighet som meddelat förbudet.

(Föreslagen lydelse)

re rätt, skall förbudet omedelbart hävas av den myndighet som meddelat förbudet.

38 §.

Den som uppsåtligen saluhåller, överlåter eller använder förnödenhet i strid mot förbud varom förmåles i 36 §, dömes till dagsböter eller fängelse.

Är brott som i första stycket avses med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse eller straffarbete i högst två år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen avsett betydande myckenhet av förnödenhet.

Förövas gärning — — — — — eller dagsböter.

43 §.

Brott varom förmåles i 34 § må ej åtalas av allmän åklagare utan att målsägande angivit det till åtal. Skall brottet straffas efter allmän strafflag, gäller vad där stadgas i fråga om rätt till åtal.

Åtal för — — — — — Konungen bestämmer.

Den som uppsåtligen saluhåller, överlåter eller använder förnödenhet i strid mot förbud varom förmåles i 36 §, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.

Är brott som i första stycket avses med hänsyn till omständigheterna vid brottet att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen avsett betydande myckenhet av förnödenhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag**till****Lag**

**om ändrad lydelse av 12 § allmänna prisregleringslagen
den 1 juni 1956 (nr 236)**

Härigenom förordnas, att 12 § allmänna prisregleringslagen den 1 juni 1956 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

12 §.

Är brott som i 10 § sägs att anse som grovt, skall dömas till fängelse eller till straffarbete i högst två år.

Är brott som i 10 § sägs att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 7 och 11 §§ atomenergilagen
den 1 juni 1956 (nr 306)**

Härigenom förordnas, att 7 och 11 §§ atomenergilagen den 1 juni 1956¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***7 §.**

Bryter någon mot vad i 1 eller 2 § stadgas eller iakttager han icke villkor som meddelats med stöd av 4 §, *straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, med fängelse eller straffarbete i högst två år.* Angående påföljd för olovlig utförsel av ämne eller annat som avses i 3 § och för försök därtill stadgas i lagen om straff för varusmuggling.

Bryter någon mot vad i 1 eller 2 § stadgas eller iakttager han icke villkor som meddelats med stöd av 4 §, *dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.* Angående påföljd för olovlig utförsel av ämne eller annat som avses i 3 § och för försök därtill stadgas i lagen om straff för varusmuggling.

11 §.

Den som har eller haft att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade villkor eller föreskrifter eller anlitats som biträde vid tillsynsverksamhetens utövande eller som eljest tagit befattning med ärende, som avses i denna lag, må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförhållande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt. Bryter någon häremot, *straffes med dagsböter eller fängelse.*

Den som har eller haft att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag eller med stöd av lagen meddelade villkor eller föreskrifter eller anlitats som biträde vid tillsynsverksamhetens utövande eller som eljest tagit befattning med ärende, som avses i denna lag, må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförhållande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt. Bryter någon häremot, *dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

¹ Senaste lydelse av 7 § se SFS 1960:422.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 5 och 13 §§ lagen den 26 april 1957 (nr 132)
med särskilda bestämmelser angående domstolarna och
rättegången vid krig eller krigsfara m. m.

Härigenom förordnas, att 5 och 13 §§ lagen den 26 april 1957 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

52.

Möter på _____ finnes lämplig.

Är part på grund av förhållanden som nyss nämnts förhindrad att inställa sig personligen vid rätten, må saken utan hinder av vad eljest gäller om sådan inställelse handläggas och avgöras, om saken finnes kunna nöjaktigt utredas och, i brottmål, anledning ej förekommer att döma till *svårare straff* än böter.

Är part på grund av förhållanden som nyss nämnts förhindrad att inställa sig personligen vid rätten, må saken utan hinder av vad eljest gäller om sådan inställelse handläggas och avgöras, om saken finnes kunna nöjaktigt utredas och, i brottmål, anledning ej förekommer att döma till annan påföljd än böter eller disciplinstraff.

13 §.

Finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen rörande brott, *vara ej kan följa* lindrigare straff än *straffarbete* i två år, att expedieringen av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den som skäligen misstänkes för brottet eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, inställas eller fördröjes eller att telefonapparaten avstänges för samtal eller att uppgift från telefonanstalt lämnas å samtal, som expedierats eller beställts till och från nämnda telefonapparat, äger rätten, på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren, meddela tillstånd till sådan åtgärd.

Finnes det vara av synnerlig vikt för utredningen rörande brott, *för vilket ej är stadgat* lindrigare straff än *fängelse* i två år, att expedieringen av samtal till och från telefonapparat, som innehaves av den som skäligen misstänkes för brottet eller eljest kan antagas komma att begagnas av honom, inställas eller fördröjes eller att telefonapparaten avstänges för samtal eller att uppgift från telefonanstalt lämnas å samtal, som expedierats eller beställts till och från nämnda telefonapparat, äger rätten, på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren, meddela tillstånd till sådan åtgärd.

Giltighetstiden för — — — — — telefonanstaltens föreståndare.
Kan det — — — — — eller åklagaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag**om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297)**

Härigenom förordnas, att 13 kap. 1, 2, 6 och 12 §§ luftfartslagen den 6 juni 1957 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***13 KAP.****1 §.**

Överträder någon förbud eller föreskrift som Konungen meddelat med stöd av 1 kap. 3 §, dömes till fängelse *eller straffarbete* i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter.

Överträder någon förbud eller föreskrift som Konungen meddelat med stöd av 1 kap. 3 §, dömes till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter.

Överträdelse av — — — — — sex månader.

2 §.

Lämnar någon — — — — — sex månader.

Framför någon luftfartyg, som är märkt med oriktig nationalitets- och registreringsbeteckning eller eljest saknar i denna lag eller med stöd därav föreskrivna märken, dömes till fängelse *eller straffarbete* i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter.

Framför någon luftfartyg, som är märkt med oriktig nationalitets- och registreringsbeteckning eller eljest saknar i denna lag eller med stöd därav föreskrivna märken, dömes till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter.

6 §.

Den som vid förande av luftfartyg eller utövning av annan tjänst ombord eller vid utövning av tjänst som avses i 6 kap. 16 § varit så påverkad av starka drycker eller andra stimulerande eller bedövande ämnen som i 5 kap. 10 § sägs, dömes till fängelse *eller straffarbete* i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter, dock ej under tjugufem.

Den som vid förande av luftfartyg eller utövning av annan tjänst ombord eller vid utövning av tjänst som avses i 6 kap. 16 § varit så påverkad av starka drycker eller andra stimulerande eller bedövande ämnen som i 5 kap. 10 § sägs, dömes till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till dagsböter, dock ej under tjugufem.

12 §.

Till straff enligt denna lag må ej dömas för gärning, som är särskilt belagd med straff i *allmänna strafflagen*.

Till straff enligt denna lag må ej dömas för gärning, som är särskilt belagd med straff i *brottsbalken*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 5 juni 1959 (nr 254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge

Härigenom förordnas, att 2, 6 och 17 §§ lagen den 5 juni 1959 om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Svensk medborgare må utlämnas, allenast om han vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i den stat till vilken utlämning begäres eller den gärning för vilken utlämning begäres motsvarar brott, *varå* enligt svensk lag kan *följa straffarbete* i mera än fyra år; om gärningen i sin helhet begåtts inom riket, må utlämning dock ej ske, med mindre gärningen innefattar medverkan till ett utom riket begånget brott eller utlämning sker jämväl för gärning, som förövats utom riket.

Svensk medborgare må utlämnas, allenast om han vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistats i den stat till vilken utlämning begäres eller den gärning för vilken utlämning begäres motsvarar brott, *för vilket* enligt svensk lag är *stadgat fängelse* i mer än fyra år; om gärningen i sin helhet begåtts inom riket, må utlämning dock ej ske, med mindre gärningen innefattar medverkan till ett utom riket begånget brott eller utlämning sker jämväl för gärning, som förövats utom riket.

6 §.

Den som här i riket är åtalad för annat brott, *varå* kan *följa frihetsstraff* i två år eller *därutöver*, eller som enligt dom mot honom skall undergå *frihetsstraff* eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning inletts för brott som nyss nämnts.

Den som här i riket är åtalad för annat brott, *för vilket* är *stadgat fängelse* i två år eller *däröver*, eller som enligt dom mot honom skall undergå *fängelse* eller eljest omhändertagas på anstalt, må ej utlämnas så länge hindret består. Samma lag vare, om förundersökning inletts för brott som nyss nämnts.

Utan hinder — — — — — svensk myndighet.

17 §.

Den som är efterlyst för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning, må, såframt *på* gärningen eller gärning av motsvarande beskaffenhet enligt svensk lag kan *följa frihetsstraff*, i avvaktan på begäran om utlämning omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud av polis- eller

Den som är efterlyst för brott, vilket enligt denna lag kan föranleda utlämning, må, såframt *för* gärningen eller gärning av motsvarande beskaffenhet enligt svensk lag är *stadgat fängelse*, i avvaktan på begäran om utlämning omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud av polis- eller

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

åklagarmyndighet enligt vad som i åklagarmyndighet enligt vad som i
allmänhet gäller om brottmål. Beslag allmänhet gäller om brottmål. Beslag
må ock i sådant fall äga rum. må ock i sådant fall äga rum.

Beslut om — — — — — ej föras.

Polis- eller åklagarmyndighet — — — — — omedelbart hävas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 81 och 82 §§ civilförsvarslagen
den 22 april 1960 (nr 74)

Härigenom förordnas, att 81 och 82 §§ civilförsvarslagen den 22 april 1960
skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

81 §.

Med dagsböter eller fängelse eller,
om omständigheterna äro synnerligen
försvårande och brottet begåtts under
högsta civilförsvarsberedskap, med
straffarbete i högst två år straffes

Till dagsböter eller fängelse i högst
ett år eller, om brottet begåtts under
högsta civilförsvarsberedskap och är
att anse som grovt, till fängelse i
högst två år dömes

1. den som — — — — — enligt 78 §.

Har någon — — — — — egendomens värde.

82 §.

Vad som inhämtats genom sådan
upplysning eller sådant tillhandahåll-
ande av handlingar som avses i 47 §
första stycket e), vid besiktning jäm-
likt 65 § eller vid sådan förfrågan, un-
dersökning eller granskning som av-
ses i 66 § må ej yppas i vidare mån
än som erfordras för vinnande av det
avsedda syftet. Bryter någon häremot,
straffes med dagsböter eller fängelse.

Vad som inhämtats genom sådan
upplysning eller sådant tillhandahåll-
ande av handlingar som avses i 47 §
första stycket e), vid besiktning jäm-
likt 65 § eller vid sådan förfrågan, un-
dersökning eller granskning som av-
ses i 66 § må ej yppas i vidare mån
än som erfordras för vinnande av det
avsedda syftet. Bryter någon häremot,
dömes till dagsböter eller fängelse i
högst ett år.

Förseelse som — — — — — av målsäganden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 408)
om behörighet att utöva läkaryrket

Härigenom förordnas, att 3 och 11 §§ lagen den 30 juni 1960 om behörighet att utöva läkaryrket¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Har legitimerad läkare genom dom, som vunnit laga kraft,

dömts till *frihetsstraff* eller avsatts eller suspenderats från tjänst som läkare för brott, som han förövat under utövning av läkaryrket,

dömts till *straffarbete* för annat brott eller

fällts till ansvar för medverkan till obehörig utövning av läkaryrket eller för medverkan till hälsofarligt kvacksalveri eller för medverkan till brott, som avses i 10 § lagen om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, eller ock för obehörig utövning av tandläkaryrket eller medverkan därtill,

äger medicinalstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet visat sig icke vara skickad att utöva läkaryrket.

Har legitimerad läkare genom dom, som vunnit laga kraft,

dömts till *fängelse* eller avsatts eller suspenderats från tjänst som läkare för brott, som han förövat under utövning av läkaryrket,

dömts till *fängelse i minst sex månader* för annat brott eller

funnits skyldig till medverkan till obehörig utövning av läkaryrket eller *till* medverkan till hälsofarligt kvacksalveri eller *till* medverkan till brott, som avses i 10 § lagen om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, eller ock *till* obehörig utövning av tandläkaryrket eller medverkan därtill,

äger medicinalstyrelsen återkalla hans legitimation, om han genom brottet visat sig icke vara skickad att utöva läkaryrket.

11 §.

Utövar läkare, vars legitimation är återkallad eller vars behörighet att utöva läkaryrket eljest upphört, likväl läkaryrket mot ersättning eller åsidosätter läkare, som tillagts begränsad behörighet, under utövning av läkaryrket mot ersättning de föreskrifter i avseende å behörigheten som gälla för honom, *straffes* för obehörig utövning av läkaryrket *med* dagsböter eller fängelse.

Läkare, som — — — — — till dagsböter.

Utövar läkare, vars legitimation är återkallad eller vars behörighet att utöva läkaryrket eljest upphört, likväl läkaryrket mot ersättning eller åsidosätter läkare, som tillagts begränsad behörighet, under utövning av läkaryrket mot ersättning de föreskrifter i avseende å behörigheten som gälla för honom, *dömes* för obehörig utövning av läkaryrket *till* dagsböter eller fängelse *i högst ett år*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965; 3 § i dess äldre lydelse skall dock tillämpas in fråga om den som dömts före denna lags ikraftträdande.

¹ Senaste lydelse av 3 § se SFS 1963:252.

Förslag

till

Lag**angående ändrad lydelse av 3 och 8 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 418)
om straff för varusmuggling**

Härigenom förordnas, att 3 och 8 §§ lagen den 30 juni 1960 om straff för varusmuggling skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***3 §.**

Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till straffarbete i högst två år eller fängelse. Är varusmuggling att anse som grov, skall dömas till fängelse i högst två år.

Vid bedömande — — — — — farlig art.

8 §.

Lika med — — — — — försök därtill.

Hava flera medverkat till gärning, som enligt denna lag är belagd med svårare straff än böter, högst trehundra kronor, skall gälla vad i 3 kap. strafflagen är stadgat. Hava flera medverkat till gärning, som enligt denna lag är belagd med svårare straff än böter, högst trehundra kronor, skall gälla vad i 23 kap. brottsbalken är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Förordning**angående ändring i förordningen den 26 maj 1961 (nr 180)
om tillverkning av sprit och vin**

Härigenom förordnas, att 7 § 1 mom. och 8 § 1 mom. samt 11 och 12 §§ förordningen den 26 maj 1961 om tillverkning av sprit och vin skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***7 §.**

1 mom. Den som — — — — — sex månader.

Är brottet grovt, vare straffet fängelse eller straffarbete i högst två år. Är brottet grovt, dömes till fängelse i högst två år.

Vid bedömande — — — — — framställd sprit.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

8 §.

1 mom. Förfogar tillverkare över tillverkad sprit på annat sätt än som är medgivet i denna förordning eller med stöd därav utfärdade föreskrifter, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år. Är brottet grovt, vare straffet fängelse eller straffarbete i högst två år.

1 mom. Förfogar tillverkare över tillverkad sprit på annat sätt än som är medgivet i denna förordning eller med stöd därav utfärdade föreskrifter, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

11 §.

Hava flera medverkat till gärning, som i 7 och 8 §§ sägs, gäller vad i 3 kap. 4 och 5 §§ strafflagen är stadgat. Den, till vilken sprit avyttrats eller eljest anskaffats, vare dock ej förfallen till ansvar för annan medverkan än anstiftan.

Hava flera medverkat till gärning, som i 7 och 8 §§ sägs, gäller vad i 23 kap. 4 och 5 §§ brottsbalken är stadgat. Den, till vilken sprit avyttrats eller eljest anskaffats, vare dock ej förfallen till ansvar för annan medverkan än anstiftan.

12 §.

Vad som med stöd av denna förordning inhämtats vid granskning av handelsböcker med tillhörande verifikationer eller eljest vid tillsyn över tillverkning må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är belagd med straff i strafflagen.

Vad som med stöd av denna förordning inhämtats vid granskning av handelsböcker med tillhörande verifikationer eller eljest vid tillsyn över tillverkning må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader, om ej för gärningen är stadgat straff i brottsbalken.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 15 december 1961 (nr 655)
om undanförsel och förstöring**

Härigenom förordnas, att 8 § lagen den 15 december 1961 om undanförsel och förstöring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***8 §.**

Med dagsböter eller fängelse eller, om omständigheterna äro synnerligen försvårande, med straffarbete i högst två år straffes *Till dagsböter eller fängelse i högst ett år eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år dömes*

1. den som — — — — — anmälningsskyldighet; samt

2. den som — — — — — lagrum uppställts.

Har någon — — — — — egendomens värde.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 27 april 1962 (nr 120)
om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.**

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 27 april 1962 om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)***1 §.**

Har någon i deklaration, certifikat eller annan handling, som hos myndighet inom eller utom riket eller hos auktoriserad handelskammare åberopas till bevis om varas ursprung eller försändning för ändamål som avses i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, uppsåtligen lämnat oriktig

Har någon i deklaration, certifikat eller annan handling, som hos myndighet inom eller utom riket eller hos auktoriserad handelskammare åberopas till bevis om varas ursprung eller försändning för ändamål som avses i konventionen angående upprättandet av Europeiska frihandelssammanslutningen, uppsåtligen lämnat oriktig

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

uppgift, ägnad att vid införsel av varan i annan stat än Sverige inom sammanlutningens område leda till frihet från tull eller annan motsvarande avgift eller till att för låg tull eller avgift uttages, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år. Detsamma skall gälla om den som tillhandahållit den åberopade handlingen med vetenskap om att den innehåller sådan oriktig uppgift. Är brott som nu sagts grovt, skall dömas till *straffarbete i högst två år eller fängelse.*

uppgift, ägnad att vid införsel av varan i annan stat än Sverige inom sammanlutningens område leda till frihet från tull eller annan motsvarande avgift eller till att för låg tull eller avgift uttages, dömes till dagsböter eller fängelse i högst ett år. Detsamma skall gälla om den som tillhandahållit den åberopade handlingen med vetenskap om att den innehåller sådan oriktig uppgift. Är brott som nu sagts grovt, skall dömas till fängelse *i högst två år.*

Begår någon — — — — — till dagsböter.

Är brott — — — — — straff dömas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1965.

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 november 1963.

Närvarande:

justitieråden ROMANUS,
DIGMAN,
NORDSTRÖM,
regeringsrådet HOLMGREN.

Enligt lagrådet den 27 juni 1963 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementetsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 juni 1963, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om införande av brottsbalken,
- 2) lag om ändring i giftermålsbalken,
- 3) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken,
- 4) lag om ändring i rättegångsbalken,
- 5) lag med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare,
- 6) lag om verkställighet av bötesstraff,
- 7) lag om straff för folkmord,
- 8) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän,
- 9) lag om ändring i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar,
- 10) lag angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap,
- 11) lag angående ändring i lagen den 23 maj 1941 (nr 282) om sterilisering,
- 12) lag angående ändring i lagen den 24 mars 1944 (nr 133) om kastring,
- 13) lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård,
- 14) lag angående ändring i lagen den 6 december 1957 (nr 668) om utlämning för brott,
- 15) förordning om ändrad lydelse av § 18 förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet,
- 16) lag angående ändrad lydelse av 27 § lagen den 28 juni 1895 (nr 64) om handelsbolag och enkla bolag,
- 17) lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag,

- 18) lag angående ändring i lagen den 2 april 1918 (nr 163) med vissa bestämmelser om sjöfynd,
- 19) lag angående ändring i lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,
- 20) lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper,
- 21) lag angående ändring i lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled,
- 22) lag om ändring i konkurslagen,
- 23) lag angående ändring i lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs,
- 24) förordning angående ändrad lydelse av 11 och 12 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt,
- 25) lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss pant-rätt i spannmål,
- 26) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal,
- 27) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser,
- 28) lag angående ändrad lydelse av 63 och 64 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar,
- 29) lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbets-tidens begränsning,
- 30) lag om ändring i checklagen den 13 maj 1932 (nr 131),
- 31) lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 april 1938 (nr 121) om hittegods,
- 32) lag om ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt,
- 33) lag om ändrad lydelse av 9 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350),
- 34) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss panträtt i spånadslin och hampa,
- 35) lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313),
- 36) lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 13 april 1945 (nr 118) om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.,
- 37) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 450) om döds-straff i vissa fall då riket är i krig,
- 38) lag om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472),
- 39) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 491) om ämbets-ansvar för vigselförrättare i vissa fall,
- 40) förordning om ändrad lydelse av 36 § 1, 2 och 7 mom. vapenförord-ningen den 10 juni 1949 (nr 340),
- 41) förordning angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341) om explosiva varor,
- 42) lag angående ändring i lagen den 29 december 1949 (nr 722) om pantlånerörelse,
- 43) lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193),

44) lag om ändring i allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 (nr 279),

45) lag om ändring i allmänna ransoneringslagen den 26 maj 1954 (nr 280),

46) lag om ändrad lydelse av 12 § allmänna prisregleringslagen den 1 juni 1956 (nr 236),

47) lag om ändrad lydelse av 7 och 11 §§ atomenergilagen den 1 juni 1956 (nr 306),

48) lag om ändrad lydelse av 5 och 13 §§ lagen den 26 april 1957 (nr 132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.,

49) lag om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297),

50) lag angående ändring i lagen den 5 juni 1959 (nr 254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge,

51) lag om ändrad lydelse av 81 och 82 §§ civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74),

52) lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 408) om behörighet att utöva läkaryrket,

53) lag angående ändrad lydelse av 3 och 8 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling,

54) förordning angående ändring i förordningen den 26 maj 1961 (nr 180) om tillverkning av sprit och vin,

55) lag angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 15 december 1961 (nr 655) om undanförsel och förstöring, samt

56) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 27 april 1962 (nr 120) om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.

Förslagen finnas bilagda detta protokoll.

Beträffande förslaget under 6) — lag om verkställighet av bötesstraff — beslöt lagrådet avgiva särskilt yttrande.

Övriga förslag hade inför lagrådet föredragits av statssekreteraren Carl Holmberg och lagbyråchefen Örjan Wetterberg.

Förslagen föranledde följande yttranden.

Lagrådet:

Lagen om införande av brottsbalken

Förslaget i allmänhet

Huvudreglerna i svensk rätt beträffande strafflags tillämplighet i tiden äro grundade på en analogisk tillämpning av de i strafflagens promulgationsförordning givna övergångsbestämmelserna. Detta gäller i första hand vid ändringar i strafflagen, men analogisk tillämpning torde även förekomma inom specialstraffrätten.

Straffrättskommittén upptog i sitt förslag till brottsbalk i 23 kap. allmänna bestämmelser om strafflags tillämplighet i tiden, vilka ansågos giva i huvudsak uttryck för gällande rätts ståndpunkt. De föreslagna bestämmelserna voro ej uttömmande utan avsågo endast att angiva de principer som skulle tillämpas där ej annat var stadgat. Bestämmelserna skulle i första hand tillämpas vid införandet av brottsbalken. Därutinnan kompletterades de av de speciella övergångsbestämmelserna i kommitténs förslag till lag om införande av balken. Vidare borde de emellertid tillämpas vid framtida ändringar i brottsbalken och, enligt ett särskilt stadgande, även i fråga om straffrättsliga bestämmelser utanför balken. Genom de sålunda föreslagna allmänna bestämmelserna avsågs att skapa viss enhetlighet i bedömandet av vilken lag som skulle tillämpas när lagändring skedde och att giva vägledning för tolkningen av övergångsspörsmål som ej blivit uttryckligen reglerade. Dessutom ville man möjliggöra en förenkling av övergångsbestämmelserna vid ny lagstiftning, eftersom dessa kunde inskränkas till att stadga de undantag från de allmänna principerna eller åstadkomma de förtydliganden som kunde finnas erforderliga. (SOU 1953: 14 s. 423)

Vid remissen av brottsbalken till lagrådet 1958 anmäldes, att regler om strafflags tillämplighet i tiden ansetts böra upptagas icke i själva balken utan i promulgationslagstiftningen. Departementschefen uttalar vid den nu ifrågavarande remissen, utan närmare motivering, att sådana regler icke bör givas vidare avfattning än som betingas av de problem som föreligga när brottsbalken skall sättas i kraft. Såsom efter år 1864 skett beträffande motsvarande regler i strafflagens promulgationsförordning avses likväl de principer som ligga till grund för bestämmelserna i den nya promulgationslagen — i den mån icke genom uttryckliga regler avvikelser härifrån föreskrivas — skola analogiskt tillämpas vid ändringar i kriminallagstiftningen som ske i anslutning till brottsbalkens ikraftträdande och efter det att balken trätt i kraft.

De grundläggande principerna för bedömande av straffbarhet vid övergången från äldre till ny lag behandlas i förslagets 5 § första stycket och andra stycket första punkten. Det är angeläget att de principer varom här är fråga komma till uttryck i regler av allmän innebörd och räckvidd. De äro grundläggande för vår nu gällande straffrätt i förevarande hänseende och böra vara det även framdeles. Bestämmelser härom ha upptagits i konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ävensom i det av författningsutredningen framlagda förslaget till regeringsform. Det skulle framstå som en brist om de i ett så centralt lagverk som brottsbalken kommo till uttryck endast i form av speciella regler för den aktuella situationen.

Departementschefen uttalar enligt remissprotokollet att utgångspunkten bör vara att brottsbalken icke gives tillbakaverkande kraft vare sig så att påföljd ådömes för gärning som icke var belagd med ansvar när den företogs eller så att strängare straff ådömes än som skulle följa vid tillämpning av lag som gällde när gärningen företogs. Denna princip har i konstruktio-

nen av de grundläggande bestämmelserna kommit till uttryck på ett annat sätt än i gällande rätt. I 5 § i det remitterade förslaget heter det sålunda att äldre lag alltjämt skall tillämpas när fråga är om att döma till straff för gärning som begåtts före den 1 januari 1965, om den lagen leder till lindrigare straff än brottsbalken. Huvudregeln är alltså att brottsbalken skall tillämpas även på äldre brott. I 5 § strafflagens promulgationsförordning stadgas däremot att brott, som är förövat innan nya lagen blivit gällande, men för vilket dessförinnan straff ej är bestämt genom dom som vunnit laga kraft eller ej överklagas, skall straffas efter nya lagen, om det straff som efter samma lag bör ådömas är lindrigare än det som i äldre lag varit stadgat för brottet. Här underförstås alltså att äldre lag i regel skall tillämpas på äldre brott. I straffrättskommitténs förslag uttryckes principen också så, att straffet bestämmes efter den lag som gällde när handlingen företogs; gäller annan lag när dom meddelas, skall den tillämpas, där den leder till frihet från straff eller till lindrigare straff.

Motiveringen till att förslagets nu ifrågavarande grundläggande bestämmelser i 5 § gestaltats så som skett är att från praktiska synpunkter fördelar skulle vara att vinna av att brottsbalken genast kunde tillämpas i så stor utsträckning som möjligt; i den mån hinder icke mötte i de förutnämnda allmänt gällande principerna borde brottsbalken tillämpas å gärningar som föreligga till bedömande sedan balken trätt i kraft.

Emellertid torde man icke utan starka skäl böra frångå den konstruktion som vi haft i vår lagstiftning sedan 1864 och som alltså legat till grund för doktrin och praxis under ett århundrade; denna konstruktion har visat sig väl användbar. Därtill kommer att det kan ifrågasättas huruvida verkligen de praktiska fördelarna med den nya konstruktionen överväga.

Man har i detta sammanhang att taga hänsyn till huvudsakligen två olika fall, det ena då talan anhängiggöres först efter den nya lagens ikraftträdande och det andra då talan dessförinnan anhängiggjorts men saken ej blivit slutligen avgjord då den nya lagen träder i kraft. I första fallet har man att räkna med en grupp mål, där anhängiggörandet i allmänhet sker rätt snart; antalet sådana mål kommer snabbt att minskas. I senare fallet är fråga om mål som äro föremål för prövning i underrätt eller som överklagats och därför äro anhängiga i högre instans. Har en före nya lagens ikraftträdande meddelad dom vunnit laga kraft, skall åter någon ändring av domen icke ske av den anledningen att en tillämpning av den nya lagen skulle leda till frihet från ansvar eller lindrigare straff. Det är alltså att märka, att man under alla förhållanden ej kommer ifrån att övergångsvis räkna med lagakraftvunna domar som grunda sig på äldre rätt. Olägenheterna av att ytterligare ett antal domar komma att vara grundade på äldre lags straffbestämmelser kunna knappast vara av avgörande betydelse. Det är däremot en betydande olägenhet för domstolsverksamheten att högre rätt skall behöva ändra meddelade domar även i fall då ändringen ej har materiell betydelse. Beträffande mål, vari underrätt före brottsbalkens ikraftträdande meddelat dom och som överklagats till hovrätt, måste enligt förslaget

domen skrivs om och straffet grundas på brottsbalkens bestämmelser med undantag allenast för de fåtaliga fall då brottsbalken leder till strängare resultat.

Ett särskilt problem är hur det skall förfaras i högsta domstolen i mål, där fråga är om prövningstillstånd. Enligt 54 kap. 9 § rättegångsbalken må talan mot hovrätts dom eller beslut i regel ej i vidare mån än som framgår av 10 § i samma kapitel komma under högsta domstolens prövning med mindre högsta domstolen meddelat parten tillstånd därtill. I själva verket innebär — såsom också framhölls av vederbörande riksdagsutskott vid rättegångsbalkens tillkomst (1942 års riksdags första särskilda utskotts utlåtande nr 2 s. 81, NJA II 1943 s. 698) — även frågan, huruvida tillstånd skall meddelas, en prövning av målet. Lagrådet förutsätter emellertid att, om prövningsavdelningen med tillämpning av principerna i det remitterade förslaget ej skulle finna anledning till annan ändring av hovrätts dom än den rent formella att brottsbalken skulle åberopas i stället för strafflagen, ändringsdispens ej bör meddelas. Det är dock mindre tilltalande att tillämpningen av äldre eller ny lag i de mål som överklagats från hovrätt då blir beroende av om prövningstillstånd meddelas eller ej.

Om de nu ifrågakvarande grundläggande bestämmelserna göras generella, torde de böra kompletteras med en regel — motsvarande den av straffrättskommittén i 23 kap. 1 § andra stycket upptagna — angående gärning, som under viss tid varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden.

Straffrättskommittén upptog i sitt förslag en bestämmelse att vad som sagts om straff också skulle gälla förverkande. I det remitterade förslaget saknas en sådan regel. Detta motiveras med att bestämmelserna i brottsbalken (36 kap. 1—5 §§) icke innebära några sakliga ändringar av vad som gäller enligt 2 kap. 16 och 17 §§ strafflagen, varför reglerna i brottsbalken böra kunna tillämpas även när fråga är om gärningar som begåtts före brottsbalkens ikraftträdande. Denna ståndpunkt har föranlett den särskilda bestämmelsen i 5 § tredje stycket.

I samband med tillkomsten av 1960 års lag om straff för varusmuggling uttalade departementschefen (prop. 1960: 115 s. 131, NJA II 1960 s. 185) i anslutning till övergångsbestämmelserna, att frågan huruvida gammal eller ny lag skulle tillämpas vore att bedöma med hänsyn till den sammanlagda reaktionen beträffande såväl straff som förverkande; det ginge sålunda t. ex. icke att tillämpa gammal lag i fråga om straffet och ny lag beträffande förverkande. Lagrådet yttrade att departementschefens uttalande vore ägnat att ingiva tvekan och hänvisade därvid till att första lagutskottet i ett annat sammanhang (utl. 1949: 37 s. 14, NJA II 1949 s. 598) intagit den ståndpunkten att vid jämförelse mellan ny och gammal lag de olika påföljderna borde betraktas var för sig. Lagrådet ansåg att det ej vore orimligt att man bedömde frågan olika vid olika slag av förverkande och att man därför borde överlämna åt rättstillämpningen att närmare taga ställning till de

frågor som mötte i hithörande sammanhang. Jämför rättsfallet NJA 1961 s. 724.

I princip anser lagrådet att frågan om tillämpning av gammal eller ny lag i fråga om förverkande skall bedömas enligt samma grunder som beträffande straff. På skäl som anfördes av lagrådet beträffande 1960 års lagstiftning får lagrådet dock förorda att någon regel härom ej upptages i 5 § utan att ståndpunktstagandet i det särskilda fallet till frågor av förevarande slag överlämnas åt rättstillämpningen. Bestämmelsen i 5 § tredje stycket i förslaget torde vid sådant förhållande kunna utgå.

De allmänna reglerna i 5 § beträffande straff böra i princip vara grundläggande även för bedömande av frågan om tillämpningen av äldre eller ny lag vid ådömande av annan brottspåföljd än straff. Karaktären av de ändringar som vid brottsbalkens införande ske beträffande andra brottspåföljder än straff torde dock motivera att såsom en specialregel vid införandet av brottsbalken meddelas en bestämmelse med det innehåll 5 § andra stycket andra punkten har i förslaget. Denna bestämmelse torde då få upptagas som särskilt stycke. Det kan i detta sammanhang anmärkas, att bestämmelsen om annan påföljd än straff endast avser själva påföljden och ej den till grund för domen liggande brottsbestämmelsen. Fastän domen går ut på påföljd enligt brottsbalken, kan sålunda tänkas att ett straffbud i strafflagen återopas som grund för domen.

På grund av det anförda får lagrådet föreslå, att 5 § första och andra styckena erhålla följande utformning:

»Ingen må dömas för gärning, som ej var belagd med straff när den begicks.

Straff skall bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs. Gäller annan lag när dom meddelas, skall den lagen tillämpas, om den leder till frihet från straff eller till lindrigare straff; vad nu är sagt skall dock ej gälla, när fråga är om gärning som under viss tid varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden.»

Såsom tredje stycke i 5 § bör upptagas ett stadgande med samma innehåll som 5 § andra stycket andra punkten i remissförslaget.

Vid avvägning huruvida äldre eller ny lag leder till lindrigare straff skall enligt förslaget hänsyn tagas även till återfallsbestämmelser och konkurrensregler. Beträffande vissa konkurrenssituationer har emellertid i förslaget upptagits en särskild övergångsbestämmelse i 6 § andra stycket. Det gäller de fall som föreligga när någon, som redan dömts till påföljd, efter den 1 januari 1965 skall dömas för annat brott. Då skola enligt det föreslagna lagrummet bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken tillämpas jämväl när fråga är om brott, som begåtts före nämnda dag. För att tillgodose den i det föregående berörda synpunkten, att vid överklagande av dom högre domstol ej skall behöva ändra domen på grund av omständigheter av huvudsakligen formell natur, hemställer lagrådet om sådan ändring i det föreslagna andra stycket i 6 § att vad där stadgas begränsas till att gälla annat

mål än sådant, som av första domstol avgjorts före den 1 januari 1965 (jämför punkt 3 i övergångsbestämmelserna till 1938 års ändringar i 4 kap. strafflagen). I de mål, som av första domstol avgjorts före nämnda dag, blir valet mellan ny eller gammal lag att avgöra jämlikt de i 5 § angivna grunderna.

2 §.

Vid utformningen av detta lagrum har avsetts, att 1864 års strafflag i sin helhet skulle upphävas i och med att brottsbalken träder i kraft. Även stadgandena om skadestånd i 6 kap. 1—7 §§, vilka sakna motsvarighet i brottsbalken, skulle alltså upphöra att gälla. I detta hänseende har i motiveringen anförts att ett förslag till lagstiftning om skadeståndsrättsliga spörsmål, avsett att ersätta bl. a. de nu i 6 kap. strafflagen upptagna reglerna, vore att vänta, och att man torde kunna utgå ifrån att en ny lagstiftning om skadestånd kunde komma till stånd innan brottsbalken skulle träda i kraft.

Det åsyftade lagförslaget, skadeståndskommitténs betänkande Skadestånd I (SOU 1963: 33), har numera framlagts, men då visshet om förslagets vidare behandling av naturliga skäl ännu ej föreligger, synes det lämpligt, att man räknar med att de ifrågavarande strafflagsbestämmelserna tills vidare skola gälla. Promulgationslagens 2 § bör alltså enligt lagrådets mening i förevarande del erhålla den lydelsen att genom brottsbalken upphäves »strafflagen den 16 februari 1864 med undantag av 6 kap. 1—7 §§».

4 §.

Det vid förslaget i allmänhet berörda önskemålet att högre domstol ej skall av formella skäl behöva ändra en överklagad dom synes böra föranleda ett tillägg till paragrafens andra stycke av innehåll att vad där sägs dock ej skall äga tillämpning i mål, vari domstol före den 1 januari 1965 dömt till straffarbete. Det må framhållas att i de fall varom nu är fråga 8 § kan bli tillämplig.

I remissprotokollet förutsättes att beträffande verkställigheten av tidigare ådömda straffarbetsstraff de regler, som komma att gälla för det enhetliga frihetsstraffet fängelse, omedelbart skola tillämpas. Detsamma bör uppenbarligen bli fallet i fråga om straffarbete som ådömes med stöd av den nu föreslagna undantagsregeln.

Det må understrykas att vid bedömningen enligt 5 § av frågan, huruvida brottsbalken leder till lindrigare straff, straffarbete skall anses motsvara fängelse på lika lång tid; sex månaders fängelse är alltså icke lindrigare än sex månaders straffarbete.

5 §.

Beträffande detta lagrum hänvisas till lagrådets uttalande vid förslaget i allmänhet.

6 §.

Vad beträffar första stycket är att märka att en återfallssituation i allmänhet skall bedömas enligt 5 § andra stycket i förslaget. Den specialregel, som gives i 6 § första stycket för det fall att därvid befinnes att brottsbalken skall tillämpas, synes i förtydligande syfte böra ändras så att däri stadgas, att vid bedömning enligt brottsbalken skall vad i 26 kap. 3 § stadgas om återfall i brott tillämpas utan hinder av att det förra brottet bedömts efter äldre lag.

Vid förslaget i allmänhet har lagrådet hemställt att andra stycket i 6 § ändras så att den där givna regeln begränsas till att gälla i annat mål än sådant, som av första domstol avgjorts före den 1 januari 1965. Vidare torde den redaktionella ändringen böra göras att i lagtexten tillfogas att bestämmelserna i 34 kap. brottsbalken skola tillämpas »med iakttagande av vad i 9—11 §§ denna lag sägs».

7 §.

Vid förslaget i allmänhet har lagrådet förordat att vissa bestämmelser i lagen om införande av brottsbalken erhålla allmän karaktär. Detta gäller även 7 §. För sådant ändamål torde endast den ändringen behöva ske i förslagets formulering att ordet brottsbalken ersättes med »den nya lagen».

8 §.

Här gives en regel för det fall att dom å viss tids straffarbete och annan dom, meddelad före brottsbalkens ikraftträdande, enligt vilken vederbörande har att undergå fängelse, på en gång förekomma till verkställighet. I anslutning härtil må framhållas, att med dom å fängelse utan uttrycklig föreskrift torde få jämsställas rättens avgörande om förvandling av böter, trots att detta benämnes beslut.

Med att dom meddelats före den 1 januari 1965 avses, enligt vad som uttalas i remissprotokollet, att den sista prövningen i någon domstolsinstans skett; däremot förutsättes icke i och för sig att domen vunnit laga kraft före den dagen. Det är tydligt att i detta sammanhang med uttrycket »prövningen» ej avses högsta domstolens behandling av fråga om prövningstillstånd.

9 §.

I remissprotokollet uttalas i anslutning till denna paragraf att med uttrycket »straff ådömts före brottsbalkens ikraftträdande» avses, här likasom i motsvarande fall i 5 §, att slutlig dom i målet meddelats före den tidpunkten, oavsett om domen då vunnit laga kraft eller ej. Härmed torde böra likställas det fall då den dömde förklarat sig nöjd med domen och straffverkställigheten börjat före brottsbalkens ikraftträdande.

10 §.

En av de möjligheter som föreligger enligt punkt 2 är att döma till skyddstillsyn såsom gemensam påföljd för det brott, som avsågs med den

gamla villkorliga domen, och det nya brottet. Detta förfaringssätt torde ej sällan vara att föredraga framför att låta den gamla villkorliga domen bestå och döma till särskild påföljd för det nya brottet eller förordna att anståndet skall avse även det nya brottet.

I anslutning till stadgandet i punkt 3 må framhållas att, såsom torde framgå av ordalydelsen, i där avsedda fall ej må dömas till böter enligt 28 kap. 2 § eller 31 kap. 1 § brottsbalken vid sidan av skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen.

14 §.

I motiveringen till denna paragraf uttalas att genom upphävande av de i 2 § nämnda lagarna även övergångsbestämmelserna till dessa lagar torde komma att upphävas, om icke annat anges. Detta uttalande synes icke böra tilläggas principiell innebörd (jfr NJA II 1958 s. 164). Såsom i remissprotokollet framhålls torde utan att särskilt stadgande meddelas den verkan av de äldre övergångsbestämmelserna kvarstå som sammanhänger med själva övergången från gammal till ny lag. Vidare uppräknas i 14 § de stadganden i de äldre övergångsbestämmelserna som avses fortfarande skola äga tillämpning. Oavsett hur det förhåller sig i det hänseende som beröres i det förutnämnda uttalandet, blir det sålunda genom lagtexten otvetydigt angivet vilka hithörande stadganden som skola äga giltighet även i fortsättningen.

16 §.

I förevarande paragraf gives en bestämmelse med syfte att uppskjuta den i brottsbalken tänkta decentraliseringen av ärenden om fakultativ villkorlig frigivning till övervakningsnämnderna. Det synes lagrådet lämpligast att bestämmelsen i fråga erhåller den lydelsen, att vad i 26 kap. 9 § första stycket brottsbalken stadgas om att fråga angående fakultativ villkorlig frigivning prövas av övervakningsnämnd ej skall äga tillämpning i den mån Konungen så förordnar. Detta innebär att Konungen kan förordna om undantag från regeln under den första tiden efter brottsbalkens ikraftträdande men att brottsbalkens regel därefter utan vidare gäller.

Lagen om ändring i rättegångsbalken

1 kap.

Till följd av att i brottsbalken de nuvarande straffarterna fängelse och straffarbete sammanslagits till ett enhetligt frihetsstraff, fängelse, har ändring nu föreslagits i åtskilliga bestämmelser i rättegångsbalken, vilkas tillämplighet är beroende av det straff som kan följa å brottet. Därvid har, liksom i brottsbalken, i vissa fall anknutits till det straff som »är stadgat» för brottet och i andra till det straff som »kan följa» å brottet. Under för-

arbetena till brottsbalken gjorde departementschefen och lagrådet vissa uttalanden om den avsedda innebörden av dessa uttryck (prop. 1962: 10 C s. 160 och 541). Även remissprotokollet innehåller — under 1 kap. och 24 kap. rättegångsbalken samt 57 § lagen om nykterhetsvård — uttalanden i detta hänseende. Lagrådet har icke något att erinra mot vad där sägs men vill i detta sammanhang beröra några gemensamma spörsmål rörande tillämpningen av dessa båda uttryck.

När fråga är om försök, förberedelse, stämpling och medverkan måste hänsyn tagas till bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken. Beträffande gradindelade brott, såväl i brottsbalken som inom specialstraffrätten, torde liksom nu varje grad av brottet böra betraktas som ett särskilt brott med egen straffskala. Om exempelvis straffmaximum för normalfall är fängelse i sex månader och för grova fall fängelse i två år, skall alltså hänsyn tagas till det högre maximum endast då brottet i det aktuella fallet är att anse som grovt. Motsvarande bör gälla i fråga om straffbestämmelser, enligt vilka möjligheten att döma till visst straff är betingad av en närmare angiven omständighet, t. ex. 18 kap. 2 §, 19 kap. 11 § och 23 kap. 5 § brottsbalken. Inom specialstraffrätten finnas fortfarande straffbestämmelser, i vilka stadgas straffskärpning vid försvårande och strafflindring vid mildrande omständigheter. Enligt vedertagen uppfattning anses i dylika fall en enda straffskala föreligga; det maximum som gäller vid försvårande omständigheter skall alltså beaktas oberoende av huruvida sådana omständigheter åberopas i det särskilda fallet. Hur nödvärnsexcess skall bedömas enligt regler som bygga på uttrycket »är stadgat» kan vara tveksamt. Enligt lagrådets uppfattning bör man i fall då målet gäller nödvärnsexcess beakta 24 kap. 5 § brottsbalken och följaktligen icke tillämpa sådana bestämmelser som äro anknutna till visst straffminimum.

Till förebyggande av missuppfattning må framhållas, att uttrycket »brott, för vilket är stadgat fängelse» omfattar även brott, vilkas straffskala förutom fängelse innehåller annan straffart, t. ex. böter, samt att uttrycket »brott, för vilket är stadgat fängelse i två år eller däröver» och liknande uttryck omfattar även fall då lindrigare straff ingår i straffskalan.

I fall då tillämpligheten av en processuell bestämmelse är beroende av straffminimum har i remissförslaget genomgående använts uttrycket att lindrigare straff icke »är stadgat». När anknytning skett till straffmaximum har däremot i somliga fall använts »är stadgat» och i andra »kan följa». Den praktiskt viktigaste skillnaden mellan dessa fall blir, att vid »kan följa», men icke vid »är stadgat», hänsyn skall tagas till återfallsregeln i 26 kap. 3 § och bestämmelsen om osjälvständiga ämbetsbrott i 20 kap. 5 § brottsbalken. I gällande rätt har den omständigheten, att straffarbete kan följa å brottet, i stor utsträckning använts för att avgränsa kretsen av de brott som ansetts så allvarliga att vissa processuella särbestämmelser skola gälla. Enligt förslaget skall detta uttryck i några fall utbytas mot uttrycket brott, varå fängelse i mer än ett år »kan följa». En dylik ändring skulle medföra en betydande utvidgning av särregelns tillämpningsområde i för-

hållande till vad som nu gäller. Medan återfallsbestämmelsen i 4 kap. 14 § strafflagen endast avser gradindelade förfalsknings- och förmögenhetsbrott, har nämligen brottsbalkens återfallsregel utsträckts att omfatta alla i balken behandlade brott, som äro belagda med fängelse. I fall då detta stadgande är tillämpligt höjas straffmaxima å fängelse i sex månader till fängelse i två år och exempelvis straffmaxima å fängelse i ett år till fängelse i fyra år. Detta gäller t. ex. beträffande sådana relativt lindriga brott som våldsamt motstånd, missfirmelse mot tjänsteman och undanhållande.

Även stadgandet i 20 kap. 5 § brottsbalken angående osjälvständiga ämbetsbrott medför en betydande utvidgning av särbestämmelsernas tillämpningsområde. Motsvarande bestämmelse i strafflagen (25 kap. 5 §) öppnar icke någonsin möjlighet att döma till straffarbete i fall då brottet eljest ej är belagt med sådant straff. Enligt brottsbalken blir lägsta maximum för osjälvständiga ämbetsbrott fängelse i två år. Detta gäller såväl beträffande brott enligt brottsbalken som inom specialstraffrätten och även då brottet eljest ej kan medföra svårare straff än böter, t. ex. fylleri i tjänsten.

Å andra sidan skulle ett utbyte av »kan följa» mot »är stadgat» i de processuella bestämmelser varom här är fråga medföra en viss ehuru ganska ringa inskränkning av bestämmelsernas nuvarande tillämpningsområde; gradindelade förfalsknings- och förmögenhetsbrott skulle falla utanför, när återfallet vore att hänföra till sådan lägre brottsgrad, för vilken straffmaximum utgör fängelse i sex månader eller, beträffande bodrätt, ett år. Det rör sig här om brott som i och för sig äro relativt lindriga, och den omständigheten att återfall föreligger torde endast undantagsvis komma att medföra att det vanliga straffmaximum överskrides (jfr prop. 1962: 10 C s. 247).

Den inskränkning av de processuella särbestämmelsernas tillämplighet som användningen av uttrycket »är stadgat» skulle medföra synes i allmänhet vara en väsentligt mindre olägenhet än den utvidgning som skulle ske, om uttrycket »kan följa» begagnas. Sistnämnda metod innebär, att man i viss mån överger den nuvarande principen att reservera ifrågavarande bestämmelser för mera allvarliga brott. Enligt lagrådets mening bör i fall varom nu är fråga uttrycket »kan följa» användas endast då det av särskild anledning finnes önskvärt att bestämmelsen får ett mera vidsträckt tillämpningsområde.

Av anförda skäl har lagrådet funnit sig böra föreslå, att uttrycket »kan följa» i vissa stadganden — såväl i rättegångsbalken som i andra författningar — utbytes mot uttrycket »är stadgat»; se nedan vid 24 kap. 1 § och 27 kap. 3 § rättegångsbalken, övergångsbestämmelserna till denna lag, 13 och 15 §§ lagen med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare och 87 § militära rättegångslagen. Däremot synes någon ändring icke böra ske i 26 och 27 §§ utlänningslagen.

20 kap. 7 §.

Förslaget innebär åtskilliga ändringar med syfte att vidga möjligheterna för åklagare att underlåta åtal.

Vad angår punkt 1 avses i förslaget, att åtal skall underlåtas, om det är uppenbart att i händelse av lagföring annan påföljd än böter icke skulle komma att ådömas. Medan hittills enligt denna punkt åtalseftergift ifrågakommit blott då svårare straff ej kunnat följa å brottet, skall i framtiden åtal kunna underlåtas även när fängelse ingår i straffskalan. Liksom tidigare skall vidare krävas att den misstänktes lagföring ej är påkallad ur allmän synpunkt.

I motiveringen för den nya lydelsen framhålles bl. a. att för stadgandets tillämpning förutsättes, att omständigheter föreligga, som komma gärningen i fråga att framstå som mindre straffvärd i jämförelse med de flesta andra, som falla under straffbudet i fråga; det skall vara fråga om »ringa» brott eller lagöverträdelser av »föga allvarlig beskaffenhet».

Lagrådet finner — mot bakgrunden av den antydda motiveringen — den sålunda föreslagna utvidgningen kunna godtagas. Självfallet kan det bliva vanskligt att på förhand bedöma huruvida endast böter skulle komma att ådömas för gärningen i fråga, men den nya lagtexten ger tydligt vid handen, att vid tveksamhet i detta hänseende det ej kan ifrågakomma att underlåta åtal. Härutöver finnes enligt lagrådets mening anledning understryka, att underlåtenhet att åtala bör vara utesluten, då det kan antagas att vid lagföring skulle ådömas visserligen endast böter men höga böter; i sådant fall kan det ej — såsom i motiven förutsatts — sägas vara fråga om ringa brott eller lagöverträdelser av föga allvarlig beskaffenhet, och lagföring måste alltså te sig påkallad ur allmän synpunkt.

I den nya lagtexten ha gällande rätts termer »eftergiva åtal» och »åtals-eftergift» ansetts böra övergivas och ersatts av uttrycket »beslut att icke tala å brott». Oavsett huruvida verkligen av innehållsmässiga skäl en ändring av den äldre terminologien kan anses erforderlig, föreligger enligt lagrådets mening här ett praktiskt behov av en lätthanterlig kort benämning. Eftersom nu ordet »åtalseftergift» varit i bruk en rätt lång tid och de nya reglerna på området i principiellt avseende ej mycket avvika från hittills gällande ordning, vill lagrådet förorda att — då ej någon annan kort benämning torde kunna anvisas — uttrycken eftergiva åtal och åtalseftergift behållas. Ifrågasätts kan för övrigt huruvida ej beteckningen åtalseftergift, även om den uteslutes ur lagen, skulle på grund av det praktiska behovet komma att alltså användas. Om lagrådets förslag följes, erfordras ingen ändring av ingressen till 7 § första stycket, varjämte lagrummets tredje och fjärde stycken skulle erhålla samma lydelse som nuvarande andra stycket första och andra punkten. Det må i detta sammanhang erinras om att uttrycket eftergift av åtal förekommer även i 84 § militära rättegångslagen, vilket stadgande enligt remissprotokollet icke föreslås skola ändras.

I samband med frågan om ändrad terminologi har i motiveringen till re-

missförslaget jämväl dryftats spörsmålet hur fullständig utredningen rörande brottsligheten behöver göras i fall, då beslut att ej anställa åtal kommer i fråga. I motiveringen uttalas att det måste krävas att det blir klarlagt allt brott begått av den misstänkte. Därutöver bör emellertid enligt lagrådets mening i normala fall krävas att den misstänkte erkänt brottet.

24 kap. 1 §.

Enligt gällande lydelse av paragrafens första stycke må under vissa förutsättningar häktning ske, när fråga är om brott, »varå straffarbete kan följa». I departementsförslaget har begränsningen av häktningsmöjligheten med hänsyn till brottets svårhetsgrad i stället knutits till brott, »varå fängelse i mer än ett år kan följa». Som motivering för ändringen åberopas vad som anförts vid 1 kap. Där användes emellertid icke uttrycket »kan följa» utan uttrycket »är stadgat».

Såsom framgår av vad lagrådet anfört vid 1 kap. rättegångsbalken är tillämpningsområdet för en bestämmelse som bygger på uttrycket »kan följa» betydligt vidsträcktare än då »är stadgat» användes. Främst beror detta på att återfallsstadgandet i 26 kap. 3 § och bestämmelsen i 20 kap. 5 § brottsbalken om osjälvständiga ämbetsbrott skola beaktas vid bedömningen av vilket straff som »kan följa». Enligt departementsförslaget skulle ett sextiototal brott, som f. n. aldrig kunna föranleda häktning jämlikt ifrågavarande häktningsregel, bli häktningsgrundande i fall då stadgandet i 26 kap. 3 § vore tillämpligt. De allra flesta av dessa brott äro sådana, för vilka fängelse i högst sex månader är stadgat. Begränsningen till brott »varå fängelse i mer än ett år kan följa» skulle i återfallssituationer på brottsbalkens område komma att sakna betydelse; häktning för brott, varå ej kan följa svårare straff än böter eller suspension är utesluten på grund av föreskriften i paragrafens fjärde stycke. På grund av 20 kap. 5 § brottsbalken skulle vidare alla osjälvständiga ämbetsbrott bli häktningsgrundande.

Vare sig häktningsregeln grundas på »kan följa» eller »är stadgat» inträda i fråga om tillämpningsområdet vissa ändringar i förhållande till vad som nu gäller. I brottsbalken har visserligen i allmänhet å ena sidan för brott, varå enligt strafflagen ej kan följa svårare straff än fängelse, icke stadgats högre straff än fängelse i ett år och å andra sidan för brott, varå enligt strafflagen kan följa straffarbete, stadgats fängelse i två år eller däröver. Men i båda dessa hänseenden förekomma undantag. Sålunda har för vissa brott, som nu icke äro belagda med straffarbete, maximum för fängelsestraffet satts högre än till ett år. Detta gäller bl. a. hets mot folkgrupp, djurplågeri, normalfall av vållande till annans död, grova fall av vållande till kroppsskada, missbruk av urkund och förnekande av underskrift samt icke grova fall av olovligt förfogande och behörighetsmissbruk. Vidare ha vissa fall av misshandel, som nu straffas enligt 14 kap. 13 § strafflagen, hänförs under den allmänna misshandelsbestämmelsen i 3 kap. 5 § brottsbalken, där maximum utgörs fängelse i två år. I enstaka undantagsfall har för brott,

som nu är belagt med straffarbete, i brottsbalken stadgats fängelse i högst ett år, t. ex. beträffande otukt med syskon. Det förekommer också att vissa av de gärningar som för närvarande falla in under ett brott, för vilket stadgas straffarbete, hänförs under en lindrigare brottstyp med fängelse i ett år som maximum. Sålunda ha en del gärningar, vilka nu straffas som otukt, överförts till brottet otuktigt beteende. Vad angår specialstraffrätten komma, enligt 4 § promulgationslagen till brottsbalken, straffmaxima å ett års straffarbete att för framtiden avse fängelse i ett år. Detta gäller exempelvis grov vårdslöshet i trafik.

Det är onekligen svårt att sedan straffarbete sammanslagits med fängelse till ett enhetligt frihetsstraff finna en lämplig gräns för att angiva de brott som äro av sådan svårhetsgrad, att häktning skall kunna ske, om övriga i första stycket stadgade förutsättningar föreligga. Såsom framgår av det anförda innebär departementsförslaget, att den nuvarande principen att häktningsregeln bör avse endast mera allvarliga brott övergivits i betydande utsträckning. Detta synes i viss mån belänkligt, ej minst med hänsyn till att befogenheten att anhålla skulle komma att utvidgas i samma omfattning. Enligt lagrådets mening skulle det från denna synpunkt vara lämpligare att häktningsregeln anknytes till det straff som »är stadgat» än till det straff som »kan följa» (jfr uttalande av departementschefen i prop. 1962:10 C s. 248). Stadgandena i 20 kap. 5 § och 26 kap. 3 § skulle i så fall icke inverka på frågan om häktning. Hur lång tids fängelse som bör utgöra gräns synes i viss mån tveksamt. Bland de relativt fåtaliga brott, för vilka i brottsbalken stadgas fängelse i högst ett år, finns det enligt lagrådets mening vissa, där det i något fall kan vara önskvärt att äga möjlighet att anhålla och häkta även bofast person, särskilt vid återfall. Ett exempel utgör otuktigt beteende som avses i 6 kap. 6 § första stycket; såsom ovan nämnts omfattar detta stadgande vissa fall som nu hänförs till otukt. Straffskalor med fängelse i ett år som maximum förekomma även inom specialstraffrätten. Dessa brott skulle bli häktningsgrundande, om häktningsregeln anknytes till brott, för vilket är stadgat fängelse i ett år eller däröver. Flertalet av dessa bestämmelser torde avse mera ovanliga brott. Det finns emellertid några vanliga brott med ett års fängelse som straffmaximum, nämligen grov vårdslöshet i trafik, rattfylleri och smitning. Förstnämnda brott är nu häktningsgrundande. Att häktningsregeln utsträcker att omfatta rattfylleri och smitning synes knappast behöva vålla några betänkligheter; övriga förutsättningar för häktning torde vid dessa brott endast mera sällan vara uppfyllda. Vid införande eller revision av straffskalor inom specialstraffrätten böra konsekvenserna i häktningsavseende beaktas.

Under återopande av det anförda hemställer lagrådet, att häktningsregeln i paragrafens första stycke angives avse »brott, för vilket är stadgat fängelse i ett år eller däröver».

27 kap. 3 §.

Under hänvisning till vad lagrådet anfört vid 1 kap. och 24 kap. 1 § rättegångsbalken hemställas att orden »å brottet kan följa fängelse i mer än ett år» utbytas mot orden »för brottet är stadgat fängelse i ett år eller däröver».

29 kap. 2 §.

Enligt den föreslagna lydelsen av andra stycket skola under viss förut-sättning ske särskilda omröstningar i skuldfrågan och därefter »påföljd be-stämmas». Nämda uttryck synes böra utbytas mot »omröstning angående påföljden företagas»; därmed komma ordalagen att omfatta även det fall att påföljd eftergives enligt 2 kap. 6 § eller 33 kap. 4 § tredje stycket brottsbalken eller att tilltalad jämlikt 33 kap. 2 § sista stycket brottsbalken förklaras vara fri från påföljd.

I paragrafens tredje stycke regleras de fall, då särskilda omröstningar skola ske angående påföljden. Enligt nu gällande bestämmelser, liksom enligt remissförslaget, kan sådan särskild omröstning komma i fråga — förutom när det gäller straff — endast beträffande sådan mening, för vilken någon ledamot i första hand röstat. Den första omröstningen har på detta sätt gjorts preklusiv med avseende på de skilda omröstningsteman som kunna uppställas beträffande annan påföljd än straff. Principiella erinringar kunna riktas mot denna konstruktion av bestämmelserna, se Welamson i Svensk Juristtidning 1956 s. 484. Några egentliga praktiska olägenheter vållas likväl icke härav för närvarande. De olika alternativa påföljder som nu kunna tänkas bli aktuella i det särskilda målet äro nämligen relativt få. Härtill kommer att, sedan straff bestämts, enligt nuvarande fjärde stycket av paragrafen kan ske omröstning rörande villkorligt anstånd med straffets avtjänande; beträffande ett yrkande därom synes den första omröstningen icke vara preklusiv.

Med brottsbalkens påföljdssystem däremot aktualiseras olägenheterna av det valda systemet. Antalet påföljder har i brottsbalken väsentligt ökats, och de skilda påföljderna komma i stor utsträckning att utgöra praktiska behandlingsalternativ i det enskilda fallet. Vidare öppnas enligt brottsbalken vidgade möjligheter till kombinationer av olika påföljder. Det är då otillfredsställande att omröstningsreglerna äro utformade så, att de utesluta valet av en påföljd som måhända kunnat samla majoritet inom domstolen.

Det bör vidare beaktas att de nu gällande reglerna innebära att, om ej vid särskild omröstning majoritet vinnes för viss påföljd, resultatet blir ådömande av straff, även om denna mening i och för sig ej har majoritet inom domstolen. Härigenom kommer vid valet av påföljd straff att få visst företräde. Under förarbetena till brottsbalken har emellertid vid flera tillfällen understrukits att straffen böter och fängelse icke i och för sig skola anses äga företräde framför andra påföljder. För unga lagöverträdare är tvärtom fängelsestraffet att anse som undantag i förhållande till bl. a. på-

följderna villkorlig dom eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen.

Någon ändring av omröstningsreglerna i fråga om straffs uppställande såsom sista alternativ synes svårligen kunna vidtagas. Det är under sådana förhållanden desto angelägnare att ej bibehålla regeln om den första omröstningens preklusiva verkan beträffande vilka påföljder som skola kunna uppställas till särskild omröstning. Lagrådet föreslår därför att tredje stycket ändras därhän, att särskild omröstning skall ske om varje där angiven påföljd, beträffande vilken under omröstningens gång yrkande framställes av någon av de röstande. Att på detta sätt en enskild ledamot skulle kunna framtvinga särskilda omröstningar om en rad alternativa påföljder torde knappast kunna betecknas som någon olägenhet. Själva omröstningarna torde i dylikt fall innebära mindre tidsutdräkt än de diskussioner som eljest skulle erfordras för att klargöra, om någon sammanjämkning av meningarna är möjlig.

Det är i och för sig angeläget att begränsa antalet av de meningar som enligt tredje stycket skola kunna göras till föremål för särskild omröstning. Ju större antalet göres, desto större äro utsikterna att varje enskild mening blir utvoterad med den följden att resultatet blir straff. För de skiftningar i meningarna som icke skola omfattas av tredje styckets regel om särskilda omröstningar kunna två olika förfaranden tänkas: antingen skola i denna del vad som skall gälla — utan ny omröstning — bestämmas efter vad flertalet inom majoriteten anser, eller också skall, sedan påföljden bestämts, särskild omröstning ske om den närmare utformningen av påföljden. Sistnämnda tillvägagångssätt har — utan direkt stöd vare sig i lagtexten eller i motiven — accepterats i rättspraxis i fråga om särskilda föreskrifter vid villkorlig dom (se Svensk Juristtidning 1954 rf s. 23 samt Welamson, nyssnämnda uppsats s. 495). Med hänsyn till de vidsträckta möjligheter som brottsbalken erbjuder beträffande påföljdernas utformning synes det lämpligast att åtminstone i viss utsträckning acceptera principen om sekundär omröstning i detaljfrågor.

När det gäller att taga ställning till den närmare utformningen av lagtexten i enlighet med det sagda, framstår det som praktiskt taget ogörligt att fullständigt reglera alla fall som kunna uppkomma enligt brottsbalken. Särskilt framträder detta när det gäller att tillämpa reglerna i 34 kap. brottsbalken om sammanträffande av brott eller ifrågasättes att tillämpa bestämmelserna i 1 kap. 6 § brottsbalken. En framkomlig väg synes vara att i den nu förevarande paragrafen uttryckligen reglera endast det fall att ett brott föreligger och hänvisa de mera komplicerade fallen att avgöras med tillämpning av de grunder som kommit till uttryck i lagen.

I enlighet med det sagda torde i tredje stycket såsom föremål för särskild omröstning böra, på sätt skett i remissförslaget, upptagas fråga huruvida annan påföljd än straff eller sådan påföljd jämte böter skall ådömas eller huruvida i skyddstillsyn skall ingå anstaltsbehandling, huruvida påföljd skall eftergivas eller huruvida tilltalad skall vara fri från påföljd på den

grund att han begått brottet under inflytande av själslig abnormitet. Det bör framhållas, att förslaget i fråga om kombination av påföljd med böter innebär exempelvis att särskild omröstning skall ske icke beträffande frågan huruvida skyddstillsyn, varom ett flertal av de röstande förenat sig, skall kombineras med böter utan beträffande frågan huruvida skyddstillsyn jämte böter skall ådömas. Om sistnämnda fråga besvaras med ja av en majoritet inom domstolen, är därmed ej storleken av böterna avgjord.

Till fall, då särskild sekundär omröstning skall ske, torde böra hänföras frågor om storleken av böter som ådömas jämte annan påföljd än straff, om särskilda föreskrifter vid skyddstillsyn eller om minsta tid för omhändertagande i anstalt vid internering. Dessa fall synas böra behandlas i fjärde stycket av paragrafen, varvid remissförslagets fjärde stycke bör bli va femte stycket.

På grund av det anförda hemställer lagrådet att tredje och fjärde styckena i förevarande paragraf erhålla följande lydelse:

»Förekomma vid omröstning angående påföljden skiljaktiga meningar, huruvida annan påföljd än straff eller sådan påföljd jämte böter skall ådömas eller huruvida i skyddstillsyn skall ingå anstaltsbehandling, skall, om det erfordras, särskild omröstning ske om varje mening av nu angiven innebörd, beträffande vilken yrkande framställs av någon av de röstande. Vad nu sagts gälle ock fråga, huruvida påföljd skall eftergivas eller huruvida tilltalad skall vara fri från påföljd på den grund att han begått brottet under inflytande av själslig abnormitet. Blir sådan mening ej gällande, skall särskild omröstning ske om straff.

Föreligga skilda meningar om storleken av böter som ådömas jämte annan påföljd än straff, om särskilda föreskrifter vid skyddstillsyn eller om minsta tid för internering, skall, om det erfordras, särskild omröstning där- om företagas.»

Med nu angivna lydelse av lagtexten torde det vara klart att vid sammanträffande av brott särskild omröstning enligt de i fjärde stycket angivna grunderna skall, om det erfordras, företagas beträffande sådana frågor som tillämpning av bestämmelserna i 34 kap. 8 § andra stycket andra punkten eller 9 § första stycket andra punkten brottsbalken om minsta tid för den fortsatta anstaltsvården vid ungdomsfängelse eller internering eller meddelande av nya eller ändrade föreskrifter beträffande tidigare ådömd villkorlig dom eller skyddstillsyn (se 34 kap. 5 § andra stycket och 6 § första stycket). Är det åter vid sammanträffande av brott fråga om att träffa ett val mellan de olika alternativ, som angivas i 34 kap. 1 § brottsbalken, synas grunderna för tredje stycket i förevarande paragraf böra användas. Likaså bör särskild omröstning enligt tredje stycket företagas i frågan huruvida jämlikt 34 kap. 6 § första stycket behandling i anstalt skall föreskrivas beträffande tidigare ådömd skyddstillsyn. Ett annat exempel på en situation, då särskild omröstning enligt tredje stycket kan ske, utgör fall då tillämpning av 1 kap. 6 § brottsbalken ifrågasättes. Vissa av fallen enligt 1 kap. 6 § brottsbalken kunna — om uttrycket »för samma brott» uteslutes ur

tredje stycket i förevarande paragraf — hänföras direkt under ordalagen; andra fall åter få hänvisas till analogisk tillämpning.

För det fall att disciplinstraff kommer i fråga skall, på grund av hänvisningen i 6 § militära rättegångslagen, vad enligt den nu förevarande paragrafen gäller om böter äga motsvarande tillämpning.

Det synes icke vara lämpligt att i lagen reglera den ordning, i vilken särskilda omröstningar enligt tredje stycket skola ske. Härom får i sin tur, om det erfordras, särskild omröstning företagas enligt 29 kap. 5 § rättegångsbalken.

I sista stycket av 29 kap. 2 § rättegångsbalken upptages ett undantag från regeln att den som vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, är skyldig att deltaga i senare omröstning; enligt förslaget skall sålunda vid omröstning angående ådömande av straff den som tidigare röstat för den tilltalades frikännande anses ha biträtt den för den tilltalade lindrigaste meningen. Det kan ifrågasättas om icke denna regel bör utvidgas därhän, att jämväl vid omröstning angående eftergift av eller befrielse från påföljd — se 2 kap. 6 § samt 33 kap. 2 och 4 §§ brottsbalken — den som tidigare röstat för frikännande skall anses ha biträtt den för den tilltalade lindrigaste meningen, d. v. s. han skall anses ha anslutit sig till den mening som går ut på eftergift av eller befrielse från påföljd. Det kan visserligen ej sägas vara självklart att han, om han vore skyldig avgiva nytt votum, skulle ha biträtt nämnda mening. Emellertid skulle det närmast framstå som stötande om i ett dylikt läge den tilltalade skulle bli fälld till ansvar ehuru majoriteten av domarna, om också på skilda grunder, ansett honom skola vara fri från påföljd. Lagrådet föreslår därför att undantagsbestämmelsen i sista stycket angives avse även omröstning beträffande frågan huruvida påföljd skall eftergivas eller huruvida tilltalad skall vara fri från påföljd på den grund att han begått brottet under inflytande av själslig abnormitet.

51 kap. 25 §.

I denna paragraf upptages bland de olika valmöjligheter beträffande påföljden, som hovrätten har när underrätt dömt till fängelse och endast den tilltalade fullföljer talan, att hovrätten äger jämte villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen för samma brott döma till böter. Uttrycket »för samma brott» kan föranleda till uppfattningen att hovrätten vore förhindrad att, när flera brott föreligga, med tillämpning av 1 kap. 6 § andra stycket brottsbalken döma till någon av påföljderna villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt barnavårdslagen för ett eller flera av brotten och till böter för brottsligheten i övrigt. Detta bör emellertid i vart fall anses tillåtligt enligt en analogisk tillämpning av förevarande stadgande. Lagrådet hemställer därför att uttrycket »för samma brott» utgår ur lagtexten.

54 kap. 12 §.

Bland de fall, då oavsett brottets svårhetsgrad provningstillstånd kan meddelas tilltalad jämlikt 54 kap. 10 § 2, upptages i förslaget, liksom enligt gällande rätt, att för honom bestämts ny minsta tid för internering (34 kap. 9 § första stycket andra punkten brottsbalken). Med detta fall synes i förevarande hänseende böra likställas att hovrätten beträffande tilltalad som, efter det han ådömts ungdomsfängelse, blivit övertygad om nytt brott förordnat att den tidigare ådömda påföljden skall avse jämväl det nya brottet samt jämlikt 34 kap. 8 § andra stycket andra punkten brottsbalken bestämt att den tilltalade ej må överföras till vård utom anstalt förrän sex månader förflutit. Lagrådet hemställer alltså att i 54 kap. 12 § andra stycket rättegångsbalken efter orden »bestämts ny minsta tid för internering» tillfogas »eller tillämpats 34 kap. 8 § andra stycket andra punkten brottsbalken».

Det kan förtjäna påpekas att vissa andra fall av tillämpning av 34 kap. brottsbalken icke ha nu angivna verkan i fullföljdsavseende. För provningstillstånd enligt 54 kap. 10 § 2 rättegångsbalken räcker det således ej med exempelvis enbart den omständigheten att hovrätten förklarat internering eller ungdomsfängelse, som tidigare ådömts, skola avse även nytt brott och förordnat att den tilltalade skall återintagas i anstalt (jämför i detta avseende NJA II 1938 s. 477) eller att hovrätten med stöd av 34 kap. 8 § första stycket brottsbalken förlängt den längsta tid, som ungdomsfängelse må pågå, eller att hovrätten förordnat att tilltalad, som tidigare ådömts skyddstillsyn, skall undergå anstaltsbehandling som avses i 29 kap. 3 § brottsbalken. För provningstillstånd enligt 54 kap. 10 § 2 rättegångsbalken kräves i dessa fall att det nya brottet är av den svårhetsgrad att för brottet är stadgat fängelse i mer än ett år eller avsättning.

Vidare må erinras att i fall då den tilltalade ådömts arrest eller disciplinbot provningstillstånd enligt 54 kap. 10 § 2 kan meddelas allenast för den händelse det ifrågavarande brottet är av den svårhetsgrad som nyss nämnts, se 93 a § militära rättegångslagen.

Övergångsbestämmelserna

Beträffande andra stycket hemställer lagrådet om sådan jämkning av lagtexten att personlig inställeskyldighet vid huvudförhandling i hovrätt kräves även av den som dömts till straffarbete på kortare tid än sex månader.

Godtages lagrådets förslag beträffande 24 kap. 1 § första stycket och 27 kap. 3 §, komma samtliga de lagrum, vartill hänvisning sker i övergångsbestämmelsernas tredje stycke, att anknyta till det straff som »är stadgat» för brottet. Som konsekvens härav bör i sistnämnda bestämmelse utsägas att hänsyn skall tagas till »det straff som efter brottsbalkens ikraftträdande är stadgat för brottet».

**Lagen med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande
underåriga lagöverträdare**

Lagens rubrik

Lagrådet hemställer att lagens rubrik förkortas, lämpligen till »lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare».

1—7 §§.

I anslutning till vad lagrådet anfört vid 20 kap. 7 § rättegångsbalken hemställas att benämningen »åtalseftergift» bibehålles. Bifall härtill föranleder jämkningar i 1—7 §§, vilka därvid kunna avfattas i nära anslutning till de motsvarande stadgandena i 1944 års lag om eftergift av åtal mot vissa underåriga.

För att tydligare utmärka karaktären av fall av åtalseftergift enligt 1 § senare ledet hemställer lagrådet att lagtexten jämkas därhän, att eftergift må ske om brottet är av lindrigare art och det uppenbarligen skett av okynne eller förhastande.

Enligt 4 § skall, i vissa fall, åklagaren bereda målsäganden tillfälle att yttra sig innan han beslutar om åtalseftergift. Då någon motsvarande bestämmelse ej finnes upptagen beträffande eftergift enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken och det snarare finnes större anledning att bortse från målsägandens uppfattning när det gäller behandlingen av unga lagöverträdare, hemställer lagrådet att 4 § i förevarande förslag måtte utgå. Bifall härtill föranleder ändringar i numreringen av de följande paragraferna i lagförslaget.

13 §.

Lagrådet hemställer, att andra stycket anges avse allmänt åtal mot den som ej fyllt aderton år för brott, för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år. Med hänsyn till stadgandet i 26 kap. 3 § andra stycket brottsbalken, att brott som någon begått innan han fyllt aderton år ej må betraktas som återfallsgrundande, kommer jämkningen i lagtexten ej att medföra någon nämnvärd saklig ändring. Det synes emellertid fördelaktigt att i största möjliga utsträckning använda uttrycket »är stadgat»; jämför vad lagrådet anfört vid 1 kap. rättegångsbalken.

14 och 15 §§.

Justitieråden Romanus, Digman och Nordström:

I dessa paragrafer behandlas det nya institutet bevistalan. Det är avsett att rättens avgörande av saken skall ske genom dom, i vilken anges huruvida rätten funnit att den unge begått gärningen eller att så icke blivit utrett. Fullföljd mot denna dom skall kunna ske i vanlig ordning. Sedan domen vunnit laga kraft, bör skuldfrågan därmed anses avgjord, bortsett från fall, då särskilda rättsmedel kunna tillämpas. Det bör sålunda icke

rimligen komma i fråga att i fall, då — eventuellt efter fullföljd till högre rätt — den misstänkte funnits icke övertygad om gärningen, han likväl skulle kunna av myndighet läggas gärningen till last. Någon uttrycklig regel härom kan dock ej anses erforderlig; det direkta syftet med en framställning från barnavårdsnämnd eller länsstyrelse om bevistalan är ju att erhålla besked i skuldfrågan.

I remissprotokollet har departementschefen berört frågan om vilka skäl som böra krävas för anhängiggörande av bevistalan jämfört med vad som kräves för åtal mot den som fyllt 15 år. Av regeln i 14 § följer att anställande av bevistalan kan — av allmänna hänsyn — underlåtas i fall, då åtal skulle ansetts påkallat om den misstänkte fyllt 15 år. Däremot synes det principiellt knappast kunna göras gällande, att bevistalan skulle kunna anställas i fall, då åtal ej varit möjligt om den misstänkte fyllt 15 år. Om exempelvis i visst fall lika starka misstankar föreligga mot en 14-åring och en 16-åring att endera av dem eller båda tillsammans begått visst brott, lär det knappast kunna sägas att bevisningen är så svag att talan endast kan föras mot 14-åringen. Det nu anförda torde dock väsentligen endast ha teoretiskt intresse, då prövningen av frågan huruvida tillräckliga skäl för åtal föreligga alltid måste ske med beaktande av omständigheterna i det särskilda fallet och någon exakt jämförelse mellan skilda fall därför knappast är möjlig.

Lagrådet:

Det synes angeläget att hänvisningen i 15 § första punkten får omfatta även bestämmelserna i brottsbalken om åtalspreskription. Vidare torde även i fråga om förevarande bestämmelse uttrycket brott, för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år, vara att föredraga; jämför vad lagrådet anfört vid 13 §. Med hänsyn till det nu sagda hemställer lagrådet, att i första punkten av 15 § utsäges att om bevistalan skall vad som gäller beträffande allmänt åtal för brott, för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år, äga motsvarande tillämpning.

Lagen angående ändring i lagen om disciplinstraff för krigsmän

Samordningen av bestämmelserna om disciplinstraff i brottsbalken och lagen om disciplinstraff för krigsmän synes ej vara helt konsekvent genomförd. Detta förhållande medför viss brist på överskådlighet. Problemet, som torde ha praktisk betydelse särskilt för dem som ha att tillämpa lagen om disciplinstraff, har berörts i remissprotokollet samt av lagrådet i prop. 1962: 10 C s. 573—574. Oavsett att, såsom departementschefen uttalar, en omarbetning av disciplinstrafflagen kan komma till stånd framdeles, anser lagrådet att följande jämkningar böra ske i förslaget.

De grundläggande bestämmelserna om disciplinstraff finnas i 32 kap. 6 och 7 §§ brottsbalken. Där stadgas bland annat vilka disciplinstraffen äro

samt de gränser inom vilka dessa straff kunna bestämmas. Medan å ena sidan nu föreslås att i 1 § lagen om disciplinstraff bibehålla bestämmelsen om vilka disciplinstraffen äro, föreslås å andra sidan att föreskrifterna om gränserna inom vilka straffen kunna bestämmas skola utgå ur 4 och 6 §§. För sammanhanget i lagen är det av värde att i 1 § angives vilka disciplinstraffen äro. Emellertid bör bestämmelsen anknytas till brottsbalken genom att i paragrafen angives att disciplinstraff för krigsmän, enligt vad i 32 kap. brottsbalken stadgas, äro arrest och disciplinbot. En sådan formulering har det praktiska värdet att man vid läsning av lagen får en erinran om de grundläggande bestämmelserna i brottsbalken vilka äro nödvändiga för att förstå lagens innehåll.

I 8 § andra stycket av förslaget torde uttrycket »såframt ej fängelse ådömes» böra jämkas till »såframt ej svårare straff ådömes». Genom denna formulering blir det tydligt att även fall, då suspension eller avsättning ådömes, äro undantagna.

I 32 kap. 7 § brottsbalken sägs, att om ådömande av disciplinstraff i stället för böter stadgas i särskild lag. I 24 a § lagen om villkorlig dom finnes nu en bestämmelse att, om med stöd av 2 eller 3 § lagen om disciplinstraff för krigsmän disciplinstraff ådömes i stället för böter som avses i 1 a § lagen om villkorlig dom, vad i 24 § samma lag är stadgat om att nöjdförklaring enligt lagen inbegriper jämväl böter som ådömts jämlikt 1 a § skall äga motsvarande tillämpning beträffande disciplinstraffet. Ett motsvarande stadgande torde, i överensstämmelse med vad lagrådet uttalat i prop. 1962: 10 C s. 585, böra upptagas i förevarande lag, förslagsvis såsom 12 §. Stadgandet bör angiva att, om disciplinstraff med stöd av 27 kap. 2 § eller 28 kap. 2 § brottsbalken ådömts jämte villkorlig dom eller skyddstillsyn, skall nöjdförklaring enligt 38 kap. 1 § brottsbalken avse jämväl disciplinstraffet.

Bifall till vad lagrådet hemställt beträffande 1 och 12 §§ föranleder ändring av lagförslagets ingress.

Lagen om ändring i lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar

28 §.

Tjänstefel är enligt 20 kap. brottsbalken beteckningen för brott som avses i 4 §. I förevarande paragrafs första stycke förekommer emellertid uttrycket i en mer vidsträckt bemärkelse. Det avser nämligen här även ämbetsbrott som i brottsbalken behandlas i andra paragrafer av nämnda kapitel. Lagrådet får därför föreslå, att ordet tjänstefel utbytes mot ordet ämbetsbrott. Sker detta, måste motsvarande ändring göras även i paragrafens tredje stycke.

Lagen angående ändring i lagen om nykterhetsvård**15 §.**

I andra stycket av förevarande lagrum torde i tydlighetens intresse före orden »funnits skyldig till minst» böra inskjutas »genom lagakraftvunnen dom». Utan uttryckligt stadgande torde vara klart att här även avses beslut i disciplinmål.

Lagen angående ändring i lagen om utlämning för brott**11 §.**

Liksom i 4 § förevarande lag samt 2, 6 och 17 §§ nordiska utlämningslagen bör i denna paragraf användas uttrycket »brott, för vilket är stadgat» i stället för »brott, varå kan följa».

Lagen om ändring i konkurslagen och lagen angående ändring i lagen om ackordsförhandling utan konkurs

Den förändring i fråga om bedömandet av de psykiskt abnorma lagöverträdarna, som brottsbalken innebär, har givit anledning till jämkningar i 151, 160 och 166 §§ konkurslagen samt 1, 10, 24 och 32 §§ lagen om ackordsförhandling utan konkurs. Mot dessa jämkningar är ingen erinran att göra. Emellertid synes det lämpligt att samtidigt vissa lagrum i de båda lagarna på det sätt ändras att överensstämmelse vinnes med de beteckningar å gäldenärsbrott, som kommo till stånd redan genom reformen av förmögenhetsbrotten 1942 och nu skola gälla också enligt 11 kap. brottsbalken.

I 151 § 3) konkurslagen skulle i enlighet med det sagda stadgas att ackordsförslag ej må upptagas till behandling, om gäldenären funnits skyldig till oredlighet mot borgenärer. Motsvarande ändring bör göras i 160 § första stycket, 166 § tredje stycket och 172 § konkurslagen ävensom i 1 § andra stycket, 10 § andra stycket, 12 §, 24 § första stycket, 32 § tredje stycket samt 37 § ackordsförhandlingslagen. Detta föranleder ändringar även i lagförslagens ingresser.

Lagen om ändring i militära rättegångslagen**87 §.**

Under hänvisning till vad lagrådet anfört vid 1 kap. rättegångsbalken hemställer lagrådet att i förevarande paragrafs första stycke uttrycket

»misstänkt för ämbetsbrott vara kan följa avsättning eller för annat brott vara kan följa fängelse i mer än ett år» utbytes mot uttrycket »misstänkt för brott, för vilket är stadgat fängelse i mer än ett år eller avsättning».

**Lagen om ändrad lydelse av 5 och 13 §§ lagen med särskilda bestämmelser
angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.**

I 5 § andra stycket av förslaget meddelas föreskrifter om att saken under vissa förhållanden kan avgöras utan hinder av vad som eljest gäller om parts personliga inställelse, om saken finnes kunna nöjaktigt utredas och, i brottmål, anledning ej förekommer att döma till annan påföljd än böter eller disciplinstraff. Med hänsyn till att motsvarande bestämmelse i 46 kap. 15 § andra stycket rättegångsbalken enligt remissförslaget omfattar hithörande fall, såvitt angår brottmål, synes undantagsbestämmelsen i förevarande lag kunna begränsas till att avse tvistemål. Bestämmelsen torde kunna formuleras så, att om i tvistemål part på grund av förhållanden som nyss nämnts är förhindrad att inställa sig personligen vid rätten, saken må, om den finnes kunna nöjaktigt utredas, handläggas och avgöras utan hinder av vad eljest gäller om sådan inställelse.

Övriga förslag

Lagrådet lämnar dessa förslag utan erinran.

Ur protokollet:

Stig Granqvist

Utdrag av protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 19 november 1963.

Närvarande:

justitieråden ROMANUS,
 DIGMAN,
 NORDSTRÖM,
regeringsrådet HEGRELIUS.

Enligt lagrådet den 27 juni 1963 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 juni 1963, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättade förslag till lagstiftning angående införande av brottsbalken m. m. I denna lagstiftning ingick ett förslag till *lag om verkställighet av bötesstraff*.

Förslaget hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet Erik Nyman. Förslaget föranledde följande uttalanden av *lagrådet*.

Förslaget i allmänhet

Den nu föreslagna lagen, som avser att ersätta 1937 års lag i ämnet, upp- tar de ändrade bestämmelser som föranledas av brottsbalkens ikraftträdande den 1 januari 1965. I samband härmed ha vissa ytterligare ändringar föreslagits i de nuvarande reglerna. Härmed anses det omedelbara behovet av ändringar och kompletteringar i de gällande bötesverkställighetsreglerna ha blivit tillgodosett. Departementschefen påpekar emellertid att en ytterligare reformering av dessa kan komma att övervägas.

Lagrådet, som i princip finner bestämmelserna i det föreliggande förslaget kunna godtagas i det aktuella läget, vill understryka att på åtskilliga punkter tveksamhet kan råda om vad som på lång sikt är den bästa lösningen och att det därför är angeläget att lagens bestämmelser i ett senare sammanhang upptagas till allmän översyn.

4 §.

När i denna paragraf — liksom i 5 § — talas om att böter i vissa fall icke må uttagas, lär detta uttryck avse hela betalningsskyldigheten och alltså innebära hinder såväl mot indrivning som mot mottagande av betalning för böterna (se NJA II 1952 s. 517).

5 §.

Enligt denna paragraf äger rätten under vissa förutsättningar förordna, att böter »eller vad av bötesbeloppet återstår obetalat» icke må uttagas. Lag-

rådet hemställer att de citerade orden uteslutas såsom obehövliga. Den avsedda situationen kan föreligga även i andra fall — t. ex. sådana som behandlas i 4 § — utan att det uttryckligen nämns i lagtexten; i båda stadgandena åsyftas, när böter delvis betalats, endast den del som återstår obetalad.

Lagrådet vill vidare framhålla, att bestämmelserna i 5 § icke avse det fall, som angives i 11 § första stycket sista punkten. Detta lär med tillräcklig tydlighet framgå av att den i 5 § angivna förutsättningen — att böter enligt bestämmelse i denna lag ej kunna förvandlas — icke kan anses föreligga när hindret, såsom i angivna fall enligt 11 §, beror på den ståndpunkt som intagits av styrelsen för viss anstalt eller ungdomsvårdsskola.

6 §.

Lagrådet hemställer att första punkten i paragrafen gives den lydelsen, att böter ej må indrivas, sedan beslut meddelats varigenom förvandlingsstraff ålagts. Genom denna formulering — vilken ansluter sig till det nuvarande stadgandet i 5 § i 1937 års bötesverkställighetslag — blir det otvetydigt att endast positivt beslut i fråga om förvandling av böter har angivna verkan. Det är ej avsett i remissförslaget att eftergift av förvandlingsstraff enligt 17 § skall medföra sådan verkan.

Förslagets bestämmelser i 6 och 22 §§ att betalning av böter efter förvandlingsbeslutet men innan verkställigheten av förvandlingsstraffet påbörjats skall kunna medföra nedsättning i eller bortfallande av förvandlingsstraffet innebär att man inför ett nytt system inom bötesverkställigheten. Tidigare framförda betänkligheter beträffande verkningarna av ett sådant system kunna visserligen ej anses vederlagda. Lagrådet vill emellertid ej motsätta sig att det nu föreslagna systemet provas.

10 §.

Det torde innebära ett avsteg från den eljest tillämpade metoden i lagstiftningen beträffande böter och deras förvandlingsbarhet att här ifrågasätta förbud mot förvandling ej upptagits i anslutning till den bestämmelse, vari det ifrågasattas bötesstraffet förekommer. Det hade sålunda varit önskvärt, att förvandlingsförbudet upptagits i 33 kap. 2 § brottsbalken. Placeringen av bestämmelsen därom har emellertid, med den utformning 5 § i förslaget erhållit, även en materiell innebörd. Detta lagrum avser sålunda endast böter som enligt bestämmelse »i denna lag» icke kunna förvandlas. Förutsättning för tillämpning av bestämmelserna i 5 § att bötesbelopp ej må uttagas är att uttagande av böterna skulle vara till synnerligt men för den bötfällde eller någon som är beroende av honom för sin försörjning; förordnande enligt 5 § må dock ej meddelas, därest omständigheterna föranleda till antagande att verkställighet av bötesstraffet erfordras för den bötfälldes tillrättaförande eller från allmän synpunkt. Enligt 33 kap. 2 § brottsbalken skall emellertid dömas till böter endast om det finnes ändamålsenligt för att avhålla den tilltalade från fortsatt brottslighet.

Under sådana förhållanden torde det endast i sällsynta undantagsfall kunna bli rum för tillämpning av bestämmelserna i 5 § i fall av förevarande slag. Dessa fall torde betingas av sådana hänsyn att nådeinstitutet kan tillämpas.

De nu berörda spörsmålen äro dock av den natur att en ändring i den nyligen antagna brottsbalken ej framstår såsom nödvändig. Lagrådet vill därför ej yrka att ändring nu sker. Frågan förtjänar emellertid att ytterligare övervägas vid en allmän översyn av bötesverkställighetslagen.

11 §.

De i andra stycket upptagna inskränkningarna i fråga om förvandling av böter, vilka ådömts den som intagits i fängvårdsanstalt för att undergå fängelse i två år eller däröver, sakna motsvarighet i gällande lag. Konsekvenserna av stadgandet äro svåra att överblicka. I åtskilliga situationer måste domstolarna beakta dessa inskränkningar, när det gäller att bestämma påföljd för brott. Det hade därför varit önskvärt att konsekvenserna närmare utretts och att förslaget blivit föremål för remissbehandling. I detta sammanhang må erinras om att ett liknande förslag år 1938 avvisades av dåvarande chefen för justitiedepartementet under åberopande bl. a. av att vid tillämpning i praxis av de föreslagna reglerna skulle uppkomma avsevärda svårigheter (se prop. 1938: 191 s. 63, NJA II 1938 s. 563).

I motiven till brottsbalken (prop. 1962: 10 C s. 168) uttalas, att ett särskilt skäl att med stöd av 1 kap. 6 § andra stycket brottsbalken döma till böter vid sidan av fängelse är, att de böter som ifrågakomma ej få förvandlas. Det förvandlingsförbud varom nu är fråga är uppenbarligen av annan art än de som åsyftas i detta uttalande och får icke leda till att böter ådömas vid sidan av fängelsestraffet; förbudet kan tvärtom utgöra ett skäl mot att, när långvarigt fängelsestraff ådömes, begagna den formella möjligheten att vid sidan därav döma till böter, vilka som en följd av det nu berörda stadgandet icke kunna förvandlas.

För det fall att någon, efter det han dömts till långvarigt fängelsestraff men innan verkställigheten därav börjat, skall dömas för brott som endast är belagt med böter, synes förslaget kunna medföra betänkliga konsekvenser. Domstolen har då i regel att välja mellan att förordna att fängelsestraffet skall avse jämväl det andra brottet och att döma särskilt till böter för detta brott. Det måste då förutses att dessa böter ej komma att kunna förvandlas. Böterna kunna visserligen indrivas, men då böter endast undantagsvis torde kunna uttagas genom utmätning eller införsel hos det klientel varom här är fråga, kommer förvandlingsförbudet i regel att innebära att böterna komma att sakna varje reell betydelse.

Som ett ytterligare exempel på komplikationer, som kunna uppkomma vid tillämpningen av det nu föreslagna förbudet, må nämnas de i remissprotokollet berörda fallen, då fängelsestraff ådömes i samband med undanröjande jämlikt 34 kap. 1 § 3 brottsbalken av villkorlig dom eller skyddstillsyn, som varit förenad med böter enligt 27 kap. 2 § eller 28 kap. 2 §.

I gränsfallen kunna egendomliga resultat uppkomma. Om sålunda den som skall undergå ett eller flera fängelsestraff om tillhoppa ett år 11 månader tillika är ålagd förvandlingsstraff om t. ex. 90 dagar, kommer han att få avtjäna alla de nämnda påföljderna. Om åter ytterligare ett fängelsestraff å en månad tillkommer, bortfaller förvandlingsstraffet med påföljd att den sammanlagda strafftiden blir kortare än i det förstnämnda fallet.

Från systematisk synpunkt kan det verka vilseledande att, ehuru 34 kap. brottsbalken reglerar fall av sammanträffande på verkställighetsstadiet av förvandlingsstraff med fängelse på livstid (11 §), ungdomsfängelse (12 §) och internering (13 §), i förevarande lag givas ytterligare regler om sammanträffande av förvandlingsstraff med fängelse.

Det är givet att de i det föregående antydda invändningarna mot förslaget minska i styrka när, såsom i förslaget, minimigränsen för det fängelsestraff, som skall ha ifrågavarande verkan, satts så högt som till två år. När det gäller mycket långa fängelsestraff bliva också de praktiska skäl, som tala för förslaget, mera påtagliga. Lagrådet anser därför förslaget kunna godtagas såsom ett provisorium i avbidan på en mera allmän översyn av hit-hörande bestämmelser.

I förtydligande syfte hemställer emellertid lagrådet att bestämmelsen angives gälla den som intagits i fångvårdsanstalt för att undergå fängelse som ådömts på viss tid, minst två år.

För de fall som avses i andra stycket torde i själva lagtexten böra angivas vem befogenheten att påkalla förvandling av böter, som ådömts efter intagningen men före utskrivningen, skall tillkomma.

16 §.

Denna paragraf behandlar sättet för avräkning av delbetalning, då flera bötesstraff förvandlas. Övervägande skäl synas tala för att den av departementschefen för sådant fall föreslagna regeln, att betalningen i första hand skall avräknas å det äldsta av straffen, bör godtagas. Vid tillämpning av regeln synes — i analogi med vad som gäller i fråga om preskription — dagen då bötesbeslutet vann laga kraft böra vara avgörande. Ha två eller flera bötesbeslut vunnit laga kraft samma dag, synes valet mellan dem böra ske så, att betalningen i första hand avräknas å straff med lägsta dagsbot; någon uttrycklig bestämmelse härom i lagen synes icke erforderlig.

Ur protokollet:

Stig Granqvist

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 november 1963.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, lagrådets den 19 november 1963 avgivna utlåtanden över den 5 juni 1963 till lagrådet remitterade förslag till

- 1) lag om införande av brottsbalken,
- 2) lag om ändring i giftermålsbalken,
- 3) lag om ändrad lydelse av 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken,
- 4) lag om ändring i rättegångsbalken,
- 5) lag med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare,
- 6) lag om verkställighet av bötesstraff,
- 7) lag om straff för folkmord,
- 8) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 449) om disciplinstraff för krigsmän,
- 9) lag om ändring i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar,
- 10) lag angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap,
- 11) lag angående ändring i lagen den 23 maj 1941 (nr 282) om sterilisering,
- 12) lag angående ändring i lagen den 24 mars 1944 (nr 133) om kastring,
- 13) lag angående ändring i lagen den 27 juli 1954 (nr 579) om nykterhetsvård,
- 14) lag angående ändring i lagen den 6 december 1957 (nr 668) om utlämning för brott,
- 15) förordning om ändrad lydelse av § 18 förordningen den 18 juni 1864 (nr 41 s. 1) angående utvidgad näringsfrihet,
- 16) lag angående ändrad lydelse av 27 § lagen den 28 juni 1895 (nr 64) om handelsbolag och enkla bolag,

17) lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag,

18) lag angående ändring i lagen den 2 april 1918 (nr 163) med vissa bestämmelser om sjöfynd,

19) lag angående ändring i lagen den 16 maj 1919 (nr 240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet,

20) lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 16 maj 1919 (nr 242) med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper,

21) lag angående ändring i lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled,

22) lag om ändring i konkurslagen,

23) lag angående ändring i lagen den 13 maj 1921 (nr 227) om ackordsförhandling utan konkurs,

24) förordning angående ändrad lydelse av 11 och 12 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt,

25) lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 298) om viss panträtt i spannmål,

26) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal,

27) lag angående ändrad lydelse av 19 § lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser,

28) lag angående ändrad lydelse av 63 och 64 §§ lagen den 25 april 1930 (nr 115) om bostadsrättsföreningar,

29) lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning,

30) lag om ändring i checklagen den 13 maj 1932 (nr 131),

31) lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 22 april 1938 (nr 121) om hittegods,

32) lag om ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt,

33) lag om ändrad lydelse av 9 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350),

34) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1942 (nr 505) om viss panträtt i spånadslin och hampa,

35) lag om ändring i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313),

36) lag angående ändrad lydelse av 2 och 3 §§ lagen den 13 april 1945 (nr 118) om ersättning i vissa fall åt oskyldigt häktade eller dömda m. fl.,

37) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 450) om dödsstraff i vissa fall då riket är i krig,

38) lag om ändring i militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472),

39) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1948 (nr 491) om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall,

40) förordning om ändrad lydelse av 36 § 1, 2 och 7 mom. vapenförordningen den 10 juni 1949 (nr 340),

41) förordning angående ändring i förordningen den 10 juni 1949 (nr 341) om explosiva varor,

42) lag angående ändring i lagen den 29 december 1949 (nr 722) om pantlånerörelse,

43) lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193),

44) lag om ändring i allmänna förfogandelagen den 26 maj 1954 (nr 279),

45) lag om ändring i allmänna ransoneringslagen den 26 maj 1954 (nr 280),

46) lag om ändrad lydelse av 12 § allmänna prisregleringslagen den 1 juni 1956 (nr 236),

47) lag om ändrad lydelse av 7 och 11 §§ atomenergilagen den 1 juni 1956 (nr 306),

48) lag om ändrad lydelse av 5 och 13 §§ lagen den 26 april 1957 (nr 132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.,

49) lag om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297),

50) lag angående ändring i lagen den 5 juni 1959 (nr 254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge,

51) lag om ändrad lydelse av 81 och 82 §§ civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74),

52) lag angående ändrad lydelse av 3 och 11 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 408) om behörighet av utöva läkaryrket,

53) lag angående ändrad lydelse av 3 och 8 §§ lagen den 30 juni 1960 (nr 418) om straff för varusmuggling,

54) förordning angående ändring i förordningen den 26 maj 1961 (nr 180) om tillverkning av sprit och vin,

55) lag angående ändrad lydelse av 8 § lagen den 15 december 1961 (nr 655) om undanförsel och förstöring, samt

56) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 27 april 1962 (nr 120) om straff i vissa fall för oriktig ursprungsdeklaration m. m.

Föredraganden anför följande.

Lagen om införande av brottsbalken

Vid förslagets remitterande till lagrådet har jag uttalat, att regler om strafflags tillämplighet i tiden bör upptagas i promulgationslagstiftningen och icke ges vidare avfattning än som betingas av de problem, som föreligger när brottsbalken skall sättas i kraft. De principer, som ligger till grund för bestämmelserna i den föreslagna promulgationslagen, skulle emellertid i viss utsträckning kunna tänkas bli analogiskt tillämpade vid ändringar i kriminallagstiftningen såväl i anslutning till brottsbalkens ikraftträdande som efter det balken trätt i kraft.

Lagrådet har funnit det angeläget att de principer varom här är fråga kommer till uttryck i regler av allmän innebörd och räckvidd. Därför har lagrådet förordnat, att vissa bestämmelser i den föreslagna promulgationslagen ges generell karaktär.

Ehuru regler av allmän innebörd och räckvidd i ifrågavarande hänseende enligt min mening rätteligen har sin plats i lagstiftning av annan karaktär än förevarande, vill jag, med den avgränsning av den generella giltigheten som lagrådet föreslagit, icke motsätta mig, att promulgationslagens regler ges direkt tillämplighet också i andra fall än de som aktualiseras av brottsbalkens ikraftträdande.

Viktigast är härvid de principer, som inskrivits i förslagets 5 §. Lagrådet har här även föreslagit en omkastning av det remitterade förslagets lösning av frågan om gammal eller ny lags företrädare i de fall, då ej principen om tillämpning av den lindrigare lagen ger utslag. Då den bedömning av de praktiska för- och nackdelarna som lagrådet gjort synes kunna godtagas har jag funnit mig böra tillmötesgå lagrådets önskemål om ändrad utformning av 5 § i förevarande hänseende. Jag får därför förordna, att de tre första styckena i paragrafen med endast en mindre redaktionell jämkning ges det innehåll som lagrådet föreslagit.

Lagrådet har förordat, att bestämmelsen om förverkande i 5 § sista stycket i det remitterade förslaget får utgå. Det är emellertid att märka, att enligt brottsbalkens terminologi förverkande är varken straff eller påföljd. I och för sig är det ej givet, att frågan om tillämpning av gammal eller ny lag i fråga om förverkande skall bedömas enligt samma grunder som beträffande straff. Jag anser mig därför icke kunna biträda vad lagrådet i denna del förordat. Hänvisningen till brottsbalkens förverkanderegler torde dock böra begränsas till att avse 36 kap. 1, 2, 4 och 5 §§; för tillämpningen av 36 kap. 3 § torde ej fordras särskild övergångsbestämmelse.

Vad lagrådet föreslagit beträffande 4 § anser jag mig kunna tillstyrka. Härav föranledes en jämkning i 9 §.

Lagrådets förslag till förtydligande av 6 § första stycket torde böra godtagas. Det må emellertid framhållas, att paragrafen torde få sin största betydelse i fall, då det nya brottet begåtts efter den 1 januari 1965. Även lagrådets hemställan att andra stycket i 6 § ändras så att regeln begränsas till att gälla i annat mål än sådant, som av första domstol avgjorts före den 1 januari 1965 finner jag mig kunna godtaga. Jag vill emellertid framhålla, att vissa komplikationer kan tänkas uppkomma med den av lagrådet förordade ordningen, om den tilltalade, när målet skall avgöras i högre instans, efter den 1 januari 1965 i annat mål genom lagakraftvunnen dom dömts till påföljd. Det i samma stycke förordade redaktionella tillägget »med iakttagande av vad i 9—11 §§ denna lag sägs» torde böra göras.

De ändringar som lagrådet föreslagit beträffande övriga §§ torde böra genomföras.

Lagen om ändring i rättegångsbalken

Mot lagrådets vid 1 kap. redovisade förslag beträffande användningen av uttrycken »kan följa» och »är stadgat» har jag i princip ingen erinran att göra.

Skälen att i 20 kap. 7 § och övrig lagstiftning ej använda termerna »ef-

tergiva åtal» och »åtalseftergift» har jag utförligt redovisat när förslaget remitterades till lagrådet. Vad lagrådet anfört har ej övertygat mig om lämpligheten av att ändra förslaget i förevarande avseende.

Lagrådet har uttalat att för åklagares beslut att icke tala å brottet bör i normala fall krävas, att den misstänkte erkänt brottet. Jag kan instämma häri men vill härtill understryka, att frågan om utredningens fullständighet bör prövas i enlighet med de synpunkter som framlades när förslaget remitterades och att krav på erkännande ej kan uppställas som någon ovillkorlig regel.

I anslutning till sin genomgång av användningen av uttrycken »kan följa» och »är stadgat» har lagrådet påpekat, att genom det remitterade förslaget en utvidgning skulle ske av kretsen av de brott för vilka häktning skall kunna äga rum, om övriga förutsättningar för häktning föreligger, och föreslagit en gränsdragning som bland annat innebär, att häktningens möjligheter i vissa fall inskränkes i förhållande till vad som gäller för närvarande samtidigt som möjligheterna härtill utvidgas framför allt inom specialstraffrätten. Den avgränsning som lagrådet föreslagit finner jag mig kunna godtaga. 24 kap. 1 § och i överensstämmelse därmed 27 kap. 3 § torde därför böra avfattas i enlighet med lagrådets förslag.

Vid framläggande av de i det remitterade förslaget upptagna omröstningsreglerna i 29 kap. 2 § stod det klart, att reglerna ej täcker alla situationer och att problem utöver de i lagtexten behandlade kan tänkas uppkomma. Det ansågs emellertid icke påkallat att i förevarande sammanhang ge reglerna en vidlyftigare avfattning än för närvarande. Lagrådets förslag innebär en icke obetydlig utbyggnad av omröstningsreglerna. Det kan vara föremål för tvekan, om behov föreligger att så långt som skett reglera olika omröstningssituationer. Emellertid är det obestriddligt, att de genom brottsbalken ökade valmöjligheterna i fråga om påföljdsbestämning i större utsträckning än för närvarande kan ge upphov till komplicerade omröstningssituationer. De av lagrådet föreslagna reglerna lämnar mera i detalj gående anvisningar än det remitterade förslaget. Jag anser mig kunna acceptera den av lagrådet föreslagna utbyggnaden av förevarande paragraf.

Förslaget om jämkning av andra stycket i *övergångsbestämmelserna* kan jag ej biträda. Avsikten med den av mig föreslagna formuleringen är att den nya gränsen i fråga om frihetsstraffets längd skall gälla redan från brottsbalkens ikraftträdande.

Mot vad lagrådet i övrigt föreslagit i fråga om rättegångsbalkens regler har jag ej någon invändning.

Lagen med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare

Den föreslagna förkortningen av *lagens rubrik* torde böra godtagas.

Såsom anförts vid 20 kap. 7 § rättegångsbalken kan jag ej acceptera lagrådets förslag i fråga om beteckningen *åtalseftergift*.

Ikke heller finner jag mig kunna godtaga förslaget till tillägg i 1 § att brottet skall vara av lindrigare art för att åklagare skall få besluta att ej tala därå.

I enlighet med vad lagrådet föreslagit torde 4 § böra utgå och följande paragrafer omnumreras.

Vad lagrådet i övrigt anfört beträffande förevarande lagförslag föranleder icke någon invändning från min sida. Förslaget bör därför ändras i enlighet härmed.

Lagen om verkställighet av bötesstraff

Vad lagrådet föreslagit i sitt utlåtande över detta lagförslag anser jag mig kunna tillstyrka med endast det undantaget, att jag ej finner anledning att i 11 § andra stycket göra något tillägg angående befogenheten att påkalla förvandling av böter.

I detta sammanhang vill jag föreslå en ändring av första stycket av 11 § i det till lagrådet remitterade förslaget. Enligt vad jag numera erfarit, har cheferna för inrikesdepartementet och socialdepartementet för avsikt att föreslå sådana ändringar, att de bestämmelser, som finns angående intagning i tvångsarbetsanstalt, icke kommer att vara i kraft den 1 januari 1965. Med uttrycket arbetsanstalt i den föreslagna lagtexten avses tvångsarbetsanstalt eller den form av anstalt, som kan komma att ersätta tvångsarbetsanstalt.

Lagen angående ändring i lagen om disciplinstraff för krigsmän

Vad lagrådet föreslagit beträffande denna lag kan jag biträda.

Lagen om ändring i lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar

Mot vad lagrådet anfört har jag icke någon erinran. Därför bör 28 §, med viss ytterligare redaktionell jämkning, ges den avfattning som lagrådet föreslagit.

Lagen om ändring i militära rättegångslagen

Lagrådets förslag i fråga om 87 § torde böra godtagas.

I anslutning till lagen med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare har lagrådet påpekat, att uttrycket eftergift av åtal förekommer även i 84 § militära rättegångslagen. Uttryckssättet i denna paragraf torde böra ändras i överensstämmelse med vad som föreslagits angående 20 kap. 7 § rättegångsbalken.

Övriga förslag

Vad lagrådet föreslagit torde böra genomföras.

Utöver vad som framgår av det anförda torde i lagtexten få vidtagas vissa mindre, redaktionella jämkningar.

Föredraganden hemställer, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå 1964 års riksdag att antaga de i enlighet med det anförda ändrade lagförslagen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till 1964 års riksdag skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Margit Hirén

Innehållsförteckning

<i>Proposition till riksdagen den 29 november 1963</i>	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	3
Lagtext	5
<i>Remiss till lagrådet den 5 juni 1963</i>	98
Förslag till lag om införande av brottsbalken	99
Förslag till ändringar i giftermålsbalken och ärvdabalken	123
Förslag till ändring i rättegångsbalken	123
Förslag till lag med vissa bestämmelser om förfarandet beträffande underåriga lagöverträdare	153
Förslag till lag om verkställighet av bötesstraff	172
Förslag till lag om straff för folkmord	202
Förslag till ändring i lagen om disciplinstraff för krigsmän	205
Förslag till ändring i lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar	207
Förslag till ändring i lagen om avbrytande av havandeskap	210
Förslag till ändringar i lagen om sterilisering och lagen om kastre- ring	213
Förslag till ändring i lagen om nykterhetsvård	213
Förslag till lag om ändring i lagen om utlämning för brott	218
Övriga lagförslag	219
Departementschefens hemställan	223
Lagtext	227
<i>Lagrådets utlåtanden den 19 november 1963</i>	314, 339
<i>Utdrag ur protokollet över justitiedepartementsärenden den 29 no- vember 1963</i>	343